

Marian NENCESCU

METANOIA

**Însemnări despre
Cultură – Educație – Comunicare**

Argumentum:
Dr. Ștefan Mitroi

Editura Ministerului Internelor și Reformei Administrative
2008

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
NENCESCU, MARIAN

Metanoia: îndemnări despre cultură-educație și comunicare/ Nencescu Marian. – București: Editura Ministerului Internelor și Reformei Administrative, 2008
Bibliogr.
ISBN 978-973-745-067-8

354.31(498)

Coperta I: *Cahlă*, secolul al-XV-lea,
Complexul Muzeal Bucovina, Colecția de Arheologie

Redactare: Mariana CIOBĂNAȘ
Tehnoredactare: Neli TÂRȚĂU
Coperta și corectura: Carmen TUDORACHE

Tiparul executat la Tipografia M.I.R.A.

Moto:

*Mai bine să te pierzi
în propria pasiune,
decât să nu ai niciun scop.*

Sf. Augustin

Dedic această carte iubitului meu tată, *Ion Nencescu*,
trecut la cele veșnice înainte de a simți bucuria împlinirii
mele intelectuale.

DE LA FILOSOFIE LA JURNALISMUL CULTURAL CU REFLEXE SOCIALE

Spre surprinderea unora, la Ministerul Internelor și Reformei Administrative există și cultură și preocupare pentru cultură. Și când spun asta nu mă gândesc în primul rând la forma instituționalizată a acestui fenomen. Fără să minimalizez meritele și importanța Centrului Cultural al ministerului, declar de bună voie și nesilit de nimeni că afirmația din deschiderea acestor rânduri se sprijină pe ceea ce înseamnă în plan individual oamenii din interiorul instituției. Nu trebuie să ne grăbim punând semnul egalității între ei și academicieni, cu toate că funcționează și aici regula... excepției de la regulă. Nici măcar cu oamenii de cultură sadea nu este cazul să-i asimilăm pe lucrătorii din Interne. Ar fi catastrofal pentru liniștea și ordinea publică ca realitatea să arate așa. Esențială este pentru toți aceștia cultura profesională. Asta nu înseamnă că nu este loc și pentru cultura profesionistă (ca profesie, adică). Sunt destui oameni care se manifestă deslușit în acest sens. Și chiar cu bune rezultate. Unul dintre aceștia este aproape tânărul pensionar Marian Nencescu. A ajuns la pragul de sus al evoluției profesionale, ceea ce într-o carieră normală se cheamă gradul de comisar-șef, luptând pe «frontul» culturii la Interne. Și nu doar în timpul orelor de serviciu. Și-a luat, ca să zicem așa, «gloanțe» și pentru acasă.

Cartea de față depune mărturie despre cum a stat tot timpul «pistolarul» Marian Nencescu cu degetul pe trăgaciul cuvintelor. Interesant este faptul că autorul ei nu „ochește” în scop musai popularizator temele luate în cătare. El merge mai înspre adâncul lucrurilor, spre partea mai dificilă și mai greu descifrabilă pentru ochiul insuficient exersat, de

filosofie a culturii. Să nu ne grăbim a doua oară confundând filosofia sau filosofarea, cu băutul apei în puiă. Marian Nencescu nu filosofează până la capăt. Și bine face, pentru că mergând doar cu pașii ascunși ai filosofului ar fi scăpat în mod natural vederii celor mulți. El se lasă văzut, îmbrăcând în dese rânduri haina jurnalistului. A celui cultural, se înțelege. Așa se și explică de ce îl preocupă nu doar metanoia ca model de viață și referință culturală, ci și teme mai civile, în accepțiunea culturală a termenului, precum «Polițistul, în căutarea propriei identități», «Pandora, pandurii și jandarmeria», «Cât de motivantă (mai) este cariera militară».

Se poate spune că nimic din ce este românesc sau european nu-i este străin autorului. Înainte de toate însă, nu-i este străină pasiunea pentru gazetăria culturală cu pregnante reflexe sociale. Fără a trece definitiv în registrul gazetăriei culturale, ci păstrându-se în continuare cu degetul pe trăgaciul cuvintelor, Marian Nencescu „împușcă” și câteva nume importante ale culturii în tot atâtea izbutite portrete: Grigore Leșe și Răzvan Theodorescu sunt cele mai cunoscute dintre ele.

Un observator exigent ar agreea mai puțin caracterul eclectic al cărții. Dar viața cu care cartea își propune să semene cum este? Tocmai de aceea apariția ei merită salutăată, iar autorul întrebat: mai aveți muniție?

În speranța că i-au mai rămas subiecte pe țeavă, îi spunem cu sinceritate colegială: domnule comisar-șef sau viitor colonel în rezervă, «trageți» în continuare. Ținte cultural-jurnalistice sunt destule.

Dr. Ștefan Mitroi

SIMPLE MOTIVAȚII

A construi o imagine completă și obiectivă a culturii, comunicării și educației de tip organizațional practică la nivelul M.I.R.A., în special după 1990, este o încercare riscantă, în lipsa unor instrumente specifice: studii comparative, statistici, izvoare arhivistice, mărturii orale. Pe de altă parte, o analiză sistemică, de tip științific, chiar dacă ar fi inițiată, nu ar avea finalitate câtă vreme procesul cultural și educațional este în curs de evoluție, iar deocamdată nu se întrevade o finalitate. În aceste condiții, m-am oprit asupra unor aspecte particulare ale domeniului enunțat încă din titlul cărții, analizând, cu răbdare și empatie, ceea ce mi s-a părut a fi specificul culturii organizaționale practică în cadrul M.I.R.A., de la manifestările publice, la practicile culturale și pedagogice.

În ce măsură trăsăturile individuale și specifice relevate în acest demers publicistic vor găsi ecou în rândul factorilor responsabili cu proiectarea viitoarei strategii de comunicare culturală, dar și a celor care practică elementele culturii organizaționale, nu pot să anticipez. În fond, orice operă cuprinde în sine pecetea timpului, spiritul novator fiind cel care ne ține legați de tot ceea ce întreprindem. Avantajul, ca practician, este că am judecat din interior fenomenul, fiind, o vreme, chiar actor al acestui proces nesfârșit.

Tot ce am dorit este să umplu un gol, dacă nu ideatic cel puțin publicistic, depășind faza opiniilor subiective, a bunelor intenții sau a proiectelor de sertar, aducând în fața cititorilor din M.I.R.A., a publicului interesat de acest fenomen, câteva idei, soluții sau opinii ce se pot constitui în nucleul viitoarelor capitole ale unui ideal „Manual de cultură organizațională”.

Lucrarea, în această formă s-a născut ca urmare a unui îndelungat proces practico-aplicativ. Nu m-am așezat la masa de scris din dorința de a propune altora ceea ce

doar mi-am imaginat sau am creat fictiv pe hârtie, ci, luptând cu inerția, comoditatea și lipsa de percepție empatică, am încercat să înfrâng bariera intenționalității și să vin cu oferte concrete de acțiune culturală. Poate că unele proiecte nu le-am dus până la capăt, altele au eșuat din motive subiective, dar sunt convins că ceea ce am realizat mă caracterizează.

Îmi asum așadar și riscurile inerente și îmi propun ca, la o eventuală ediție revăzută și adăugită, să aduc noi argumente de natură să întărească motivația culturală. Nu e un secret faptul că fiecare capitol propus spre lectură a fost scris nu odată, modificat și actualizat în funcție de momentul conjunctural al actualității cotidiene. Orice nouă redactare a pornit de la o îndoială dialectică, generatoare de emoții creatoare. Este un argument că subiectele alese renasc mereu din propria substanță epică.

Prezentarea culturii de tip organizațional într-o formă fragmentară, episodică, apropiată de concepția estetică trans-modernistă, permite atât rescrierea, într-un viitor previzibil a cărții, cât și analiza ei prin prisma relativismului cultural și ideatic al epocii străbătute.

Orice alte idei, soluții sau oferte pot fi considerate mai bune decât cele cuprinse în carte. În fond, nu mi-am propus epuizarea temei, ci din contră, relevarea rolului creativității, ca fenomen fundamental al acțiunii și practicii culturale.

Temele și ideile cuprinse în carte sunt un certificat de autenticitate a unei culturi organizaționale vii, veșnic renașcute.

Așa cum orice demers științific are și un germen de fantezie, de literaturizare, tot la fel cartea de față pendulează între studiu, eseu și articol de popularizare. Ea oferă posibilitatea valorificării din unghiuri diferite a temelor alese, și chiar completarea cu noi sugestii ideatice.

Ce rămâne de făcut pe mai departe, odată depășit stadiul unor simple deziderate?

- să nu ne oprim aici cu relevarea modelelor și proiectelor culturale;

- să căutăm alte surse de inspirație, oferindu-le perspective și dimensiuni înscrise în linia specificului culturii organizaționale din M.I.R.A.;
- să nu uităm de datoria noastră principală, aceea de a fixa în scris toate componentele unei spiritualități deplin constituite.

Abia atunci, când unele din aceste căi încă nebătute vor deveni făgașuri demult umblate, vom putea spune cu adevărat că toți cei ce lucrăm în domeniul culturii de tip organizațional ne-am făcut datoria de slujitori culturali și educaționali.

Autorul

I. CULTURĂ ȘI COMUNICARE

Moto:

A fi înseamnă a percepe.

*

*Ce aud – uit,
ce văd – îmi amintesc,
ce fac – știu.*

METANOIA – UN MOD DE VIAȚĂ, O REFERINȚĂ CULTURALĂ

1. Pași către o nouă educație morală

Sensul inițial al noțiunii de metanoia conduce, etimologic, către două elemente distincte: *meta* = dincolo, deasupra și *nous* = minte. Ambele noțiuni derivă din greaca veche. Așadar, cuvântul reprezintă o modalitate spirituală de schimbare a modului de gândire, o privire dincolo de lucruri. Nu întâmplător, metanoia a fost asociată cu educația, mai precis cu forma sa elevată: educația morală. În sens creștin, metanoia pleacă de la adevărul fundamental: Dumnezeu Tatăl, Dumnezeu Fiul și Sfântul Duh se află într-o unitate perfectă și se manifestă unitar în susținerea ființei umane, care se supune la rândul său voinței divine. Revelația cuvântului lui Dumnezeu o regăsim în Sfintele Scripturi. Așadar, viața nu se sfârșește prin moartea fizică, ci continuă printr-o stare de eternitate, care, în funcție de apropierea sau depărtarea noastră spirituală de Dumnezeu, poate fi percepută ca o eternitate petrecută cu Dumnezeu, sau departe de El, în chinuri veșnice. Omul are nevoie de mântuire pentru a-și salva sufletul în eternitate, iar această stare o primește sub forma unui dar dumnezeiesc, prin acceptarea jertfirii Fiului, întrupat pentru păcatele omenești. În sens foarte larg, metanoia constă în administrarea și împărtășirea către semenii a darurilor divine: timpul, energia, resursele materiale și spirituale, toate acestea trebuie transmise/comunicate celor mulți, iar nu păstrate pentru sine. Așadar, metanoia reprezintă o formă elevată de misionarism cultural, dusă în interesul Bisericii, al societății și al propriei persoane. Slujind interesele comune, punându-le mai presus de cele individuale, imediate, clădim „capete de pod”, relații de natură morală care ne armonizează cu lumea înconjurătoare.

Sub aspect filosofic, metanoia reprezintă o convertire la un set de valori care pun în relație individul cu societatea. Nici o colectivitate umană nu poate supraviețui fără un set minim de valori etice, un standard asupra căruia se ajunge de acord. Etica de tip utilitarist având ca slogan „supraviețuiește cel mai adaptat”, nu va conduce niciodată către adevăratele valori: cinste, respect, iertare, dărnicie, milă pentru cel apropiat. Depinde de noi ce standarde adoptăm, care sunt caracteristicile valorilor etice pentru care optăm.

2. Adaptarea, o „metanoie” socială

Preocupați să ne impunem cunoștințele și inteligența la locul de muncă, adăugăm îndeplinirii curente a sarcinilor de serviciu un plus de onestitate, creativitate, intuiție, angajament personal, așadar completăm dimensiunea materială a locului de muncă, adăugându-i o componentă spirituală. „Metanoia” este o expresie a lucrului bine făcut într-o structură de tip organizațional.

Ea ne ajută, în general, să ne facem viața mai ușoară, fie că muncim „la stat”, ori în sectorul privat, să facem față cu mai mult succes stresului schimbărilor de tot felul, presiunilor și rolurilor pe care le avem de îndeplinit, unele venind chiar în contradicție cu adevărata noastră vocație și personalitate.

Se spune că fiecare om reprezintă o individualitate, are propriul stil de manifestare publică și socială. Expresia „stilul este omul” reprezintă o formă de spiritualitate. La locul de muncă însă nu ne putem manifesta de cele mai multe ori așa cum ne este firea, ci în funcție de „leadershipul profesional”. Cu alte cuvinte lucrând într-o structură de tip piramidal, adoptăm un comportament în concordanță cu statutul social și profesional pe care suntem situați. Abordarea unui stil agresiv sau din contră, defensiv sau excesiv de îngăduitor, concesiv ori iremediabil pesimist nu ne face nici un serviciu. Este știut că, de cele mai multe ori, stilul alege omul, iar nu omul își impune propriul stil.

Așadar, la locul de muncă ocupăm poziția care ni s-a acordat, cea care ni se cere sau pe care o așteaptă șefii ori colegii de la noi, iar nu pe aceea pe care ne-o dorim. Stilul propriu, „metanoia” ce ne călăuzește în viața profesională este adaptat, de cele mai multe ori, specificului locului de muncă. Într-un fel ne comportăm la birou și în alt fel la teatru sau într-o adunare selectă. Suntem altfel la școală, la magazin și altfel în cabinetul unui șef sau la o ședință de bilanț. Așadar, problema esențială este să știm să ne adaptăm comportamentul la mediul unde lucrăm. Este ceea ce ne oferă „metanoia”. Niciodată nu vom epuiza studiul acestui concept, pe cât de real, pe atât de subiectiv. Analiza relațiilor de muncă din cadrul unui colectiv, mare sau mic, ar putea releva deopotrivă nivelul profesional, dar și resorturile, adesea ascunse, ale unui comportament, neașteptat sau contradictoriu. Absența unui minim nivel spiritual, reprezintă cel mai mare impediment pentru orice membru al unui colectiv, la orice nivel ierarhic s-ar situa. În lipsa stării de „metanoia”, viața noastră se îneacă în sărăcie spirituală, frustrare și ranchiună. În aceste condiții, cel sărac cu spiritul vede, peste tot, numai dușmani, iscoade și capcane.

„Metanoia” ne poziționează condiția socială și profesională și ne îmbogățește viața spirituală.

3. O perspectivă asupra eticii

Aflată la o răscruce de civilizații, dar și de epoci istorice, omenirea caută cu îndârjire puncte de sprijin, în special pentru acțiunile cu caracter moral. Rând pe rând, omul a făcut apel la mitologie și culturile primitive, apoi la teologie, și mai nou, la practica socială și realitățile din mediul economic și tehnologic pentru a-și modela gândirea și a-și orienta opțiunile. Ce anume ne face astăzi să privim cu mai multă seninătate relațiile interumane, dar și complexitatea socială, ce ne modelează și ne orientează gândirea, se găsește înscris ca într-o pecete în mintea și în sufletul nostru. Aici este binele și răul, aici sălășluiește

Dumnezeu „*Tu Doamne ne-ai făcut, și inimile noastre nu-și găsesc odihna până nu se odihnesc la Tine*”, spunea Sfântul Augustin. Care este calea de urmat? Ce anume ne face să stabilim unele priorități în activitățile curente? Răspunsul îl găsim în *metanoia*, concept deopotrivă concret, dar și abstract, care ne oferă, prin asimilarea culturală, o perspectivă morală asupra lumii, o privire peste sau dincolo lucruri, de natură să dea legitimitate faptelor noastre.

CULTURA – EVOLUȚIE SAU INVOLUȚIE?

Suntem prea grăbiți ca să mai zăbovim cu gândul la cultură. Ne naștem cu tastatura computerului la degetul mic și cu ochii pe televizor. Să mai mergem la cinematograful sau la teatru (Doamne, ferește!) să citim o carte sau – culmea tupeului! – să trecem pragul unei săli de expoziție sau să rătăcim pe la vreun muzeu este peste puterea de înțelegere a multora dintre noi.

Preferăm să urmărim, din obscuritatea propriei camere, cine știe ce emisiune stupidă de divertisment. În plus, avem avantajul că putem savura și prânzul ori cina (după preferință) direct tolăniți pe canapea, fără să ne mai vadă nimeni cum înfulecăm sau cât suntem de bătărași. Să recunoaștem cinstit: ne place acest mod de viață comod, molatec și viclean, dar deopotrivă dăunător și perfid. Uităm că viața în fața televizorului și consumul de surrogate culturale ne privează de o mare bucurie – întâlnirea nemijlocită cu fenomenul cultural viu și etern. Nimic nu este mai trist decât să constatăm că ne-am izolat de lume, burdușindu-ne mintea cu un produs exclusiv tehnologic, cum este televizorul sau computerul, uitând că mai există pe lume și artă adevărată, produsă direct de om pentru om, iar nu de mașină pentru mințile furate de mirajul standardizării.

Acest „dialog al spiritului” ne rămâne interzis câtă vreme consumăm arta în papuci și halat, în obscuritatea propriului apartament. Cine nu participă măcar o dată în viață la un spectacol „pe viu”, cine nu s-a bucurat ori nu a plâns de emoție urmărind jocul actorilor, admirând un tablou sau ascultând muzică adevărată, iar nu un penibil play-back mimând emoția, nu are idee ce înseamnă arta adevărată.

Dar câți dintre noi știu să prețuiască cu adevărat cultura? Mai ales când substitutele ei, ingenios insinuate în

viața de zi cu zi, ne iau cu asalt fiind deopotrivă comode și ... ieftine. În aceste condiții, când alții se ostenesc pentru noi să ne învețe cum să citim o carte sau să ne dea un sfat de natură să percepem armonia muzicii, de ce să mai dăm bani pe o carte, de ce să mai cumpărăm un bilet la teatru sau la cinema, de ce să mai mergem la muzeu ? Mai ales că, fie ele și subvenționate, prețurile rămân totuși prohibite pentru foarte mulți, posibili, iubitori de artă autentici.

Dacă la aceste inconveniente – subiective și obiective – adăugăm obstacolul, major, că în multe zone ale țării chiar și amatorii „adevărați” de teatru, film sau muzică bună nu au acces la aceste bucurii sufletești din simplul motiv că locuiesc... la țară sau, mă rog, în provincie, rezultă că în România persistă încă, mai evident sau voalat, o reală *discriminare culturală*. Așadar, arta rămâne un privilegiu doar pentru cei care dispun de un anumit standard material, și, în primul rând, pentru „capitaliști”, sau, coborând ștacheta pentru unii orășeni mai norocoși. Ce ne facem dacă, totuși, trăim în provincie? În cel mai bun caz ne mulțumim cu substitutele culturale oferite în cantități amețitoare de mass-media. Dacă, totuși, tânjim după o carte, un film sau o piesă bună interpretată de actori de succes, nu ne rămâne decât să ne mutăm la oraș, pentru că a spera că se va muta orașul la țară nu este constructiv.

Cum rămâne, totuși, cu prejudecata după care cultura este hrana minții, câtă vreme semenii de-ai noștri nu au acces nici măcar la hrana cea de toate zilele, hărăzită nouă tuturor de bunul Dumnezeu? Oare noi, cei fericiți și avantajați, știm să folosim privilegiul de a avea acces nelimitat la orice formă de cultură. Răspunsul nu este deloc simplu câtă vreme componenta spirituală este din ce în ce mai des abandonată chiar de către persoanele grăbite să-și construiască un statut social de invidiat.

INFORMAȚIA ȘI PATRIMONIUL CULTURAL

În sensul cel mai larg, *informația* este rezultatul unui act de cunoaștere, respectiv al unui proces mental prin care luăm cunoștință de un fapt, de un obiect sau de o stare. A-ți forma o idee despre un lucru presupune în esență o *formă de cunoaștere*, adică ceea ce se numește în limbajul comun *prezență de spirit*. Trecând de la simpla *identificare* (cunoașterea comună) la înțelegerea exactă și completă a firii și substanței lucrurilor (cunoașterea științifică), identificăm *știința informării* ca pe un sistem complet și organizat constituit în scopul dobândirii de informații/cunoștințe.

Pe un plan mai larg, cunoașterea implică noțiunile de sens, mesaj și semnificație. Evoluând către ceea ce Sigmund Freud numea *plăcerea informației*, se poate ajunge până la urmărirea consecventă a întregului front al cunoașterii, în scopul însușirii sensului și semnificației fiecărui element de noutate.

Așadar, două sunt elementele care caracterizează informația: *cantitatea* și *viteza de comunicare*. Dacă în urmă cu doar un secol cartea, muzeele, colecțiile private și arhivele aveau rolul de a aduna, culege și eventual sistematiza informația, motiv pentru care aceste instituții au și purtat denumirea de *arhivă a umanității*, astăzi, o dată cu evoluția sistemelor electronice de stocare și transmitere a informațiilor, limita cunoașterii a depășit cu mult orizontul individual.

Noua *știință a informării* nu mai constă demult în acumularea de informații, ci privește direct comunicarea, potrivit sociologului Robert Escarpit (*Théorie générale de l'information et de l'éducation*, Paris, Hachette, 1990).

Privind retrospectiv, din perspectiva științei informării, se poate spune că momentele cele mai importante ale

progresului științific corespund, în mare măsură, dezvoltării tehnicilor de informare. Dacă multă vreme *biblioteca, muzeul sau arhiva* au funcționat în paralel, oferind oamenilor de știință, publicului în general, suportul informațional, condiție obligatorie a progresului tehnologic și chiar artistic, problema care se pune în prezent este a circulației informației.

Zăbovind puțin în domeniul științelor conexe ale informării, respectiv biblioteconomia, muzeologia sau arhivistica, regăsim numeroase similitudini de formă și organizare cu știința informării. Acestea constau, în linii generale, în: funcționarea *în formă organizată*; constituirea de *colecții*; *relația cu publicul* (beneficiarii). Din perspectivă informațională, organizarea unui muzeu, a unei biblioteci sau arhive răspunde nevoilor și cerințelor publicului în măsura în care oferă și mijloacele tehnice de acces la informații – cataloage, fișiere, inclusiv mijloace electronice de evidență și acces. Astăzi, publicul, dar și specialiștii, apreciază deopotrivă calitatea și varietatea colecțiilor de cărți, obiecte de patrimoniu, documente de arhivă, cât și gradul de acces la informațiile respective. A oferi un mijloc eficient de informare constă în mai mult decât a deține și a pune la dispoziție celor interesați documentul sau obiectul căutat, ci în egală măsură *a-l pune în valoare*, inclusiv printr-un sistem sigur și decent de promovare și acces.

COMUNICAREA CULTURALĂ, UN MODEL CARE SE ÎNVAȚĂ

1. „Romaniile” pierdute

Moto:

*Toată lumea are neamu',
Numai eu pe nima' n-amu,
Toată lumea are Țară,
Numa' noi ca câinii-afară.*

(text folcloric)

În 1998, un reporter al postului Radio România Actualități, Radu Șofran, însoțit de o echipă de muzeografi de la Satu-Mare, înregistra, în localitatea ucraineană „Mirke” („Mircea?”), situată într-o zonă montană greu accesibilă, la granița cu Polonia, câteva cuvinte românești venite parcă din Evul Mediu. Lumea științifică, dar și opinia publică descopereau la câteva sute de kilometri de orice așezare românească, un grup etnic compact, însumând peste 4.500 de suflete, care vorbeau „aproape” românește, fără însă a conștientiza acest lucru. Ucrainenii le zic acestor oameni „volochi” („valahi?”), iar bătrânii satului povestesc că, odinioară, toți munții din jur fuseseră locuiți de neamul lor, până când expansiunea slavă i-a izolat și i-a rupt de matca românească.

Departe de civilizație, doborâți de lipsuri, acești așa-zis „români” trăiesc din ce le oferă pădurea și puținele animale de lângă casă și schimbă, de două ori pe an, produsele proprii cu bunuri procurate de la târgurile locale. Mai trăiesc, poate și cu speranța că într-o zi vor fi recunoscuți de „frații” lor. Până atunci își îngână doinele și își poartă resemnați traiul pe pământ străin.

Acesta este doar unul din exemplele ce dovedesc, că de-a lungul istoriei, cel mai mare dușman al românilor am fost noi înșine. Ce alt popor ar fi trecut cu vederea o astfel de descoperire? Poate că ne merităm soarta de vreme ce ne hărăzim, unii altora, doar uitare și nerecunoștință.

2. Români, unguri, secui, ceangăi, țigani – cetățeni ai „paradisului asediat”

Moto:

În rândul diferitelor popoare ce locuiesc în Transilvania pe primul loc se situează, având în vedere majoritatea lor covârșitoare, valahii sau românii, urmând apoi ungurii, împreună cu secuii și germanii...

**Din „Raportul” înaintat
Curtii vieneze de sasul E.A. Bietz,
întocmit la Sibiu, în 1857**

Începuturile istoriei i-au găsit pe înaintașii noștri pe aceste meleaguri, durând, generație după generație, o civilizație sedentară, bazată pe agricultură, pășunat și practicarea diferitelor meșteșuguri casnice. Ei au cultivat prin port, datini și creații muzical-literare gustul pentru frumos și, ca un corolar, sentimentul acut al libertății.

Aceștia sunt, juridic vorbind, „romanii”, adică cetățenii liberi ai Romei care, asemenea altor popoare romanizate, s-au străduit să impună civilizația romană în rândul popoarelor „barbare”, ce locuiau dincolo de „limes”-urile lumii cunoscute. *Românii sunt cel mai frumos exemplu de continuitate*, spunea istoricul francez André Arnaud.

Termenul de „roman” nu are, așadar, o conotație strict etnică, ci trimite mai degrabă spre moștenirea culturală a Romei. „Romanii” sunt o populație latinofonă, creștină, o barieră în calea expansiunii barbare, un bastion de continuitate împotriva valului turcic (secui și unguri), pecenego-cuman și a celui slav.

Denumiți diferit: *romani, volohi, valahi, blaki, blazi, volos, ulaki, blaci*, neamul puternic al „românilor” a fost recunoscut de timpuriu ca „urmaș al dacilor”, dar și al unor „coloniști” aduși pe aceste meleaguri „ex toto orbe romano”.

Așadar, utilizarea termenului de „Țara romanilor” sau „Romania” este cea mai veche recunoaștere a teritoriului locuit de români. Însuși termenul vine din latină (*terra/ae*), ca o consecință a faptului că românii autohtoni dețin drepturi ancestrale asupra pământului.

Istoric vorbind, Transilvania a fost înconjurată permanent de „țări românești” – Muntenia, Crișana, Maramureș etc. Cu atât mai puțin se justifică teoria „vidului de populație”, lansată în 1867 pentru a justifica „etapa dualistă” a Imperiului austro-ungar, inclusiv „legile maghiarizării”.

Vorbind despre „epopeea ungarilor”, ceilalți „actori” ai scenei locale, cronicarii timpurii ai acestui neam (Anonymus și Simon de Keza) precizează că maghiarii „de la Don”, ca să scape de amenințarea foametei și de presiunea kazarilor, în slujba cărora se pusese benevol, au decis să trimită misionari ca să găsească o nouă patrie. Așa au ajuns, nu după unele episoade sângeroase, în Pannonia, despre care „gestele” lor relatează că era locuită de „s(c)lavi, bulgari și blaci”. Despre aceștia din urmă, Simon de Keza spune că locuiau în munți (Apuseni?), de unde coborau cu turmele până la Dunăre, după aprecierile istoricului dr. Mircea Dogaru.

Așadar, între anii 894 – 895 d. Ch., primii „unguri” – populația și-a luat denumirea de la Cetatea Ung (Ungvar) – care au sosit i-au găsit aici pe „latini”. Cronicarul Anonymus reproduce un mesaj atribuit lui Menumorut (ducele local presupus de origine română) către Arpad, regele ungar: *Dator îi suntem ca un amic la alt amic, fiindcă e om străin și duce lipsă de multe. Teritoriul însă nu i-l vom ceda câtă vreme vom fi în viață... nici de frică, nici de dragoste...* Iar textul continuă, trimițând direct la „strămoșul meu” (al lui Menumorut, adică), respectiv Împăratul „roman”, de la Constantinopol.

Istoricii sunt de acord astăzi că ungurii *nu sunt urmașii hunilor*, cum ar lăsa unii istorici neavizați să se înțeleagă, fiind, în realitate vorba de două popoare diferite.

Sintetizând, anul cel mai probabil al pătrunderii ungurilor în Pannonia este 872 „de la Christos”, când, după ce au trecut de cetatea Kyo (Kievul de astăzi) și de râul Ung au ajuns în „noua patrie”, construind cetatea Muncacs (etimologic, *muncă*).

„Cronica pictată de la Viena” este chiar mai precisă atunci când amintește: „*Maghiarii sau hunii sau pe latinește ungurii, au intrat în Pannonia în timpul împăratului bizantin Constantin al II-lea*”[...].

Paralel cu atestarea prezenței ungurilor în Transilvania, din aceeași perioadă (896 și după) datează și primele mărturii despre *secui*. Considerați de unii autori drept o populație de neam hunic, mai precis „rămășițe” ale hunilor, *siculi* (ciculi, seiculi, záculos) astăzi secuiei, reprezintă un grup etnic minoritar, un element rămas sau infiltrat după marile migrații din secolele V – VIII.

Astăzi se știe cu certitudine că *secuii sunt urmașii avarilor*, neam turcic originar din Mongolia, înrudit cu hunii, dar nu identic. Alungați de unguri peste Tisa („Trans Tizsam fluvium fugatis”, cum consemnează Analele Regatului Francilor, un izvor istoric timpuriu, semnalat de același dr. Mircea Dogaru), secuiei s-au stabilit „dincolo de munții de zăpadă”, conviețuind în tovărășie cu românii, „vecinii lor din munți”. O ipoteză și mai îndrăzneată, și care vine în sprijinul teoriei „asimilării” este aceea că, în loc să folosească literele alfabetului turcic, secuiei au folosit de la început alfabetul latin. Concluzia aparține unui umanist italian din secolul XVI-lea, Antonio Posevino, care consemna: „...secuiei s-au păstrat mai neatinși decât orice alt popor, în acea țară întărită de natură, dar totuși *sunt și mulți români amestecați printre ei*”.

O situație chiar mai dramatică o au *ceangăii*, victime deopotrivă a fenomenului de maghiarizare și catolicizare forțată practicat în zorii Evului mediu. Însemnând la origine „înstrăinat”, termenul de „csang” sau „csangani” a fost aplicat iobagilor români, fugari din „secuime”, sau chiar țăranilor liberi căzuți în iobăgie.

Cât despre *țigani*, cei mai recentți, dar și cei mai năpăstuiți locuitori ai Ardealului, nu putem spune decât că au

fost victime sigure ale teroarei horthyste și fasciste. Deportați în masă în Transnistria de regimul Antonescu aceștia au fost masacrați de trupele sovietice. Dovadă că lucrurile au stat așa este că, după 1944, în loc să rămână în imperiul sovietic s-au grăbit să se întoarcă pe meleagurile natale.

În finalul acestui excurs istoric, voi cita o sursă „independentă”, pe etnograful german Rudolf Bergner (1860 – 1899) care a descris cel mai exact etapele „maghiarizării” forțate, aplicată de regimurile totalitare maghiare, începând cu 1867, an în care au intrat în vigoare „legile de maghiarizare”:

I. etapa bilingvismului – respectiv acceptarea limbii maghiare drept a doua limbă oficială a statului;

II. etapa „uitării” limbii natale, cu păstrarea confesiunii;

III. etapa finală, deznaționalizarea prin pierderea confesiunii.

Aplicate simultan și intensiv, aceste adevărate legi anti-democratice au produs, pe de o parte maghiarizarea unei importante populații secuiești, pierderea identității românești pentru un larg segment al populației locale, inclusiv „maghiarizarea” ȝiganilor și a ceangăilor.

3. Multietnicitate, pluriconfesionalitate și multă... toleranță

Moto:

Coexistența într-un spațiu geografic limitat a unui mare număr de grupuri etnice a condus la apariția unei varietăți de concepte având un punct comun: multiculturalitatea și diversitatea culturală.

**Din revista „Terra. Buletinul Societății
de Geografie din România, 2005”**

Termenul de *diversitate culturală* este folosit, de regulă, atunci când analizăm compoziția demografică a unui spațiu geografic. Analizând structura etnică și confesională

a județelor Harghita și Covasna, în intervalul 1850 – 2002, dr. Ioan Lăcătușu, constata că, dacă, aparent, numărul și răspândirea geografică a populației românești a rămas constantă (variind între 14 – 18% în Covasna și 8,5 – 9,5% în Haghita), „mișcarea migratorie” – în termeni sociologici – având ca motivație considerente în special economice, dar subsidiar și politice, a făcut ca grupuri compacte de secui, dar și români, sași, țigani și alte naționalități să se situeze pe veritabile „străzi cu dublu sens”. Cu alte cuvinte, atrași de unele schimbări economice favorabile, dar și de oportunitatea stabilirii de relații interumane firești (colaborare, ajutor reciproc, solidaritate umană, căsătorii mixte), categorii etnice importante au imigrat către zonele cu populație preponderent maghiară, *fără însă a modifica substanțial ponderea populației maghiare din zonă.*

Situația în care grupuri culturale compacte trăiesc laolaltă, sub oblăduirea unei politici centrale și locale pragmatică și echilibrată, poartă numele de *multiculturalism*. Relația ideală ar fi o *conlucrare* între grupul dominant (în cazul nostru maghiar sau, pe plan local, secuiesc) și cel minoritar (românesc, țigănesc). Dezvoltat sub administrații diferite (românească, horthystă, iar românească etc.) multiculturalismul înseamnă în primul rând *interacțiune*, iar nu izolare culturală. Bine gestionat, multiculturalismul *asigură un echilibru dinamic între valorile culturale ale populației dominante și cele ale minorităților*. La aceasta se adaugă și *bilingvismul*, un factor adesea semnificativ, deoarece permite atât comunicarea la nivel social, cât și păstrarea propriei identități naționale.

Modelul cultural practicat local în unele județe din Transilvania prezintă însă anumite particularități. Dacă pe plan „european” evitarea fragmentării, enclavizării, izolării lingvistice și etnice s-au dovedit principala grijă a autorităților, care s-au văzut puse în situația de a nu mai putea comunica cu minoritarii, în județele Harghita, Covasna și parțial Mureș, tocmai această enclavizare este principala revendicare de natură politică a populației „maghiare”.

Sintetizând, întâlnim aici alături de populația românească, o populație „maghiară” (alcătuită din unguri și secui, termenul de „maghiar” având, un înțeles mai degrabă socio-politic decât etnic) care își *negociază permanent statutul politic, economic și cultural* cu statul român, o minoritate de țigani, maghiarizată lingvistic și izolată social care, fără o identitate etnică bine-delimitată creează și cele mai acute probleme de natură infracțională pe plan local, și un grup minuscul de „alte naționalități” (sași, evrei, armeni) care își cultivă, prin mijloace specifice, propriile elemente culturale identitare.

În aceste condiții, ideal ar fi să predomine *multilingvismul și multiculturalismul*. Într-o zonă în care ar trebui să existe șanse egale de afirmare pentru fiecare etnie, există din păcate xenofobie, prejudecăți și clișee etnice, „etichete” și discriminare.

În democrațiile de tip occidental, spre care ne îndreptăm cu toții, educația pluralistă, toleranța și acceptarea reciprocă a diferitelor etnii reprezintă principala preocupare publică. Este și sensul acestei pledoarii pentru dialog interetnic.

Sociologii sunt unanim de părere că „toleranța” este un *concept dobândit, educat și cultivat*, iar nu spontan. Întrebați, de pildă, ce este toleranța, mulți subiecți ai unui sondaj de opinie au oscilat între o abordare de tip *pesimist* (45 %), cum ar fi „nu există”, „e o utopie”, „e un ideal greu de atins”, „e un discurs electoral”, aproape 30% au părut a avea *înțelegere* („se impune o mai bună înțelegere față de nevoile, dorințele și aspirațiile minorităților”), iar foarte puține răspunsuri au mers către o *toleranță pozitivă*: comunicare, înțelegere, armonie.

În concluzie, elementul cel mai important al întregului eșafodaj pe care se sprijină multiculturalitatea rămâne *toleranța*, noțiune care se poate învăța, la fel ca orice altă materie din aria curriculară, începând inclusiv din ciclul primar. Iată, de pildă, și câteva elemente ce pot indica gradul de toleranță al unei anume societăți:

➤ *Discutăm în familie despre toleranță?*

- *Suntem interesați să participăm la manifestările culturale ale altor etnii?*
- *Judecăm oamenii politici, alte persoane publice, după gradul de toleranță cuprins în discursul public?*
- *Avem încredere în conaționalii de alte etnii?*
- *Suntem, noi înșine, suficient de toleranți?*
- *Am învățat (studiat, aflat, ne-am documentat) la școală, în biserică, în organizațiile sau instituțiile publice cu profil cultural, despre toleranță și valorile ce le presupune aceasta?*

4. Comunicarea culturală – un model care se învață

Moto:

Cultura este ca un aisberg: partea vizibilă, formată din comportamente și credințe se schimbă și se modelează mai ușor, partea invizibilă, formată din valori și mentalități, de cele mai multe ori „subiective” este cel mai greu de schimbat. Când vorbim de cultură de fapt utilizăm propriile clasificări și tipologii culturale.

**Din „Ghidul funcționarilor publici”,
ediția 2005**

Când comunicăm cu conaționali de-ai noștri de alte etnii, nu doar limba este principalul instrument ce trebuie luat în calcul. Mai importantă este *cultura*, respectiv elementul care ne individualizează în raport cu ceilalți. Concept filosofic, estetic, dar și socio-uman complex, cultura este determinată prin trăsături specifice de rasă și naționalitate, și indică, între altele, grupul de apartenență al unui individ.

Cultura este programarea colectivă a gândirii care individualizează un grup etnic sau o categorie de indivizi.

Deprindem elementele de limbaj cultural din familie, din școală, din practica socială, fără să ne dăm seama că, de fapt, acumulăm mai degrabă prejudecăți, clișee, comportamente prestabilite.

Dacă suntem puși în situația de a comunica cu alte grupuri etnice ar trebui să ne întrebăm, în primul rând:

➤ *Știm cum gândește și cum reacționează celălalt la o schemă, o formulă sau o sintagmă lingvistică?*

➤ *Cunoaștem simbolurile, adesea greu de definit, care ghidează viața spirituală și intelectuală a celorlalți?*

➤ *Știm să „decodăm” semnalele și informațiile primite?*

Putem spune că avem o *comunicare eficientă* atunci când putem anticipa răspunsurile celuilalt. Pentru aceasta ar trebui să avem suficiente informații de natură culturală, socio-culturală și psiho-culturală care să ne ofere date sintetice, concludente și relevante despre interlocutorul nostru. Din păcate, de cele mai multe ori utilizăm clișee, valori și prejudecăți care alterează procesul de comunicare.

Iată câteva „obstacole” ale comunicării interetnice:

- *prejudecățile;*
- *stereotipurile;*
- *egoismul și egocentrismul;*
- *limba;*
- *comunicarea non-verbală.*

Toate conduc spre necesitatea *construirii unui model de comunicare culturală* care ar trebui să aibă la bază ideea că propriul mod de a gândi nu este universal valabil. Cu alte cuvinte, viziunea propriei culturi nu este suficientă pentru a descifra comportamentul altor grupuri etnice.

Sociologii stabilesc și câteva stadii/strategii de abordare comunicățională:

- *stabilirea de relații nemijlocite cu alte grupuri etnice;*
- *comunicarea și încurajarea interlocutorului să vorbească, să-și exprime gândurile, opțiunile, opiniile;*
- *înțelegerea și „decodarea” mesajului primit.*

În concluzie, atât indivizii, luați separat, cât și grupurile etnice nu au un comportament social unic, un mod prestabilit de a acționa în anumite situații. Dacă am

reuși să evităm *erorile de atribuire*, respectiv explicarea comportamentului și a nivelului socio-cultural exclusiv în funcție de profilul etnic și grupul social de proveniență, am putea comunica mult mai eficient și am avea chiar surpriza să descoperim, dincolo de aparențe, reale calități umane și intelectuale la nivelul fiecărui individ luat în parte, indiferent de etnia căreia acesta aparține.

În fond, *comunicarea nu e atât o știință cât o abilitate* care se învață, cu răbdare și bunăvoință și care, uneori oferă beneficii miraculoase.

ATITUDINEA CREATIVĂ, O ȘANSĂ PENTRU VIITORUL CULTURII ORGANIZAȚIONALE

Moto:

*Veți crea, veți avea,
nu veți crea, nu veți exista.*

Octav Onicescu

1. De la har la talent

Creativitatea măsoară gradul de cultură al unui popor, a unei țări sau civilizații. Activitate specific umană, creația înseamnă efort individual pentru autodepășire, dar și o anume acțiune colectivă către evoluție și progres. În acest sens, investiția în creație reprezintă o șansă de prosperitate, în special pentru popoarele mici sau pentru cele „tinere” (ca istorie statală oficială).

Istoricul francez Jaques le Goff considera că mentalitatea creativă exprimă *punctul de întâlnire al individului cu timpul istoric, al inconștientului cu conjuncturalul, al marginalului cu generalul* (Lés mentalités. Une histoire ambiguë, În revista: Foire d'histoire, vol. III., Paris, 1964).

Analizând istoria termenului de *creator* și, prin derivare, al familiei semantice corespunzătoare, întâlnim, de-a lungul timpului, mai multe înțelesuri. Astfel, în Antichitate „creator urbis” însemna „părintele orașului”, respectiv persoana care l-a fondat. Noțiunea de *noutate*, cu sensul de *a crea ceva nou* este relativ recentă, fiind un concept apărut în istoria contemporană. În fapt, anticii nu urmăreau, prin conceptul de creație să inventeze și să aplice concepte sau noțiuni noi, ci doar să se supună

celor existente. De aici și până la „eternul model”, conceput de Platon, nu este decât un pas. Din acele timpuri se trage mentalitatea potrivit căreia un lucru de valoare nu este neapărat *original*, cât mai ales *perfect*, adică prelucrat, realizat, imitat până la confundarea cu originalul.

Chiar limba latină ne-a oferit cuvinte diferite, respectiv, *creare*, ca atribut al divinității și *facere*, cuvânt rezervat produselor minții și mâinilor omenești.

Pornind de la aceste concepte, multă vreme *arta* însăși a fost considerată drept *creație* în măsura în care *harul divin*, acordat cu generozitate de *Providență*, i-a insuflat cu generozitate artistului însușiri creatoare. Chiar și în zilele noastre se spune despre un pianist de geniu, un pictor de talent sau un arhitect că este „instrumentul lui Dumnezeu” (tânărul Mozart a primit prenumele de Amadeus – cel iubit de Dumnezeu). Cu alte cuvinte, talentul a fost considerat un *dar divin*, iar *nu un rezultat al muncii și al perseverenței individuale*.

Treptat, odată cu societatea modernă s-a impus și conceptul de *creativitate*, adăugat de toți esteticienii la fundamentul fiecărei creații. Secolul al XIX-lea a adus cu sine, alături de imense progrese pe plan social și economic, și o recunoaștere a componentei *creative* a operei de artă, identificată, aproape fără echivoc cu *noutatea*. De aici, rezultă și o serie de atribute noi adăugate conceptului de creator, respectiv acelea de *inovator*, *descoperitor*, *performer*, *pionier* etc.

Concluzionând, creativitatea este o *însușire a spiritului* de natură a *produce soluții, conexiuni, însușiri noi, originale*. Ea este caracteristică naturii umane în general, deși în viață doar unii oameni, înzestrați cu har și inteligență, dețin abilități artistice ce se pot transforma, prin exercițiu, în calități creative. Psihologul Al. Roșca, în lucrarea „Creativitatea generală și specifică” (București, Editura Academiei, 1981) identifica creativitatea cu acea *activitate superioară care duce la realizarea unui produs caracterizat prin noutate și valoare pentru societate*.

Pe de altă parte, noțiunea de creativitate este asociată capacității omului de *a-și însuși lucruri neînvățate*, de a realiza conexiuni și asociații mentale *originale*. Psihologii sunt de acord că această capacitate este specifică, într-o măsură mai mare sau mai mică, tuturor ființelor umane. De pildă, se apreciază că omul devine *creator* de fiecare dată când nu se mai mărginește la a repeta, stereotip, lucrurile deja învățate, ori de a *imita* sau a *mima* unele cunoștințe anterioare, ci *se străduiește să aducă ceva nou, izvorât din sufletul și mintea sa*, ca un adaos la un lucru sau o situație veche.

Așadar, creativitatea reprezintă, pe un plan mai vast, o *formă de comunicare* cu lumea înconjurătoare, o încercare ingenioasă de rezolvare a problemelor nou apărute, o soluție de tip *instant* la o situație de criză. În acest sens, *creația* se confundă cu *inovația*, iar practica socială validează ca originale doar acele soluții care pot fi generalizate și aplicate în ansamblul activităților umane.

Raportul dintre „nou” și „original” este însă mult mai complex și mai nuanțat. Experiența ne dovedește că orice lucru „nou” este în fapt o reluare, o redefinire a ceva „vechi”. *Toute création n'est qu'une combination*, spunea filozoful De Gaetano, la sfârșitul secolului al IX-lea. Așadar, puterea de a crea ceva nou, manifestarea energiei intelectuale creativă se bazează pe un ansamblu de cunoștințe, pe experiență, dar și pe îndrăzneală. Ceea ce ar părea la prima vedere *riscant, insolit, neobișnuit*, ca soluție artistică, tehnică sau socială reprezintă, pentru un artist exersat, o formă normală, firească de exprimare a propriei personalități, un răspuns individual la o situație dată. Din această judecată deducem că însăși creativitatea nu constituie o însușire înnăscută și definitivă, ci este o calitate ca oricare alta, care se cultivă, se întreține și se stimulează. Mergând de la identificarea creativității drept o ipostază comună a spiritului și ajungând până la a o considera drept o însușire asociată *geniului*, creația reprezintă, de fapt, *motorul vieții sociale*, izvorul tuturor realizărilor care au revoluționat știința, cultura și civilizația umană.

2. Euristica – știința creativității

Cercetări fundamentale în psihologie, întreprinse la mijlocul secolului trecut – în special *modelul Guilford*, după numele fondatorului său, americanul G.P. Guilford- publicat în lucrarea „Three faces of the intelect”, American Psychologist, 1959 – au condus la reprezentarea modelului uman al creativității sub forma unui *cub*, având deci o structură *tridimensională*. Așadar, creativitatea este o știință pluridisciplinară, având rolul de a *reorganiza* fondul general de cunoștințe, sedimentat sub formă de cultură generală. De aici rezultă cu prioritate că principala caracteristică a creativității, asimilată până la un punct comun cu *inventica*, este aceea de a valorifica *noutatea*, condiție fundamentală a gândirii creative (conf. Al. Roșca în articolul „Creativitatea gândirii”, din volumul „Metode și tehnici experimentale în psihologie”, Editura Enciclopedică, 1973).

Definitorie în acest sens este delimitarea noțiunilor de *creație* și *creativitate*. Astfel, în timp ce creativitatea se referă la capacitatea de a imagina produse *noi*, originale, în special în domeniile tehnice și practico-aplicative, *creația* are ca obiect transpunerea, *în opere de artă*, a unor idei noi, originale dacă se poate, menite să completeze sau să perfecționeze modelele anterioare.

Această delimitare relativă, realizată în special în baza unor percepții individuale, subiective, este susceptibilă de a genera inclusiv unele erori. Acestea înscriu noțiunile de creație și creativitate sub semnul relativului, având în vedere că știința nu a reușit, până în prezent, să dea un răspuns ferm cu privire la procesele psihice care generează creația, care sunt factorii stimulativi, sau, din contră, capabili să împiedice creația, în ce măsură viața, experiența, sau chiar slăbiciunile unor artiști pot explica misterul creativității lor.

În acest scop, pentru a evita aceste neajunsuri de interpretare, psihologia a introdus *modelul euristic* al cercetării științifice, imaginat ca un sistem menit să releve „logica descoperirii și în ce măsură acest domeniu se intersectează cu sociologia cercetării” (Al. Roșca, op. cit.).

Încercării de a afla un răspuns la întrebarea privind originea și sensul creativității i-a dat un posibil răspuns matematicianul Grigore C. Moisil, care a stabilit următoarele *etape* ale muncii creative (pornind de la modelul creativ constituit sub îndrumarea sa, la Institutul de Matematică al Academiei Române în anii '60-'70):

- *identificarea* problemelor de natură tehnică, socială, economică sau de orice altă natură care urmează a fi soluționate;

- *găsirea* unor *strategii adecvate*, care pot conduce, într-un timp cât mai scurt, la rezolvare;

- *stabilirea* unor *indicatori cantitativi și valorici* pentru evaluarea rezultatelor;

- *analiza*, sub raport economic, a relației dintre *rezultatele și costurile cercetării*.

„*Eu susțin – afirma, în concluzie, Grigore C. Moisil – că nici una din aceste etape nu este mai importantă decât celelalte*”.

Aplicat la modelul cultural promovat la nivelul structurii de resort din M.I.R.A., algoritmul propus de academicianul Moisil are avantajul că permite, după fiecare etapă, ca modelul inițial să poată fi reanalizat și reconsiderat, în funcție de obiectivele, pe termen mediu și lung, aflate în atenție. Sintetizând, activitatea de promovare a noului oferă câteva avantaje certe, cum ar fi:

- nu cauți și, totuși, afli ceva nou;

- cauți și totuși nu reușești să schimbi modelul cultural tradițional;

- cauți și găsești soluții inovatoare, creative.

În acest sens, cuvintele academicianului Radu Voinea, fost rector al Institutului Politehnic din București, sunt edificatoare: *Să nu uităm că în istorie nu au existat descoperiri inutile.* (În volumul „Cercetarea fundamentală și științele ingineresti”, Tipografia I.P.B., 1988).

3. Învățarea creativă – cerință socială sau însușire înăscută?

Pentru a elimina, treptat, decalajul enorm dintre activitățile de *tip creativ*, singurele în măsură să ofere

progres tehnologic, cultural sau economic și cele de *tip rutinier*, care ne ocupă în prezent majoritatea timpului, se impune practicarea, încă de pe băncile instituțiilor de învățământ ale M.I.R.A., a unor *exerciții de tip creativ*. Rolul educatorilor, al personalului didactic de la catedre, inclusiv de la liceele, colegiile și facultățile din rețeaua proprie de învățământ este, în acest sens, hotărâtor. Iată, pe scurt, câteva condiții obligatorii ce pot fi avute în vedere, odată cu aplicarea programei curriculare:

➤cultivarea, la toate nivelele școlare a însușirilor native de *explorator, cercetător, creator*, remarcate la elevi și studenți;

➤dezvoltarea *curiozității native*, a *interesului* și *instinctului artistic*, prin acordarea de stimulente, inclusiv de natură materială, elevilor și studenților merituosi, acțiune ce constituie cel mai puternic mobil interior al fiecărui tânăr;

➤crearea *cadrelor instituționale* pentru promovarea noului, prin organizarea de cluburi, formații artistice, laboratoare de creație etc., menite să stimuleze nevoia de cunoaștere și spiritul artistic, suportul ideal al învățării creative.

Aplicând aceste principii în practică, putem transforma *activitatea de învățare* – în fond o acțiune de tip rutinier, obligatorie și, inevitabil, plictisitoare pentru majoritatea elevilor și studenților – într-o acțiune ce împletește *satisfacția* cu *plăcerea* și *bucuria artistică*. Se știe că, atunci când după un efort prelungit vin și rezultatele, când elevul însuși este părtaș la un experiment a cărui aplicare aduce ceva nou, atunci și satisfacția sporește, amplificând inclusiv factori de natură bio-fiziologică, mențiți să întrețină starea de bine, încredere și optimism.

În concluzie, *promovarea modelului creativ* în activitatea de tip școlar, dar și în cea extrașcolară, reprezintă o *șansă de supraviețuire* pentru orice sistem organizațional. Cu atât mai mult, acest model este valabil atunci când promovăm acțiuni și activități de tip cultural.

Există, în privința culturii de tip organizațional, o prejudecată, anume că: *o societate are atâta cultură cât a reușit să asimileze în școală*. Afirmția este, inevitabil,

incompletă atâta vreme cât există și alte instituții publice care au ca obiect de activitate promovarea culturii: așezămintele culturale, mass-media, biserica, O.N.G.-urile etc. Pe de altă parte, economia de piață plasează în afara culturii largi pături ale societății. Adesea suntem puși în situația să constatăm că unele inițiative de tip cultural nu au ecoul estimat. Mai concret, ele trec neobservate sau sunt receptate, adesea, ca o „corvoadă”, sau „obligatie de serviciu”. Aceste observații întăresc ideea necesității întăririi, la nivelul Ministerului Internelor și Reformei Administrative a structurii specializate în elaborarea și *implementarea unor modele, programe și strategii culturale, respectiv Centrul Cultural al M.I.R.A. ca un adevărat „laborator”* menit să stimuleze și să promoveze inițiativele de tip creativ. Modelul cultural astfel constituit ar putea avea ca obiective:

- *identificarea nevoilor culturale* ale unor grupuri profesionale, în raport cu particularitățile de vârstă, mediul cultural și locul de muncă;

- *implementarea unor regulamente, ordine și instrucțiuni* menite să ofere structurilor executive obiective și sarcini concrete, în domeniul de referință;

- *analiza activităților desfășurate, prin aplicarea unor metode de tip feed-back*, urmate de stabilirea unor măsuri corective și complementare;

- *constituirea unei bănci de idei „artistice și culturale de tip creativ”*, obligatorie pentru fundamentarea pe viitor a activităților.

Acest gen de abordare ce implică un grad sporit de creativitate, inclusiv de asumare voită a unor riscuri, poate conduce la rezultate benefice. *Eșuarea în stereotipii, în rutină în promovarea actului cultural reprezintă un motiv de îngrijorare pentru factorii responsabili, în condițiile când schimbările sunt atât de dorite și chiar stimulate la nivel macro-social.* Timpul nu ne mai așteaptă, răbdător și placid, să ne consumăm în tihnă vechile tabieturi.

LIDERUL ȘI LUCRUL ÎN ECHIPĂ

Moto:

La fiecare schimbare de perioadă, contemporanii au fost dezorientați fiindcă vechile rețele își pierduseră puterea, iar noile rețele care păreau să răspundă definitiv dificultăților nu au avut întotdeauna eficiență.

A. Beaufre

Nici un lider nu poate acționa, indiferent de treapta ierarhică pe care este situat, fără să-și cunoască și să-și pună în valoare colectivul. Cu cât un șef își cunoaște mai bine subordonații, cu atât energia fizică, psihică și cognitivă a colectivului se concentrează către obținerea obiectivului urmărit: performanța.

Fără a diminua principiul unității de comandă, specific în special structurilor de tip organizațional, orice conducător se bazează pe o echipă al cărui rol este de a procura, selecta și prelucra informații, soluții și variante care să-i ofere șefului posibilitatea ca, după o atentă evaluare, să ia deciziile cele mai oportune.

Practica a dovedit că este obligatoriu ca între șef și echipa managerială să existe o unitate deplină de idei, stil de lucru, inclusiv privind motivarea, condiție obligatorie a unui act de comandă performant. În acest sens, liderul eficient trebuie să aibă capacitatea de a lucra în echipă, de a construi, optimiza și pune la lucru colective eterogene, de a le mobiliza în vederea atingerii obiectivelor anticipate.

1. Condiții ale lucrului în echipă

Practica a dovedit că un colectiv eficient se constituie atunci când:

➤ numirea pe funcții de comandă se face exclusiv pe bază de: *competență, loialitate (moralitate) și performanță*;

➤favoritismul, relațiile incorecte care generează frustrări, părtinire, sunt cu totul excluse;

➤recunoașterea valorii profesionale și umane a subordonaților și a colaboratorilor este o practică curentă;

➤informarea deschisă a membrilor echipei cu privire la obiectivele echipei de conducere se face în mod periodic și organizat;

➤acceptarea spiritului critic, izvorât exclusiv din dorința de a perfecționa relațiile interumane, se aplică fără părtinire;

➤abordarea deschisă a problemelor conflictuale permite ca în orice situație să se evite „închiderea ochilor”, atunci când au loc „derapaje” de la un comportament civic și uman adecvat al șefului.

➤rezolvarea cu franchețe a abaterilor previne pericole și mai mari.

➤anihilarea *ab initio* a oricărei tendințe de slăbire a autorității, prin combaterea lingușelii, invidiei, egoismului, neangajării în muncă, înconjurării șefului cu subgrupuri neperformante.

➤consultarea cu colaboratorii nu se face formal, de complezență, ci regulat, motivat și deschis.

➤acționarea cu calm și luciditate și responsabilitate în orice situație;

➤evitarea acuzelor, a fugii de răspundere, ca și căutarea țăpilor ispășitori sau a vinovaților din rândul subordonaților.

➤cultivarea prieteniei, camaraderiei, cooperării;

➤asigurarea unui echilibru al sarcinilor, al conjugării eforturilor între eu și noi.

În orice situație nu trebuie uitat *că oricât de harnic, bine intenționat și întreprinzător este un lider, acesta nu poate acționa singur, ci în echipă*. Numai bazându-se pe colaboratori valoroși acesta va obține performanțe.

Referindu-se la rolul comunicării în relația dintre șefi și subordonați Gh. Arădăvoaice (în lucrarea „Relațiile interumane în mediul militar. Reguli pentru optimizarea lor”, Ed. Militară, 2002) pune pe prim plan „arta de a stăpâni relațiile interumane”. Această idee de bază a

psihosociologiei conține în sine un adevăr simplu: indiferent de instituția unde ne desfășurăm activitatea, de treapta ierarhică pe care suntem situați, suntem în primul rând oameni, iar apoi angajați. Ignorarea acestui principiu conduce inevitabil spre eșecul relațiilor interpersonale.

Până la un punct e firesc să avem îndoieli, ezitări, să receptăm diferit unele fenomene. Totul depinde de educația formală și informală pe care am asimilat-o, de temperament, dar și de împrejurări. De cele mai multe ori însă, eșecurile noastre nu au ca motivație slaba pregătire profesională, ci tocmai nestăpânirea pe deplin a legilor comunicării. În fond, ce ne costă să fim mai buni, mai generoși, mai umani. În plan material, aproape nimic; în plan social, poate un plus de empatie pentru aproapele nostru „Bunătatea este principalul farmec al vieții”, spunea un moralist.

2. Simptomele unei organizări necorespunzătoare a activității manageriale

Se apreciază că 8 lideri din 10 se plâng de:

➤ lipsă de timp pentru rezolvarea problemelor (timpul necesar pentru a răspunde la toate solicitările publice este de cel puțin 1,5 ori mai mare decât cel la dispoziție);

➤ subordonați incompetenți sau neinstruiți;

➤ sunt puși să rezolve probleme de competența subordonaților.

În același timp, unui lider i se cere:

➤ să aibă o evidență clară a obiectivelor, sarcinilor și responsabilităților specifice;

➤ să aibă competență profesională pentru a ierarhiza prioritățile;

➤ să poată elabora proiecte și idei noi;

➤ să colaboreze cu subordonații;

➤ să fie, simultan, analitic și sintetic, atunci când ia decizii.

Timpul este măsura eficienței pentru un bun organizator, iar folosirea lui eficientă dovedește respect pentru subordonați.

O cale relativ simplă pentru a spori eficiența muncii colective este stimularea ideilor pozitive, cu alte cuvinte a creativității subordonaților . Filosoful american Ralf W. Emerson spunea că „cele mai bune idei ale noastre ne vin de la alții”. Dialogul, comunicarea pot naște soluții inedite, modalități de abordare constructive. Butada potrivit căreia „intri la șef cu ideile tale și ieși cu ale lui”, este pe cale de a fi abandonată, cel puțin în organizațiile performante. Și atunci, ce riscăm aplicând și la noi acest principiu. Scade astfel prestigiul șefului, obligat să accepte soluțiile promovate de subordonați? Dimpotrivă, după opinia aceluiași specialist în comunicare, generalul dr. Gh. Arădăvoaice, „aprecierea variantelor de lucru propuse de subordonați generează, pe lângă satisfacția celor în cauză, și suportul trainic pentru continuarea schimbului de idei”.

Nerezolvarea unor probleme curente sau acumulate în timp conduce la:

- senzația că timpul fuge necontrolat;
- lipsa timpului pentru probleme de concepție;
- insuficienta aplicare a regulilor manageriale;
- depășirea duratei zilei de lucru;
- utilizarea necorespunzătoare a timpului la

dispoziție.

A economisi timpul este cheia succesului.

Iată câteva secrete, aplicabile în instituțiile publice:

- să poți avea toate informațiile cu privire la decizia luată;
- să ai informații utile și concentrate;
- să ai o imagine completă și profesionistă asupra domeniului vizat;
- să nu te bazezi pe informații neverificate.

Există categorii de șefi care își asumă inclusiv sarcini care revin subordonaților. Pe de o parte aceștia se plâng de supraîncărcare cu sarcini, dar efectul este:

- demoralizarea subordonaților;
- lipsa de încredere;
- părere proastă despre capacitatea managerială a liderului.

Mulți subordonați sunt însă mulțumiți de această situație: „lasă că le rezolvă șeful!”

De remarcat: orice subordonat poate deveni (în limite rezonabile) șef.

În acest sens, el trebuie să fie pregătit profesional, moral și psihic pentru a accede pe scara ierarhică.

Surmenajul pentru un manager înseamnă:

- lipsă de eficiență;
- utilizarea incorectă a timpului de lucru;
- dezordine la locul de muncă;
- lucrul peste program;
- neîncredere, suspiciune în personalul din subordine;
- surmenaj, stres.

Psihologii identifică 3 faze ale oboselii:

1. *alarmă* – irascibilitate, susceptibilitate, tulburări de somn;

2. *agitație* – tendința de a acapara toate problemele, intrarea în detalii inutile, scăderea încrederii în colaboratori, controlul excesiv;

3. *epuizare* – apatie, deprimare, incapacitate parțială sau totală de a mai lucra.

Iată câteva „erori” ale șefilor inabili :

- acceptă sau promovează un climat de muncă nemotivant;
- face aprecieri pripite la adresa subordonaților;
- afișează mereu o stare de nemulțumire față de orice inițiativă a subalternilor;
- trece de la o idee la alta.

3. Concluzii

Climatul psihosocial pozitiv al unei organizații (colectiv) nu este deloc ușor de constituit, mai ales în condițiile unor schimbări fundamentale ce au loc în viața instituțiilor publice.

Literatura de specialitate definește *climatul psihosocial* ca pe un fenomen complex, integrat unei organizații și care însumează comportamentul tuturor participanților.

Nu trebuie să fii neapărat specialist pentru a identifica unele „derapaje” ce pot conduce la reducerea performanțelor manageriale. Esențială, rămâne menținerea relațiilor de serviciu în limitele moralei, văzută ca o componentă constantă și liber consimțită vieții publice „Morala este mai mult decât o religie, este religia însăși”, spunea poetul francez Chateaubriand. Când vom reuși performanța de a înlocui egoismul cu iubirea, culpabilizarea cu iertarea și lașitatea cu responsabilitatea asumată, vom fi cu adevărat lucrători performanți, indiferent de treapta ierarhică pe care suntem situați

În încheiere, mai poate fi semnalat un lucru: climatul de lucru este condiționat și de condițiile materiale și tehnice de lucru.

A cere subordonaților să lucreze în condiții precare, cu o tehnică depășită și în același timp a pretinde performanță este o greșeală managerială. Din păcate, este și o constantă a vieții publice, fapt ce este de natură să scadă încrederea în managementul eficient.

Ultimul cuvânt în acest demers aparține totuși unui poet. Am ales, pentru reflexie și chiar pentru puterea de sugestie un fragment dintr-un poem de Rudyard Kipling: „*E așa de ciudat/Că avem vreme pentru ură/Când viața nu-i decât o picătură/Între acest tărâm și celălalt/Și totuși, nu-i neînțeleș de trist/Că nu privim la cer mai des/Că nu culegem flori, că nu zâmbim/Noi, ce atât de repede... murim.*”

LEACURI PENTRU TRUP ȘI SUFLET

Moto:

Va veni o vreme când se va acorda atenție acestui popor [român – n.a.] atât de puțin luat în seamă ...

Cântece și armonii se vor auzi venind de la această țară... După mii de ani de viațuire acest neam se va ridica și lumea se va uimi ca de o minune, aflând, în sfârșit câte lucruri a știut neamul acesta despre știința universală.

Martha Bibescu

În dialogul socratician dintre Critias și Chamides se face referire la *descântec* – respectiv melopeea învățată de ucenicul lui Socrate, „de la un medic trac, adept al lui Zalmoxis”. Acest descântec – în realitate, un text liric însoțit de un suport melodic – avea, în opinia autorului antic, un rol esențial în *vindecarea sufletului*, „căci toate cele bune și rele de la suflet curg și vin” (Socrate). Așadar, medicina tradițională, practică pe teritoriul Daciei, împletea în mod armonios cuvântul și melodia, contribuind în mod direct la *terapia sufletului*.

Iată textul dialogului invocat: „Prietene, sufletul, zicea el (medicul zalmoxian – n.a.) se vindecă cu descânțece. Acestea sunt vorbe frumoase care fac să se nască înțelepciunea. Odată ivită, aceasta bucură de sănătate și corpul și trupul”.

Practica descântecului își are originea în ceea ce, în epoca târzie a clasicismului elenic, s-au numit „epode” – *cântece cu ritm și melodie, repetându-se simetric, legate de practica vrăjitoriilor (șamanismului) și a aplicațiilor medicale*

empirice (conf. dr. Mihail Diaconescu – „Istoria literaturii daco-române”). Din aceeași categorie artistică mai menționăm – tot cu referire strictă la creațiile autohtone – *oda, peanul, imnul, cântecul eroic, bocetul* (Hischyos din Alexandria, „Lexiconul muzical”).

Despre abilitatea strămoșilor noștri de a utiliza versul și muzica în scopuri terapeutice și chiar estetice, vorbește inclusiv poetul latin Publius Ovidius Naso în „*Epistolae ex Ponto*” (Scrisori din exil), care îl citează pe regele get Cotys I (8 - 18 î.Ch.), autor de poeme în limba sa maternă, compuse după un model pe care a încercat să-l imite însuși Ovidius. Acesta recunoaște: *Cuvintele barbare au fost așezate după ritmul versurilor noastre* [latine – n.a.].

Creații armonice populare de origine getică au fost semnalate și de Cicero (în „*De claris orationibus*”), cităm: *Asemenea poeți au existat înaintea lui Homer și l-au cântat pe Zalmoxis în poeziile lor festive*. Originea textelor însoțite de ritmuri melodice o regăsim în *Leges bellagines* (legile cele frumoase [ale dreptului civil]) despre care Nicolae Densușianu ne spune (în monumentală lucrare „*Dacia Preistorică*”) că reprezentau *precepte filozofice și legi de aur*. Pentru a fi mai temeinic întipărite în conștiința publică, o dată pe an, la un loc și într-o zi anume, rapsozii populari recitau și însoțeau cu ritmuri muzicale versurile *Legilor*. Același Nicolae Densușianu susține că legile dacice (bellagines) au constituit temeiul juridic atât pentru popoarele mediteraniene (greci, sirieni, egipteni), dar și, mai târziu, pentru cele germanice.

Legile lui Zalmoxis sau „*Leges antiquae Valachorum*” sunt menționate și de Aristotel (în sec. IV î.Ch.), care, vorbind despre *agatârșii* de pe Mureș, spunea că „aveau obiceiul să-și cânte legile lor”.

În legătură cu rolul terapeutic al *descântecului*, atribuit, prin tradiție, doctrinei zalmoxiene, istoriografia consemnează că această incantație avea darul de a produce *extazul*, urmat de *imortalitate* (sau transă *șamanică*). Legendarii cântăreți traci, între care, la loc de cinste este însuși *Orfeu*, foloseau, așadar, poezia și cântecul ca pe un mod superior de cunoaștere a ființei umane, în splendida sa

manifestare spirituală (de aici, derivă și legenda coborârii lui Orfeu în infern, pentru a o aduce la viață pe Euridice, exemplu clasic al inițierii de tip transcedental).

Azi nu mai dispunem de nici o mărturie despre conținutul și calitățile estetice ale *epodelor* zalmoxiene. Ele s-au pierdut definitiv sau (continuă unii să creadă?) persistă, *diluate, modificate* ori *alterate* în vechile obiceiuri, datini, credințe, inclusiv în *descânțete*. Practicate de către persoane inițiate (vraci, „vrăjitoare”, femei vârstnice) *descânțetele* sunt *fenomene culturale străvechi*, decurgând direct din incantațiile utilizate de strămoșii noștri daci, și chiar anterior, de către pelasgi.

Cum s-a ajuns la o asemenea modificare de conținut a vechilor epode, poate fi lesne explicat prin ofensiva religiei creștine, oficiale, care nu a pierdut nici o ocazie de a descuraja orice formă de „păgânism”. În realitate, descânțetele au topit în substanța lor spirituală înțelepciunea și experiența străveche, așa cum plămada de lumină a lumânării se împletește cu zenitul luminii solare.

De altfel, utilizarea *muzicii*, a *artei plastice*, *oratoriei* și *poeziei*, în general a tot ce înseamnă creație artistică în vindecarea sau cel puțin ameliorarea unor afecțiuni ale sufletului nu constituie o noutate pentru medicina modernă. Vorbind despre „igiena sufletului”, medicul și terapeutul Eduard Feuchtersleben considera muzica drept: *arta în care sufletul își manifestă pe deplin toate însușirile. Vibrațiile muzicii comunică cu sistemul nervos, iar omul întreg se pune la unison cu natura*, spunea medicul vienez.

Adevărul că muzica este folositoare sănătății, contribuind, printr-o terapie specifică, la vindecarea, uneori miraculoasă, a unor boli grave, inclusiv de natură psihică, a fost probat nu odată. Chiar Biblia ne relatează cum sufletul predispus la melancolie și nebunie al lui *Saul* nu putea fi liniștit decât prin armoniile harfei lui *David*. Grecii antici au demonstrat efectul cu totul special produs de armoniile muzicale asupra spiritului omenesc, împărțind creațiile muzicale în: *frigiane* – capabile să producă furia, mânia, avântul; *dorice* – aducătoare de liniște sufletelor zbuciumate

și *lidiane* – însuflând melancolia, tristețea. Platon însuși a exclus muzica lidiană din „Republica” sa.

Homer ne povestește cum *Chiron*, pentru a potoli mânia lui *Ahile*, îi cânta din chitară, iar *Clinias*, un alt erou troian, se relaxa, când era necăjit, făcând apel tot la acest instrument cu coarde. În timpul asediului Troiei, *Ulisse* și *Agamemnon* au angajat muzicanți iscusiți pentru a le cânta soțiilor rămase acasă, arii *dorice*, menite să le aline dorul și să le protejeze castitatea.

Despre *Pitagora* se relatează că, văzând un tânăr atenian de viță nobilă umblând beat, a cerut muzicanților care îl însoțeau să schimbe ritmul *frigian*, cu altul mai potolit, respectiv *doric*, reușind astfel să domolească mânia tânărului și pornirea acestuia spre excese.

„Filosofii din școala lui Pitagora” considerau muzica drept „o expresie a armoniei cosmice, treapta cea mai înaltă a spiritului uman”.

În Evul Mediu, numeroase sunt exemplele de artiști, filosofi și chiar capete încoronate care au iubit muzica. Napoleon spunea că: [*Muzica – n.a.*] are o mare înrăurire asupra pasiunilor, așa încât legiitorii ar trebui să încurajeze acele opere muzicale care au o influență morală bună.

Medici vestiți ai Antichității și ai Evului de Mijloc și-au vindecat pacienții prin muzică. *Esculap* chiar pretindea că *nimic nu este mai bun decât muzica pentru a reda sănătatea celor atinși de vreo boală a sufletului*, în vreme ce *Gallen*, mai radical, spunea că *muzica este singura în stare să vindece mușcăturile de năpârcă sau de scorpion*. Medicii arabi, vestiți pentru priceperea lor, se slujeau de muzică pentru a ameliora suferințele bolnavilor.

Pentru a încheia acest inventar istorico-muzical, vom semnala rolul educativ al muzicii în formarea conștiinței copiilor, în special. Astfel, s-a demonstrat că prin *practicarea exercițiilor corale*, în mod regulat și cotidian, se deșteaptă în sufletul acestor vlăstare umane, de la vârste foarte mici o lume întreagă de idei, sentimente și manifestări expansive, dorințe și emoții, cu totul pozitive.

Având ca principiu estetic absolut, *armonia*, muzica ajută la controlul voinței, aducând, de cele mai multe ori,

pacea în suflete și odihna în trupurile măcinate de suferințe.

Aceleași calități sunt atribuite, în genere și creațiilor muzicale populare, anonime. Azi este unanim recunoscut că *doinel*e, cele mai tulburătoare cântece ale oierilor din arcu Carpatic, s-au născut în vremuri de răstriește. Acompaniați la *nai*, *fluier* sau *cimpoi*, artiștii anonimi au dat glas unei suferințe de veacuri, măiestrit disimulată în versuri și muzică. Așa s-au născut *doinel*e de *jale*, de *dor*, de *vitejie*, de *haiducie*. Aceste creații nemuritoare, murmurate la focul pâlpâit al vetrei, îngânate de sunetele *tulnicelor* și ale *cavalelor*, păstrează, în structura lor arhaică, imagini ale unui trecut zbuciumat. În viersul *doinelor* s-au păstrat, astfel, cu sfințenie, ca niște nestemate de preț prinse cu acul pe maramele femeilor, cuvinte vechi, ce străfulgerează neguri neștiute ale istoriei, la fel cum brândușele de primăvară se ivesc triumfătoare de sub covorul gros de nea.

Aceste creații nu sunt cu nimic mai prejos decât compozițiile trubadurilor medievale sau emoționantele piese ale folclorului irlandez. Motivul este unul singur: în patria lui Orfeu, acolo unde au răsunat pentru prima dată lirele, *s-a născut și zvonul celor dintâi cântece care au fermecat omenirea*.

Cine cunoaște și a avut ocazia să participe la vreuna din sărbătorile pastorale (nedeile), organizate în zonele submontane, locuite cu prioritate de păstori – Novaci, Polovragi, Rucăr etc. – poate confirma solemnitatea cu care se acestea, unde fluierul însoțește mesele festive, acompaniind versurile ce vorbesc despre eroi legendari, cum ar fi: Novac, Gruia sau Iorgovan. Tot fluierul însoțește și bocetul femeilor care își plâng morții.

Textele vechi mai vorbesc despre două instrumente populare, utilizate și azi în muzica tradițională – *citera* (cetera) și *cobza*. Cronicarul Stephan Byzantinul, relatând despre o ciocnire între Filip, regele Macedoniei (tatăl lui Alexandru cel Mare) și locuitorii unei cetăți getice situate la sud de Dunăre (orașul Thamiris?) spune că preoții locali au trimis soli la invadatori, *îmbrăcați în haine albe*, neînarmați

și „bătând citerile”. Cu alte cuvinte, aceștia au fost auziți interpretând imnuri cu caracter religios, însoțite de o muzică instrumentală. Urmarea – macedonenii au fost înduplecați de rugămințile solilor și au renunțat la luptă.

În concluzie, muzica are același rol asupra imaginației și pasiunilor omenești ca și orice alt tratament alopatic, dacă este folosită cu măsură, ca pe o dulce răsplată la capătul suferințelor și trudei zilnice.

MEMORIA URMAȘILOR, O OBLIGAȚIE?

Moto:

*Neamul devine etern prin
cultul eroilor.*

Nicolae Iorga

S-au împlinit, la 20 octombrie 2005, 70 de ani de când a fost inaugurat, în comuna Grăjdana, județul Buzău, primul moment dedicat cinstirii memoriei celor 102 fii ai satului căzuți eroic pe câmpurile de luptă în timpul Războiului de Independență (1877), Războiului de Întregire Națională (1916 – 1918), la care se adaugă campaniile din est și din vest pentru păstrarea României în granițele ei firești (1941 – 1945).

Străveche localitate de munte, situată în apropierea Mănăstirii Ciolanu, comuna Grăjdana își trage numele, conform unei legende locale, de la una din fiicele doamnei Neaga, soția lui Mihai Viteazul, domnitor al cărui monument străjuiește șoseaua ce duce de la Buzău la Nehoiu. Locuitorii comunei, în prezent depășind 12.000 suflete, au știut întotdeauna să-și comemoreze și să-și cinstească eroii. Meritul acestui gest cu adevărat patriotic și creștinesc de a înălța un moment comemorativ în amintirea „fiilor satului” căzuți pe front revine unor distinse doamne învățătoare, Caliopei Rădulescu, Elisabeta Bunea și Elena Iacob. Acestora li se adaugă câțiva localnici cu spirit filantropic, precum generalul Constantin M. Turbatu, avocatul I. Enescu, preotul Constantin Bunea, colonelul Ion Gomoescu și, mai ales, părintele acestuia, dl. Ștefan Gomoescu, cel care a contribuit substanțial cu bani pentru înălțarea monumentului.

Statuia eroului necunoscut de la Grăjdana este o creație a sculptorului I. Pantazi din București. Măsoară, cu

totul, peste 4 m, doar ostașul din bronz, figurat în poziție de atac, având 2,10 m și greutatea de 400 kg . Soclul este din piatră albă, de Albești. Costul total al lucrărilor, în valoare de 134.128 lei (la valoarea din 1934) a fost suportat, parțial din contribuția sătenilor și, parțial, din alocațiile bugetare acordate de Ministerul Lucrărilor Publice și Ministerul Agriculturii (materialul lemnos).

Pe placa de onoare, numele eroilor sunt dispuse aleatoriu, fără a păstra o ierarhie a gradelor. Nu au existat eroi cu grade superioare, cei mai mulți, peste 90%, fiind soldați, ceilalți fiind gradați. Dintre eroi, mulți au aparținut Jandarmeriei și Trupelor de Grăniceri.

La ceremonia de inaugurare din 1935 au participat un număr mare de săteni, precum și autoritățile locale. Tradiția păstrează numele notarului comunei, Mihai Rădulescu, cel care a coordonat lucrările de construcție, dar și ale învățătorilor Petre Ușurelu și Ion Mănescu. Preotul comunei, Constantin Bunea, împreună cu soția sa, învățătoarea Elisabeta Bunea au condus corul alcătuit din 150 elevi ai școlii comunale care a interpretat frumoase melodii populare. Discursurile rostite cu acest prilej au relevat eroismul local, dar și generozitatea locuitorilor, care au contribuit substanțial la înălțarea momentului.

Astăzi, la peste 70 de ani de la inaugurare, monumentul din Grăjdana stă mărturie despre o generație de oameni „care au fost” și care au înțeles că menirea lor este să lase un semn palpabil al trecerii lor pe pământ. Împreună cu școala și biserica, cinstirea eroilor reprezintă și va rămâne un simbol al vitejiei și omeniei locuitorilor comunei Grăjdana.

TRICOLORUL – SIMBOL, MIT ȘI REALITATE

1. „Drapelul este România”

Cu aceste cuvinte alese, rostite cu prilejul aniversării a 15 ani de la luptele din Dealul Spirii, la 1/13 septembrie 1863, a însoțit domnitorul Alexandru Ioan Cuza acordarea, către 10 unități militare nou înființate, a drapelelor tricolore. Noile steaguri, înmânate pe platoul de la Cotroceni aveau culorile dispuse orizontal (roșu-sus, galben la mijloc și albastru-jos), iar central, brodată, stema țării, cu acvila cu brațele deschise, încoronată, având pe piept un scut despicat (pe albastru și aur) și cu un cap de bour cu o stea între coarne (pe roșu și albastru). Acvila ținea în gheare simbolurile puterii: spada și buzduganul, precum și o eșarfă roșie cu deviza: „HONOR ET PATRIA”.

Potrivit istoricului Adina Berciu (*Tricolorul României*, Editura Sigma, 1995), acordarea acestor drapele încununa mai mulți ani de eforturi depuse pe lângă Marile Puteri în vederea recunoașterii tricolorului, mai întâi ca pavilion al navelor românești, fapt reglementat legal în luna august 1862, când s-a renunțat oficial la banderola aplicată prin Convenția din 1858. În fapt, încă de la 24 ianuarie 1859 populația Capitalei și-a însușit fără rezerve steagul tricolor, adăugând pe steagurile unităților militare Stema Principatelor Unite. De pildă, în 1859, imediat după dubla alegere a domnitorului i-a fost înmănat acestuia un steag tricolor, din mătase, cu dungi orizontale, purtând alături de stemă, inscripția: „*Reprezentanții României v'a încredințat stindardul*”.

Acest steag, din păcate dispărut astăzi, era semnalat de istorici în 1903.

Tradiția utilizării Tricolorului ca steag național, este însă mult mai veche. Este meritul Revoluției de la 1848 de a

fi consacrat aceste culori sfinte, *primul drapel tricolor fiind utilizat la cea de-a doua Adunare Națională de la Blaj, din 3/15 mai*, fapt ce a declanșat din partea autorităților vremii un val de proteste și denigrări. S-a spus chiar că tricolorul arborat de români la Blaj ar fi fost un steag „rusesc”, adus de mitropolitul Andrei Șaguna de la Karlowitz. Astăzi se știe că societatea secretă „Frăția”, care a pregătit și organizat ideologic Revoluția burgheză de la 1848 din Țara Românească, dar având implicații și în celelalte provincii românești, a dispus, între altele, și confecționarea de steaguri și cocarde tricolore, ce urmau să fie distribuite atât participanților la Adunarea populară din 11/23 iunie de pe Câmpia Filaret, cât și „trupelor de țărani” din satele din jurul Capitalei. Locuitorii Bucureștiului trebuiau, conform scenariului antestabilit, să agite „stindardele naționale” și să strige „Dreptate și Frăție!”.

De altfel, primul Decret al Guvernului provizoriu revoluționar din 14/26 iunie 1848 consemna: *„Steagul național va avea trei culori: albastru, galben și roșu, iar deviza va fi „Dreptate. Frăție”*. Tot cu acest prilej, s-a dispus ca benzile colorate să fie așezate vertical (cu albastrul la lance).

În concluzie, *meritul major al regimului revoluționar de la 1848 din București a fost acela de a fi oficializat tricolorul*, în forma cunoscută astăzi și a-l exporta în Țările Române, drept simbol al unității naționale.

Nu întâmplător, în Casa Memorială a Crăișorului Munților, Avram Iancu de la Țebea, se află expus un steag tricolor, despre care se susține că a aparținut Legiunii de moți „Auraria Gemina”, ce a acționat în vremea Revoluției din 1848, în Munții Apuseni.

La fel, insistența cu care autoritățile de ocupație instalate după înfrângerea Revoluției au confiscat și distrus steagurile tricolore, dovedește că acest drapel constituia mai mult decât un simplu însemn vexilologic, ci chiar esența spiritului național român.

Este locul aici să consemnăm că în teritoriile românești încă neunite cu țara, în Transilvania, Bucovina și Banat, aplicarea tricolorului pe țeșături, pe costumul popular de sărbătoare sau sub formă de cocarde purtate la

diverse ocazii culturale, reprezenta, pentru populația majoritar românească o formă de protest politic și, totodată, o încercare de afirmare a identității naționale. De pildă, deputații români aleși în Parlamentul Ungariei, în sesiunea 1865-1866, cereau răspicat: „Națiunea română să aibă în marca Ardealului însemnele sale: un vultur stând pe o stâncă de piatră, cu crucea în cioc, și să-și aibă culorile sale, vânăt (albastru) roșu și galben, sigiliul și steagul său”.

Aceste demersuri au rămas însă zadarnice, „Legea naționalităților”, promovată de autoritățile statului dualist, austro-ungar în 1868, nereținând nimic din propunerile românilor. Totuși, George Barițiu, unul dintre ideologii Revoluției și redactor șef al revistei „Tribuna”, menționa că există o practică imprescriptibilă a românilor de a utiliza tricolorul în elemente de vestimentație, pe icoane și picturi bisericești. Reamintim aici că la funeraliile naționale organizate cu prilejul morții lui Avram Iancu, în 1872, a fost arborat steagul tricolor, fapt ce a generat o reacție dură a autorităților austro-ungare, care, printr-o directivă „confidențială” (din 9 septembrie 1872) dispuneau: „îndepărtarea culorilor și simbolurilor străine” hotărând ca, pe viitor, folosirea, indiferent cu ce prilej, a steagului românesc, „să fie evitată”.

Cu toate acestea, susțin istoricii Tiberiu Velter, Adina Berciu și Aurel David, *tricolorul a continuat să fie prezent în conștiința, dar și în viața românilor transilvăneni*. La Blaj, Teiuș și Brașov, ca și pretutindeni, în Banat, Crișana și Maramureș, locuitorii, în special tinerii, arborau, la rever sau la brâu cocarde tricolore. În 1898, când s-au aniversat 50 de ani de la Adunarea Națională de pe Câmpia Libertății, de la Blaj, ingenioși, organizatorii au distribuit populației flori roșii, galbene și albastre. Apoi, participanții s-au așezat în coloană, astfel încât să formeze Tricolorul. Aceeași istorici consemnează cazul unui tânăr din Săliște, care a fluturat Tricolorul pe o colină din apropierea comunei natale și a fost condamnat la închisoare de autorități pentru acest „delict”.

Pe fondul aceleiași atitudini de intoleranță și adversitate față de populația românească și de simbolurile

sale naționale, semnalăm și unele fapte de dureroasă amintire. Astfel, începând de la 30 august 1940, când, din trupul României, a fost rupt un teritoriu de 43.492 km², cu o populație de 2.667.000 locuitori, dintre care 50,2% erau români, 37,1% maghiari, 2,7% germani și 3,7% evrei, a început și „calvarul Golgotei”, cum a fost denumit de istorici, pentru etnia, limba și credința românească.

Odată cu ocupația horthystă, au fost rupte și călcate în picioare drapelele românești. Localnicii, etnicii români, au fost percheziționați de către jandarmii horthyști, iar acolo unde s-au găsit panglici, cocarde sau însemne tricolore, i-au obligat pe aceștia să le distrugă, sau mai rău, să le batjocorească sau chiar să le înghită!

Același tratament l-au aplicat și „comuniștii” de la Cernăuți și Chișinău asupra însemnelor de stat românești, după evacuarea forțată de la 28 iunie 1940.

Fără a mai insista asupra acestor atrocități, demne de vremuri barbare, iar nu de o Europă pe care o dorim a unității și a armoniei naționalităților, apreciem că Drapelul național va rămâne în continuare un atribut și un simbol al fiecărui neam.

2. Steagul dacic și mitologia întemeietoare

O incursiune în istoria drapelului național ne conduce direct la Columna lui Traian, monument arhitectonic situat la Roma, pe ale cărui metope de marmură găsim gravat stindardul dacic, unul dintre cele mai vechi drapele ale antichității, simbol al vitejiei străbune. Identificat de Vasile Pârvan (*Getica*, ediție din 1982) pe o stelă funerară datând din sec. XII Î. Ch., stindardul dacic are după unii cercetători (G.L. Teleoacă – *Importanță teoretică a stindardului lui Decebal*) o vechime mult mai mare. Alcătuit dintr-un cap de lup cu gura căscată și ceafa rigidă, având corpul moale, din pene sau fâșii de pânză colorată între care predominau culorile albastru, galben și roșu, stindardul reunea trăsăturile comune ale unui animal de pradă (lupul) sau a unei păsări, sugerată prin penele de pe corp și prin franjurile materialului.

Reprezentarea lupului ne duce cu gândul spre mitologiile întemeietoare în centrul cărora găsim pe marele zeu Ondin, însoțit de doi lupi și doi corbi, elemente ce subliniază simbolistica sacră a tandemului lup-corb. De altfel, o descoperire arheologică surprinzătoare, făcută în localitatea Surcea, județul Covasna, o faleră (emblemă gravată) dacică de argint cuprinde ca elemente simbolice: Cavalerul trac, având un corb pe umăr și un lup cu gura deschisă la picioarele calului. Raportată la simbolistica antică, imaginea „cavalerului trac” reprezintă zeitatea supremă, întemeietoare de neamuri.

Asocierea dintre lup (vulk, volk) și corb (black) conduce către toponimul fundamental vulk-volk-Vlah, cuvânt arhetipal ce definește neamul autohton, al valahilor. Așadar, se poate deduce că stindardul cu cap de lup reprezenta într-o formă inițială pe însuși marele preot al neamului lupilor (volk-black) redat sub formă alegorică, conform afirmației lui C.L. Teleoacă.

Pe linia aceleiași idei regăsim simbolul corbului (acvilă, în varianta modernă) atât pe stema Țării Românești (Valahia), cât și la alte popoare europene, sub forma vulturului negru, bicefal, stilizat, pe stemele popoarelor: albanez, austriac, german.

3. Brăila cinstește Drapelul Tricolor

Date inedite despre utilizarea de către brăileni a Tricolorului românesc găsim într-un studiu al d-lui dr. Adran Trifan, reputat arhivist brăilean. Astfel, prima referire la adoptarea de către autoritățile locale a Tricolorului datează din 14 octombrie 1834, dată la care domnitorul muntean Alexandru Dimitrie Ghica recunoștea printr-un *hatașerif* (document oficial, de cancelarie) dreptul autorităților de a adopta drapelul tricolor cu însemnele statului pe catargul navelor oficiale intrate în portul Brăila, dar și pe edificiile publice, ca drapel militar.

Ulterior, la 20 iunie (stil vechi) 1848, tricolorul va fi desfășurat în piața Sfinții Arhangheli, cu prilejul manifestației populare organizată pentru cinstirea noii

Constituții, ce fusese adoptată cu numai nouă zile în urmă (11 iunie), la Izlaz. După relatările din presa vremii, la manifestație au participat peste 4000 persoane, dar și două regimente de dorobanți, dislocate în județ. Atât de mare a fost entuziasmul populației locale, încât s-au bătut clopotele la toate bisericile din oraș și au fost trase 101 salve de tun. Concluzia cercetătorului brăilean este fără echivoc: *Brăila a constituit nu doar o poartă de intrare comercială ci și una larg deschisă tuturor oprimaților cauzei naționale din Balcani. Așadar, circuitului comercial i s-a suprapus cel al ideilor politice din Europa revoluționară.*

Ulterior, cu prilejul Războiului de Independență, brăilenii au avut din nou ocazia să salute Tricolorul, cu ocazia defilării trupelor române prin oraș, la 26 noiembrie 1878. Au participat, „atent dar satisfăcut” principele Carol, însoțit de primul ministru, Mihail Kogălniceanu, alți membri ai cabinetului. Același entuziasm public a fost re trăit de populația locală la 11/24 octombrie 1918, odată cu intrarea în oraș a Regimentului 10 Vânători, împreună cu o baterie a Regimentului 7 Artilerie, care au adus o părticică din drapelul libertății, arborat la Alba Iulia.

*

Astăzi, în toată țara cultul drapelului național a început să se stingă, treptat. Modul cum generația tânără, la unison cu segmente importante ale populației, înțelege să se raporteze la aceste simboluri sacre – drapelul, imnul, stema României – este o dovadă cel puțin de ignoranță, dacă nu de necunoaștere a propriilor interese. Oricât am flutura pancardele și benerele revendicărilor sociale, nu putem egala gesturile nobile ale generațiilor anterioare care au adus jertfa supremă pentru un ideal pe care noi astăzi îl privim cu atâta ușurință.

UN CÂNTEC DE IERI ȘI DE AZI – DEȘTEAPTĂ-TE ROMÂNE!

Imnul Național este cel mai emoționant dintre simbolurile care atestă și impune statalitatea. Această melodie înălțătoare trezește și răscolește sentimente patriotice inconfundabile. Etimologic, imnul reprezintă un cântec solemn. El este propriu oricărui stat și, intonat în paralel cu înălțarea drapelului național, stârnește fiori de mândrie și întărește crezul în puterea continuei deveniri a neamului.

Imnul nostru are o istorie bogată, de la vestitul cântec popular „Mugur, mugure!”, care-i îmbărbăta pe panduri, la „Marșul lui Iancu” ce i-a înflăcărat pe pașoptiști.

Al. I. Cuza a organizat pentru prima dată un concurs pentru crearea Imnului Național, iar melodia câștigătoare, la care s-au adăugat versurile lui V. Alecsandri, devine, în 1866, „Imnul Regal Român”.

Și în perioada comunistă au existat preocupări pentru crearea unui Imn de Stat. Astfel, în 1948 este stabilit ca imn „Zdrobite cătușe în urmă rămân” (text Aurel Baranga, muzica Matei Socor), iar în 1953 devine imn „Te slăvim, Românie, pământ strămoșesc” (versurile Eugen Frunză și Dan Deșliu, iar muzica același M. Socor). Ulterior, cântecul lui Ciprian Porumbescu „Pe-al nostru steag e scris unire” devine imn în 1975, fiind urmat de vestitul „Trei culori”, al aceluiași compozitor, dar cu un text adaptat, în 1977.

Revoluția din Decembrie 1989 impune ca imn rostirea înflăcărată „Deșteaptă-te, române!”, adevărată marseilleză carpatină, cumulând contribuția poetului ardelean Andrei Mureșanu și a muzicianului muntean Anton Pann. Potrivit Legii nr. 75 din iulie 1994, din cele 11 strofe ale Imnului se cântă doar primele două, a patra și ultima. Întrucât este o piesă muzicală destul de întinsă, există propuneri de scurtare a imnului, cum există și

sugestii de revenire la vechiul „Trei culori”, dată fiind simbioza simbolică dintre imn și tricolor.

1. Nașterea Imnului național

Moto:

*În acest pompos constituțiu,
aflându-se și dl. Anton Pann, profesor de
muzică, împreună cu câțiva cântăreți de
aceeași profesie, au alcătuit o muzică
vocală cu niște versuri prea frumoase,
puse pe un ton național plin de armonie
și triumfal, cu care au ajuns entuziasmul
de patrie în inimile tuturor cetățenilor.*

*Astfel, Domnule Ministru, s-a
serbat sacra zi de 11 iunie, care va
rămâne neștearsă în analele și inimile
României.*

Salutare și frăție !

**Din: Raportul nr. 10 din 29 iulie 1848
al comisarului extraordinar al
Districtului Vâlcea, Dimitrie Zăgănescu
către Ministerul Treburilor din Lăuntru al
Țării Românești.**

La 29 iulie 1848, în parcul Zăvoi, de la marginea orașului Râmnicu Vâlcea, s-a cântat după mărturia comisarului Zăgănescu, reprezentant al Ministerului de Interne numit de Guvernului Revoluționar, în județ, prima dată imnul „Deșteaptă-te, române”, viitor imn al Unirii Principatelor și al Independenței naționale. Meritul de a readuce în circuitul public, acest cântec de măreață amintire, dar și date esențiale privind geneza și autorii acestei melodii nemuritoare, revine unui inimos profesor și animator cultural vâlcean, domnul Vasile Roman, cel care a descoperit în arhive mărturia comisarului Zăgănescu și a urmărit, cu tenacitate, timp de peste două decenii, repunerea în drepturile firești a autorilor imnului, poetul

Andrei Mureșanu și compozitorul Anton Pann, și valorificarea lui ca tezaur al spiritualității naționale.

Relatând, în 1998, despre felul cum a ajuns în posesia unor date esențiale despre Imnul național, sub genericul „Am fost părtaș la stabilirea unui adevăr istoric”, profesorul Vasile Roman amintește că, încă din 1965 a descoperit, în colecția arhivistică „Acte și documente”, tomul III, perioada 1848 iulie – 1848 august 30, raportul deja menționat al comisarului Zăgănescu, datat 30 iulie 1848 și publicat în „Monitorul Român” nr. 14/1848.26.08. În acest fel, a putut face o legătură între poezia „Un răsunset” de Andrei Mureșanu, publicată în „Foaie pentru inimă, minte și literatură” din 21 iunie 1848 și melodia – „veche și târăgănată” – compusă de Anton Pann, care a constituit suportul muzical al imnului național.

Continuând cercetările, istoricul vâlcean a găsit în colecția „Clasici români comentați” (tipărită în 1944), poezia lui Grigore Alexandrescu „Adio. La Târgoviște”, publicată în 1832. Textul era însoțit de o notă a editorului, poetul Emil Gârleanu, care semnală că un fragment din această poezie, respectiv textul ce se continuă de la versul 17 („Din sânul maicei mele, născut în griji, necazuri/Restriștea mi-a fost leagăn, cu lacrimi m-a hrănit/...) a fost cuprins de Anton Pann în colecția sa lirică „Spitalul amorului”, transformând însă versurile de 14 silabe în emistihuri de câte 7 silabe și adăugându-le „o melodie târăgănată, pe ritm de psaltichie care mai târziu luă „tempo de marș”, odată cu adăugarea versurilor lui Andrei Mureșanu”.

Această precizare a lui Emil Gârleanu este confirmată și de episcopul de Iași, Iosif Naniescu, cel care va declara că deține partitura originală a piesei, scrisă chiar de mâna lui Anton Pann, provenind de la o călugăriță de la mănăstirea Surpatele, județul Vâlcea. Manuscrisul reprezintă baza acordării paternității melodiei ilustrului compozitor și poet. În fapt, nici un istoric literar nu a infirmat acest adevăr, iar în „Istoria literaturii române de la origini până în prezent” (1941), G. Călinescu este de acord că imnul *Deșteaptă-te, române!*, această „Marseilleză a românilor”, cum o numește „divinul critic” aparține lui Anton Pann.

Cum a ajuns însă melodia scrisă și interpretată în Vechiul Regat să fie adoptată, cu versurile schimbate, de un poet ardelean, Andrei Mureșanu, aflăm de la un alt martor al vremii – profesorul de muzică George Ucenescu. Acesta fusese elev al lui Anton Pann, iar ulterior, devenise cântăreț psaltic la biserica „Sfântul Nicolae” din Scheii Brașovului. Iată ce spune Ucenescu: „Sosind furtunosul an 1848, poetul [Mureșanu – n.a.] căuta o melodie, după care să compună un sonet. Am cântat mai multe cântece de probă, dar când am rostit următorul cânt „Din sânul maicei mele”, poetul a rămas lângă această melodie”.

Așadar, Andrei Mureșanu însuși a hotărât ca muzica lui Anton Pann, compusă în 1842 să constituie suportul viitorului imn „Deșteaptă-te, române!”. În continuare, Ucenescu care, în 1848 avea vârsta de 18 ani, își amintește: „În duminica hotărâtă, iată că vine poetul împreună cu patru domni români [Nicolae Bălcescu, Ion Brătianu, Gheorghe Magheru și Vasile Alecsandri – n.a.], și *șezând cu toții la iarbă verde, cu cireșe înaintea* îmi deteră poezia făcută [de dânsul], o probăm cu puține versuri și l-am cântat cu vocea mea tânără și puternică până la fine ... Din ziua aceea, cântul „Deșteaptă-te, române!” s-a făcut cel mai plăcut și familiar ...”

Ca o paranteză, voi semnală că George Ucenescu a avut, în ciuda meritului de a-și fi intersectat destinul cu momentul nașterii Imnului Național, o soartă deloc de invidiat. Copil „al nimănui”, suflet nefericit, crescut de tutorele său, părintele Ioan Popazu, viitor protopop al Brașovului, acesta și-a câștigat existența ca „învățător și cântăreț”, sfârșind în mizerie, la 25 ianuarie 1896, fără măcar să fie înmormântat în cimitirul bisericii pe care a slujit-o toată viața – Sfântul Nicolae din Schei.

De altfel, în jurul acestui episod al adoptării melodiei lui Anton Pann la versurile lui Mureșanu, au circulat și unele legende, mai mult sau mai puțin documentate, unele alimentate chiar de familia poetului, respectiv soția și fiul acestuia, poetul Iacob Mureșanu. Aceștia au susținut multă vreme că nu doar poezia, dar chiar și muzica aparține soțului, respectiv tatălui, iar George Ucenescu, „un muzic

boem” (țigan?! – n.a.), cum zice Iacob Mureșanu ar fi armonizat doar o melodie de inspirație străină, eventual populară. Argumentele, susținute și de compozitorul Gavril Musicescu au fost definitiv spulberate de compozitorul Tiberiu Brediceanu care declara: „Credem că ilustrul maestru, [G. Musicescu – n.a.], deși incontestabil bine intenționat, a greșit când, la preluarea melodiei „Deșteaptă-te, române!” a luat de bază versiunea ardelenescă.”

Anton Pann însuși s-a reîntâlnit cu propria melodie, la 29 iulie 1848, când a avut ocazia să o cânte, pe noile versuri ale poetului Andrei Mureșanu, cu ocazia depunerii Jurământului, de către locuitorii municipiului Râmnicu-Vâlcea, pe Constituția revoluționară.

Atunci, după toate mărturiile, Anton Pann a intonat „plin de armonie și triumfal” actualul imn național. Pentru a fi însă corecți, în spiritul adevărului istoric, trebuie să amintim că Anton Pann a încetat din viață în 1854 fără a-și fi *revendicat niciodată paternitatea melodiei (!)*.

Această ambiguitate de ordin documentar întărește cuvintele lui Emanoil Bucuța, care spunea: „Cu versuri ardelenesti după un cântec muntenesc „Deșteaptă-te, române!” era încă de la naștere o zămislire care nu era numai a Transilvaniei, nici n-a rămas numai a ei, ci a fost a tuturor țărilor românești.

Cum îi stă bine unei creații cu adevărat naționale, și imnul „Deșteaptă-te, române!” a avut o istorie zbuciumată împletind destinele a trei creatori diferiți ca personalitate și nivel intelectual, Anton Pann, „acel Rouget de Lisle român”, cum l-a denumit G. Călinescu, George Ucenescu și Andrei Mureșanu.

Interpretat neconținut timp de aproape un secol, interzis de autoritățile comuniste, după 1949, „Deșteaptă-te, române!” a revenit în planul atenției generale, odată cu Revoluția din Decembrie 1989, ocupându-și locul de imn național, iubit și recunoscut de români.

Cu titlu anecdotic redăm o întâmplare din 1966, dezvăluită de același profesor Vasile Roman cel care, primul, a intuit inclusiv capacitatea providențială a acestui

imn de a însufleți chiar și inimile cele mai împietrite de spiritul dogmatic și totalitar. „Cu ocazia vizitei lui Nicolae Ceaușescu la Vâlcea, în calitate mea de vicepreședinte al Sfatului Popular Raional – relatează Vasile Roman – mi s-a încredințat sarcina de a elabora programul cultural de întâmpinare a delegației. După ce am dat greș cu înscenarea, la Milcoiu, a unei scene de recoltatul câpșunilor, pe muzică de piculine (?!), cu participarea locuitorilor satului îmbrăcați în costume naționale, mi-a venit ideea să recompun, la Râureni, tabăra militară a lui Magheru. Am apelat la elevii Școlii de ofițeri de geniu, aflați în practică, pe care i-am îmbrăcat în costume de epocă rămase de la filmările pentru producția „Tudor” [Vladimirescu – n.a.] iar Fanfara militară a intonat „Deșteaptă-te, române!”. Când a venit delegația oficială, pe pajiștea satului s-au amplasat căruțe cu coviltir și se frigeau berbeci și viței (!?), iar în cortul generalului se bea vin din cești de ceramică de la Vlădești și se mânca în stil țărănesc. Sute de localnici vâlceni asistau la primire, iar entuziasmul cu care au ascultat intonarea, de către formația de fanfară, a imnului „Deșteaptă-te, române!” a dovedit că îl simțeau de parcă l-ar fi păstrat în suflete de peste un veac!”

Urmarea a fost că autoritățile vâlcene au primit dreptul de a-și cinste înaintașii, prin amplasarea în parcul Zăvoi – în 1968 cu prilejul împlinirii a 120 de ani de la Revoluția pașoptistă –, a unei plăci de marmură cu textul: „În acest parc, la 29 iulie 1848, a avut loc marea adunare populară, cu care prilej s-a depus Jurământul pe Constituție, iar un cor numeros a cântat, pentru prima dată în Țara Românească imnul revoluționar „Deșteaptă-te, române!” Ulterior, în 1973, la Râureni, a fost amplasat un obelisc, cu inscripția „1848 – 1973” și pe care erau gravate cuvintele lui Magheru: „Eu, fraților, sunt român, și ca român mă simt ferice a muri pentru țara mea”.

Imnul „Deșteaptă-te, române!”, va redeveni cu adevărat „național” după 22 Decembrie 1989, motiv pentru care, la 24 ianuarie 1990, Consiliul Frontului Salvării Naționale emite Decretul nr. 40 prin care „Deșteaptă-te,

române!” devenea imn de stat. Constituția României, aprobată prin Referendum la 8 decembrie 1991 va legaliza imnul, pe versuri de Andrei Mureșanu, muzica Anton Pann, iar prin Legea nr.75/1994 se vor stabili norme cu privire la intonarea Imnului de Stat al României.

Începând cu anul 1998, la inițiativa unor parlamentari vâlceni, ziua de 29 iulie devine Ziua Imnului Național, fiind sărbătorită anual prin manifestări specifice, organizate în toată țara.

II. EDUCAȚIA ADULȚILOR

Moto:

*Întreaga viață este
învățare și din acest motiv
educația nu are sfârșit.*

COMUNICAREA ȘI EDUCAȚIA PERMANENTĂ

Moto:

A asculta, a gândi, a învăța pururi, prin acestea trăim. Cine nu râvnește la nimic, cine nu învață nimic, nu merită să trăiască.

Baronul de Feuchtersleben

În literatura de specialitate, pregătirea permanentă este privită adesea ca un efort, de cele mai multe ori individual, de adaptare la unele nevoi și cerințe sociale. În lucrarea „Fundamentele educației permanente” (Editura Didactică și Pedagogică, București, 1991) R.H. Dave aprecia că: *Principiul pregătirii permanente este interpretat ca o adaptare la schimbările rapide ale tehnologiei, fiind favorizat în special de avantajele creșterii timpului liber individual și posibilitățile oferite de comunicarea de masă.* În aceste condiții, rolul educației școlare scade, dezvoltându-se simultan modele și comportamente culturale noi, pe care fiecare individ le adoptă, în funcție de propriile performanțe și interese. Cu alte cuvinte, pregătirea permanentă nu mai este apanajul exclusiv al adulților, ci acoperă tot câmpul educativ, inclusiv pe acela al școlarilor cuprinși în forme organizate de învățământ. Așadar, de la învățământul preșcolar, la persoanele cu vârsta înaintată, există o ofertă practic inepuizabilă de modele educaționale, acoperind toate formele de învățământ (formale, non-formale, informale). În realitate, individul învață și se perfecționează toată viața, fapt subliniat de același R.H. Dave, cităm: *Sistemul pregătirii permanente solicită o integrare motivată, rațională a tuturor activităților educaționale, pe tot parcursul vieții.*

Educația permanentă reprezintă, așadar, o *expansiune în timp a sistemului tradițional de învățământ*, o formă de pregătire concomitent școlară, extra și postșcolară (Sorin Cristea și Cornel Constantinescu, *Sociologia educației*, Editura Hardiscom, Pitești, 1998). Această varietate inepuizabilă de modele educaționale oferă și resursele adaptării sociale, ale progresului individual, iar, la scară socială contribuie la constituirea *cetății educaționale*, așa cum o denumea Edgar Fauré (*A învăța să fii*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1974). Așadar, educația permanentă cultivă și susține acțiunea educațională implicând participarea unei serii complexe de *factori educogeni* precum: școala, Biserica, instituțiile de cultură, instituțiile publice de stat, organizațiile non-guvernamentale, inclusiv mass-media, într-un cuvânt toate forțele care pot sprijini cu rezultate semnificative îmbogățirea efortului de cunoaștere și asigură contactul cu valorile culturale, contribuind la constituirea și însușirea unui *model educațional*.

În concluzie, pregătirea permanentă permite depășirea nivelului unei pregătiri superioare chiar specializate și pune la îndemâna fiecărui individ posibilitatea să utilizeze, cu discernământ, *mijloace educaționale* diverse, adaptate cerințelor individuale.

Dacă, sub aspect tehnologic, mass-media a înregistrat progrese spectaculoase, în dauna mijloacelor așa-zis tradiționale – textul scris, muzica, artele plastice, arta dramatică etc. – sub aspect educativ, aceasta se află încă într-o fază de căutări și delimitări.

*

Iată, cum definește sociologul Ion Albulescu (în lucrarea *Educație și mass-media*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2003) funcțiile mass-media:

➤ *funcția de informare* – este favorizată de viteza comunicării de tip media, de avantajul accesului în rândul unor categorii sociale diverse, de faptul că aproape unanim

se recunoaște că programele și emisiunile de radio-tv constituie un adevărat „sistem informațional”, larg accesibil și unanim acceptat;

➤ *funcția de culturalizare* – informațiile, care altădată erau comunicate prin școală, familie sau biserică ajung la public prin mijloacele mass-media, producând o adevărată „democratizare culturală și influențând decisiv opiniile, aspirațiile, gesturile și chiar nevoile culturale comune;

➤ *funcția de socializare* – mesajele mass-media mediază conflictele sociale, dezvoltă convingerile și modelează componentele, altfel că indivizii sunt sensibilizați asupra problemelor societății în ansamblu, tinerii înțeleg mai bine relațiile cu familia, iar copiii asimilează mai ușor normele de comportament în comun;

➤ *funcția de formare a opiniei publice* – prin aducerea în dezbaterea publică a unor evenimente, întâmplări, situații ce evidențiază opinii și cristalizează convingeri. Puterea exemplului, teama de „opinia publică” determină și modifică nu doar comportamentul social, ci și pe cel cultural, reușind să aducă la un numitor comun persoane cu opinii și comportamente total diferite, uneori chiar antagonice;

➤ *funcția de divertisment* – este cel mai adesea invocată, căutată și cultivată. Relaxarea, recreerea, distracția, delectarea, destinderea creează o atmosferă de decompensare față de stresul zilnic. S-a vorbit chiar de un rol *catartic* (purificator) al divertismentului de tip mass-media, ceea ce este totuși prea mult, judecând după raportul ofertă – nevoie socială. Mai degrabă se poate vorbi de o anume capacitate de evadare din cotidian, de eliberare de frustrări și inhibiții, ceea ce contribuie, neîndoielnic, la asigurarea unui anume echilibru psihic al persoanei;

➤ *funcția educativă* – este, de fapt încorporată în toate celelalte funcții, fiind evidențiată prin impactul *spontan* asupra formării personalității, și mai puțin prin efortul declarat și convergent pentru constituirea unui sistem educațional coerent.

Studiile sociologice efectuate consecvent în ultimii ani au evidențiat o realitate evidentă – copiii, alături de

toate categoriile de vârstă, sunt captivați de mass-media – cu deosebire de televizor și calculator, care le oferă o gamă diversă de *mesaje* – de la cele educative la cele școlare – comunicate într-un limbaj accesibil și, adesea, non-conformist.

Această *ofertă comunicatională*, având o paletă tematică diversă – de la cea școlară situată, de regulă, la palierul cel mai de jos al informației, la divertismentul facil – constituie în plan emoțional principala formă de influențare, cu mult mai penetrantă decât influența familială sau, pe un plan secundar, cea organizațională.

Sociologi din toate țările și de toate orientările au tras demult semnalul de alarmă: tinerii stau prea mult la televizor sau la calculator (uneori, între 3-6 ore zilnic), iar educația lor lasă de dorit.

De aceea, în calitate de educatori, suntem datori să urmărim atât mesajul promovat de mass-media, cât și ecoul lui în conștiința tinerilor.

EDUCAȚIA PERMANENTĂ, EFECTUATĂ CU MIJLOACE NON-CONVENȚIONALE

Pe timpul vieții, fiecare individ, în funcție de condițiile materiale, posibilitățile intelectuale și mediul în care trăiește este supus unor influențe educative multiple, care pot fi sintetizate astfel:

- *educația formală* – identificată adesea cu *educația școlară*; se realizează de cele mai multe ori în forme instituționalizate, în baza unui program structurat, sistematizat și ierarhizat, pe trepte școlare și ani de studiu;

- *educația non-formală* – cuprinde toate activitățile și acțiunile de instrucție din afara școlii. Se desfășoară fie *prin programe de perfecționare*, fie individual, sub forma de activități de autoeducație, loisir etc. Educația non-formală continuă educația școlară și se realizează prin frecventarea de biblioteci, cluburi, cercuri cultural-artistice, ori direct prin urmarea unor programe mass-media;

- *educația incidentală* – constă în ecoul pe care îl au în cadrul sistemului educativ al unui individ influențele familiale, extra-familiale sau ale unor cercuri ale societății. De regulă, în funcție de grupurile și cercurile pe care le frecventează, de gradul de înțelegere sau de discernământ, individul poate fi *influențat*, într-un grad mai redus sau mai accentuat, în sensul îndeplinirii unor acțiuni sau formării de atitudini, deprinderi, mentalități.

Conceptul de *pregătire permanentă* a devenit sinonim cu educația însușită după încheierea ciclului școlar. Fenomenul se manifestă plenar, într-o epocă a mutațiilor tehnologice rapide, când nevoia de informare, perfecționare sau pur și simplu de studiu a devenit nu doar un hobby, ci chiar o necesitate. Azi, educația nu mai poate fi limitată doar la ceea ce oferă școala, ci trebuie continuată, amplificată, perfecționată.

Caracteristicile pregătirii permanente sunt:

- *caracterul continuu* – dat de necesitatea de a învăța, a se perfecționa și a progresa pe tot parcursul unei cariere, și chiar dincolo de aceste limite strict profesionale;

- *caracterul global* – indiferent de nivelul de educație sau de gradul de evoluție socială, indivizii sunt practic forțați să se perfecționeze, să se schimbe, să-și reconsidere opiniile, percepțiile, chiar convingerile;

- *caracterul autonom* – vine din nevoia intimă de autoperfecționare iar aceasta nu este urmarea unei constrângeri, ci, din contră, a unei nevoi sociale sau intelectuale.

Autoeducația reprezintă forma cea mai completă și mai complexă a pregătirii permanente. Ea include atât educația rigidă, formală, oferită de sistemele „clasice” de învățământ, cât și *educația liberă*, prin „sine însuși”, pe care o realizează fiecare individ, în funcție de propriile nevoi și aspirații.

Pedagogia modernă acceptă că pregătirea școlară este o *formă intermediară de educație*, scopul acesteia fiind de a-l pregăti pe om să învețe singur, cu alte cuvinte să se autoeduce. Privită din această perspectivă, școala oferă atât tehnicile, cât și motivația pentru autoperfecționare, mai ales că un om deja familiarizat cu anumite modele și reguli de învățare va renunța la acelea care nu s-au dovedit suficient de eficace și le alege doar pe care s-au dovedit valabile, în funcție de propriile limite și interese.

Sub aspectul *psihologiei învățării*, autoeducația este o activitate complexă care include atât voința de a învăța, cât și folosirea unor mijloace eficiente în acest sens. Avantajul acestei metode este că fiecare își poate *programa* învățarea, în funcție de voință, de nivelul cultural dar și de motivație.

Sub aspect formal, autoeducația include atât *autoinstruirea* (respectiv parcurgerea unor etape, pentru asimilarea de cunoștințe necesare practicării unei profesii, îndeletniciri), cât și *perfecționarea morală* (educarea propriei conduite, a voinței, în exercitarea și controlul energiilor interioare, în scopul atingerii unui nivel moral superior).

Autoînvățarea presupune, obligatoriu, și însușirea unor *tehnici ale muncii* intelectuale, bazate pe respectarea de reguli stricte ce țin de nevoile cumulate de *raționalizare*, igienă, economie, psihologia învățării. Astfel, orice program de auto-perfecționare presupune parcurgerea următoarelor etape: familiarizarea cu tema aleasă, cu conținutul semantic și cu tehnicile cu care se operează; învățarea pe etape, cu repetiții și aplicații; alternarea lucrului cu odihna; învățarea după un plan anterior elaborat; controlul erorilor și al rezultatelor; utilizarea bibliografiei; adaptarea cunoștințelor la propriile nevoi și la modul personal de înțelegere și raportare la acestea.

În sfârșit, *învățarea permanentă* are un caracter activ și anticipativ, aceasta putând fi planificată în funcție de potențialul intelectual al fiecărui individ.

Între *mijloacele non-convenționale* utilizate în procesul de educație permanentă, semnalăm:

➤ *mijloacele audio-vizuale* – reprezintă ansambluri și echipamente tehnice care redau pe cale vizuală sau/și auditivă diverse informații. Pe plan pedagogic, aceste mijloace sunt superioare materialelor didactice clasice (planșe, mulaje, machete etc.) și pot fi folosite cu succes în procesul de autoînvățare. De remarcat, că unele programe de învățare sunt completate și de un *ghid de autoînvățare*, și sunt concepute gradual, având inclusiv seturi de întrebări de control și teme de sinteză.

Riscul utilizării acestor programe este acela că cel care învață se obișnuiește să reacționeze singur, devenind cu timpul *solitar*, *apatic*, lipsit de căldură și solidaritate umană – manifestări opuse tipului de comportament „clasic” specific învățământului de grup. Tehnicile audio-video trezesc interesul, dar *nu stimulează participarea activă*, ci din contră izolează individul, îl obligă la standardizare informațională și la utilizarea de clișee mentale și verbale.

➤ *diapozitivele, diafilmele, montajul vizual, foliile de retroproiector, proiecțiile video* – sunt foarte eficiente în procesul de autoeducare, stimulând interesul și chiar imaginația. Acestea fixează, prin imagini și sunet,

elementele esențiale ale comunicării. Dezavantajul este că toate aceste elemente tehnice sunt alese și selectate exclusiv în scop pedagogic și demonstrativ. Viața, sub toate aspectele ei, oferă mult mai multe posibilități de informare, precum și exemple cu adevărat semnificative, modele culturale și științifice, altele decât cele didactice.

➤ *înregistrările audio-video, filmele didactice, CD-urile tematice, cartea electronică, publicațiile on-line etc.* Toate la un loc reprezintă, în esență, asaltul noului asupra unui sistem didactic limitat la o condiție materială modestă. În fapt, dincolo de efortul pentru procurarea acestor mijloace, efectul pedagogic rămâne minim. Poți urmări un spectacol, o operă de artă, poți asculta un comentariu sau poți vizita un muzeu virtual, dar adevărata învățare începe din momentul când ai depășit aceste condiționări de ordin tehnic, când ai creat tu însuși, cu mintea și sufletul tău, o relație nouă, originală, între cunoștințe și mediu, între realitatea virtuală și viață.

➤ *Internetul* – termenul semnifică interconectarea mai multor rețele de calculatoare, la scară planetară. Rețeaua Internet s-a constituit pas cu pas, pe parcursul a aproximativ patru decenii, având punctul de pornire în S.U.A. Astăzi, nu se mai poate vorbi despre comunicație, inclusiv aplicația sa particulară – autoînvățarea – fără a lua în considerare sistemul comunicației de date. Conectarea la Internet presupune resurse tehnice minime – un p.c., un modem, un canal de comunicație (cablu telefonic, fibră optică, telefonie mobilă etc.). De regulă, utilizatorul se conectează la un operator, respectiv un furnizor de servicii Internet. Furnizorul dispune de resurse de tip *hard* și *soft* necesare comunicării în rețea. Astăzi, conectarea la Internet se face fie prin sistemul *Dial-up* (respectiv prin telefonie fixă sau mobilă) sau printr-un canal *dedicat*, de regulă printr-un *cablu* conectat direct la furnizorul de servicii de rețea.

Internetul oferă o gamă largă de produse: poștă electronică (e-mail); transferul de fișiere; conectarea logică la distanță (TELNET), ceea ce permite accesul la o bază de date aflată la distanță. Tot ce trebuie să știm pentru a

accede la informații în rețeaua Internet este adresa electronică a server-ului care deține respectiva informație.

Întrucât volumul de date accesibile pe Internet este în continuă creștere, iar regăsirea lor este dificilă, au apărut programe speciale de căutare (motoare de căutare) care permit localizarea site-urilor și, respectiv, trecerea lor de la un sistem la altul.

Alte sisteme de regăsire a informațiilor sunt:

– *Intranetul*, respectiv inter-conectarea unor rețele de calculatoare aflate în locații diferite, care comunică între ele prin mijloace similare Internetului; acestea asigură, aproximativ, aceleași servicii, prezentând avantajul completării și up-gradării informației, inevitabil insuficientă, la nivel local.

– *Info-chioșcul* – mijloc de informare publică, de regulă fără acces la o rețea de informații. Este un ecran de calculator (touch-ecran), ce cuprinde fișiere cu informații de interes public, instalat în primării, centre de informare, birouri de relații cu publicul, biblioteci etc. Acest sistem înlocuiește cu succes clasicul birou de informații, prezentând avantajul că nu se plictisește, nu „uită” nimic și este mereu disponibil pentru beneficiar.

Recapitulând, învățarea asistată de calculator, la fel ca și comunicarea efectuată exclusiv prin mijloace electronice chiar dacă este realizată în condiții tehnice ireproșabile, *stimulează foarte puțin imaginația și intelectul* celui care dorește să se autoperfecționeze, oferindu-i doar cadrul tehnologic, nu și motivația învățării.

MANAGEMENTUL TIMPULUI LIBER

Moto:

*Într-un sistem birocratic,
munca nefolositoare înlătură
munca folositoare.*

1. Timp liber sau timp de pierdut?

Ideea de timp liber nu aparține exclusiv epocii moderne. Aristotel spunea că „sfârșitul muncii nu înseamnă începutul timpului liber, ci, din contră, munca înseamnă sfârșitul timpului liber”. Cu alte cuvinte, „odihna prin muncă” constituia pentru cei din vechime adevărata aspirație a omului superior. Tot în Antichitate s-a născut ideea că timpul liber trebuie rezervat practicării artei, științei, dar mai ales *filosofiei*, disciplină care la vremea respectivă reprezenta culmea preocupărilor intelectuale. Azi, conceptul de „timp liber” are mai multe conotații. Cea mai frecvent utilizată noțiune este aceea de „loisir” (respectiv *răgaz*, în cursul căruia sunt îndeplinite condițiile pentru o odihnă plăcută). Alt înțeles acordat termenului este de *ocupație agreabilă*, desfășurată în opoziție cu munca, asociată de obicei cu o acțiune rutinieră, obositoare, stresantă.

Timpul liber este prezent frecvent în viața omului, de la orele sau momentele *degajate*, fără alte obligații, din timpul programului de lucru, până la după-amiezele sau, mai nou, week-end-ul atât de respectat și de așteptat.

Noțiunea de timp liber implică în plan cultural-educativ nu neapărat odihna sau chiar leneveala, ci căutarea satisfacției intelectuale și fizice prin practicarea unor îndeletniciri plăcute fiecărui om, altele decât cele obișnuite. În timpul liber ne ghidăm mai puțin după *obligații* și mai mult după *propriile interese*, pasiuni,

îmbolduri interioare, dând astfel cale liberă manifestării propriiei personalități, a creativității.

Sociologi și pedagogi celebri au analizat „timpul liber”, stabilind definiții mai mult sau mai puțin complete. Astfel, Joffre Dumazedier îl denumea „timpul dedicat, după preferințe, pentru a ne reface sau pentru a ne distra”. Alții, au mers mai departe, separând timpul rezervat obligațiilor sociale, familiale sau profesionale, de timpul rezervat exclusiv cultivării unor pasiuni, interese, hobby-uri, strict individuale.

2. Timpul liber este tot o școală

Pentru tinerii cuprinși în structurile de învățământ ale M.I.R.A., timpul liber este acea *secvență de timp rămasă la dispoziție după îndeplinirea obligațiilor școlare, dar și administrative*. Timpul liber este acea unitate de timp utilizată de elev sau student la *libera sa alegere*, potrivit cu temperamentul, cultura și interesele individuale. Lipsa de obligații specifice implică și luarea unei decizii personale privind modul de utilizare a acestui timp. Rolul educatorului, al instructorului cultural și sportiv constă în îndrumarea elevului către utilizarea eficientă a acestui interval orar. Dacă fiecare se ghidează în luarea unei decizii privind odihna și recrearea potrivit propriilor interese, pasiuni sau aptitudini, nu este mai puțin adevărat că se pot dezvolta adevărate *strategii* pentru determinarea elevului (studentului) de a-și dedica timpul liber practicării unor îndeletniciri potrivite cu vârsta, nivelul intelectual, dar și în corelație cu profesia aleasă.

Pedagogia modernă a înregistrat progrese substanțiale privind organizarea timpului liber la tineri, fiind urmărite, cu prioritate, îndrumarea acestora pentru integrarea armonioasă în grupul microsocial, dar și în corpul profesional pentru care a optat. Aceste preocupări reprezintă deopotrivă o obligație de natură pedagogică, dar și un „pariu” pentru îndrumătorul cultural, în vederea cultivării unor calități și îndeletniciri cu adevărat potrivite temperamentului fiecăruia.

Așadar, pedagogia timpului liber are următoarele funcții:

- *educativă* – pentru cultivarea personalității, lărgirea orizontului spiritual, stimularea capacităților creative;
- *compensatoare* – pentru odihnă și refacerea organismului după un efort prelungit;
- *de delectare* – pentru destindere, recreere, divertisment și distracție.

Activitățile desfășurate în timpul liber fac parte din educația *nonformală*, diferită decât cea școlară, dar menită să vină în completare și în ajutorul acesteia. Potrivit unor pedagogi (Dr. George Văideanu, *Educația la frontiera dintre milenii*, București, Editura Politică, 1988), educația realizată în timpul liber este *complementară* față de cea școlară (formală) și vine în întâmpinarea intereselor și aptitudinilor elevului (studentului).

În situația că este efectuată după un plan unitar, coerent și consecvent, educația timpului liber oferă elevilor/ studenților prilejul de a îndeplini anumite *roluri*, altele decât cele curente, de a-și descoperi și cultiva calități și talente noi și nebanuite. Având în vedere că activitățile nonformale nu sunt notate sau nu primesc calificative, elevii le pot derula cu o anumită *marjă de libertate*, nefiind legați de o obligație anume și acționând în cunoștință de cauză și chiar cu pasiune pentru realizarea unor obiective cu finalitate culturală. În acest caz, educatorul va avea un rol mai *discret* decât acela deținut în supravegherea programului obligatoriu, fiind chiar recomandat să se implice doar în măsura în care elevul/ studentul solicită expres acest lucru.

3. Utilizarea eficientă a timpului liber

Iată câteva soluții ce pot contribui la utilizarea eficientă a timpului liber:

- *Cercurile profesionale* – în orice instituție de învățământ pot fi constituite și pot funcționa cercuri profesionale (pe discipline: tehnico-aplicative, artistice, turism-sport). Activitatea cercurilor corespunde, în general,

intereselor extrașcolare ale elevilor (studenților). Dacă sunt bine organizate și conduse *după principii pedagogice stricte*, cluburile pot contribui decisiv la descoperirea, cizelarea și lansarea unor talente.

Condiția primordială care trebuie îndeplinită de oricare club este accesul *preferențial* al celor înscriși. Mai există și unele condiții formale: existența unei baze materiale minime, prezența unui îndrumător (instructor), înființarea acelor cercuri care interesează *cu adevărat*, care pot fi susținute și îndrumate în mod eficient și cu rezultate recunoscute. În acest caz, efectuarea unui *sondaj de opinie* în rândul elevilor, în vederea testării și verificării preferințelor este obligatoriu și necesar.

Activitățile de la cercuri trebuie să aibă *continuitate*, să aibă o *frecvență* regulată și să se facă pe baza unui *program-tematic* strict. Scopul cercurilor este acela de a cultiva talentele și aptitudinile elevilor (studenților) de a oferi baza metodică a dezvoltării unor deprinderi și însușiri native.

Metodica lucrului la cercurile aplicative va cuprinde *obligatoriu* ca etape de lucru: documentarea, organizarea, execuția, verificarea, validarea.

➤ *Biblioteca* – Lectura, ca fenomen strict cultural, dar și organizarea bibliotecii, patologia cărții și cunoașterea principiilor bibliografice și de lectură rapidă constituie, atât pentru elevi, dar și pentru instructori și îndrumători o formă de muncă intelectuală deosebit de agreabilă. Lucrul cu cartea dezvoltă gustul pentru citit, contribuie la asimilarea unor cunoștințe variate și utile, permite sistematizarea și valorificarea informațiilor. De altfel, *știința informării* s-a dezvoltat direct din biblioteconomie, domeniu fundamental pentru orizontul intelectual al tinerilor (Yves Le Coadic, *Știința informării*, București, Editura Sigma, 2004).

Bibliotecarul, dar și responsabilul cultural pot îndruma și controla prezența elevilor la bibliotecă, îi pot antrena în diverse activități și acțiuni de promovare a cărții, având ca finalitate dezvoltarea interesului pentru lectură, respectul pentru carte și autori. Bibliotecarul poate oferi

relații despre modul cum trebuie întocmită o *bibliografie* de specialitate, cum se face o *documentare* sau cu privire la forma și cuprinsul unei comunicări științifice. Pe lângă bibliotecă mai pot funcționa și *cenaculuri* literare, *cercuri* de lectură, se pot organiza „seri literar-artistice”, lecturi model în interpretarea unor actori sau autori clasici, ascultarea de discuri sau CD-uri cu înregistrări din „fonoteca de aur” a radioului sau televiziunii.

➤ *Clubul* – este locul unde se desfășoară majoritatea activităților destinate timpului liber. Clubul este mijlocul cel mai frecventat și mai eficient utilizat pentru îndrumarea și orientarea pasiunilor și intereselor extrașcolare. Activitățile de club se desfășoară după un program bine stabilit, alcătuit cu consultarea prealabilă inclusiv a principalilor beneficiari, respectiv elevii și studenții și cuprinde activități diverse, programate în funcție de interesul și disponibilitățile locale. Din programul de club nu vor lipsi: simpozioane, recenzii literare, întâlniri cu oameni de cultură, scriitori, veterani etc., audiții și concerte muzicale, seri de discotecă, dans, teatru, concursuri de recitare etc.

➤ *Asociația sportivă* – organizează întreceri individuale și de echipă, pe diverse ramuri de sport; pune la dispoziția celor interesați echipament, aparatură, mijloace de recuperare; asigură antrenori și arbitri calificați și imparțiali pentru fiecare concurs organizat la nivel de subunități sau de școală.

➤ *Excursiile* – sunt un mijloc eficient de recreere, de educație și de acumulare de cunoștințe noi. Pot fi *tematice* (cu accent pe vizitarea unor monumente istorice, case memoriale, lăcașuri de cult) sau *recreative* (fiind programate în locuri de interes turistic). Organizatorul unei excursii, indiferent de durată, itinerar sau mijlocul de transport ales are ca *obligație* fixarea, în prealabil, a unor obiective instructiv-educative precise. Este recomandabil, ca participanții la excursie să fie *pregătiți* pentru a recepta anumite repere culturale – prezentarea unor personalități istorice, explicarea valorii și semnificației unor monumente, explicarea caracterului deosebit, geografic și istoric, al unor

zone geografice. În cadrul orelor de curs, dar și la cercurile profesionale se pot prezenta informații generale privind locurile care vor fi vizitate, astfel încât participanții să fie pregătiți pentru a le admira în cunoștință de cauză.

Pregătirea unei excursii se face prin lectura de *ghiduri turistice*, articole din presă, materiale documentare diverse privind traseul de parcurs. Se poate face un *Plan de excursie*, un mini-ghid de călătorie și se pot stabili și unele obiective: procurarea de material documentar, realizarea de fotografii sau filme, realizarea unui reportaj scris sau a unui jurnal de călătorie. Aceste se vor prezenta la club, și vor fi păstrate în *arhiva culturală* a școlii, fiind consemnate și în *Registrul istoric*.

➤ *Vizitarea unor muzee, case memoriale, monumente istorice și de artă, sit-uri istorice și arhitecturale* – se realizează atât în baza *Planului de activități culturale*, cât și la cererea grupurilor de elevi (studenți).

➤ *Concursurile tematice, gen „Cine știe răspunde”, concursurile de lecturi literare gen „Luna cărții”, călătorii imaginare pe hartă* – se vor organiza cu multă atenție, cu anunțarea în prealabil a tematicii de concurs, bibliografiei și eventual, a juriului. Elevii, împreună cu educatorul (bibliotecarul) vor fi antrenați pentru stabilirea tematicii de concurs, a grilei de apreciere. Răspunsurile trebuie să fie simple, neechivoce, cu grad progresiv de dificultate și cu seturi de întrebări de baraj și departajare. Este important să fie un concurs corect, care să ofere șanse egale participanților și să stimuleze și pe alți posibili concurenți.

➤ *Serbările, ceremoniile de început și sfârșit de ciclu de pregătire, înmânarea „cheii școlii”, desemnarea șefului de promoție, absolvirea școlii (facultății)* – Serbările sunt *periodice* sau *ocasionale*. Ceremoniile se desfășoară, de regulă potrivit tradiției locale, și asigură prestigiu și autoritate celor care le organizează. Important este ca toți participanții să se simtă copărtași la eveniment, să fie implicați într-un fel sau altul la pregătiri, să știe că, într-o zi, vor fi, la rândul lor, protagoniștii unui asemenea eveniment.

➤ *Activitățile și concursurile sportive* – comportă anumite reguli și obligații ce trebuie respectate de organizatori, responsabili culturali și participanți. Conducătorul jocului (concursului) se va asigura că toți participanții cunosc regulile jocului, au deprinderile motrice pentru participarea la concurs, au o stare de sănătate corespunzătoare, sunt pregătiți moral-volitiv și manifestă spirit de echipă și fairplay. Jocul trebuie programat la ore și în locații potrivite, și trebuie evitate excesele fizice, duritățile, limbajul suburban. La nivelul liceelor și al instituțiilor de învățământ superior se pot organiza competiții, dar și concursuri individuale de atletism, tir, înot, în funcție de condițiile locale.

În concluzie, timpul liber nu trebuie lăsat să se scurgă de la sine, dar nici aglomerat cu acțiuni și activități care nu corespund preocupărilor și intereselor beneficiarilor. Îndrumarea culturală, metodică și pedagogică este obligatorie și permanentă, știut fiind că măiestria educatorului constă în *determinarea* tinerilor de a îndeplini anumite acțiuni și activități, iar nu în a-i obliga și constrânge.

Calitatea actului cultural și în ultimă instanță valoarea *timpului liber* depind însă și de condițiile materiale asigurate – de aparatură, săli și terenuri de sport, echipament și condițiile de refacere. Secretul folosirii eficiente a timpului liber constă în *calitatea actului managerial*, în măiestria, perseverența și determinarea ofițerului instructor de a depăși prejudecățile și neajunsurile de moment, în scopul educării, prin activități cultural-sportive a elevilor și studenților.

EDUCAȚIA MULTICULTURALĂ LA M.I.R.A.

1. De la globalizare la pedagogia diversității culturale

Moto:

Alimentată cu cinci mii de limbi și zece mii de tradiții distincte, diversitatea culturală este considerată o caracteristică firească a lumii în care trăim. Ea există indiferent de voința și aspirațiile noastre. Diversitatea ne deschide calea dezvoltării și constituie cea mai mare provocare a lumii în care trăim.

Acad. Mircea Malița

Lumea în care trăim este determinată de conceptul „diversității culturale”. Aceasta presupune deopotrivă cunoașterea, dar și acceptarea varietății culturale, accesul liber la culturile locale. Se poate spune chiar că obiectivul principal social este reprezentat de *multiplicarea și diversificarea culturilor în libertate*. Acesta constituie „programul geomodernității” așa cum a fost definit de acad. Mircea Malița în lucrarea „Zece mii de culturi, o singură civilizație” (Editura „Nemira”, București, 1998).

Premisele acestei multiplicări instantanee a civilizațiilor le găsim în *fenomenul de globalizare*. Este ca și cum „ai arunca un năvod peste omenire, o plasă care s-o ferească de dezintegrare”. Premisele globalizării culturale sunt asigurate de comunicarea instantanee și nelimitată a informației, crearea rețelei mondiale financiar-bancară și a sistemului generalizat al instituțiilor politice și de securitate. Într-un cuvânt, „strângem planeta cu năframe și năvoduri globalizatoare” (acad. Mircea Malița).

Cum asigurăm în acest complex mondialist identitatea culturală indivizilor și a grupurilor sociale? Ce

șanse au „planurile de viață” individuale și care sunt acele mecanisme democratice care pot să salveze „identitatea culturală”? Răspunsul îl găsim într-o abordare *de tip liberalist* a fenomenului cultural, bazată pe câteva principii. Acestea au fost sintetizate de Adrian Miroiu, în lucrarea „Filosofia fără haine de gală” (București, Editura All, 1988).

Iată, deci, câteva soluții:

- să lăsăm „minoritățile” să-și urmeze propria voință, fără limite și îngrădiri artificiale;

- toleranța reprezintă, în cel mai bun caz, o formă de limitare socială;

- să nu acceptăm ca discriminarea, de orice natură, să domine viața publică;

- nediscriminarea produce deopotrivă obligații și datorii;

- afirmarea multiculturalismului reprezintă „recunoașterea celor diferiți”.

Cu alte cuvinte, prețuirea diferențelor de cultură între indivizi și grupuri sociale este un semn de umanitate superioară, un argument că „lumea este suma vieților noastre, ale tuturor”.

Din aceste principii derivă și modul de abordare a „pedagogiei diversității”. Școala nu mai este un „Pat al lui Procust” care produce copii la indigo ale unui singur model cultural, ci devine principalul laborator de cultivare a diversității culturale.

Sub presiunea globalizării, cultura încetează să rămână un „tezaur” imuabil, o sumă de valori materiale și spirituale închistate, rupte de realitate și care ne conduc spre o admirație pioasă. Din contră, multiculturalismul presupune varietate, viziune pluralistă, dinamism și prospețime „Cumulul cultural trezește în noi multiple nevoi spirituale și ne deschide noi posibilități. Cultura naște cultură”, afirma Constantin Cucuș, în lucrarea „Dimensiuni culturale și interculturale” (Iași, Editura Polirom, 1998).

Privit din perspectivă mai largă, raportul identitate – diversitate culturală are ca temei *filosofic*, curente post-moderniste, inclusiv pragmatismul de tip american.

Se consideră modern tot ce se încadrează în tiparul cultural occidental (libertăți individuale, obsesia justițiarismului, viziunea laică asupra lumii). De aici, și goana după așa-zisa „standardizare culturală”, reprezentată, la modul cel mai simplist prin cultura de tip „consumist”, cum o numea filosoful pragmatic american Rorty. Grupuri etnice și chiar națiuni sunt pe cale să-și construiască un sistem cultural imaginar, un fel de mecanism imagologic care să le permită să aspire la „statutul de inferioritate culturală”, care ar acorda celor puternici, îndreptățiți, „dreptul” să-i civilizeze. Se procedează astăzi, la scară planetară, la fel cum odinioară colonialiștii spanioli îi „evangelizau”, cu sabia și cu ștreangul, pe indigeni. Doar mijloacele sunt altele, mai „subțiri”, în raport cu lumea în care trăim.

Între statutul de *națiune mitică*, fondatoare, civilizatoare, pe care și-l asumă astăzi unele state hiperputernice, interesate vital să impună „modelul cultural unic” și mitul „egalității în diversitate” este o prăpastie, nu doar politică ci, în primul rând de resurse și tehnologie. De regulă, cei care propun modelul „universalității culturale occidentale” au și mijloacele să susțină acest proiect. Motivația pare plauzibilă – mai sunt încă popoare, grupuri etnice etc. „întârziate” care trebuie ajutate să devină „ca toți ceilalți”.

2. Românii și contactele culturale

Moto:

*Descoperirea altora înseamnă
descoperirea relațiilor, iar nu a
barierelor.*

Claude Levi-Strauss

Civilizația românească este una de tip tradiționalist. „Crescuți din pământ”, cum spunea Nicolae Iorga, românii și-au construit un mod de viață propriu, care le-a permis generațiilor să-și păstreze identitatea.

La contactul cu alte grupuri etnice, fenomen specific nu doar în Ardeal, dar și în alte regiuni ale țării, românii au

absorbit valorile civilizatoare, atunci când a fost cazul, ale grupurilor „conlocuitoare” și le-au contopit în marele creuzet care este națiunea.

O națiune este superioară grupului etnic pentru că vizează populația majoritară, delimitată la un anume teritoriu, în interiorul căruia se desfășoară o viață economică. Raportul majoritari – minoritari, în cadrul unei națiuni distincte, cum este cea română, se poate sintetiza în raportul „donator” – „receptor”, cu mențiunea că modelele culturale și trăsăturile etnice asimilate sunt reversibile.

Cercetări sociologice recente (1994 – Institutul de Sociologie al Academiei Române – n.a.), efectuate în județele Harghita și Covasna, cu populație majoritar maghiară, relevă că deși minoritari numeric, românii manifestă „deschidere, ospitalitate, oferind cu generozitate din harul cu care au fost dăruiți”.

Din păcate, aceste tendințe firești, de apropiere și dialog etnic sunt frânte din fașă chiar pe plan educațional, prin adoptarea unui sistem de învățământ de tip segregaționist. Separarea pe criterii etnice a școlilor, de toate nivelele, din județele Harghita și Covasna a condus, inevitabil spre un tip de învățământ „monocultural”, în care educația din perspectiva toleranței interetnice este practic imposibilă.

Un studiu „de caz” efectuat de prof. Dan Tănasă în câteva unități școlare din județele menționate relevă în esență un *grad redus de toleranță* interetnică, rezultat direct din aplicarea sistemului de separare pe criterii etnice a instituțiilor publice de învățământ. Pe scurt, s-a aplicat „scala distanței sociale”, a sociologului american Emory Bogardus metodă utilizată încă din anii 1920 – 1930, în SUA pentru a *măsura intensitatea prejudecăților rasiale și naționale*.

Adaptată la modelul românesc, „Scala Bogardus” a utilizat următorii itemi:

„Accepi, de bună voie, și cu plăcere ca un român (maghiar, țigan, evreu etc.) să-ți fie:

– rudă prin alianță (căsătorie);

- prieten personal sau coleg de școală;
- vecin;
- concetățean;
- oaspete;
- exclus ca un străin să fie măcar trecător pe aceste meleaguri”.

Rezultatele relevă că dacă în planul apropierii nemijlocite (rudă, prieten, vecin, coleg) toleranța este *relativ normală*, semn al unei îndelungi conviețuiri. În ce privește categoriile (cetățean, turist sau vizitator) opiniile sunt adesea tranșate, în sensul unui grad sporit de intoleranță. Scorul negativ reprezentat de itemul „Pe cine ați vrea să dați afară din țară” relevă că opinia generală nu merge chiar atât de lin spre conviețuire, cum lasă să se înțeleagă autoritățile publice locale, ci din contră, în școlile „monoculturale” numărul intoleranților este dublu față de cel al elevilor din școlile mixte.

Din păcate, aceleași valori mari *ale lipsei de înțelegere față de conaționali* se manifestă și la categoria „colegi de clasă”. Elevii de la școlile monoculturale sunt, de departe, cei mai intoleranți, în vreme un procent foarte mic de elevi proveniți din aceste școli sunt, cu adevărat, multiculturali.

Care ar fi, în opinia pedagogilor, căile de stopare a acestui fenomen cu adevărat îngrijorător și promovare a unui climat cultural interetnic normal?

În primul rând se recomandă schimburile culturale, realizate prioritar, prin mijloace nonverbale – muzică, arte plastice, dans. Iată și câteva proiecte de succes, promovate de către Casa Corpului Didactic din județul Harghita:

- concursul de desene „Hristos a înviat”;
- spectacolul „Miraj folcloric”;
- schimbul de experiență „Ucenicie în arta plastică”;
- concert de colinde „Nașterea ta, Hristoase”;
- editarea pliantului „Evantai intercultural odorheian”;
- masa rotundă cu tema: „Interculturalitatea europeană”, cu participarea unor cadre didactice de la Liceul Teoretic „Marin Preda” și Școala Normală „Benedek Elek”.

Ceea ce se desprinde din aceste succinte trimiteri spre spațiul educațional local este că, în pedagogia diversității culturale, rolul școlii rămâne hotărâtor. Fără un program educațional coerent, construit la nivel național, având la bază principiile multiculturalității și respectului interetnic nu putem să promovăm adevărate valori identitare în spațiul european. Rezultatele aplicării „Scării Bogardus” relevă că educația în școli separate pe criterii etnice „crează o mare distanță socială între membrii aceleiași comunități” și nu promovează principiile Uniunii Europene referitoare la diversitatea culturală.

3. Parteneriatul școlar în sprijinul comunităților etnice

Moto:

A vedea și a gândi propria comunitate izolat de celelalte comunități, nu este doar o simplă eroare, ci o greșală gravă atât la nivelul moralei sociale, cât și la nivelul realității care adesea oferă propriile lecții și sancțiuni.

**Lavinia Bârlogeanu,
„Strategii identitare și
interculturalitate în spațiul
românesc”**

Trăim într-un spațiu intercultural. Aflăm adesea de pe stradă, din familie sau chiar de la școală că țiganii „înșeală, sunt speculanți, atunci când se ocupă de comerț”, sau „sunt bine organizați, au rețele la fel ca ungurii și evreii. Pe scurt, „noi români”, sau, după caz „noi, ungurii” nu suntem „ca țiganii”. Chiar și atitudinea față de Dumnezeu e diferită la ei „Țiganii jură pe El, dar văd în biserică locul de unde pot doar primi, nu unde pot și da”.

Să recunoaștem că sunt prejudecăți comune, iar acestea sunt dintre cele mai blânde.

Un aspect fundamental pentru orice etnie este *recunoașterea apartenenței*. În cazul țiganilor (termenul de

romi, de esență cultă, este mai degrabă un eufemism, utilizat fără justificare temeinică în plan cultural și istoric) autoidentificarea este esențială deoarece „îi poate ajuta să se debaraseze de mentalitatea de dominați și să beneficieze de o discriminare pozitivă”.

Locul ideal pentru cultivarea valorilor interculturale, pentru depășirea barierelor reprezentate prin clișee, stereotipii și prejudecăți de natură etnică, rămâne deocamdată școala.

Fie că este vorba de o instituție publică, confesională sau „de o organizație”, școala „rămâne răspunzătoare”, în plan educațional și civic de ceea ce produce *în și pentru* societate.

Parte integrantă a sistemului de învățământ românesc, unitățile școlare ale M.I.R.A sunt și ele supuse procesului firesc de schimbare. Dacă scopul final al învățării, respectiv *standardizarea capacităților de bază* rămâne constant, aplicațiile de conținut devin tot mai negociabile și instabile, în funcție de profil, durata ciclului de pregătire, și nu în ultimul rând de nivelul intelectual și de ritmul individului de asimilare a ariei curriculare de către elevi/studenti.

Pe plan național, tendința este către *descentralizarea sistemelor școlare*, delegarea deciziei de la autoritățile centrale spre cele locale, având drept consecință directă creșterea independenței decizionale a conducerii școlilor față de nivelurile ierarhice superioare ale sistemului școlar. Nu același lucru este valabil și în cazul învățământului din unitățile de profil ale M.I.R.A.

Poate că și sub acest aspect ar mai trebui să schimbăm unele prejudecăți. Șansa de existență a unor instituții de învățământ (în pericol de autodizolvare) cum este cazul Liceelor „de poliție”, cum li se spune în mod curent, ar putea veni chiar de la comunitățile locale, primele interesate în păstrarea și întărirea prestigiului acestui tip de unități școlare. Din păcate, lucrurile sunt deja tranșate, astfel că aceste licee vor urma curând calea desființării.

S-ar putea constitui, chiar în ceasul al 12-lea, unele *structuri consultative* care să cheme la „masa dialogului” pe reprezentanții instituției care acordă asistență materială școlii, asociația de părinți și unele grupuri de inițiativă care

să identifice orice modalitate de „salvare” a identității unor instituții școlare.

În ceea ce privește aria curriculară, includerea unor teme legate de formele de cultură și civilizație specifice „rromilor” ar putea fi o alternativă, mai ales în zona dedicată educației civice.

Relația polițist – comunitate poate cuprinde inclusiv referiri la situații de viață ce fac apel la valorile fundamentale ale eticii comunității de rromi „bine/rău”, „cinstit/necinstit” etc.; adaptări ale unor teme privind modul de viață și „filosofia” specifică acestei minorități etnice; relatări despre viața de nomazi a etniei ȝiganilor, sistemul de valori sociale, căsătoria și relațiile interumane din cadrul comunității.

Toate aceste trimeri au rolul de a cunoaște, înțelege și chiar a interpreta *cultura organizațională* a minorităților etnice. Fără aceste instrumente, orice polițist care își desfășoară activitatea într-o zonă multiethnică este net dezavantajat.

Se consideră *cultură organizațională* totalitatea valorilor, credințelor, reprezentărilor, înțelesurilor și modelelor sociale și umane care se coagulează în interiorul și în afara organizației respective și care sunt transmise sub formă normativă tuturor membrilor, cu convingerea că acestea sunt corecte și că reprezintă cu adevărat comunitatea respectivă.

Fac parte din acest complex sociouman simbolurile, sloganurile, ritualurile, ceremoniile, modelele comportamentale, inclusiv limbajul specific. Luate în parte, fiecare dintre aceste elemente pot fi detaliate. Esențial este ca ele să cuprindă valorile, reprezentările și credințele împărtășite de toți membrii comunității.

O situație aparte o au agenții și ofițerii M.I.R.A. care nu aparțin comunității respective. Pentru a-i sprijini în desfășurarea activităților profesionale trebuie găsite mijloace și metode de a cultiva, încă de pe băncile școlilor de specialitate, elementele de identificare specifice fiecărui tip de cultură, inclusiv metodele de adaptare la unele situații cu totul schimbătoare.

PARTENERIATUL CU COMUNITĂȚILE DE ROMI

1. Educația adulților. Provocări și limite

Segment distinct în cadrul pedagogiei generale, educația adulților impune specialiștilor nebaneuite provocări și trasează noi limite conceptuale. În fapt, se consideră că adultul, indiferent de vârstă, nu este un individ desăvârșit sub aspect educațional, fapt ce îl pune în fața unor situații noi în ce privește asimilarea cunoștințelor, majoritatea izvorâte din statutul său social sau din obligațiile curente pe care și le asumă. De regulă, adultul își rezolvă problemele de formare și educație prin *autoinstrucție* și *autoeducație*, și numai în cazuri de excepție, prin forme organizate de școlarizare. În acest sens, dintre deprinderile școlare exersate în cadru organizat, adultul va utiliza cu precădere autocunoașterea, spiritul critic și autocritic, autocontrolul având drept suport educația *informală*, *nonformală* și mai puțin cea *formală* (desfășurată sub forma tradițională a școlii).

Sursa principală de cunoștințe a adultului nu o mai reprezintă organizația de tip școlar, sau în cazul celor care frecventează cursurile organizate la nivelul structurilor departamentale ale M.I.R.A., *programa* de curs, ci direct factorii publici – mass-media, biserica, instituțiile de cultură și, nu în ultimul rând, strada, mediul familiar, cu bune și cu rele. În acest sens, pedagogii apreciază că se produce o *cultură a imitației*, un fel de emulație selectivă între membrii societății, care își comunică unii altora experiențele de cunoaștere.

Pe de altă parte, societatea oferă și posibilități alternative de educație nonformală constituite în principal din școlile de arte, muzică sau dans, din cursuri și cercuri organizate pe lângă centrele culturale, atenee și case de

cultură, pe care adultul le frecventează deliberat, în scopul cultivării unor dexterități sau deprinderi independente. Pedagogii identifică trei componente specifice actului educațional al adulților: *motivația, instruirea și autoparticiparea*, având drept corolar identificarea, cultivarea și promovarea unor valori de tip cultural. În general este acceptată ideea că orice formă de educație, fie profesională sau strict specializată, are drept consecință evoluția culturală, în primul rând, a adultului, autoeducarea și autoinstruirea, scopul final fiind acela de a accede spre o treaptă superioară, socială, de a-și cultiva aspirațiile, și nu în ultimul rând de promovare profesională.

În țara noastră, tradiția caselor de cultură, a căminelor culturale, într-un cuvânt a lăcașelor unde să poată fi cultivate, în mod organizat, artele, dexteritățile artistice este veche. Începând cu anul 1861, când, sub patronajul mitropolitului Andrei Șaguna, a luat ființă, la Sibiu, Asociația Transilvană pentru Literatura și Cultura Poporului Român (A.S.T.R.A.), până în zilele noastre au existat, aproape la nivelul fiecărei localități rurale sau urbane, cămine culturale, biblioteci, cabinete de lectură sau societăți culturale de profil. Amintim aici Societatea „Concordia Română”, înființată în 1878, sau „Societatea pentru educația cetățenească” (1916). Începând cu anul 1867 apar școli pentru adulți, prima fiind intitulată „Societatea pentru învățătura poporului român”, iar în 1901 se constituia Societatea „Casa Școalelor”, sub deviza „Cultură pentru toți”, un rol esențial în acest avându-l marele pedagog și matematician Spiru Haret cel care, prin modificarea Legii Învățământului din 1896, impunea organizarea de școli pentru adulți, la sate. Datele oficiale consemnează, la nivelul anului 1904, funcționarea a peste 2.000 de școli destinate educației adulților.

Simpla evocare a evoluției acestui model educațional ne obligă să-l amintim pe marele savant Nicolae Iorga, fost ministru ad. int. la Interne, cel care a înființat în 1908, Universitatea de vară de la Vălenii de Munte. Cursurile au fost urmate, până în 1940, când instituția s-a desființat, de peste 55.000 participanți. În tot acest interval, datorită legii

lui Spiru Haret, dar și altor inițiative publice, au funcționat în toată țara mii de biblioteci publice, cercuri culturale, adaptate particularităților țărănimii și muncitorimii nevoiașelor din mediile urbane.

În prezent, sistemul *universităților populare*, rebotezate după 1977 *universități cultural-științifice*, iar după 1990, *universități libere* continuă să funcționeze, e adevărat la dimensiuni mult reduse, și după o altă programă, adaptată mai mult sau mai puțin economiei de piață și racordată la noile evoluții ale tehnologiei învățării.

Concluzionând, educația adulților, în cazul nostru specific, a elevilor școlilor de agenți, precum și a cursanților care urmează modulele de pregătire destinate inițierii în carieră la nivelul M.I.R.A. prezintă, indiferent de vârsta celor aflați în postura temporară de elevi, caracteristici specifice care țin de mediul de proveniență, nivelul de educație școlară asimilat anterior admiterii în sistemul de învățământ susținut de către M.I.R.A. și, nu în ultimul rând, de aspirațiile proprii ale fiecărui cadru în devenire.

2. Cadrul instituțional și educația în sistemul M.I.R.A.

Studiile de specialitate relevă un fenomen paradoxal – majoritatea populației nu face distincția dintre *educarea adulților* și *educarea la vârsta adultă*. Este cazul și celor mai mulți dintre cursanți/ elevi din sistemul M.I.R.A., care acceptă ideea învățării la vârsta adultă, mai puțin efortul de autoeducație și autoinstruire. Aprecierea se bazează pe experiența lucrului cu personalul participant la instructajele de specialitate, organizate inclusiv la Centrul de Studii Postuniversitare al ministerului. Concret, așteptările adulților admiși în astfel de forme de învățământ sunt adesea confuze, nestructurate în jurul unei idei bine conturate. Există la majoritatea celor care aleg cariera din Interne o percepție aproximativă a sensului și cerințelor reale ale profesiei de polițist, jandarm, pompier. De regulă, elevii/cursanții intră în școală cu o percepție situată cel

mult la nivelul comun despre munca specifică din M.I.R.A., fără a avea, de cele mai multe ori, deprinderile și experiența unei pregătiri individuale, complementare. Experimentul efectuat prin expunerea unor lucrări fundamentale, conexe domeniilor abordate, la unul dintre instructajele organizate cu ofițerii cu atribuții pe linie de cultură, m-a condus la ideea că participanții nu au, de cele mai multe ori, deprinderea studiului curent, nu utilizează materialul ajutător și nu sunt interesați de studiu, dincolo de cadrul formal, strict oficial, al instructajului.

Ideea că adultul, mai ales cursantul M.I.R.A. este interesat de autoeducare nu se susține întotdeauna prin fapte. Cauza o regăsim în însăși starea învățământului românesc de astăzi. După 1989 parcurgerea tuturor treptelor de învățământ a devenit facultativă, iar ideea că pregătirea școlară nu se regăsește în motivația promovării profesionale capătă tot mai mult teren.

O altă prejudecată curentă este legată de ideea că educația adulților și autoinstruirea reprezintă, în general, forme de pregătire *alternativă*, iar nu obligații ferme, sociale și profesionale. Or, timpul restrâns avut la dispoziție de majoritatea managerilor de cursuri și programe de instruire concentrată, impune, de cele mai multe ori să se facă apel la cultura generală a elevilor/ cursanților. Așadar, adulții care nu țin pasul cu exigențele cursurilor sunt tocmai cei aflați și în postura de deficitari la pregătirea generală.

Dacă, la nivel comun, interesul pentru studiu este legat exclusiv de obligația parcurgerii unor module de pregătire obligatorii, cu atât mai ipotetică devine perspectiva studiului aprofundat, a activităților științifice și culturale efectuate consecvent și aplicat.

Care sunt, totuși, structurile publice care influențează educația adulților? Sociologii le numesc, într-o ordine dacă nu a ponderii, cel puțin a accesibilității: *mass-media*, *instituțiile de cultură* (biblioteca, muzeul, centrul cultural) și, pe un plan mai larg, *modelul social și cultural public*. Astăzi adulții pun, în general, mai puțin preț pe informare și educare și mai mult pe facil și senzational.

Este, de aceea, tot mai evident necesar un program național, bine articulat, vizând educația adulților, eventual gestionat de M.E.C., în parteneriat cu alte instituții interesate, care să concureze și chiar să depășească modelul clasic promovat acum un secol de Spiru Haret.

3. Parteneriatul cu comunitățile de romi – condiție pentru o „școală responsabilă”

Realitate cotidiană, criteriu de apreciere privind gradul de toleranță sau simplă problemă socială, *abordarea sub aspect multiethnic și multicultural* a relației cu comunitățile de romi constituie o provocare pentru orice structură de tip organizațional. Cu atât mai mult pentru instituțiile de învățământ ale M.I.R.A. (școli, centre de perfecționare), identificarea principalelor domenii, teme și caracteristici ale relației cu romii, rămâne în continuare o provocare și o experiență inedită. În fapt, lecția cooperării, educația interculturală, implicarea pro-activă a cursanților/elevilor, și, nu în ultimul rând *educația remedială* constituie totalitatea elementelor unui program educațional îndrăzneț.

Obiect de studiu interdisciplinar, programul de parteneriat școlar cu comunitățile de romi a fost analizat pe larg de specialiștii de la Centrul „Educația 2000+”, fiind finalizat printr-un studiu cu multiple aplicații și consecințe. Premizele acestei abordări pot fi sintetizate prin sloganul „Școala este o organizație care învață”. Cu alte cuvinte, programul pornește de la participanți către beneficiari, oferind o viziune realistă asupra relațiilor dintre aceștia și contribuie la crearea unei culturi educaționale adecvate schimbării.

Ideea acestei abordări a fost oferită de prilejul organizării, la Slatina, în luna mai 2007, a dezbaterii „Politiia Română în relație cu minoritățile”, având ca parteneri, I.G.P.R., Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării și Organizația „Romani C.R.I.S.S.”. Cu acest prilej s-a evidențiat faptul că la nivelul M.I.R.A. s-a

constituit Comitetul pentru Drepturile Omului și Drept Umanitar, organ consultativ al ministrului Internelor și Reformei Administrative, având ca obiectiv gestionarea problemelor referitoare la protecția drepturilor omului și aplicarea dreptului umanitar de către personalul M.I.R.A. În context, semnalăm că abordarea acestui gen de probleme și activități reprezintă o atitudine necesară, conformă cu principiile muncii de poliție, dar și o obligație de serviciu, decurgând din aplicarea întocmai a Constituției și a legilor în vigoare în țara noastră. Mai trebuie amintit că, începând cu anul școlar 2007, unitățile de învățământ din M.I.R.A. au scos la concurs locuri distincte pentru candidații din rândul etniei romilor, respectiv 10 locuri la Academia de Poliție „Alexandru Ioan Cuza” și câte 20 locuri pentru școlile de agenți și subofițeri. Totodată, un număr semnificativ de cadre ale Poliției Române au participat sau urmează stagii de pregătire în domeniile apărării drepturilor minorilor și a etnicilor minoritari, în scopul promovării toleranței și a nediscriminării în rezolvarea conflictelor interetnice.

La nivelul M.I.R.A. există un interes real pentru mediatizarea, în presa centrală și departamentală a tuturor activităților și evenimentelor subsumate ideii de promovare a drepturilor omului și combaterii discriminării. Ca un exemplu, într-un singur an, compartimentul de resort din Aparatul Central al M.I.R.A. a organizat, numai în anul 2007, cinci activități, sub genericul „Toleranța interetnică în sistemul învățământului public”, la care au fost invitați să-și prezinte propria experiență profesională, alături de polițiști și psihologi, teologi și personal didactic de la unitățile de învățământ care au găzduit manifestarea respectivă.

Sensul acestor acțiuni este acela că, pentru noi, ca lucrători în M.I.R.A. și responsabili cu activitățile de cultură și educație, *principiul diversității culturale este fundamental*. Existența unor relații interetnice sănătoase are efecte benefice în plan social atât pentru populația majoritară, cât și în ce-i privește pe minoritari.

Din experiența acumulată cu prilejul manifestărilor evocate anterior se desprind câteva idei, ce pot sta la baza

unui program ce poate fi aplicat, la nivelul unităților școlare privind problema educației multietnice. Iată pe scurt, premisele acestei acțiuni:

➤ schimbarea educațională presupune o relație activă cu mediul social;

➤ este necesară implicarea activă a tuturor factorilor educaționali – directorii de programe, cursanți, structuri publice etc.;

➤ monitorizarea și autocontrolul sunt pași obligatorii pentru menținerea într-un trend ascendent a activității;

➤ abordarea relației cu minoritățile se face „pas cu pas”, conform unei liste de priorități, ce poate fi modificată de la caz la caz.

Nerespectarea acestor condiții minimale poate conduce, în opinia specialiștilor, la incapacitatea de a ieși dintr-un *cerc vicios de gândire și acțiune*, fapt ce poate conduce la blocarea întregului demers.

Pentru instructorii și profesorii îndrumători care abordează, la cursuri, problema complexă a relațiilor interculturale cu comunitățile de romi, apreciem că se pun de la început câteva provocări:

➤ este funcțional actualul sistem de abordare a problematicii romilor?

➤ care este dimensiunea reală a programului pe care doresc să-l dezvolt?

➤ în ce măsură oferta școlară asigură „șanse egale” de educație?

Răspunsurile pot constitui tot atâtea teme de abordare a modelului intercultural. De regulă, învățământul instituționalizat se lovește de următoarele obstacole:

➤ *rezistența pasivă* – deși sunt admiși elevi/cursanți de etnie romă, programarea pedagogică acordă atenție doar grupurilor dominante;

➤ *rezistența activă* – există situații când minoritarii sunt respinși, nerecunoscuți, marginalizați sau supuși unui program de segregare (ceea ce nu este cazul în instituțiile de învățământ ale M.I.R.A. – n.a.);

➤ *școala activă* – este tipul de instituție care acordă șanse egale tuturor grupurilor, oferind programe individualizate de formare școlară.

Așadar, mediul educațional este cel care determină procesele și relațiile interetnice, iar modelul pentru care noi optăm este cel de „angajament implicativ”, așa cum a fost expus de pedagogul american R. Walton.

Specialiștii în educație recomandă, ca model pedagogic, promovarea „culturii organizaționale”, definită drept „un complex de valori, credințe conducătoare, reprezentări, înțelesuri, căi de gândire împrăștiate de membrii unei organizații, care determină modurile în care aceștia se vor comporta în interiorul și în afara organizației respective”.

În vederea unei cunoașteri sistematice a culturii organizaționale a grupurilor de romi, tematica de curs/programa școlară poate cuprinde analiza:

- simbolurilor și sloganelor;
- ritualurilor și ceremoniilor;
- miturilor și „eroilor”;
- limbajului și comportamentului.

Deși pare foarte mult pentru o simplă temă de cultură profesională, o bună conlucrare cu însăși cursanții din rândul etniei respective poate conduce la adaptarea corespunzătoare a programei școlare.

Dincolo de aceste aspecte relativ *vizibile*, ușor de identificat și cuantificat există o parte *invizibilă* a culturii organizaționale, constituită din norme, valori, înțelesuri și credințe conducătoare care trebuie atent „decodate”. Modul cum se raportează comunitățile de romi la relația cu autoritățile trebuie atent analizată, iar studiile sociologice se află, în prezent, încă în faza de pionierat. Semnalăm, totuși, ca punct de plecare, culegerea de studii și cercetări de teren „Sărac lipit, caut altă țară” datorată Manuelei Sofia Stănculescu și Ionicăi Berevoescu, editată în colecția „Biblioteca de Sociologie”.

Ceea ce dorim să subliniem este că procesul de deschidere și inovare școlară este abia la început. Principala sa caracteristică rămâne latura partenerială, în care cei mai

buni aliați rămân organizațiile și organismele publice care militează pentru promovarea culturii specifice a romilor. Dezvoltarea, la nivelul instituțiilor de învățământ ale M.I.R.A., a unui program de educație multiculturală ar avea drept efect imediat limitarea fenomenului de excludere sau marginalizare, sprijinirea de către înseși organizațiile de romi a acestui demers și, nu în ultimul rând, selectarea și pregătirea viitorilor lucrători ai poliției care vor acționa în zonele multietnice.

4. Concluzii și așteptări

Prin acest demers am urmărit, în egală măsură, sensibilizarea corpului profesional din M.I.R.A. pentru abordarea, într-un format educațional modern, a fenomenului multiculturalității, cât și pledoaria „pro domo”, pentru promovarea, la nivel social și sectorial a educației adulților, ca o prioritate a societății românești contemporane.

Nu am abordat problema costurilor, deși acestea sunt implicate. Mai importantă pare în acest moment, problema schimbării mentalităților. Inaderența la realitate, rezistența la schimbare sunt, cel puțin acum, mai scumpe și mai păguboase decât evaluările economice. Scopul demersului educațional constă în provocarea nevoii de emancipare, remodelarea modelului cultural, pornind de la decizia personală a fiecăruia.

Nu putem fi buni profesioniști dacă nu suntem și toleranți. Apelând la „Codul de etică și deontologie al polițistului” (ediția 2005) vom găsi suficiente argumente pentru a nu renunța la acest demers.

Cultura este, în esență, o problemă de experiență personală, dar și un model de viață. A include în actul educativ inclusiv tematica subculturilor specifice reprezintă, până la urmă, un mod propriu de raportare la un mediu social în schimbare.

BIBLIOTECILE, LA ORA ÎNNOIRII

Moto:

*Poartă o haină veche și
cumpără o carte nouă*

Să recunoaștem, suntem foarte tentați să glumim pe seama ignoranței... altora. Dar de câte ori nu suntem și noi puși în situația de a face o gafă sau a confunda un termen clasic? Ne scuzăm elegant, spunem că avem „lapsus”, dar impresia rămâne. Ce facem în aceste condiții? Firesc, apelăm la „net”, de parcă am fi descoperit ceva nemaipomenit. Oare facem bine? Doar câteva generații ne despart de „corifeii” culturii scrise, de vremea când părinții noștri își rupeau de la gură ca să cumpere o carte. Și poate că țăranul nu avea vite în bățatură sau mălai în ladă, dar avea permis de bibliotecă. Tot folosind „net”-ul, un mijloc pe cât de comod pe atât de înșelător, am pierdut gustul lecturii. Dar mai ales am uitat că există în România suficiente biblioteci, de la cele naționale la cele școlare și sătești care ne pot oferi infinit mai multă informație decât „modestul” net.

Îngrijorați de faptul că noua tehnologie îi lasă fără cititori îndepărtându-i nu pentru o generație sau două de bibliotecă, ci poate pentru totdeauna, profesioniștii documentării s-au angajat, la nivel european, într-un demers de definire a competențelor (euroreferențial) care să le ateste calitățile profesionale (eurocertificare). Prin aceste instrumente absolut necesare într-o lume aflată în continuă schimbare, datele tradiționale ale profesiei de bibliotecar, documentarist, arhivist etc. se schimbă fundamental, astfel încât nu doar angajatorii, dar chiar și cei ce practică aceste profesii resimt necesitatea adaptării unui nou statut profesional.

Astfel, s-a convenit, la nivel european, constituirea unui organism menit să certifice calitatea de specialist în documentare (euroreferențial), inclusiv eurocertificarea bibliotecarilor, în cadrul unui program denumit CERTIdoc. Motivul acestei decizii este legat de faptul că vechile diplome au devenit caduce, în contextul în care, la un interval de cinci, maxim zece ani, cunoștințele și diplomele universitare nu mai garantează o bună exersare a unei meserii care se schimbă radical.

Sensibili la schimbare, specialiștii români au făcut deja primii pași către dobândirea unui eurocertificat de bibliotecar. Prezent la Paris, în februarie 2007, la invitația Președintelui Comisiei directoare a certificării (ADBS), domnul dr. Florin Rotaru, directorul Bibliotecii Metropolitane „Mihail Sadoveanu” din București, a convenit cu autoritățile europene includerea a cel puțin zece specialiști români în programul de eurocertificare. Este un prim pas către o viitoare abordare, la nivel european, a profesiei de bibliotecar. Urmează, apoi, alte etape, probabil de cooptare a celor „certificați” în dezvoltarea unor programe locale de perfecționare.

1. Legea bibliotecilor – garanția libertății de informare

Cel mai important pas către recunoașterea publică a profesiei de bibliotecar în România s-a făcut prin adoptarea, în 2002, a Legii bibliotecilor (Legea nr. 334/2002, modificată prin O.G. nr. 26/2007), prima de acest gen din istoria modernă a țării noastre. Acest act legislativ, cu toate imperfecțiunile de care a fost acuzat, oferă cu siguranță cadrul juridic și condițiile materiale pentru exercitarea, în condiții decente, a profesiei de bibliotecar. În condițiile legii menționate, biblioteca este definită drept „o instituție specializată pentru constituirea, organizarea și dezvoltarea colecțiilor de documente, precum și facilitarea accesului public la ele”. Un alt aspect semnificativ este sintagma: *Statul român acordă bibliotecilor rol de importanță strategică*, precum și precizarea că bibliotecile *inițiază și derulează*

programe culturale, cu finanțare publică și privată. În baza legii menționate, la nivelul M.I.R.A. funcționează peste 60 de biblioteci și puncte documentare, toate având caracter de „drept public”. Ele sunt deschise elevilor și studenților din instituțiile de învățământ ale M.I.R.A., personalului propriu, veteranilor și rezerviștilor. Aceeași lege a stabilit ziua de 23 aprilie drept „Ziua bibliotecarilor și a Drepturilor de Autor”, o dată cu sărbătoarea creștină a Sfântului Gheorghe. La nivelul M.I.R.A., anual, de Ziua Bibliotecarilor, se organizează activități metodice și practico-aplicative, prin care este omagiată profesia de bibliotecar.

Cât de actuală mai este această profesie în țara noastră? Cu ce probleme se confruntă bibliotecarii, cum fac aceștia față asaltului tehnologic de informație, este o problemă ce-i frământă nu doar pe truditarii bibliotecilor, ci și pe oamenii politici responsabili.

O primă remarcă este că „net”-ul oferă o resursă informațională efemeră, trunchiată, anecdotică și lipsită de substanțialitate. În foarte multe situații excesul de utilizare a mijloacelor electronice duce la o reală depersonalizare a ființei umane. Astfel, în loc să progreseze, omenirea este destructurată la nivel socio-organizațional. În acest sens, un rol important, de mediatori și îndrumători ai managementului utilizării surselor de informare și documentare, ar putea reveni pe viitor, în mod paradoxal, bibliotecarilor.

Introducerea, în România, cu sprijin financiar primit de la Uniunea Europeană, a sistemului de „eurocertificare” a bibliotecarilor, nu este o idee nouă. Ea se aplică deja în baza normei internaționale ISO – 17024 în țări precum Belgia, Italia, Elveția și Portugalia.

În prezent, eurocertificarea, în țara noastră este încă în faza de proiect. În acest sens, nu se poate anticipa un termen fix de finalizare a programului. Din fericire, primii pași s-au făcut deja. Forul de specialitate de la Paris (ADBS) a dat „undă verde” de organizare la București a procesului de certificare, deocamdată cu candidați voluntari, dar pe viitor, va include și masa bibliotecarilor. Este un semn că și în această profesie lucrurile se schimbă în bine.

MUZEUL ȘI RESCRIEREA ISTORIEI

1. Muzeul, educația publică și „metalimbajul”

Sociologul canadian Marshall McLuhan, supranumit „guru al culturii pop”, în celebrul interviu acordat în 1961 revistei „Playboy” – inclus ca anexă la lucrarea „Mass-media sau mediul invizibil”, Editura Nemira, 1977 – alături de numeroase formulări deopotrivă scilpitoare, dar suficient de enigmatice, mărturisea: *Nu pretind că înțeleg ceea ce spun; materialul la care lucrez se dovedește a fi extrem de dificil*. Cu acest prilej, a fost adusă în discuție și nevoia ambientării, despre care se spunea că „trebuie să fie suficient de flexibilă încât să poată cuprinde întreaga matrice ambientală, aflată într-o schimbare continuă”.

În fapt, teza lui McLuhan era foarte simplă: de patru mii de ani, de când există istorie atestată, omenirea se străduiește să inventeze unelte – inclusiv mass-media moderne sunt o prelungire a minții și brațelor omenești – capabile să-i asigure nevoia de comunicare. Din fericire, problema ambientării, și în ultimă instanță a comunicării, este în mâna omului, iar nu în seama naturii. Omul a creat „uneltele” necesare comunicării, fapt sintetizat în celebrul aforism „Mijlocul este mesajul, iar nu conținutul”, în fapt esența demersului comunicațional a lui McLuhan. Șansa de schimbare, de a impune noi și noi mijloace vine, paradoxal, din partea artiștilor, a celor care, sesizând cu un pas înaintea semenilor lor viitorul, au pregătit prin mijlocirea artei lor viziune, terenul pentru receptarea noului.

Așadar, trecutul se cere *rescris* – însăși apariția muzeului nu este decât o expresie a atașamentului nostru față de obiectele și atmosfera de odinioară – prezentul persistă în a rămâne *invizibil*, în vreme ce viitorul stă sub semnul *creativității*.

Muzeul are rolul de a integra valorile culturale ale epocii într-un context social, sintetizând mărturiile

autentice ale unor epoci trecute. De asemenea, muzeul/sala tradițiilor au menirea de a colecționa și prezenta într-o formă sintetică date, informații, obiecte, mărturii despre trecutul mai apropiat sau mai depărtat, oferindu-le publicului, adesea grăbit, sub forma unor expoziții tematice. Specificul unui astfel de demers este dat de accentul pus pe imagine, pe obiect, în dauna cuvântului. Practic, muzeul oferă o cantitate mare de informații, utilizând minimum de cuvinte, transmițând cu mijloacele puse la dispoziție de știința muzeografiei, date sintetice, verificate și clasificate.

Expoziția de muzeu, indiferent de tematică, își păstrează esența nealterată câtă vreme operează cu imagini și obiecte, de preferință încărcate de o trăsătură afectivă, ce determină atitudini, trăiri din partea vizitatorilor. Este dovedit că obiectul propriu-zis are capacitatea de a rezona afectiv cu privitorul, înlocuind informația comunicată conceptual, prin cuvinte și text scris. O informație este cu atât mai ușor de receptat și asimilat, cu cât se transmite nemijlocit, prin percepție directă.

2. Sala tradițiilor – laborator al educației permanente

Moto:

Adevărata artă, contrariu de știință, nu poate fi smulsă decât din inima poporului, căci ea pătrunde în toate păturile sociale, își adâncește firele subțiri și pline de viață în marea mulțime, pe care noi, cărturarii fără cultură și fără gust, abia dacă o înțelegem... În fapt, în artă poporul nu are nimic de învățat de la noi, pe când noi trebuie să le știm toate de la el.

Barbu Ștefănescu Delavrancea

O dezbatere, găzduită de presa militară („Mai avem nevoie de Clio?”, „Observatorul militar”, nr. 8, 2004, realizator Constantin Corneanu) a readus în discuție atât actualitatea studiului istoriei în instituțiile de învățământ

din sistemul de apărare și ordine publică, cât, mai ales, impactul actual al acestei discipline asupra tinerei generații, în calitate de viitori angajați ai unor structuri de tip organizațional. Întrucât, ca educatori, avem obligația să păstrăm vie moștenirea trecutului, să o transmitem intactă urmașilor, apreciem că la momentul actual orice inițiativă, orice metodă pedagogică folosită pentru trezirea interesului și creșterea respectului pentru tradițiile de armă sau de corp profesional sunt utile și valoroase.

Practica ne demonstrează că în instituțiile de învățământ aparținând armatei sau sistemului de ordine publică, interesul pentru istorie, pentru tradițiile locale este relativ ridicat. În acest sens, profesorul D. Pădureanu, de la Academia Navală „Mircea cel Bătrân”, din Constanța semnala: *În pofida schimbărilor care au avut loc după 1989, în învățământul superior românesc se constată un interes crescut al tinerilor pentru istorie.*

La această revenire către valorile consacrate ale propriei instituții, o contribuție importantă o au orele de educație moral-civică, al căror conținut poate și trebuie completat prin apelul la unele *mijloace nonconvenționale*: vizite documentare la muzee, constituirea și funcționarea de *cercuri tematice*, participarea la *sesiuni științifice, conferințe* etc.

Între mijloacele de relansare a interesului pentru cultivarea tradițiilor în rândul personalului propriu al elevilor și studenților, specialiștii recomandă utilizarea, ca *material didactic*, a *documentelor de arhivă* cu referire la istoria locală, valorificarea unor *jurnale personale, relatări din presa vremii* despre evenimente și întâmplări de excepție, *fotografii, inclusiv obiecte personale, uniforme și însemne militare*, panoplii cu *arme albe sau de foc*. Colaborarea cu istorici locali, cu veterani, dar și cu colecționari sau persoane care dețin, sub o formă sau alta, obiecte sau documente valoroase este o obligație a responsabililor culturali. Prin aceste mijloace nonconvenționale asigurăm un plus de interes pentru istoria propriei instituții și realizăm inclusiv o formă specifică de educație. În contextul acestor preocupări, amenajarea *sălii*

tradițiilor, dar și a *Galeriei comandanților/eroilor*, a *Plăcii de onoare* constituie elementele nu doar obligatorii, prevăzute în *Instrucțiunile de specialitate*, cât mai degrabă o continuare firească a unor preocupări pe linie instructiv-educativă. În acest sens, sala tradițiilor poate fi constituită, de pildă, pe nucleul unei *expoziții temporare sau permanente de obiecte cu valoare istorică sau sentimentală specială*. Reiterând aceste obligații, nu putem să nu amintim că sala tradițiilor a funcționat, într-un trecut nu prea îndepărtat, inclusiv la nivel de unitate teritorială, atât în armată, cât și în sistemul de ordine publică.

De altfel, primul Muzeu al Poliției s-a constituit în 1936, cu prilejul sărbătorilor intitulate „Luna Bucureștilor” și a funcționat în actualul sediu al D.G.P.M.B., fiind intitulat „Muzeul Prefecturii Poliției Capitalei”. Ulterior, muzeul a fost închis, apoi reamenajat, în anul 2000, în actualul sediu de la Târgoviște.

Ca educatori, dar și responsabili culturali trebuie să subliniem că sala tradițiilor nu poate fi eficientă, nu produce impact decât dacă este amenajată la un nivel estetic ridicat. Acest *sanctuar al istoriei* nu poate și nu trebuie vizitat *la ordin*, sau ca pe o obligație îndeplinită formal și în grabă, ci trebuie, prin *conținut, formă de prezentare, animație sau servicii de ghidaj* să trezească interesul, să provoace emoție, în primul rând estetică, să fie cu adevărat o realizare originală. Folosirea sălii tradițiilor drept loc de desfășurare a unor manifestări culturale, dar și al altor acțiuni cu caracter aniversar poate să constituie un pas către relansarea acestei inițiative. La fel, completarea expunerilor cu trimiteri către lecturi suplimentare, cu recomandarea de a consulta anumite cărți, colecții de publicații etc. permite personalului să se familiarizeze cu o altă modalitate de a aborda istoria, *direct de la surse*, iar nu având ca intermediar un text redactat adesea într-un stil arid, mai degrabă administrativ decât beletristic. Procedând astfel, îi vom deprinde pe vizitatori să aprecieze întâi oamenii și apoi faptele lor.

De multe ori, păstrători ai unor bunuri de valoare documentară și istorică sunt veterani sau chiar urmași (văduve, fii ori nepoți) ai celor care cândva au contribuit în

mod fundamental la constituirea unei tradiții. Aceștia dețin *fotografii, jurnale, acte personale, scrisori*, diverse alte materiale ce pot face mândria unei săli de tradiții. Respectul datorat înaintașilor, împletit cu măiestria de a-i face apropiați, de a-i capacita să ofere, din bogatul lor tezaur personal, unele obiecte de valoare patrimonială sau sentimentală care să fie incluse în colecțiile sălii tradițiilor, este o artă ce nu poate fi învățată, dar pe care unii responsabili culturali o exercită pe deplin. Aceștia fac apel la deținătorii de bunuri culturale, și-i apropie și, uneori, reușesc să îi convingă să doneze unele din aceste valori. Numai un om cu adevărat pasionat, informat, bine documentat, educat și dezinteresat poate deschide acele uși, desfereca acele taine și secrete personale care, valorificate superior, pot constitui mândria unui muzeu (sala tradițiilor).

Pledoaria pentru constituirea acestui lăcaș cultural la nivelul fiecărei instituții a M.I.R.A., este o necesitate pe care o dictează chiar viața. Astăzi multe s-au schimbat în societatea românească. Analistul Emil Hurezeanu, remarcă într-o emisiune consacrată aniversării Zilei de 1 Decembrie, că însuși *patriotismul se modernizează*. Nu prin practica defetismului, prin denigrare sau căderea în derizoriu, ci prin recursul la unele gesturi simple, firești într-o societate evoluată: *salutul drapelului național, respectul acordat la intonarea imnului, recunoștința pentru unele fapte de excepție ale unor compatrioți de-ai noștri în domeniile militar, sportiv, științific sau cultural*. Oare ne mai este teamă că vom fi înțeleși greșit atunci când vom recurge la acele gesturi care probează, în fond, patriotismul?

Se vorbește mult de economia de tranziție, de lipsa banilor, de legi care mai mult constrâng decât stimulează actul cultural. Toate acestea devin contraargumente temeinice atunci când se încearcă să se treacă de la fapte la vorbe. Nu spunem că este ușor să amenajezi o sală a tradițiilor, să realizezi o ambientare coerentă și funcțională, chiar și atunci când dispunem de resurse și există și o voință în acest sens. Este trist că ne mobilizăm doar când suntem obligați sau când ni se anunță, de pildă, o vizită a

unor oaspeți mai de departe, care vin să ne admire trecutul sau eroii. Abia atunci ne mobilizăm pentru valorificarea propriei istorii.

În loc să ne risipim valorile, să ne umbrim cu bună știință trecutul, să nu știm cine ne-au fost înaintașii, ce fapte au făcut și cât le datorăm în devenirea noastră de azi, preferăm să ne ascundem sub argumente false, cum ar fi lipsa banilor sau dificultatea documentării.

Sala tradițiilor este oriunde o *dovadă de normalitate*. Fără faptele și gesturile înaintașilor noi nu am fi fost azi invitați în familia europeană, iar a nu recunoaște acest lucru este o greșală.

Evident, pledoaria pentru valorificarea tradițiilor istorice reprezintă doar un aspect al *ambientării funcționale*. Același efort ar trebui pus, de pildă, pentru amenajarea unor expoziții cu conținut etnografic, etnologic, pentru evidențierea altor tradiții și cutume locale, mai ales că, la nivelul M.I.R.A., elementul pur militar, nu este cu totul relevant și unanim receptat.

3. Conservarea și protecția obiectelor de patrimoniu

Numeroase muzee de armă, săli de tradiții, dar și colecții particulare adăpostesc obiecte metalice, arme de foc sau arme albe, statuete, colecții medalistice, monede, bijuterii din metale prețioase (sau doar aliaje ce conțin metale prețioase) ce atrag atenția prin valoarea istorică, sentimentală, dar de cele mai multe ori prin măiestria realizării artistice dată de finisaj, lustru, culoare (patină).

Se știe că, din Antichitate, oamenii au prelucrat metalul dându-i forme capabile să le înlesnească traiul zilnic sau să le bucure privirea. Obiectele din metal, indiferent de destinație, au și calitatea de a fi, în general, rezistente în timp, dacă sunt întreținute corespunzător.

Pentru colecționarea și conservarea obiectelor de metal este necesară luarea unor măsuri suplimentare, știut fiind că, de cele mai multe ori, degradarea este ireversibilă,

iar valoarea unui obiect este dată de unicitatea sa (copiile, sau *replicile*, fiind considerate adesea drept falsuri).

Pentru conservarea corespunzătoare a acestor obiecte prețioase este nevoie în primul rând de păstrarea lor într-un mediu cât mai protejat de factorii distructivi (umiditate, radiații luminoase, poluare). Se știe că metalele, ca atare, se regăsesc în natură sub formă de compuși chimici. După prelucrare, de cele mai multe ori prin procese termice, metalul tinde să revină la starea inițială, naturală. Cu alte cuvinte, se degradează. Cele mai frecvente forme de degradare sunt: *ruginirea, coclirea, măcinarea*.

Dacă unele obiecte de metal (în special statuetele) devin mai atractive atunci când sunt corodate (slab), mulți colecționari preferând să le achiziționeze atunci când poartă *patina* timpului, semn al autenticității, în fapt acestea sunt atinse de pecetea ireversibilă a degradării. De aceea, în locul patinei naturale, artiștii aplică procedee chimice de îmbătrânire artificială, ce au avantajul că protejează obiectul și încetinesc procesul natural de *îmbătrânire* a metalului.

Degradarea începe odată cu expunerea obiectului metalic într-un mediu nepotrivit. De aceea, se recomandă ca toate colecțiile cu caracter public sau privat să protejeze obiectele de metal, păstrându-le în dulapuri de sticlă, la adăpost de umiditate și căldură excesivă.

Primele semne ale degradării metalului se constituie în apariția unor zone „pătate” numite popular „cocleală”. Pentru a salva obiectul atins de cocleală este necesar să se apeleze la un specialist în restaurare, singurul ce poate recomanda fie schimbarea condițiilor de expunere, fie protejarea obiectului prin operații curente de curățare, polizare, lăcuire etc.

Un alt element obișnuit ce contribuie la degradare este *dilatarea*. Alternanța frig-cald produce, în timp, *fisurarea* obiectelor. Nici *poluarea* nu trebuie neglijată, chiar în cazurile când metalul este expus în camere închise. Se știe că în aceste încăperi se află expuse și obiecte de altă origine: lemn, piei naturale, lână, vegetale. Acestea pot influența negativ metalele, fiind purtătoare de substanțe

chimice, care, prin evaporare, atacă metalul. În fapt, acizii organici sunt foarte distructivi pentru metale.

Colecționarii de monede știu, de pildă, că acestea se ating doar cu mănuși de bumbac, niciodată cu mâna liberă. Motivul este de a împiedica sudoarea naturală, mai precis sarea din organism, să vină în contact direct cu metalul. De asemenea, obiectele dure (inele, pietre prețioase, cuțite etc.) pot zgâria și adesea distruge iremediabil obiectele de artă. Chiar și banalele amprente, aplicate pe un vas metalic filigranat, pot contribui, în timp, la *coclirea* acestuia.

Oricât de bine ar fi conservate, obiectele de metal se macină din interior, devenind cu timpul *casante*.

În situația în care avem un obiect de valoare distrus parțial este de preferat ca bucățile să fie păstrate în pânză de bumbac, până la restaurare (în niciun caz talaș de lemn, plastic sau alte materiale ce pot zgâria sau distruge definitiv metalul).

Cea mai recomandată formă de păstrare și expunere a obiectelor de artă confecționate din metal este dulăpiorul din sticlă (sau caseta din sticlă), închis etanș, unde factorii poluanți pot fi ținuti sub control.

CÂT DE MOTIVATĂ (MAI) ESTE CARIERA MILITARĂ?

1. O ofertă tentantă

Desființarea, la 1 ianuarie 2007, a stagiului militar obligatoriu, coroborat cu demilitarizarea aparatului polițienesc încă din 2003, a deschis, pe piața muncii din țara noastră, calea către o nouă ofertă tentantă pentru tineri sau chiar pentru persoane de vârstă medie – încadrarea ca militar voluntar sau ca funcționar public cu statut special. Deși publicul țintă pentru această carieră vizează în special tinerii sub 26 ani, absolvenți de liceu, iar, mai nou, chiar și licențiați, practic orice persoană interesată de o profesie cu specific militar poate viza ocuparea unui loc de muncă sigur și tentant sub aspectul remunerației. De aceea, mulți absolvenți cu studii superioare nu ocolesc această oportunitate.

În plus, statutul militarilor angajați cu contract oferă și alte avantaje: posibilitatea continuării studiilor, siguranța locului de muncă, plata unei compensații pentru chirie în cazul în care noul angajat nu deține locuință proprie, echipament gratuit, perspective de promovare în cariera aleasă. Desigur, în aceste condiții armata, sau, după caz, cariera în poliție, jandarmerie sau la pompieri devine tentantă, cu condiția să ții seama și de obligațiile impuse de noua profesie: comportament corect, subordonarea intereselor personale în fața celor ale instituției, respectarea legilor, spirit de corp profesional. Mulți tineri, atrași de ofertă, sunt convinși din start că pot face față acestor condiții, fără însă a mai lua în calcul și unele riscuri inevitabile.

2. Motivație și succes în carieră

Psihologia acordă motivației cel puțin două atitudini complementare: una *psihică*, iar cealaltă *fizică*, ambele

asigurând echilibrul personalității umane. Motivul este, deci, un fenomen psihic, esențial în declanșarea comportamentului individual, iar motivația este alcătuită din ansamblul motivelor. Motivația poate fi *internă* (curiozitate, plăcere etc.) sau *externă* (realizarea unui anumit scop).

Complexitatea motivației umane constituie o calitate majoră a speciei. Ceea ce ne asigură superioritatea psihică față de orice altă categorie biologică sunt interesele de ordin moral, psihic și intelectual care ne motivează. Societatea, mediul înconjurător sunt factorii care ne influențează motivațiile: opiniile celor din anturaj, familia, școala sau chiar factorii responsabili la nivel social ne modelează, fătîș sau persuasiv, după caz, dorințele, aspirațiile. Cu alte cuvinte, atunci când dorim ceva, un succes, o performanță, o formă superioară de apreciere, o facem ca să ne fie recunoscut un anume statut social. Psihologi, precum McLelland și Atikson au analizat modul cum se constituie motivația la nivelul adulților, ajungând la concluzia că acțiunile noastre se raportează la un anumit standard de performanță, dincolo de care ne așteptăm la o apreciere sau cel puțin la o recunoaștere. Uneori, însă, lipsa motivației este explicabilă prin teama de eșec. Fie că individul este conștient de dificultatea obiectivelor alese (lipsa pregătirii de specialitate) sau că obiectivul este, din contră, prea lejer, ușor accesibil, și deci nu merită efortul a te strădui să-l atingi, în ambele cazuri intervine blocajul. Acesta stă în calea reușitei noastre, fie de frică, fie din dorința prea mare de succes.

Între motivație și succes, intervine aspirația, care cuprinde, conform definiției din 1930 a psihologului Hope: *așteptările, scopul și pretențiile unei persoane privind realizarea sa viitoare*. Succesele imediate fac să crească nivelul așteptărilor (aspirațiilor), pe când insuccesele le coboară. De regulă, există o curbă a aspirației, care înregistrează o creștere a performanței pe măsură ce sporește intensitatea motivației, după care urmează o stagnare și apoi declinul. Motivația prea puternică poate crea stări de dezechilibru, pe când o motivație firească ține

în frâu emotivitatea, păstrând la nivel controlabil echilibrul și stăpânirea de sine.

Pornind de la aceste observații, putem concluziona că aspirația spre cariera militară trebuie ținută sub un control psihologic riguros, iar persoanele cu spirit aventurier, cei care aleargă după „pomul lăudat” s-ar putea să se întoarcă acasă cu sacul gol.

3. Fața și reversul

Jurnaliștii militari care au avut acces în teatrele de operații din Afganistan au avut surpriza să găsească nu niște supraoameni, ci pur și simplu *niște bărbați care își asumă cu seninătate cariera de ofițer* (Dan Gâju, „Căpșunar sau militar”, Observatorul militar nr. 5/6 – 12 februarie 2008). Să ne explicăm: între avantajele certe ale misiunii asumată peste hotare regăsim: solda suplimentară, promovarea profesională (discutabilă), iar ca riscuri trebuie enumerate: destrămarea familiilor (în cel mai bun caz), riscul de accidente sau chiar moartea într-o zonă unde viața nu valorează nici cât un cartuș rătăcit. Merită oare acest „poker cu moartea”? Concluzia jurnalistului Dan Gâju este că orice profesie presupune un risc, chiar și croitorul se poate înțepa la deget din neatenție, iar militarul cu atât mai mult se expune, cu cât este mai conștient de riscul asumat. Așadar, nu alegerea unei profesii „riscante” este miza unei cariere militare, cât mândria de a alege calea „dreaptă” pentru el și familia sa.

Mutând centrul atenției de la militarii profesioniști deja căliți în luptele cu talibanii afgani către viitorii ofițeri, în prezent elevi ai colegiilor militare, vom constata că un chestionar privind „motivația alegerii carierei” oferă rezultate surpriză. Consultând rezultatele anchetei doamnei Anamaria Bobolocu, psiholog la Colegiul Militar „Dimitrie Cantemir” din Breaza, realizată în intervalul 30 ianuarie – 3 februarie 2006, observăm că majoritatea tinerilor au ales cariera militară prin prisma avantajelor materiale (soldă, siguranță socială, poziție publică), în vreme ce *sentimentul de patriotism se regăsește la un număr redus de elevi.*

Interesant este că mulți absolvenți de liceu militar de la Breaza optează direct pentru o carieră în M.I.R.A., alegând Academia de Poliție ca o variantă la alte forme de învățământ universitar.

Studiul relevă un fapt îngrijorător; un număr considerabil de elevi (între 5-11% anual) sunt *demotivați* pentru viitoarea carieră, iar alții (11-13% anual) au o *motivație scăzută*. Psihologii, personalul didactic, conducerea instituțiilor tutelare au poate mult de reflectat la această situație. Răspunsul specialiștilor este însă pe măsură: elevul trebuie încurajat să gândească pozitiv, iar succesul trebuie evidențiat; motivația este la fel de importantă ca și inteligența pentru atingerea unor obiective; comportamentul impulsiv, refractar este ușor de corectat prin autocunoaștere și control; perseverența este calea către succes, iar abandonul trebuie evitat.

4. Femeile și cariera militară

Un documentar de pe fluxul de știri „Mediafax” relevă o realitate cel puțin surprinzătoare; 8,5 din efectivul armatei ruse sunt femei. Astfel, dintr-un total de 32.000 cadre femei, 5.600 lucrează în sănătate și la transmisiuni. Majoritatea au însă grade mici, sunt soldați sau cel mult sergenți și ocupă funcții relativ modeste, de execuție. La întrebarea privind motivația pentru alegerea acestei cariere, cele mai multe au indicat: locul de muncă stabil, salariul relativ decent, poziția socială. Așadar, armata oferă protecție acestor cadre femei, dintre care cel puțin 40% sunt divorțate sau au un copil de crescut. Atitudinea autorităților ruse față de această situație este cel puțin ambiguă: fără să acorde femeilor militar un statut aparte, atitudinea generală este de toleranță sau cel puțin de acceptare tacită a acestei situații.

Și în Occident, femeile au fost acceptate în armată, încă din deceniul șapte. În Germania, de pildă, recrutarea se face pentru toate unitățile, inclusiv pentru cele operative. Se apreciază că 4% din efective sunt femei. În Anglia, cu excepția unităților de cavalerie, submarinelor de luptă și

Royal Marine, femeile au acces total în armată, iar în Spania și Portugalia găsim femei luptători în toate unitățile. Peste 100 de italience, dintr-un total de 5.000 angajate, luptă, alături de camarazii lor în teatrele de operații externe (Liban, Kosovo, Afganistan sau Bosnia). La noi, inclusiv în armată, dar și în poliție, jandarmerie, unitățile speciale sau protecția civilă regăsim un număr semnificativ de femei. Ele se remarcă deopotrivă prin profesionalism și devotament.

E timpul deci să privim cu alți ochi prezența femeii în instituția M.I.R.A.

„POLIȚISTUL, ÎN CĂUTAREA PROPRIEI IDENTITĂȚI”

1. „Lefe, lefe să ne dea...”

În vremurile de strălucită glorie și pioasă aducere aminte ale lui Ștefan cel Mare și Sfânt „voinicii” chemați în slujba voievodului se prezentau la domnie „pentru cercetare”, sau „trecere în revistă”, cum se spune astăzi, gata echipați și hrăniți pe propria cheltuială. Cu alte cuvinte, era o onoare pentru orice tânăr, fie boier fie răzeș, să îndeplinească o slujbă în folosul țării, fără a pretinde, în schimb, alte avantaje sau privilegii. Două secole mai târziu, domnitorul și cărturarul Dimitrie Cantemir confirma, în lucrarea „Descriptio Moldaviae”, acest străvechi obicei al pământului, adăugând că, în acele vremi recompensele nu se acordau „după neam”, ci, cu deosebire, după „vitejie și credință”. La rândul său, voievodul, Mihai Viteazul a aplicat această regulă ostașilor săi aflați în campanie, în Ardeal, îmbărbătându-i astfel: „Fiind eu sigur că domnia se caută mai puțin la naștere, la avere și la alte lucruri pe care prinți din alte țări le investesc la supușii lor, cât mai cu osebire vitejia și faptele frumoase”.

Cu atât mai rușinoasă este trecerea de la aceste străvechi însemne de normalitate, la practicile moderne, când ostașii se înscriau „la leafă”, fiind recrutați ca mercenari sau slujbași plătiți, cum spunea Nicolae Iorga. Mulți tineri provenind dintre calfe de la prăvălii, vagabonzi, oameni fără ocupație, slugi și alții alegeau cariera militară. Erau, spune același istoric, referindu-se la *corpul seimenilor*, alcătuit în 1631, pe vremea lui Matei Basarab, *haite dezământate care cereau domnului câte trei lefi*. Tot din acele timpuri au rămas ca tristă amintire protestele seimenilor adresate domnitorului, care strigau cu nerușinare „Lefe, lefe

să ne dea”, dar și cuvintele încărcate de o justificată resemnare ale cronicarului Miron Costin care spunea „De n-ar fi fost starea de beție a ostașilor destrăbălați, multe lupte s-ar fi câștigat”.

Mai târziu, când domnitori luminați, precum Dimitrie Cantemir au început să cheme iar pe tineri la recrutare pentru a constitui armia națională, s-au prezentat, într-un elan cu totul nebănuit, mii de tineri, dornici să se pună în slujba domniei, în special pentru paza curții domnești sau pentru organizarea unor partide de vânatoare. Iată cum descria cronicarul Ion Neculce acele vremuri: „Mulți care nu aveau arme, că nu aveau de unde-și cumpăra, își făceau sulite din crengi arcuite și pârlite la vârf și se *încălăra*” (cu alte cuvinte își procurau cai, pe proprie cheltuială, spre a se prezenta la oaste cum se cuvine).

Speriați de entuziasmul firesc al populației majoritare de a se înrola, domnitorii fanarioți au făcut apel în special la elemente etnic minoritare (albanezi, greci, sârbi sau bulgari) care, setoși de avere și dornici de aventură, au intrat în slujba domniei, fiind cunoscuți sub numele de „arnăuți”. Aceștia „se legau la brâu cu un cordon roșu, puneau o cealma pe cap, fustanelă și iminei roșii (pantofi ușori, cu fundă sau ciucuri roșii), iatagan la brâu și pistoale la cingătoare și se suiau cu ciubucul în gură dindărătul caleștii vreunui boier”, amintea Ion Ghica în cartea „Scrisori din vremea Zaveriei”.

Așadar, categoria oștenilor plătiți a fost considerată inferioară față de aceea a recruților benevoli. Trecerea la sistemul modern, al armatei regulate care, împreună cu milițiile, asigurau liniștea și ordinea publică, paza hotarelor și independența țării s-a făcut nu fără suferințe și umilințe. Se știe că, la început, serviciul militar apela, în mod legal, la mijloace coercitive, duse până la extrem. Iată ce scria un ziarist al epocii care semna Zilot Românul, referindu-se la sistemul de recrutare din vremea domnitorului Alexandru Moruzzi: „Câți mișei, câți blestemați – toți în rândul ostașilor” și adăuga: *Nici cu biciul nu se constituie o nouă armată, cum nici cu lefîle nu se reușise.*

Analizând, în „Istoria armatei românești” motivele „decăderii militare la români”, Nicolae Iorga reamintea că „pe românii vrednici de a fi ostași i-a alungat de la datorie spaima și frica de bătași și umilințe. De altfel, toate mărturiile istorice privind constituirea unui corp național armată, încep cu perioada de la mijlocul veacului al XIX-lea. „Sub influența Revoluțiilor Europene s-a născut ideea împletirii sistemului de recrutare specific tradiției autohtone, prin voluntariat, cu noul model „european” inclusiv prin acordarea de solde preferențiale. Oștirea română astfel constituită, în care intrau și jandarmii și unitățile de grăniceri însemna pentru tineri mai mult decât o carieră, sau o haină frumos croită cu care să se mândrească, cât „o bună rânduială fără de care nu se poate câștiga neatârănarea și cinstea”.

Astăzi se vorbește mult despre demilitarizare, profesionalizarea poliției, recrutare benevolă etc. Câte din aceste noțiuni, au suport factic sau corespund cu adevărat unei societăți în schimbare, în ce măsură pot ele să răspundă unor interese publice, nu avem un răspuns definitiv. Între modelul ideal al ofițerului de tip gentleman care își îndeplinește misiunea din onoare și vocație și funcționarul de inspirație orientală pus pe căpătuială rapidă, polițistul român mai are până să-și afle propria identitate, rămânând la libera sa decizie dacă poate să-și îndeplinească misiunea din convingere, ori doar din interes material imediat.

2. „Pavăza averii, cinstei și virtuții cetățeanului”

Crearea instituției polițienești se pierde în negura vremii. Se spune chiar că termenul derivă de la grecescul „polis”, adică oraș. Așadar, strămoșii noștri, romanii, dar și alte popoare, inclusiv vechii greci aveau funcționari administrativi, denumiți generic „polițiști”, care adesea se confundau cu însuși statul. Târziu, în zorii istoriei moderne, poliția a devenit o instituție statornică, autonomă, creată pentru a controla manifestările cu caracter public sau

privat ale cetățenilor. Evoluția de la demnitatea medievală de vornicie (Marele Vornic avea atribuții pe linie administrativă, militară și judecătorească), la ceea ce s-a numit mai apoi Agie - titlul boieresc de Aga, de inspirație orientală, indică apartenența la clasa dregătorilor mijlocii s-a făcut firesc. Aga, ca șef al poliției, avea în subordine pe „căpitanul de dorobanți, cu care împărțea activitățile curente”. Revenind la „revolta seimenilor”, vom semnală că acesta a fost pretextul ca încă din 1655, (în timpul domniei lui Matei Basarab) dorobanții să fie trecuți în subordinea Agiei.

În București, primul domnitor care s-a preocupat de organizarea „poliției” a fost Alexandru Ipsilante, un veritabil reformator, cum îl aprecia Xenopol în „Istoria românilor” cel care stabilea în „Pravelniceasca condică” faptul că Agia reprezintă o instituție a statului. În timpul domniei sale (mai precis în 1775) capitala a fost împărțită în cinci „plăși”, conduse de câte un „zapciu” (sau vâtaf de plasă). Mai târziu, după revolta lui Tudor Vladimirescu, domnitorul Grigore Dimitrie Ghica, primul domn pământean de după epoca fanariotă, va reforma Poliția, acordând și primul steag, adevărată relicvă istorică păstrat, printr-o fericită întâmplare, până în zilele noastre, în colecțiile Muzeului Național de Istorie.

Multe se pot spune despre instituția Poliției pe meleagurile noastre. Dar poate că lucrul cu adevărat semnificativ îl constituie profilul moral al polițistului. Ce se cere deci unui profesionist pus în slujba binelui public? Inteligență, spirit de observație, instinct, determinare în lupta cu infractorii, curaj, răbdare, dar mai presus de toate patriotism. Iată, pe scurt conținutul „Codului etic” al polițistului român, așa cum a fost el fixat în perioada interbelică de un șef luminat al Poliției Capitalei, dr. Ion Bianu, primul reprezentant al României la Interpol. Textul a fost inițial publicat de V. Deschievici, fiind ulterior adaptat și la realitățile cotidiene:

- Nu mărimea gradului îți dă importanță ca polițist ci efortul profesional în îndeplinirea corectă a obligațiilor pe care le ai față de comunitate.

- În fiecare moment adu-ți aminte de Jurământul pe care l-ai depus ca polițist: „Să respect Constituția și legile țării, să păstrez secretul profesional și să-mi îndeplinesc cu bună credință sarcinile încredințate”.

- Fii înțelegător față de toți cei care te înconjoară; ajută omul aflat în suferință și sancționează pe cel ce a încălcat legea.

- Fii demn în orice împrejurare, respinge orice tentație de mită și comportă-te ca un apărător al legii, indiferent față de cine a încălcat legea. Meseria de polițist include și arta de a deranja pe alții.

- Nu uita că a fi polițist nu este un privilegiu, ci o mare obligație pe care trebuie s-o desăvârșești prin eleganță, curaj, modestie și seriozitate.

- Rămâi întotdeauna în serviciul comunității, dincolo de schimbările din societate, de adierile și furtunile timpului.

- Niciodată să nu te lauzi cu vreun gest al tău, pentru simplul fapt că tu, ca polițist, ești anonimul care aduce liniște și speranță în viața anonimilor.

- Desăvârșește-ți pregătirea de polițist. Fii mereu atent la ce este nou, la ce trebuie temeinic învățat și aplicat pentru binele semenilor tăi.

- Fii un bun familist. Dacă tu ai o familie armonioasă și curată, înseamnă că poți fi model pentru cei în slujba cărora te afli.

CONTELE KISELEFF, POLIȚ-MAISTERUL BACALBAȘA ȘI ... BRĂILA

Anul 1829 rămâne crucial în istoria orașului Brăila (Proilavia, după numele turcesc al orașului). Astfel, după 289 de ani de ocupație străină, prin Tratatul de la Adrianopol (2/14 septembrie 1829), localitatea revine la Țara Românească, iar raiaua (cetatea) turcească este definitiv demolată. Cu același prilej, după o perioadă relativ scurtă, de tranziție, administrația românească își intră definitiv în drepturi, iar odată cu ea se instalează și serviciul de poliție.

Reamintim, în context, că Războiul ruso-turc din anii 1828 - 1829 a marcat, pentru câteva luni, episodul cunoscut sub numele de „asediul Brăilei”, timp în care rușii au înconjurat și atacat fortăreața otomană. Se spune că, la fel ca și turcii în cazul asediului Constantinopolului, rușii au intrat în cetate printr-o breșă. Pierderile au fost mari în ambele tabere, în asediu pierzându-și viața peste 2.200 de oameni. După încheierea atacului, autoritățile române au angajat peste 3.000 de salahori care, cu târnăcoape și drugi de fier, au demolat fortul turcesc.

Simultan, s-a constituit și administrația civilă a orașului, având ca temei legal prevederile Regulamentului Organic (prima lege cu caracter similar unei veritabile Constituții) instituită în Țările Române. Primul prefect al orașului a fost serdarul Grigore Tăutu. Denumirea oficială a funcției era aceea de ispravnic (în terminologia medievală), funcție ocupată ulterior și de Al. I. Cuza. Orașul era condus, sub aspect administrativ de o Adunare Generală, alcătuită din 40 de negustori. Un document semnat de domnitorul Alexandru Ghica, la 27 august 1838, face referire la atribuțiile acestei Adunări și cuprinde un ordin adresat Departamentului Internelor pentru a valida hotărârile „consilierilor” locali.

Primul „poliț-maister” al Brăilei, consemnat de cronici, este Grigore Ahtaru, cel care, la 1833, era numit „cârmuitorul orașului”. Localitatea fiind în plină extindere urbanistică – după planurile arhitecturale ale locotenent-colonelului G. Riniev (inițial), iar apoi ale colonelului Nilson, existau mai multe „secții” de poliție (vopsele sau culori). Trebuie semnalată aici și aprecierea generalului rus, contele Pavel Kiseleff, în calitate de garant al Regulamentului Organic care, într-un discurs în Divanul Țării Românești, făcea referire la modul exemplar cum este organizată Poliția din orașul Brăila, și la faptul că ea poate servi drept model și pentru alte poliții locale.

În fapt, conform legii, Adunarea, condusă de un „magistru” (cârmuitor, prefect, ispravnic) vota hotărârile care erau puse în aplicarea de „poliț-maisterul”, respectiv șeful local al poliției brăilene. Istoria mai consemnează și numele celui mai longeviv administrator (prefect al Brăilei), Ion Slătineanu, numit chiar „Richelieu al Brăilei”, de către Pavel Kiseleff și comparat, ca eficiență și seriozitate cu guvernatorul Odesei.

Despre nume și familii de polițiști brăileni va vorbi în memoriile sale și Constantin Bacalbașa, scriitor și gazetar născut la Brăila. De altfel, tatăl său, Costache (Constantin) Bacalbașa a fost unul dintre cei mai longevivi șefi ai poliției brăilene, fiind înrolat ca „amploiat” (funcționar) public în anul 1842 și ieșind la pensie după 35 de ani de carieră, în 1877. De altfel, bătrânul Bacalbașa avea să trăiască până în 1899 (se născuse în 1824, în satul Telești, jud. Gorj), suficient cât să se bucure de carierele a cel puțin doi dintre cei 13 copii ai săi – Ion (Iancu) Bacalbașa, fost dramaturg și director al Teatrului Național și Anton (Tony), jurnalist și scriitor, autorul personajului literar Moș Teacă.

Despre fostul șef al Poliției brăilene, Costache Bacalbașa, mai putem aminti că în 1868 a fost suspendat din funcție, în mod abuziv, fiind reangajat de Mihail Kogălniceanu, aflat în fruntea Ministerului de Interne, la 23 februarie/7 martie 1869.

Așa a intrat Brăila în istoria Poliției iar acest lucru s-a datorat operei de glorie a înaintașilor noștri.

UN POLITICIAN VIZIONAR: VASILE LASCĂR

La 23 ianuarie 1903, Vasile Lascăr, având calitatea de ministru de interne, rostea în Parlamentul României următoarele cuvinte menite să sensibilizeze pe „aleșii neamului” pentru a vota „Legea generală a Poliției statului”: *Oricâte reforme am face, oricât de bune și folositoare ar fi ele, ar fi de prisos dacă n-ar fi garantată mai întâi ordinea și siguranța din interiorul statului.... Cum voiți, domnilor, să se dezvolte societatea și să se întărească un stat, dacă nu este mai întâi garantată ordinea publică și siguranța interioară a statului.* Discursul, o dovadă a unui talent oratoric autentic, se încheia cu următoarele cuvinte, cu valoare de maximă: „Amestecul poliției în administrație și al administrației în poliție este o calamitate. Nu facem nici poliție cumsecade, și nici politică bună, stricăm chiar moravurile”.

Legea propusă de Vasile Lascăr, prima lege organică a organismului polițienesc din România a fost dezbătută în plenul Senatului din 25 până la 29 ianuarie, fiind votată cu 51 „bile albe” (față de 11 „bile negre”). În luna următoare, legea ajunge în Camera Deputaților și capătă forma definitivă prin votul a 63 deputați (față de 11 voturi împotrivă). Din 1 aprilie 1903 legea intră în vigoare, asigurând, între altele:

- dublarea numărului de sergenți de oraș, de la 560 la peste 1200 și organizarea lor militărește, pe companii și plutoane, având la comandă 10 ofițeri și 25 sergenți majori;
- constituirea a 76 puncte de control a trecerii frontierei, față de 16 câte funcționau anterior;
- înființarea unei școli pentru instruirea personalului de poliție;
- salarizarea corespunzătoare a polițiștilor și constituirea unei case de ajutor, în scopul asigurării unei bătrâneți liniștite.

Pentru a realiza această lege, o parte importantă din reforma administrativă propusă de el, însuși Vasile Lascăr insistase la Senat pentru anularea „Legii pentru organizarea comunelor rurale”, pe motiv că agenții de poliție, salariați ai statului sunt mai degrabă „agenți electorali mascați”. Prin noua lege, Poliția revenea la rosturile ei inițiale, despărțindu-se cu totul politica de administrație. Prin această prismă pot fi interpretate cuvintele săpate în piatră pe monumentul închinat lui, din București, *Doresc să fac din administrație a doua magistratură*.

Ce fel de om a fost Vasile Lascăr, ne amintește Nicolae Iorga în memoriile sale: *A fost desemnat să conducă departamentul cel mai primejdios și mai gingaș... A fost un bun ministru de interne, aspru cu funcționarii care nu-și făceau datoria....*

Vasile Lascăr a îndeplinit calitatea de ministru de interne într-un cabinet liberal, de două ori, între 21 noiembrie 1896 – 26 martie 1897 și 22 noiembrie 1902 – 13 decembrie 1904. Era un bun avocat, cinstit, orator elocvent și om de lume. Sincer, fără șiretenie și fanfaronadă, după mărturia contemporanilor, știa să fie amabil cu toți, dar ferm când era vorba de principii. Se născuse la 7 noiembrie 1852 într-o familie de avocați gorjeni. După absolvirea liceului (la Craiova) și susținerea doctoratului în drept (la Paris), intră în politică, devenind primar la Târgu Jiu, cu două mandate (1878 și 1883-1884), apoi este ales deputat și senator de Gorj. Ca om politic, era însuflețit de idei umanitare, considerând că neîmplinirile de ordin moral sunt o piedică în calea dezvoltării normale a statului. *Numai prin aplicarea nepărtinitoare a legilor se poate ajunge la o justiție socială*, susține fostul ministru de interne.

De la Vasile Lascăr ne-a rămas nouă, personalului din Interne, singurul ordin profesional „Bărbăție și Credință”, distincție acordată, inițial, agenților de poliție care „în îndeplinirea funcțiilor și însărcinărilor lor vor da dovadă de devotament și curaj deosebit”. Odată cu medalia, polițistul primea și o sumă de bani „după cum va găsi o cale ministrul de interne”. Ulterior, însuși Vasile Lascăr va

propune regelui Carol I extinderea acordării acestui ordin și ofițerilor de poliție, ca și personalului civil (funcționarilor publici) „care vor contribui la menținerea și stabilirea ordinii publice, vor aduce servicii însemnate poliției, vor salva viața sau avutul unei persoane, cu prețul vieții”.

Vasile Lascăr s-a sfârșit, la nici 56 ani, la 23 martie 1907. La moartea sa prematură a contribuit și regretul că, din motive politicianiste, legea care îi poartă numele a fost modificată brutal, chiar la câțiva ani de la adoptare. Mai întâi, în 1905 a fost anulat art. 36 care interzicea polițiștilor să ocupe funcții publice, să facă comerț ori să țină moșii în arendă, să facă parte din consiliul de administrație al unei societăți private sau să exercite orice altă profesie. Legea, așa cum fusese propusă de Vasile Lascăr era foarte fermă: „Polițistul să facă poliție, iar pentru aceasta să fie bine plătit.”

Doi ani mai târziu era suspendată și inamovibilitatea personalului polițienesc. Se destrăma, astfel, un edificiu clădit cu greu, al unei idei generoase despre modul cum trebuie înțeleasă poliția. Astăzi, numele lui Vasile Lascăr este cinstit în special ca patron spiritual al Școlii de Agenți de Poliție de la Câmpina. Poate că nu doar M.I.R.A., ci și societatea românească în ansamblu ar trebui să-l amintească mai des pe Vasile Lascăr, cel care a formulat și cel mai complet și plin de miez text al Jurământului de credință, în opinia istoricului militar general (r) Ioan P. Suciu:

„Jur în numele lui Dumnezeu și declar pe onoarea și conștiința mea, credință M.S. Regelui, dinastiei sale și constituției țării mele, de a aplica legile și a mă conforma lor. Așa să-mi ajute Dumnezeu!”

P.S.: *Informații cu adevărat originale și substanțiale despre istoricul Poliției Române, inclusiv despre Vasile Lascăr, se datorează istoricului militar, general (r) Ioan P. Suciu, un adevărat deschizător de drumuri în istoriografia de specialitate, în același timp un om generos și altruist cu generațiile mai noi de cercetători și practicieni ai fenomenului cultural din M.I.R.A.*

„PERSONALITĂȚI ACCENTUATE” LA COMANDA POLIȚIEI CAPITALEI

Moto:

*Prima condiție a
măreției este să fii în
realitate ce pari a fi.*

Socrate

1. De la înființare, la Unirea Principatelor

În anul 1997, la 25 martie, de Buna Vestire, când se împlineau 175 de ani de la acordarea, de către domnitorul Grigore Dimitrie Ghica, a Steagului Agiei, către Marele Agă Mihăiță Filipescu, la sediul Direcției Generale de Poliție a Municipiului București a avut loc ceremonia de inaugurare a sălii tradițiilor, prima de acest gen amenajată după 1990 în structurile Internelor.

Cu acest prilej, inspectorul general al Poliției Române la data respectivă, domnul colonel dr. Pavel Abraham, (azi, chestor șef de poliție – n.a.), acorda domnului colonel Virgil Ardelean, director general al Poliției Capitalei (în prezent, chestor șef de poliție – n.a.) un hrisov aniversar, al cărui conținut îl reproducem în continuare:

„Eu, Pavel Abraham, colonel doctor, inspector general al Poliției Române, am cugetat și am zis că se cuvine aiastă dreaptă refacere a Steagului Poliției, cu hramul Bunei Vestiri, pentru măreția trecutului și vrednicia de față, acum, la 175 de ani de la acele vremuri.

Am încredințat acest steag domniei-sale, colonel Virgil Ardelean, directorul general al Poliției Capitalei, azi, în a 25-a zi a lui Mărțișor, anul domnului 1997.

Semnat: P. Abraham”

Împodobit cu însemnele heraldice tradiționale al Poliției Române, dar și cu alte însemne simbolice reprezentând diverse structuri miliare, Hrisovul, executat manual, pe hârtie de culoare sepia, este încadrat de două drapele, lucrate în fir metalic, aplicat pe mătase. Unul dintre acestea este o replică ce reproduce, cu aproximație, steagul Agiei, iar cel de-al doilea este un drapel tricolor, purtând însemnele heraldice ale Poliției din perioada interbelică, alături de stema municipiului București. În centru, executată din fir argintiu, este efigia clădirii din Calea Victoriei, așa cum arăta în 1937, când a fost inaugurată ca sediu al Poliției.

Conform informațiilor oferite de domnul comisar-șef Niculae Alexe, cel care, împreună cu alți doi ofițeri de poliție – Vasile Popa și Carol Goghie, alături de directorul unei firme de construcții, domnul Niculae Turbatu – au realizat documentarea, proiectul și chiar suportul logistic al acestei săli a tradițiilor, ambele drapele au fost executate în atelierele Muzeului Militar Central de doamna Olivia Tulbure-Strachină, specialist restaurator.

În legătură cu Steagul Agiei, semnalăm câteva repere istorice, așa cum au fost ele consemnate de către istoricul militar colonel (r) Vasile Bobocescu, în lucrarea „Istoria Poliției Române” (Editura M.I., 2000).

„Steagul era confecționat din mătase galbenă, având dimensiunile 2,20 x 2,43 m. Pe una din fețe era pictată, în chenar de aur, o coroană, încadrată de următoarele însemne: tuiuri, buzdușane, săbii, puști, drapele. Sub coroană se afla o balanță.

Pe cealaltă față, în chenar, în locul coroanei, se afla un medalion cu chipul Maicii Domnului, așezată pe tron și privind către îngerul care îi aduce vestea cea bună. În partea stângă era brodată luna, iar în dreapta, soarele. Pe ambele fețe, era înscrisă, cu litere chirilice, următoarea frază: „Făcutu-s-au acest Steag al Agiei la prefacerea domnilor dintre pământeni ai Țării Românești, Măria-sa Grigorie Ghica Voievod, în anii 1822, prin epistolia (îngrijirea) Dumnealui Vel Aga Mihăiță Filipescu.”»

Întrucât, la mijlocul anilor '30 ai secolului trecut chestorul de poliție Vasile V. Daschievici – cunoscut mai ales pentru calitatea de editor al publicației „Paza polițienească, administrativă și socială”, dar și ca autor al unor lucrări de referință privind istoria Poliției Capitalei – constata că drapelul respectiv, aflat atunci ca și azi în colecțiile Muzeului Național de Istorie, era foarte degradat, a luat măsura restaurării. Cu acel prilej, la propunerea lui Vasile Daschievici, generalul Gabriel Marinescu, la data respectivă Prefect al Poliției Capitalei, dispunea, în anul 1938, ca drapelul să fie atribuit Corpului Gardienilor Publici ai Prefecturii.

După mai bine de 60 de ani, generalul (r.) istoric Ioan P. Suciuc a avut inițiativa readucerii în actualitate a Steagului Agiei, demarând cercetările în vederea constituirii sălii tradițiilor de la sediul Poliției Capitalei.

Simpla parcurgere a plăcilor memoriale care încadrează cele două drapele, având drept moto inscripția: „*ONESTITATE – SACRIFICIU – FIDELITATE. Învinși numai de timp, am condus în prima linie lupta împotriva criminalității pe aceste meleaguri.*” – ne conduce spre următoarea constatare: în intervalul 1806-1997, perioadă asupra căreia s-au oprit deliberat cu documentarea ofițerii amintiți au condus Poliția Capitalei, nu mai puțin de 100 de comandanți, de la Vel Aga Grigore Băleanu, la colonelul Virgil Ardelean. Concret, între 1806-1848 sunt consemnați 17 șefi, între 1848 și 1900, alți 40 prefecți, apoi, până în 1945, încă 25 de comandanți, iar după război, până la data inaugurării sălii tradițiilor, un număr de 18 colonei și generali s-au aflat la comanda acestei prestigioase instituții.

Istoria consemnează anul 1830, când generalul Pavel Kiseleff, prin Opisul nr. 1689, din 5 martie 1830, dispunea ca Vel Aga Costache Filănescu „să chibzuiească toate mijloacele câte privesc curățenia orașului”. De altfel, încă din vremea lui Alexandru Ipsilanti (1775), ordinea publică era asigurată de doi demnitari: Vel Aga, care avea jurisdicție în centrul Capitalei și Vel Spătarul, ce avea atribuții în mahalalele periferice.

Denumirea inițială a instituției însărcinată cu ordinea în întreaga Capitală era *Agia*, iar subdiviziunea era

Vopsea (1832), Culoare (1852), Comisariat (1878), Inspectorat (1903) și Chestură (1929). Responsabilii teritoriali purtau denumirea de *comisari* și erau aleși din rândul boierilor cu ranguri.

Primul regulament de activitate a poliției este datorat lui *Aga Costache Cantacuzino* și se intitulează: *Alcătuirea Poliției și drepturile sale* (1828-1831). Conform respectivei legiuri, polițiștii aveau competență în perimetrul Bucureștilor, putând să fixeze, printre altele regulile pentru construcții, sănătate, comerț.

Urmasul la conducerea Poliției Capitalei a lui *aga Costache Cantacuzino* a fost *Vel aga Iancu Filipescu*, cel care a avut și unul dintre cele mai lungi mandate (1831-1837). Acesta a dispus trecerea sub cârmuirea Agiei a mahalalelor periferice, împărțind orașul în cinci „sectoare” („culori” sau „vopsele”): Roșu, Verde, Galben, Albastru și Negru.

Apoi, în fruntea Agiei s-a aflat *Vornicul Manolache Florescu* (1838-1842), care a și mutat sediul Agiei, din casa boierului Fălcoianu, în locuința proprie din apropierea podului Mihai Vodă (nu departe de sediul actual I.G.P.R.).

I-a urmat, în intervalul 1843-1848, marele agă *Iancu Manu*, văr cu domnitorul Gheorghe Bibescu. În timpul mandatului său au avut loc numeroase abuzuri ale forțelor de ordine publică ce au rămas în memoria colectivă a bucureștenilor. Astfel, serdarul Costache Chihaia, având porecla de „Chiorul”, era vestit pentru violență, agresivitate și bestialitate.

În timpul lui *Iancu Manu*, s-au introdus uniforme pentru polițiști, după model francez, ca și uniforme de gală pentru comisari. Cu prilejul evenimentelor revoluționare din 1848, *Iancu Manu* și-a dat demisia.

De altfel, ca șef al Poliției, *vel aga Iancu Manu* nu a excelat ca organizator, nereușind să stăpânească elementele revoluționare și nici să infiltreze iscoade între conspiratori. La 11 iunie 1848, unul dintre complotiști, *Scarlat Crețulescu*, a tras asupra domnitorului Gheorghe Bibescu un foc de armă, sfărâmându-i epoletul. Domnitorul s-a dus la cazarma garnizoanei, cerând ofițerilor să-i apere viața, iar

aceștia i-au răspuns că luptă împotriva dușmanilor din afara țării, iar nu a fraților din țară.

Mandatul lui Iancu Manu s-a încheiat rușinos, fiind destituit de revoluționari, iar ferestrele casei sale, unde se afla și sediul Agiei, au fost sparte cu pietre de către bucureștenii înfuriați pe Costache „Chiorul”, un polițist ce nu ezita să folosească „bastonul” ca argument ... constituțional.

Primul ocupant al fotoliului de șef al Poliției Capitalei după Revoluția de la 1848 a fost *C.A. Rosetti* (de altfel pentru scurtă vreme, primind alte funcții în stat). I-au urmat *Mărgărit Moșoiu*, apoi *Ion C. Brătianu* și colonelul *Ion Voinescu*. Foarte devotați Revoluției, aceștia au luat măsuri pentru îndepărtarea elementelor corupte și abuzive din aparatul polițienesc.

În acest interval, polițiștii au fost obligați să poarte, pe braț, o eșarfă tricoloră.

Pentru că polițiștii nu puteau face față situației sociale deosebit de tulbure, mulți dintre ei fiind compromiși în ochii cetățenilor, guvernul a luat măsura înființării *Gărzii Naționale* (14 iunie 1848), primul comandant al acesteia fiind *colonelul Scarlat Crețulescu*.

Cetățenii s-au înrolat cu entuziasm în Gardă, iar, la 15 iunie 1848, peste 2000 de bucureșteni au luat parte, pe câmpia Filaret, la ceremonia de acordare a drapelelor. Cu acest prilej, poetul *Constantin Aristia, locțiitor al comandantului Gărzii Naționale* a dispus măsuri speciale de pază și ordine în Capitală, mai ales pe timp de noapte.

După Revoluția pașoptistă, Poliția Capitalei a fost condusă de *Marele Agă Alecu Plagino* (1848-1855), ginerele domnitorului Barbu Știrbei. Acesta avea în subordine 100 dorobanți și 400 agenți, puși în subordinea unui căpitan, 5 locotenenți și 20 subofițeri.

O dată cu dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza în fruntea Principatelor Unite, un rol important a revenit *colonelului Caragea*, prefectul Poliției Capitalei, care, la 24 ianuarie 1859, a dispus retragerea forțelor de ordine din jurul Dealului Mitropoliei, pentru a permite deputaților să delibereze în liniște. Marele domn al Unirii ia măsura

reorganizării Poliției (*Legea pentru organizarea Poliției*, din 4 noiembrie 1860) și a Ministerului de Interne (la 20 iulie 1861, Vornicia din Lăuntru devine Minister de Interne, iar din 1864 preia și atribuții privind Agricultură și Lucrările Publice).

După modelul francez, Cuza schimbă denumirea de Agie în aceea de Prefectură de Poliție.

Între prefecții Capitalei, din vremea lui Alexandru Ioan Cuza amintim pe *colonelul Dimitrie Kretzulescu* (1859-1860), *Mișu Marghiloman*, *maiorul Nicolae Haralambie*, *colonelul Nicolae Bibescu*, cel care, în 1862, va înființa „Cancelaria de *resegnement*” (Serviciul de Informații – n.a.).

Unul dintre prefecții cei mai controversați, considerat vinovat de reușita conspirației împotriva lui Alexandru Ioan Cuza, a fost *Alexandru Beldiman* (1865-1869). Lipsit de profesionalism, acesta a ignorat informațiile cu privire la complotul pus la cale împotriva domnitorului. Fiind reținut de C.A. Rosetti la o reuniune particulară, Beldiman nu a sesizat că în seara de 10 spre 11 februarie 1866 conspiratorii au venit la palatul regal, unde Cuza își avea reședința oficială îmbrăcați în costume de bal. De altfel, C.A. Rosetti, considerat șeful complotului, nu a avut încredere în Beldiman, arestându-l imediat după abdicarea domnitorului. Ulterior, Alexandru Beldiman, devenit director al ziarului „Adevărul”, a încercat să se spele de rușine, vizitându-l pe fostul domnitor, aflat în exil, inclusiv publicând articole prin care dezvăluia împrejurările *loviturii de palat* de la 11 februarie [1866].

2. De la Carol I, la Miliția Populară

După instalarea principelui Carol I ca domnitor al României (10 mai 1866), în fruntea Ministerului de Interne s-au aflat personalități de seamă ale vieții politice, între care amintim pe *Ion* și *Dimitrie Ghica*, *Lascăr Catargiu*, *Ion C. Brătianu* (acesta având trei mandate!), *Mihail Kogălniceanu* sau *C. D. Vernescu*.

Printre soluțiile utilizate în vederea consolidării serviciului polițienesc în Capitală, semnalăm înființarea

„Gărzii orășenești”, compusă din toți locuitorii având vârsta între 20-40 ani, care nu recrutaseră, prin tragere la sorți, fie în serviciul militar permanent, fie la arma dorobanți. *Garda* era datoare să vegheze la paza ordinii și a liniștii publice. În 1868, de pildă, efectivul, pe Capitală, era organizat pe 5 legiuni, cu un total de 4997 „guarzi”, 526 caporali, 578 sergenți, 272 ofițeri, 77 muzicanți și 88 gorniști și toboșari. Între personalitățile care au făcut parte din *Garda orășenească* amintim pe fruntașul politic liberal C. A. Rosetti, pictorii *Theodor Aman* și *Carol Popp de Szatmary*, scriitorul *Alexandru Odobescu* și istoricul V. A. Urechia. În comedia „O noapte furtunoasă”, I. L. Caragiale ironizează cu duioșie pe numitul Jupân Dumitrache, zis și „Titircă-Inimă Rea” care își face „rondul” în calitate de „ofițer” în vreme ce Chiriac, omul lui de încredere, veghează „de aproape” la „onoarea sa de familist”. Nu trebuie uitat că majoritatea componentelor *Gărzii orășenești* a Capitalei erau comercianți, (peste 1130), 921 intelectuali și funcționari, 270 muncitori și 102 țărani din cartierele mărginașe ale Bucureștiului.

De asemenea, în lipsa unor organe specializate pentru culesul informațiilor, tot Poliția Capitalei, în colaborare cu celelalte organe ale administrației de stat, supraveghea activitatea oficiilor poștale și telegrafice, a telefoanelor și a vămii. Această activitate se desfășura, în principal, *sub acoperire*.

Prefectura Poliției Capitalei a continuat să funcționeze sub domnia lui Carol I în imobilul din strada Belvedere, ulterior fiind mutată în Calea Victoriei, unde își are sediul și azi. De semnalat este și faptul că multă vreme, Poliția Capitalei a împărțit localul cu o serie de servicii ale Ministerului de Război, până în 1871, când situația s-a remediat. Cu toate acestea, Poliția nu a dispus integral de spațiul acordat, întrucât în vremea prefectoratului lui *Radu Rosetti* a fost nevoită să primească și unele servicii ale *Gărzii orășenești*, care funcționa în preajma Bisericii Zlătari (relativ în apropiere, tot pe Calea Victoriei). Realitatea demonstrează că și sub acest aspect nimic nu este nou sub soare! În urmă cu aproape un secol și jumătate predecesorii

noștri își desfășurau activitatea în localuri insalubre sau degradate, unele aparținând unor particulari cărora statul le plătea chirii considerabile.

Funcționând încă după *Regulamentul organic*, Poliția Capitalei era condusă de un *inspector*. Bucureștiul era împărțit în cinci „vopsele” (culori): roșu, albastru, galben, verde și negru, conduse de un *comisar*, având în subordine o *comisie*.

Comisia, la rândul ei avea *despărțituri* (funcționa pe criteriul teritorial, respectiv, pe mahalale), având în frunte un *epistat*, ajutat de trei *vătășei*. În total, capitala avea 82 de mahalale. De altfel, termeni precum *epistat*, *despărțitură* etc. îi regăsim atât în piesa citată, cât și în alte lucrări literare ale vremii, toate încărcate de o anumită conotație, ușor peiorativă. Acestea trebuie privite ca realități istorice, străbunicii noștri fiind preocupați la modul cel mai serios de paza și siguranța publică.

Pe timp de noapte, Capitala era păzită de 40 dorobanți călări, iar locuitorii mai angajau, pe proprie cheltuială, *străjeri*, puși sub comanda Poliției, ceea ce însemna aproximativ 400 de persoane zilnic.

Unul dintre prefecții care s-au remarcat, având rezultate deosebite în fruntea Poliției Capitalei a fost *maiorul Radu Mihail*, despre care Vasile Daschievici scria: „a pus bazele primei organizări a Poliției Capitalei, în cel de-al doilea mandat al său”. Îndeplinindu-și mandatul în intervalul 13 mai 1877 – 27 martie 1879, și între iulie 1879 – martie 1885, *maiorul Radu Mihail* a contribuit la „creșterea moralului ostașilor români care luptau cu arma în mână pentru Independență”. Urmașul său, nimeni altul decât *locotenent-colonelul Alexandru Candiano-Popescu*, remarcat în timpul mișcării antidinastice de la Ploiești (8/18 august 1870), (cunoscută și sub denumirea de „Republica de la Ploiești”, de unde și curajul Miței Baston, din piesa citată a lui I. L. Caragiale de a-și face un titlu de glorie din calitatea de „republicană!”), a înființat primul *Serviciu fotografic*, angajându-l pe I. Niculescu, ajutat de Max Kessler, ambii „artiști fotografi”. Ulterior, *Candiano-Popescu* a fost, timp de

12 ani, aghiotantul regelui Carol I, fiind înaintat la gradul de general, arma cavalerie.

Majoritatea șefilor Poliției s-au preocupat în mod special de înnoirea aparatului polițienesc, dispunând angajarea de absolvenți de liceu, cu diplomă de bacalaureat. Aceștia au fost selecționați pe bază de concurs. În timpul mandatului lui *Radu Mihail*, au fost angajați 15 *subcomisari* (grad profesional ce va corespunde, mai târziu, cu acela de comisar-șef). În 1882 (1 aprilie) intră în vigoare *Legea privind organizarea Poliției Municipiului București*, prin care șeful poliției era numit *comisar-inspector*, iar cele 55 de *secții* ale Capitalei erau conduse de *subcomisari*. După 1880, încep să fie angajați în poliție și absolvenți de Universitate, mulți dintre aceștia ajungând cadre de seamă ale Poliției Române.

Unul dintre prefecți, cu o activitate mai puțin rodnică, a fost *colonelul Sergiu Voinescu* (martie – septembrie 1888). Istoria consemnează că în timpul mandatului său a avut loc prima „grevă” a aparatului polițienesc. Nemulțumiți de faptul că erau obligați să asigure victoria în alegeri a partidului de guvernământ, aproape toți comisarii de circumscripții, sub conducerea lui *G. N. Epureanu*, locțiitorul directorului Poliției Capitalei, s-au hotărât să-și prezinte *demisia colectivă*. Colonelul Voinescu a procedat militarăște, arestându-i pe rebeli și întocmindu-le dosar de suspendare din funcție. Ulterior, pentru că cei mai mulți polițiști au renunțat la protestul lor, s-au păstrat doar unele sancțiuni administrative, singurul destituit definitiv fiind comisarul Epureanu.

Aceste fapte nu fac decât să ilustreze amestecul brutal al factorului politic în poliție, deturnarea instituției de la adevărata sa menire, respectiv asigurarea ordinii interne și a siguranței statului, și angajarea instituției în luptele politice partizane. Situația nu a fost reglementată decât foarte târziu, prin apariția *Legii Poliției*, din 1903, al cărei „părinte”, Vasile Lascăr remarcă: „Amestecul poliției și administrației în politică este o calamitate. Nu se face nici poliție cumsecade, nici politică bună, se strică doar moravurile”; și tot Vasile Lascăr adăuga: „Noi voim ca

agenții de poliție să fie la ordinele legii, să facă nu ceea ce le poruncim noi, ci ceea ce legea le ordonă”.

Tot din categoria ofițerilor proveniți din rândul armatei, care au ocupat demnități în Prefectura Poliției Capitalei, s-a remarcat și *colonelul Ion Algiu*, absolvent al primei promoții a Școlii Militare din București și veteran al Războiului de Independență. În timpul mandatelor sale (1888-1891 și 1899-1900) acesta a luat măsura renovării localului Poliției Capitalei. De asemenea, a dispus angajarea în poliție a unor elemente de valoare, precum procurorul G. Cârlova, doctor în drept de la Paris, numit director al Prefecturii Poliției Capitalei. *Ion Algiu* a înființat comisariate de poliție în Gara de Nord și Gara de Sud (Filaret) și a încadrat *Serviciul telegrafic* cu 34 telegrafști. Pe timpul, cât au fost executate lucrările de reparații ale vechiului local, Prefectura Poliției a funcționat la Hôtel de France, în spatele Băncii Naționale. Documentele vremii mai consemnează și grija *colonelului Ion Algiu* pentru echiparea personalului. Astfel, în 1889, acesta a obținut suplimentarea bugetului poliției cu 80.000 lei pentru procurarea de cojoace necesare sergenților de stradă deoarece, motiva șeful Poliției, „aceștia făcându-și serviciul toată noaptea, în stradă, de multe ori s-au găsit înghețați de asprimea gerului”.

După război, cel mai important act normativ care a reglementat activitatea în domeniu a fost „Legea pentru organizarea poliției generale a statului”, apărută la 21 iulie 1929. Între personalitățile care au contribuit la apariția acestui act normativ, amintim pe *Alexandru Vaida-Voevod*, *Armand Călinescu*, *Eugen Bianu* ș.a. Potrivit noii legi, Prefectura Poliției Capitalei era un *serviciu exterior* al Direcțiunii Generale a Poliției (D.G.P.) din Ministerul de Interne, fiind condusă de un *prefect*, aflat în *mod formal* sub conducerea directă a unui general din D.G.P., acesta având grad egal cu prefectul Poliției Capitalei.

Odată cu revenirea în țară (la 6 iunie 1930) a regelui Carol al II-lea și cu instituirea dictaturii regale, *generalul Eracle Nicoleanu*, cel care condusesese cu pricepere și diplomatie Poliția Capitalei între anii 1920 - 1930, a fost înlocuit cu *colonelul Gabriel Marinescu*, considerat drept „om

de încredere” al regelui și al camarilei sale. Deși Legea din 1929 fixa în mod limpede atribuțiile sale, prefectul Poliției Capitalei, având mână liberă din partea regelui, a obținut scoaterea instituției pe care o conducea de sub autoritatea D.G.P., transformând-o într-un organ de stat separat, având *rang egal* cu instituția tutelară. De menționat în acest sens este conflictul deschis între Gabriel Marinescu și fruntașul țărănist *Ion Mihalache*, aflat în fruntea Ministerului de Interne. Intenționând să-l schimbe din funcție pe Gabriel Marinescu, pe motiv că a căutat să subordoneze organele de poliție intereselor monarhiei, instituind și unele practici abuzive în interes personal, ministrul de interne *Ion Mihalache*, fost vicepreședinte al P.N.Ț., a primit din partea prefectului de poliție Gabriel Marinescu un răspuns tranșant: „Sunt și rămân prefect al Poliției Capitalei, numit prin decret regal și numai prin decret pot fi înlocuit”.

Dezamăgit, *Ion Mihalache* și-a depus demisia, pe care regele Carol al II-lea a acceptat-o.

Același gest de solidaritate cu ministrul său l-a făcut și *Iuliu Maniu*, în calitatea sa de prim-ministru. Aceste evenimente au deschis calea spre ceea ce s-a numit „dictatura regală”, în cadrul căreia *Gabriel Marinescu*, în calitate de prefect al Poliției Capitalei, a avut un rol substanțial în a-l susține pe rege. Acesta a acționat, până în 1940, exclusiv în favoarea intereselor monarhiei, subordonând aparatul polițienesc acestor obiective.

Pe plan administrativ, prefectul *Gabriel Marinescu* a luat măsuri pentru simplificarea raporturilor profesionale. Sub aspect cultural-educativ, prefectul Poliției Capitalei a avut un rol benefic, prin sprijinirea editării publicației „Paza Polițienească”, a unor monografii de specialitate și în special prin constituirea *Muzeului Prefecturii de Poliție a Capitalei*, inaugurat în 1936, cu prilejul sărbătorilor intitulate „Luna Bucureștilor”. Muzeul, astăzi dispărut, funcționa în localul nou construit și inaugurat, la 6 iunie 1933, al Prefecturii Poliției Capitalei, situat pe Calea Victoriei (astăzi sediul Direcției Generale de Poliție a Municipiului București) denumit și Cazarma Corpului Gardienilor Publici. Potrivit istoricului *Vasile Bobocescu*, muzeul avea în colecțiile sale

arme, costume, documente de arhivă, alte materiale privind istoricul Poliției Capitalei, de la Vechea Agie, până la inaugurare. De asemenea, între 1930-1940 a mai funcționat și un *Muzeu al Corpului Gardienilor Publici*, precum și un *Spital al Gardienilor Publici și al Polițiștilor Români*, situat în clădirea cazarmii „Regele Carol al II-lea” (în prezent, sediu pentru Brigada Specială de Intervenție Jandarmi „Vlad Tepeș”).

În context, nu putem să nu amintim sfârșitul tragic al colonelului *Gabriel Marinescu*, ucis, în noaptea de 26-27 noiembrie 1940, la închisoarea Jilava, de un grup de polițiști legionari. Alături de prefectul Poliției Capitalei și-au găsit sfârșitul alți 65 demnitari de stat, între care și *Mihail Moruzov*, fost șef al Serviciului Secret de Informații Român și *generalul Ion Bengliu*, fost inspector general al Jandarmeriei Române.

După încheierea celui de-al doilea război mondial și transformarea României în Republică, printr-un decret al Prezidiului Marii Adunări Naționale, din 23 ianuarie 1949 este înființată *Miliția*, ca instituție a Ministerului de Interne, având drept scop „menținerea ordinii publice, apărarea bunurilor personale, ale statului și ale poporului”.

În baza aceleiași legi, Poliția și Jandarmeria s-au desființat, urmând să funcționeze, la nivel central, *Comandamentul General al Miliției*, iar la nivel local, *Miliția Județeană*. Fostele secții au căpătat denumirea de *circă de miliție*, iar posturile de jandarmi au devenit *posturi de miliție*. Între comandanții Miliției care s-au remarcat prin profesionalism și corectitudine, amintim pe *generalul-locotenent Staicu Stelian* (1956-1969).

O consecință importantă a schimbărilor intervenite în activitatea Miliției este și înființarea, în urmă cu peste 55 de ani, a *Serviciului editorial*, a *Studioului cinematografic*, a publicațiilor „*Pentru patrie*” și „*În slujba patriei*”, a *Ansamblului Artistic „Ciocârlia”*, a *Clubului Sportiv „Dinamo”* și a *Casei de Cultură a Ministerului de Interne*, instituții care și-au dovedit, în timp, utilitatea și valoarea, care au cultivat, chiar în vremuri ostile, spiritul viu al culturii și educației, puse în slujba personalului M.I.R.A.

BRAVI AI ROMÂNIEI: POMPIERII

1. „Secretul” lui Jourdain

Privită din perspectiva celor aproape 160* de ani de istorie atestată, se poate spune că relația pompierilor militari cu populația, cu publicul în general, a fost una de succes. Această afirmație are la bază atât dovezile de simpatie și de sprijin culese de-a lungul timpului pentru acțiunile pompierilor, cât, modul cum au reușit pompierii să „relaționeze”, am zice noi astăzi, cu publicul, mai precis să creeze și să mențină o opinie publică favorabilă pentru ideea de pompieri militari, pentru misiunea lor socială specială, pentru sacrificiul și privațiunile zilnice la care se expun membrii acestui onorabil corp profesional.

Chiar dacă nu au beneficiat de la începutul existenței de ajutorul științei care – se pare – a câștigat deplin teren în plan social – și anume relațiile publice – în mod cert pompierii au practicat, asemeni unui celebru personaj al lui Molière – Monsieur Jourdain, cel care făcea „proză” fără să știe, atunci când se exprima în limbajul său curent, de om de extracție modestă - „arta” relațiilor publice, în modul cu totul instinctiv, dar nu mai puțin eficient.

În definitiv, în ce constă acest „complex de disciplină”, cum sunt astăzi caracterizate relațiile publice, decât în „promovarea de activități profesionale care vizează informarea opiniei publice cu privire la realizările unei colectivități, precum și promovarea acestora”. Această definiție, mai mult decât cuprinzătoare oferită de Grand Larousse Encyclopedique, ediția 1999, include o mulțime de alte sensuri și concepte pe care știința relațiilor publice le-a asimilat și le-a valorificat de-a lungul timpului.

* Actul oficial de naștere al armeei pompierilor militari este datat 13 septembrie 1848, fiind legat de prima ripostă armată din istoria modernă a României a unei structuri naționale, în fața agresorului străin.

În esență, trebuie reținut că una din funcțiile manageriale specifice ale oricărei organizații – iar structura Inspectoratului General pentru Situații de Urgență, care include și pe Pompierii Militari, oferă un astfel de model organizațional – este și aceea de a câștiga bunăvoința, simpatia și încrederea publicului, printr-un efort continuu de comunicare și de promovare a propriei imagini, întemeiată desigur pe realizările, inclusiv pe performanțele organizației. La prima vedere pare o sarcină simplă, mai lesnicioasă chiar decât „proza” practică involuntar de invocatul Monsieur Jourdain, dar pe care Pompierii Militari au rezolvat-o într-un mod ce poate fi caracterizat fără teamă de exagerare – cu succes.

Iar acest lucru se datorează inclusiv profesioniștilor din domeniul P.R. (public relations) care își desfășoară activitatea în structurile specializate ale actualului Inspectorat General pentru Situații de Urgență.

2. Accentul pe simboluri – cheia imaginii publice

Privind din perspectiva ultimilor ani, putem constata, chiar și fără a face apel la unele mijloace mai sofisticate de investigare, că între instituțiile statului și structurile societății civile s-a constituit și consolidat un amplu proces relațional. Acest fenomen se aplică inclusiv structurilor centrale și teritoriale ale Pompierilor Militari, care, potrivit competențelor ce le revin, sunt obligate să asigure informarea opiniei publice asupra problemelor de interes general ce privesc propria activitate.

Pornind de la dreptul, garantat constituțional, al oricărui cetățean de a avea acces nemijlocit la orice informație de interes public, s-au constituit, inclusiv la Inspectoratul General pentru Situații de Urgență, structuri specializate de relații publice, în sarcina cărora intră, în principal comunicarea cu mass-media, dar și cu cetățenii, implicit cu structurile comunităților locale.

Rolul acestor comunicatori este de a constitui și consolida, ceea ce în termeni profesionali se numește „identitatea organizațională”, mai precis imaginea pe care publicul o are despre o organizație de tip profesional.

În cazul nostru, misiunea colegilor pompieri, dar și a noastră a celor care lucrăm în domeniile comunicării și culturii organizaționale la nivel central, este ușurată de faptul că, de-a lungul timpului, Pompierii Militari și-au constituit o „imagine de marcă” inconfundabilă. Fără a fi înregistrată la oficii specializate, fără a pretinde drept de proprietate, imaginea pompierilor în ochii opiniei publice este impecabilă.

Alcătuită din nume de personalități și eroi, din simboluri și evenimente, imaginea publică a acestei instituții are suficientă forță emoțională pentru a se adresa nemijlocit publicului. În situația că aproape nu există cetățean al României care să nu asocieze imaginea pompierului militar cu simboluri precum Bătălia din Dealul Spirii și sacrificiul subordonaților căpitanului Zăgănescu, cel care a apărut cu îndârjire Capitala de invazia turcească, la 1848, clădirea Foișorului de Foc din București, dar și unele edificii similare din Satu Mare, Călărași ori Timișoara, acordarea primelor drapele cu Tricolorul instituit ca steag național, de către domnitorul Alexandru Ioan Cuza unor unități de pompieri, dar și a medaliei „Pro virtute militari”, prima acordată de statul român pentru bravură, și care i-a recompensat, primii, tocmai pe supraviețuitorii bătăliei din Dealul Spirii, toate acestea reprezintă argumente că, și sub aspect comunicațional, imaginea din mass-media reverberează percepția publică.

Un drapel, o denumire onorifică, o medalie sunt simboluri ce vorbesc peste timp despre îndrăzneală, curaj, devotament, sacrificiu civic. În situația că multe organizații private și chiar publice cheltuiesc sume însemnate ca să dovedească, în ochii opiniei publice, că sunt „buni cetățeni”, Pompierii Militari nu au nevoie de astfel de strategeme ca să-și susțină „imaginea publică”. Ei au o identitate bine conturată în ochii publicului și în mentalul cultural al nației.

3. Eroi pompieri sub zodia curajului și a spiritului de sacrificiu

Puține instituții publice se mai pot mândri astăzi cu o tradiție similară celei a Pompierilor Militari. Acesta este și temeiul pentru care publicul privește cu simpatie această categorie profesională.

Faptul ne duce cu gândul la una din axiomele comunicării publice și anume: „Asentimentul public este totul. Cu asentimentul public nu se poate eșua, fără el nimic nu poate reuși”.

Așadar, faptele sunt cele care modelează și influențează opinia publică. Or, spre deosebire de alte meserii, pompierii au ca element definitoriu înfruntarea cotidiană a riscului, mergând până la situația limită a pierderii vieții. Fie că intervin la „clasicele” incendii, la calamități, catastrofe sau dezastre, ei își asumă, în cunoștință de cauză, riscul ca pe un mod de a fi.

Vom rememora câteva nume de eroi, foarte puțini dintre cei numeroși, rămași din păcate anonimi. La o privire sumară aproape că nu există colț al țării unde să nu regăsim dovezi ale sacrificiului și curajului civic.

Pentru ei, pentru cei căzuți la datorie, dar și pentru urmașii lor, pentru colegii de profesie, pentru toți cei care practică curajul ca pe o virtute cotidiană, florile recunoștinței nu sunt de ajuns. Ar trebui poate să le oferim mai mult, dar acestea ne sunt puterile. Iar ei, de acolo, din cer, ne veghează și ne înțeleg.

Iată deci câteva profile de eroi, din multele exemple oferite de Pompierii Militari:

- locotenent-colonel p.m. Adrian Barbu a căzut la datorie la 30 august 1997, pe timpul intervenției la o locuință cuprinsă de flăcări; a fost ucis tocmai de cel căruia venise să-i salveze casa de la incendiu; în amintirea sa, la Cazarma nr. 1 din București a fost înălțat un bust de bronz;

- sublocotenentul p.m. Vasile Prisăcaru, erou din Revoluția din 1989;

- căpitanul p.m. Iulian Popa, mort la 5 aprilie 1995 în explozia de la Silozul „Poarta Albă”, județul Constanța;

– sergentul-major Dumitru Docu, mort în același accident;

– sergentul-major p.m. Ionel Deușteanu, căzut la datorie la 31 iulie 1999 în incendiul de pe nava „Lady Nada”, în portul Midia. În amintirea lor, colegii de la Brigada de Pompieri „Dobrogea” județul Constanța au montat o placă de marmură la sediul unității, cu inscripția „Căzuți la datorie”.

– soldatul erou Vasile Popiuc, mort la 25 august 1969 în incendiul ce a cuprins o moară, în comuna Sîntion-Lunca, județul Covasna. În incinta morii a fost amplasată o placă comemorativă, în amintirea jertfei sale;

– locotenent-colonelul p.m. Dumitru Petrescu, mort la datorie în timpul Revoluției din Decembrie 1989, în luptele pentru apărarea Academiei Militare, unde era student la Facultatea de Stat Major. În memoria sa, în anul 1995 a fost înălțat, pe bulevardul Ecaterina Teodorescu, din Tg. Jiu, un bust de bronz;

– sergentul-major Cornel Ionel Blaj, căzut în lupta cu flăcările în 1999. Mormântul său este în cimitirul din satul Ulm, comuna Cerbât, județul Hunedoara;

– eroul pompier Marian Ioan Faur, căzut la datorie în anul 2002; este îngropat în comuna Criscior (ținutul Zarandului) județul Hunedoara;

– eroul pompier Gheorghe Vesa, mort la datorie la 26 iulie 1998; este înmormântat în cimitirul din satul Botiz, comuna Băcia, județul Hunedoara;

– plutonierul-adjutant David Rusu, sergentul-major Lazăr I. Blejnari, sergentul-major Ioan P. Roman, sergentul-major Mircea L. Robu, toți patru eroi ai Inspectoratului de Protecție Civilă Mureș, căzuți la datorie la 13 mai 1970 în încercarea de a salva vieți omenești din valurile furioase ale Mureșului revărsat. În memoria lor, la sediul inspectoratului a fost pusă o placă de marmură;

– sergentul-major p.m. Ioan Crăiuț, mort la datorie la 25 august 1967; mormântul său este în cimitirul din municipiul Suceava;

– sergentul-major Victor Ivașcu, căzut la datorie în orașul Câmpulung Muscel, la 23 iunie 1963. Crucea sa se află în curtea bisericii din comuna Sadova, județul Suceava;

– locotenentul-major p.m. Ioan T. Martac, sergentul-major p.m. Victor P. Ivașcu, ambii căzuți la datorie la 23 iunie 1963, în lupta cu flăcările la un depozit de medicamente din municipiul Bârlad. Anterior, salvaseră viețile a 43 copii de la un Orfelinat din apropierea depozitului cuprins de flăcări. În amintirea sacrificiului lor, pe fațada Secției de Pompieri a fost amplasată o placă memorială;

– maiorul Liviu Mihalache, căzut la datorie în lupta cu focul la 10 februarie 2000. Este înmormântat în satul Colacu, comuna Valea Sării, județul Vrancea.

Despre eroi se cuvine să vorbim oricând. Modelele de pilduitoare jertfă, curaj, devotament și credință sunt eterne. Sunt pline cimitirele de oameni căzuți la datorie, pentru apărarea binelui public. Ei sunt eroii noștri și nicicând nu-i vom putea uita *Crucile de pe mormintele lor mărturisesc credința și îndreptățesc pomenirea*, spunea părintele vicar Nicolae Constantin, șeful Secției Asistență Religioasă din M.I.R.A.

Pompierul, ofițerul de protecție civilă care își asumă, în mod constant, riscul de a salva vieți omenеști știe că, în același timp, își riscă propria viață. Acesta și multe altele care se mai pot adăuga sunt argumentele pentru care imaginea publică a pompierilor militari este nepătată. Pompierii militari sunt ostașii patriei pentru care legământul „Jur să-mi apăr țara cu prețul vieții” este literă de lege.

„PANDORA”, PANDURII ȘI JANDARMERIA

În 1852 apărea la Paris o culegere de „cântece de cătănie”, cum am zice noi astăzi, avându-l ca autor pe Gustave Nadaud și care avea să uimească publicul francez nu doar prin originalitatea onomastică, având ca punct de pornire un termen cu largă răspândire în Balcani – pandurii, cât mai ales, prin fiorul de simpatie publică stârnit de această temă. Așadar, numele lansat de Nadaud era „Pandora”, ca un omagiu adus pandurilor care făcuseră istorie în Țara Românească cu mai bine de două decenii înainte de apariția volumului amintit. Ceea ce este cu totul remarcabil este că aceste veritabile balade folclorice erau dedicate jandarmilor și Jandarmeriei, un corp militar foarte iubit și apreciat în Franța, și intrat, încă de pe atunci, în conștiința publică drept „salvatori publici”. Termenul ales de compozitor, „Pandora” trimite, pentru cetățeanul francez cu educație medie la mitul antic al Pandorei, personaj mitologic feminin care, devorat de curiozitate, a deschis o celebră „cutie a ispitelor” din care s-au revărsat asupra omenirii o mulțime de daruri divine rezervate până atunci doar zeilor. Asocierea Jandarmeriei cu celebra Pandora nu este deloc exagerată, în contextul epocii și al atracției publicului epocii pentru „oamenii de arme”. Reprezentarea curentă în conștiința populației Parisului, dar și a provinciei, asupra corpului Jandarmilor era similară unei ființe mitologice – în cazul nostru Pandora – având toate însușirile pozitive ale celebrului personaj: autoritate, generozitate, spirit justițiar. Așadar, era de notorietate faptul că jandarmii se bucurau de simpatie publică în Franța acelei epoci (1840 – 1850), iar faptul că au devenit personaje publice, intrate în mentalul colectiv drept prototip al unor virtuți colective este meritul acestui onorabil corp militar.

În acest context, compozitorul Gustave Nadaud nu avea decât să punteze, în culegerea sa muzicală, unele din calitățile atribuite jandarmilor și să lase publicului plăcerea de a-și aprecia eroii favoriți. Făcând unele asocieri cu epoca modernă, și mai ales cu modul cum au reușit jandarmii noștri, mai ales după 2000, să se impună, și chiar să devină simpatizați de publicul din România, putem avansa ideea că, în mentalul colectiv, faptele vorbesc de la sine.

Dacă facem legătura cu intervenția la inundații, păstrarea ordinii publice în orașe și la sate, paza și protecția instituțiilor, a lucrărilor de infrastructură de interes public și până chiar exemplele de sacrificiu individual, intens mediatizate – Jandarmeria are șanse să intre în folclorul urban.

Revenind la modelul de acum un veac și jumătate, așadar la culegerea de cântece „pandurești” a lui Nadaud, istoricii avansează ideea că titlul și implicit denumirea acordată jandarmilor, are mai puțină legătură cu mitologia, deja evocată, cât, pur și simplu cu pandurii atât de cunoscuți de români, începând de la Revoluția lui Tudor Vladimirescu (1821). De altfel, destinul acestui boiernaș oltean, negustor și ostaș cu vocație internațională, mort în împrejurări tragice, în urma înăbușirii mișcării sale de emancipare socială și națională, este cu totul excepțional, devenind chiar el însuși erou de baladă. Poate că ar fi meritat ca, măcar unul din „cântecele Pandorei” să-i fie dedicat „domnului Tudor”.

Într-un articol publicat în „Revue de la gendarmerie nationale” istoricul Aurélien Lignereux lansează ipoteza că adevăratul termen folosit de francezi pentru jandarmi era acela de „panduri”. Schimbarea denumirii s-ar fi motivat, în opinia autorului citat, datorită trecerii de la modelul militarului dominat exclusiv de forța brută, limitat și grosolan, la un tip superior de personaj pozitiv, încărcat de recunoștința publică.

Relevând faptul că însuși termenul de „pandur”, nu era străin publicului occidental, fiind utilizat atât în Franța, cât și în Țările de Jos cu aceeași conotație (pandur = ostaș

voluntar, având atribuții pe linia păstrării ordinii publice). Termenii precum „pandour”, „pandoureaan” constituiau, la timpul respectiv, sinonime pentru Jandarmerie. De altfel, precizează istoricul citat, termenul utilizat în Olanda pentru „La Maréchaussée royale” era acela de „pandorenkot”, sinonim cu șeful poliției (jandarmeriei) locale. Aceeași sursă devine însă mai puțin precisă când se referă la originea etimologică a cuvântului „pandur”. Asemenea multor occidentali, nefamiliarizați cu unele realități locale din Balcani și Europa de Est, Aurélien Lignèreux lansează speculația – cu totul falsă – că termenul de „pandur” vine din limba maghiară. În realitate, este un cuvânt croat, devenit foarte curent și popular în rândul popoarelor balcanice dornice de libertate și care au văzut în pandurie (serviciu militar voluntar) o modalitate de a scăpa de sub jugul turcesc și nu numai.

În acest context, un cunoscut sociolog și jurist român, Petre Pandrea explică detaliat, într-o monografie dedicată lui Constantin Brâncuși, legătura între pandurie și spiritul cutezător, motivând într-un anume fel în ultimă instanță genialitatea „olteanului” internațional C. Brâncuși. Pornind de la „Pravila” („Proclamația”) în 21 de puncte („ponturi”), rostită la Popa Șapcă, la Izlaz, la 6 iunie 1848, autorul semnalează că spiritul acestui document, în care și-a găsit expresie dorința firească de emancipare socială a populației românești ajunsă la disperare sub cârmuire fanariotă, era dominat de modelul cultural și social al pandurilor.

„Pandurii, ca armată națională, reprezintă specificul oltean în lupta contra garnizoanelor otomane de la sud de Dunăre”, notează Petre Pandrea. Așadar, pandurii constituie, în plan militar, dar și istoric, „un fenomen specific balcanic, anti-otoman și provincial”.

Cât de legat s-a simțit Constantin Brâncuși de pandurie avea să releve Petre Pandrea într-un capitol distinct al lucrării sale „Amintiri și exegeze”. Există mărturii că toată viața maestrul sculpturii universale s-a călăuzit după „Pravila” lui Tudor Vladimirescu, și s-a considerat, el însuși un „pandur” modern.

„În 1928 socoteam pe parizianul Brâncuși ca pe ultimul pandur al Domnului Tudor. Istoria m-a rectificat. A mai apărut un pandur după 1945, care semna cu inițialele N.C.* Se știe că Brâncuși își semna operele C.B.”.

Revenind la culegerea de „cântece de pandurie”, publicată de Nadaud în 1852, vom semnala că era alcătuită din 20 de piese, majoritatea prelucrări folclorice, dintre care una singură purta denumirea de „Balada pandurului”. Ar mai trebui amintit că, între 1853 și 1913 alte câteva zeci de asemenea culegeri muzicale au circulat în Franța, dar și în alte țări „francofone” astfel încât asocierea Jandarmeriei cu pandurii a devenit un fapt comun. Meritul acestor cântece, „pandurești” și implicit al altor opere literare – piese de teatru din repertoriul popular, poezioare hazlii, snoave, glume sau simple jocuri de cuvinte – *este acela de a impune un model public de soldat, neînficat, cinstit, iubit de populație, un personaj eminamente pozitiv.*

În acest sens, moda vremii cerea ca și alte persoane, fără o legătură directă cu jandarmii, să se îmbrace și să se poarte asemenea eroului favorit. Așa a apărut imaginea copilului jandarm (perpetuată cu succes până în zilele noastre, și intens mediatizată de Jandarmeria Română după 1995), al femeii jandarm etc.

Interesant este că toată această literatură cu tematică jandarmerească a folosit permanent termenul de „pandur”, ca un echivalent (sinonim) pentru jandarm. Chiar în „Grand Dictionnaire” publicat de Larousse în 1866, la articolul despre Jandarmerie se indică drept termen sinonim „Pandora”.

În concluzie, acceptarea și extinderea termenului de „pandur” a contribuit în mod esențial, după cum susține Aurélien Lignéreux la „triumful idealizării jandarmilor”, la pătrunderea acestora în conștiința publică drept o forță activă. De asemenea, cântecele pandurești au grăbit

* Generalul N.C., la care se referă Petre Pandrea, este Nicolae Cambrea, fost comandant al Diviziei „Tudor Vladimirescu”, alcătuită din voluntari români, foști prizonieri în U.R.S.S., care au luptat între anii 1944 – 1945, pe frontul de Est, alături de coalitia antifascistă, pentru victoria aliaților.

prăbușirea mitului soldatului grosolan, needucat, care din nefericire mai persistă pe alocuri și astăzi „Am ascultat de multe ori piesa <<Les deux gendarmes>> a lui Nadaud (nota unul dintre numeroșii prefațatori ai culegerii apărute în ediții postume, căpitanul François Jean-Paoli) și m-a uimit felul cum a reușit să schimbe legenda ostașului primitiv într-o mostră de curaj și dezinteres social, de loialitate față de societate”.

Astăzi referirile la „panduri” și „Pandora” sunt din ce în ce mai rare. Doar puțini istorici îndrăznesc să mai facă apel la astfel de asocieri. Este regretabil că filonul panduriei nu a contaminat și Jandarmeria modernă. Dar poate că nu este încă timpul pierdut. Astfel, s-ar adevăra și expresia atribuită lui Brâncuși: „Sunt oltean și european”. Noi am putea spune mai simplu: suntem panduri, jandarmi și europeni.

SCURT ITINERAR ISTORICO-SENTIMENTAL

Clădirea care adăpostește — începând cu data de 27 martie 2006 – sediul Ministerului Internelor și Reformei Administrative este situată într-una din zonele cu maximă încărcătură istorică ale Capitalei, pe calea Victoriei, fostul Pod al Mogoșoaiei, denumită astfel în cinstea victoriei din Războiul de Independență din 1877.

Zona centrală a Căii Victoriei are ca punct de referință Piața Revoluției. Principalele clădiri ce înconjoară acest spațiu sunt: Muzeul de Artă a României, Biblioteca Centrală a României, sediul M.I.R.A. și Biserica Kretzulescu. În această piață au avut loc evenimente ce au marcat istoria modernă a României – protestele anticomuniste din 1946, marile demonstrații populare din epoca Ceaușescu, mitingul de protest urmat de ocuparea sediului fostului C.C. de către luptătorii revoluționari din Decembrie 1989.

O scurtă privire istorică ne conduce spre perioada când Bucureștiul era denumit, nu fără oarecare cochetărie *micul Paris*, datorită numărului mare de clădiri de inspirație neoclasică, stil specific construcțiilor din Paris de la începutul secolului XX, dar și înclinației spre lux și viață mondenă a bucureștenilor. Străbătând la pas Piața Revoluției, întâlnim numeroase monumente publice, cele mai multe cu trimitere la istoria contemporană. Cel mai semnificativ este Memorialul Recunoștinței, inaugurat în 2005. Construcția a stârnit vii dispute de ordin cultural și artistic, fiind contestată de mulți bucureșteni. Ansamblul este alcătuit din patru elemente – Piramida izbânzii, Zidul amintirii, Piața reculegerii și Calea biruinței – și este dedicat jertfei celor aproape 1.000 de eroi ai Revoluției, ale căror nume sunt înscrise pe plăcile de bronz din incintă.

Tot în memoria revoluționarilor a fost ridicată o construcție piramidală, placată cu marmură, amplasată chiar în fața sediului M.I.R.A.

În același spațiu se află amplasate simetric statuile lui Iuliu Maniu și Corneliu Coposu, ambii considerați drept simboluri ale rezistenței anticomuniste. Iuliu Maniu (1873 – 1953) a fost președintele Partidului Național din Transilvania, prim-ministru al României și a murit la Sighet. Corneliu Coposu (1914 – 1995) a fost președinte al P.N.Ț-C.D., secretar și lider carismatic al Convenției Democratice, formație politică ce a câștigat primele alegeri libere postdecembriste.

Sediul M.I.R.A. a fost construit în perioada interbelică (inaugurat în 1939). După război, a fost ocupat de Comitetul Central al P.C.R., iar din 1990 a fost sediul Senatului României.

Actualul sediul al Muzeului de Artă a României a adăpostit, până în 1947, Palatul Regal. A fost construit pe locul unde a funcționat Curtea Domnească, o clădire locuită și de principele Alexandru Ioan Cuza, după Unirea Principatelor.

În timpul lui Carol I, clădirea a fost reconstruită, după planurile arhitectului francez Paul Gauthreau, adăpostind, între altele, Sala Tronului. Clădirea are același stil arhitectonic ca și alte construcții monumentale ale Bucureștiului din epoca lui Carol I – Palatul Poștelor, Banca Națională a României, Palatul de Justiție, Ateneul Român. Între 1927 – 1937 clădirea Palatului Regal a fost reconstruită și modernizată. Începând cu anul 1948 adăpostește Muzeul de Artă al României, instituție ce deține o colecție de peste 100.000 opere de artă – sculpturi, tablouri, tapiserii, porțelanuri, bijuterii. Se vizitează Galeria Națională și Galeria de Artă Universală. Vis-a-vis se află sediul Bibliotecii Centrale Universitare, construită în perioada interbelică pentru a adăposti Fundația Culturală „Carol al II-lea”. Clădirea a fost parțial distrusă la Revoluție, fiind apoi restaurată, iar Biblioteca s-a mutat într-un sediu nou, adecvat cu funcția culturală majoră.

În zonă se mai află o bijuterie arhitecturală, Biserica Kretzulescu, construită în 1722, în stil brâncovenesc. Este ctitoria unei familii boierești, soții Iordache și Safta Kretzulescu și a fost construită aproape simultan cu Mănăstirea Antim, Palatul Patriarhal și Biserica Stavropoleos. Deși a suferit numeroase restaurări, biserica a păstrat stilul inițial. În interior se află pictura originală a lui Gheorghe Tătărescu, iar policandrul a fost realizat la Viena, în 1873.

Parcurgând Calea Victoriei, de la Cercul Militar la Ateneu, străbatem, de fapt, câteva secole de istorie a Capitalei.

III. DIVAGAȚII (MAI MULT SAU MAI PUȚIN) SPIRITUALE

Moto:

*Cine nu-și materializează
proiectele se abate de la sinele
său valoric.*

*

*De câte ori n-am mers până
la capătul unei situații care părea
că mă pune la pământ, am avut
sentimentul că am ratat ceva
esențial.*

ANUL 1918 – GRANDOARE ȘI DECĂDERE ÎN ISTORIA ROMÂNIEI

1. Pacea de la București o „pată neagră” în istorie

Moto:

*E timpul să punem pumnul
în pieptul furtunii, ori să pierim.*

Avram Iancu

Există o tendință răspândită, nu numai la istoricii români, de a prezenta evenimentele ce au marcat existența unui neam ca pe o suită de victorii și acte de eroism, săvârșite de eroi „fără pată și reproș”. Asemeni comentatorilor sportivi care pun totdeauna rezultatele nefavorabile pe seama „terenului desfundat”, arbitrilor ostili sau unor calcule meschine ale Federației de profil, și istoricii se feresc, de cele mai multe ori să dezvăluie, sau să analizeze cu luciditate fapte sau evenimente ce ar putea fi interpretate drept denigratoare la adresa nației.

Este exact ceea ce istoricul american *Charles Upson Clark*, autorul unui documentat studiu, în mare măsură favorabil nouă, dedicat „României Unite” (București, Editura MALSI, 2001) prezenta drept o dificultate a istoriografiei de peste ocean, și anume ... prezentarea războiului din 1812 de către specialiști americani și cei canadieni. Exemple mai aproape de nivelul nostru de percepție sunt *Răscoala* lui Tudor Vladimirescu și *Mișcarea eteristă*, dobândirea *Independenței*, în 1877 inclusiv unele evenimente din primul război mondial despre care ne place să rememorăm *Mărăștiul*, *Mărășeștiul* și *Oituzul*, dar evităm cu desăvârșire să vorbim despre dezastrul de la Turtucaia, sau ... *Pacea de la București*.

Tot așa cum, recitind publicistica politică a lui Mihai Eminescu, rămânem surprinși de „spiritul critic” cu care marele poet prezintă pe unii dintre conaționali, reușind poate între cei dintâi dintre gânditorii politici să reconstituie o psihologie națională, la fel, a vorbi despre trecut, suntem nevoiți să remarcăm nu doar tabloul luminos de la Alba Iulia, când, Marea Adunare Națională, constituită la 18 noiembrie pe stil vechi (1 decembrie 1918), prezidată de Gh. Pop de Băsești, după ce a ascultat discursurile lui Cicio Pop și Iuliu Maniu, între alții, a hotărât, prin cei 1.228 de delegați, și în prezența a peste 100.000 de români, veniți din întreaga Transilvanie, împlinirea unui vis istoric – *unirea românilor și a teritoriilor locuite de dâșii cu România*.

Acest moment unic, o *pagină sublimă a istoriei românești*, cum o numea istoricul Florin Constantiniu este însă umbrat de *Pacea de la București*, semnată la Palatul Cotroceni la 24 aprilie /7 mai 1918, prin care României, ca țară învinsă, i se impuneau condiții „draconice” (cum le numesc istoricii): anexarea Cadrilaterului și a o parte a județului Constanța la statul bulgar (ceea ce rămânea din Dobrogea era trecut sub *condominion* Germaniei, Austro-Ungariei, Turciei și Bulgariei; pierderea controlului asupra masivelor muntoase de pe versanții sudici și estici ai Carpaților și trecerea principalelor ramuri ale economiei naționale – agricultura, petrolul și exploatarea lemnului – sub controlul și, practic, în beneficiul exclusiv al Germaniei).

În fapt, cabinetul conservator, prezidat de Alexandru Marghiloman, ce a guvernat la București, sub ocupație germană, a considerat că prin acest gest de cooperare cu Puterile Centrale poate asigura României o situație mai bună după război, punând exclusiv dezastrul țării pe seama politicii autoritare a liberalilor, conduși de Ion C. Brătianu, care s-au aruncat în război cu o ușuratică *lipsă de pregătire*.

Înainte de a prezenta condițiile materiale impuse României prin această pace, în fapt un adevărat *dictat economic*, vom semna un ordin al Marelui Cartier German (datat, 21 august 1917): „Cea mai importantă datorie a

administrației militare în România este exploatarea economică exclusivă a țării în beneficiul Berlinului”. Iată, succint, un „tablou” al țării așa cum a fost el zugrăvit de Upson Clark la mai bine de doi ani de la semnarea păcii: *Am mers la București și am fost impresionat de tristețea pe care o vedeam peste tot: pășuni și pajiști fără vite, orașe fără cai, magazine fără mărfuri... germanii luaseră României 82% din vite, ca și toți caii și toate oile.*

Jefuirea țării s-a făcut minuțios, astfel încât niciun domeniu nu a scăpat neatins. Același Upson Clark, cazându-se la un hotel de lux din București, constata lipsa cărbunilor, dar și a păturilor: *Nu e decât o pătură pentru fiecare pat din București. Când germanii au fost aici au rechiziționat totul, iar când au plecat au luat cu ei chiar și ceea ce mai lăsaseră populației spoliata.*

Iată și alte argumente ale jafului practicat de germani, ce a avut ca urmare intrarea României, în primăvara anului 1919 cu un deficit de 20% față de stocul de cărbune, lemn și grâu deținut în 1916, cu o lipsă totală de furaje și cu mai puțin de 100 de locomotive (majoritatea defecte), față de cele 1.200 deținute înainte de război.

Cât privește situația financiară, peste suma de 250 milioane franci/aur, pretinsă de Puterile Centrale drept *contribuție de război*, jaful practicat de Berlin se situează undeva în jurul cifrei de... 4 miliarde.

Mai mult, în primăvara anului 1920, au existat rapoarte diplomatice ce consemnau că sume mari de valută, în aur românesc, circulau pe piața occidentală. Se *spunea că acest aur provenea din tezaurul României, depus la Kremlin înainte de Revoluția din octombrie, și pe care Lenin și Troțky l-au folosit pentru plata despăgubirilor datorate Germaniei prin Tratatul Brest-Litovsk.*

Sunt mărturii că guvernul României a protestat pe lângă autoritățile franceze față de această încălcare flagrantă a dreptului internațional, răspunsul oficial fiind: *Banii n-au miros!*

În legătură cu tezaurul României, în valoare de 315 milioane franci/aur, la care se adaugă și alte valori, inclusiv bijuteriile Reginei Măria, depozitat la Moscova de

guvernul român, în preajma bătăliei de la Mărășești (1917), răspunsul oficial al autorităților sovietice formulat imediat după război este că *întreaga comoară constituie proprietatea poporului român*, ea fiind păstrată intactă de către guvernul sovietic, urmând a fi restituit României, *în anumite condiții*. În fapt, nici azi țara noastră nu și-a recăpătat integral averea depusă la Kremlin.

Pacea de la București mai prevedea obligația pentru România de a exporta grâne exclusiv în beneficiul Germaniei și Austro-Ungariei, la prețul stabilit de aceste țări, în fapt subevaluat *până la jumătate din cel real* (conf. prof. G.D. Creangă în lucrarea „Finanțele românești sub regimul ocupației și al păcii germane”, Paris, 1919). În plus, cu toate că pentru populația românească aceste produse erau raționalizate, surplusul destinat Germaniei era scutit de taxe, acestea fiind suportate de... vânzător.

În ceea ce privește petrolul, s-au constituit companii germane care au încheiat contracte de concesiune cu statul român pe o durată de 90 ani (urmând ca România să beneficieze de venit abia în ultimii 30 de ani, dar nici atunci mai mult de 10%!) Și de această dată, prețul stabilit la export pentru livrarea de țiței era de numai 0,2% din valoarea de piață.

Nici forța de muncă, atât de necesară Germaniei secătuită de război, nu era neglijată. Prin *Tratatul de pace*, germanii puteau să recruteze muncitorii români pe care să-i trimită în coloniile, în fapt teritorii controlate economic și populate cu etnici germani atât în Europa, cât și pe alte continente. Se știe că a existat un plan detaliat pentru constituirea în jurul Mării Negre și a zăcămintelor de petrol din Asia Centrală a unui lanț de colonii germane, având ca obiectiv producerea de bunuri destinate pieței interne a Germaniei și Austro-Ungariei.

Politica de rechiziții, în urma căreia zeci de mii de gospodării țărănești au rămas fără animalele de povară, țăranii primind în schimb moneda germană de ocupație, fără nicio valoare, a atins punctul culminant în toamna anului 1918, când a devenit evident că Germania va pierde războiul. Cu toate acestea, autoritățile de ocupație au

înăsprit sistemul de rechiziții, privând populația românească de produse de bază: lapte, ouă, unt, carne de pasăre.

Semnificativ este protestul savantului Grigore Antipa adresat guvernatorului german de la București, generalul MaKeusen: *Niciunul din mecanismele vii create de natură pentru distrugerea organismelor mai slabe nu este la fel de victorios ca mașina dumneavoastră de rechiziționat, care scurge viața din țăranul roman.*

Mai semnalez un aspect oarecum hilar, dar menit să întregească tabloul suferințelor suportate de populația supusă regimului german de ocupație. Astfel, atunci ca și acum Bucureștiul era invadat de câini fără stăpân. La puțină vreme după ocupație, aceste viețuitoare au dispărut cu desăvârșire, reapărând sub formă de mănuși și săpun, dar și cârnați destinați exportului în Germania.

Jafului organizat, realizat cu minuțiozitate germană, prin companii specializate, conduse de personal german recrutat din rândul etnicilor evrei vorbitori de limba română (de pildă, în anul 1917 s-au colectat, 72 de tone de hârtie, textile, piele, metal, substanțe chimice și 1.422 milioane tone grâne, totul într-o țară sleită de război) s-au adăugat rapturile practicate individual de ofițerii germani, sub formă de „suveniruri”: opere de artă, obiecte de artizanat, numismatică, mobilier, îmbrăcăminte etc.

În concluzie, deși propaganda iredentistă maghiară a reușit să acrediteze ideea că în 1919 românii „nu au lăsat la Budapesta decât pietrele din pavaj”, adevăratul spoliator a fost altul decât poporul român, în cazul de față ocupantul german.

Încheierea Păcii de la București, survenită după bătălia de la Mărășești, considerată „episodul cel mai glorios din întregul Război de reîntregire” (Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic, 1997) avea drept scop să ofere un răgaz României pentru refacerea structurii militare istovite după doi ani de campanii. Din păcate, evenimentele din Rusia, culminând cu Revoluția bolșevică din 24 octombrie/7 noiembrie 1917, au făcut practic imposibilă continuarea războiului.

Șansa istorică ce ne-a surâs și care a relansat idealul desăvârșirii unității naționale a fost pentru noi ceea ce omul politic Take Ionescu a numit *cascada tronurilor* respectiv căderea imperiilor rus și austro-ungar.

Primul război mondial, început de România în 1916, încheiat practic prin *Pacea de la București* (1918) a culminat cu momentul – mai presus de erorile clasei politice – când națiunea a cunoscut acea forță uriașă capabilă să spulbere toate adversitățile, dând viață aspirației sale de veacuri – *înfăptuirea statului național*.

În fapt, aceasta a fost răsplata multelor și fără glorie suferințe ale neamului, în acele vremuri demult apuse!

2. Forțele de ordine, părtașe la actul Unirii

2.1. Preliminarii diplomatice și pregătiri informative pentru intrarea în război

Oficial, Regatul României a intrat în primul război mondial la 15 august 1916. În fapt, mobilizarea a început pe 14 august, în ajunul Declarației de război și s-a încheiat în 5 zile. Astfel, au fost chemați sub drapel peste 850.000 oameni, alții 200.000 constituind o armată de rezervă. Armata română dispunea de 366 batalioane de infanterie, 106 escadroane de cavalerie, 327 baterii de artilerie, 4 aparate de reglare blindate, un crucișător și mai multe nave de patrulare. Din păcate, pentru asemenea efective nu existau decât 440.000 puști, dintre care mai mult de un sfert (110.000) erau arme vechi, bulgărești, luate ca pradă de război în campania din 1913. Românilor le lipsea cu desăvârșire artileria grea, nu dispuneau de avioane, nu aveau artilerie de munte, măști de gaze, grenade, bombe chimice, câști. În aceeași gamă a lipsurilor includeau automobilele, telefoanele, inclusiv ținuta de campanie pentru ofițeri și trupă.

De fapt, guvernanții ezitaseră mai bine de doi ani până să decidă în care tabără să se plaseze, cântărind atât interesul național – trasarea granițelor României Mari, în

caz de victorie – cât și nevoia urgentă de a se asigura condițiile materiale necesare susținerii războiului și eventual protejării viitoarelor granițe. Mărturii de epocă, venind inclusiv din partea unui participant la evenimente, jurnalistul și profesorul american Charles Upson Clark – cadru activ al serviciilor secrete din țara sa, potrivit editorului (Gheorghe Sărac – n.a.) ediției anastatice a cărții „United Romania”, apărută inițial la New York, în 1932 – semnaleză gravele dezacorduri existente în cadrul Consiliului de Coroană privind „tabăra” de partea căreia țara noastră să devină parte beligerantă. Reluând un articol din publicația „La Roumanie” (din 6 martie 1921), aparținând lui Tache Ionescu, Upson Clark prezintă – cu avantajul de a cunoaște situația „din interior” – poziția politică a principalilor lideri din preajma intrării în război. În vreme ce tabăra pro-germană, alcătuită în special din conservatorii Titu Maiorescu și Petre Carp pledau pentru menținerea neutralității, primul ministru Ion C. Brătianu, susținut de suveran – Regele Ferdinand – și de Tache Ionescu susțineau intrarea României în război, alături de aliați. Tratatul s-a finalizat, conform sursei citate, la 16 august 1916, dată când s-a semnat la București un „Tratat secret”, prin care Franța, Anglia, Italia și Rusia „garantau integritatea teritorială a Regatului României” (art.1). Aceleași puteri aprobau „dreptul României de a anexa teritoriile monarhiei Austro-Ungare” (art. III), iar la art. IV erau detaliate granițele viitorului Regat, respectiv ceea ce urma să constituie, generic vorbind, România Mare.

Dincolo de aceste preliminarul diplomatice, se semnaleză și o revigorare a activităților informative ale organelor polițienești, puse în slujba susținerii efortului de promovare a ideii de unitate națională.

Având (între anii 1914-1918) în fruntea sa personalități marcante ale vieții politice, promotori activi ai ideii de alianță cu statele garante ale Unirii, între care amintesc pe Tache Ionescu, V.G. Morțun și Gheorghe Mărzescu, Ministerul de Interne, prin organele sale specializate, a contribuit activ la anihilarea unor puternice

rețele de spionaj infiltrate de serviciile secrete ale Puterilor Centrale pe teritoriul României.

De altfel, ideea unei intensificări a activității de spionaj din partea Germaniei și Austro-Ungariei era de notorietate publică, câtă vreme un publicist de talia lui Nicolae Iorga (și el viitor ministru de interne al României) scria în 1915 un articol intitulat „Cum ne putem lupta cu spionii?”. Concluzia era categorică: „spionii sunt o primejdie națională, ei sunt peste tot iar singurul mijloc de a-i anihila este să tăcem și să-i refuzăm”.

Mărturii venind din partea unor diplomați, oameni de afaceri, agenți comerciali, în fapt spioni sub acoperire, confirmă că Germania a pus la dispoziția oficinelor sale de spionaj din București, în anii neutralității (1914-1916) sume importante de bani, în scopul de a forța, prin intermediari, luarea unor decizii favorabile Puterilor Centrale. Istoricul Vasile Bobocescu amintește numele bancherului Roselius, pe cel al lui Gunther, directorul unei societăți petroliere cu capital german, al agentului comercial Hennenvogel și al agentului de publicitate Iwersen, bănuți că lucrează ca agenți acoperiți.

Organele de contrainformații ale Ministerului de Interne au constatat, cu probe indubitabile, că publicațiile bucureștene „Ziua”, „Seara” și „Minerva” culeg informații cu caracter economic, politic și militar în favoarea Puterilor Centrale, iar plata se face prin agenți, de felul celor citați. Iată ce scria ziarul „Capitala”, la 24 martie 1936: „ziarul „Ziua” camufla un serviciu de spionaj politic. Propaganda căpăta un caracter secundar, iar reporterii erau, fără să știe, agenți ai Serviciului Secret. Materialul brut, inclus în presă, constituia astfel baza „diagramelor atitudinii politice(!),” redactate zilnic, la Berlin. Iar ziarul concluziona: „Ceea ce trebuia să se știe, se știa”.

Din păcate, serviciile de Contraspionaj românești se confruntau în acei ani nu doar cu urmărirea și demascarea unor spioni germani sau austro-ungari, deghizați adesea în onorabili oameni de afaceri sau în prosperi burghezi cu profesii liberale (v. cazul agentului „M 255,” cunoscut sub

numele de cod „Farmacistul”, care a fost identificat ca furnizând germanilor informații deosebit de valoroase), dar și a unor anarhiști și revoluționari ruși, unii aflați în atenția Ohranei (serviciul secret țarist). Refugiați în România, de teama deportării în Siberia, numeroși social-democrați, adepți ai cercurilor de stânga, sau simpli simpatizanți promovau, cu sprijin extern, idei subversive, dar în același timp acționau și ca spioni propriu-zisi. Astfel, într-un raport al Siguranței se relatea: „aceștia (nihilisti ruși refugiați la Iași – n.a.) erau văzuți în preajma cazărmilor, observând mișcările trupelor sau urmărind cum se instruiesc soldații români în mânăuirea aparatelor de telegrafie fără fir”. Date suplimentare despre acest subiect oferă istoricul Alin Spănu, într-o serie de articole publicate în 2007 de „Monitorul cultural”, editat de M.I.R.A.

Având în vedere aceste activități, multe dintre ele cunoscute serviciilor secrete române, inspectorul general al Poliției, Romulus P. Voinescu a ordonat arestarea și expulzarea tuturor agenților străini dovediți. O contribuție la demascarea acestor agenți au avut-o și unii funcționari români patrioți, angajați ai serviciilor de Poștă, telegraf sau telefon, care au sesizat și demascat persoanele suspecte de activitate informativă. Un caz de acest gen este dirigintele Oficiului poștal din Galați, care în anul 1915 a comunicat Organelor de Siguranță semnalmentele unui suspect care expedia telegrame cifrate pentru Serviciu de Informații German, dirijat de la Sofia.

O altă latură a pregătirii informative a intrării României în primul război mondial o constituie activarea și intensificarea acțiunilor de culegere de informații, în special din zona Transilvaniei. Astfel, Organele de Siguranță românești au reușit constituirea, la Brașov, a unei rețele de informații, condusă de avocatul *Spiridon Boita*, alcătuită din peste 200 persoane. Din păcate, în vara anului 1916, 8 dintre aceștia au fost prinși de Contraspionajul Austro-Ungar și condamnați la moarte prin ștreang. În cinstirea memoriei acestor eroi ai frontului invizibil, gruparea patriotică brașoveană și-a luat numele de „Clubul Spânzuraților”.

Un alt caz de patriot român care a acționat în Transilvania a fost *Maria Bălan*, având numele de cod „agentul B 9”. Fiind arestată pentru vina de a fi cules informații cu caracter militar în zona Banatului, Maria Bălan a fost arestată și condamnată la moarte, prin spânzurătoare. Ulterior, a evadat, ajungând pe căi obscure, la București, și fiind semnalată ca făcând parte din anturajul lui Iancu Panaitescu, directorul Siguranței Generale.

Ziarele vremii, de la București, dar și de la Paris (inclusiv „France Soir”) au apreciat serviciile imense aduse României de această veritabilă „Mata Hari” autohtonă.

Un alt patriot ardelean, *Ghiță Pop*, a organizat, la solicitarea Marelui Stat Major Român, adevărate nuclee de informatori militari în Ardeal, fapt ce a atras atenția Serviciilor de Contraspionaj Maghiar, care, nereușind să-l captureze, l-au condamnat pe Ghiță Pop la moarte în contumacie. În același timp, profesorul Aurel Moldovan, transmitea la București informații despre mișcările de trupe ale Puterilor Centrale, în Bucovina. Ca o recunoaștere a meritelor sale, Aurel Moldovan a fost încadrat de Iancu Panaitescu ca agent acoperit al Siguranței Române, primind inclusiv dreptul de a se stabili definitiv la București.

Un raport al Serviciului de Siguranță din orașul Dorohoi, din anul 1915, consemna faptul că „numiții Ghiță Pop și Aurel Moldovan sunt angajați ca agenți acoperiți și circulă pe frontiera spre Austria în vederea culegerii de informații”. Ca urmare, se solicita comandantului Corpului de Grăniceri local „a li se emite permise de circulație pe frontieră, în interesul siguranței statului”.

Nu putem să încheiem această sumară evocare a rolului și importanței forțelor de ordine la pregătirea intrării României în războiul de întregire națională fără a-l aminti pe comisarul de poliție Mihail Moruzov, viitorul șef al Serviciilor Secrete Române. Acesta va acționa în special în zona Deltei Dunării, infiltrându-se în rețeaua de spioni sovietici, lansați în scopul destabilizării frontului.

Concomitent, vom semna și activitatea Jandarmeriei rurale, angajată în paza și siguranța unor obiective economice și strategice. În cadrul acțiunilor de pregătire a intrării țării în război, la 4 martie 1916 s-au înființat în capitală posturi speciale de jandarmi pentru paza uzinelor de armament sau a celor care produceau furnituri pentru armată. În cadrul Inspectoratului General al Jandarmeriei funcționau, încă din 1915, formațiuni și compartimente, încadrate cu ofițeri specialiști în culegerea și sinteza informațiilor speciale.

Odată cu intrarea României în război s-au constituit pe lângă pretoratele de jandarmi și unități de poliție militară. Totodată, ca o măsură specială de protecție, șeful Inspectoratului General al Jandarmeriei a devenit mare pretor al armatei române, iar 15 ofițeri din cadrul Jandarmeriei au fost numiți la comanda pretoratelor teritoriale. Misiunea acestor formații aparținând Ministerului de Interne era de a supraveghea personalul civil din armată în scopul prevenirii scurgerii de informații militare, precum și anchetarea persoanelor arestate sub bănuiala că ar practica spionajul în favoarea unor puteri străine. În total, personalul pretorilor de jandarmi se ridica, în anul 1916, la 1.059 cadre.

Pentru o bună colaborare cu trupele aliate, inspectorul general al Siguranței, Romulus P. Voinescu a fost numit delegat pe lângă Cartierul General al trupelor ruse, iar după sosirea în țară a misiunii franceze, condusă de generalul Louis Berthelot, un ofițer din cadrul serviciilor de informații românești, locotenent-colonelul Odonie, a fost detașat în scopul colaborării cu organele similare de informații franceze.

2.2. Misiuni ale forțelor de ordine între 1916 – 1918

Unitățile armatei române au intrat efectiv în misiune de luptă în zorii zilei de 15 august 1916, fiind primite cu bucurie de populația română din zona Predeal – Brașov – Făgăraș. Concomitent, au acționat și serviciile de spionaj, în

timp ce Jandarmeria rurală și poliția s-au ocupat de rechiziții, mobilizarea populației în vederea efectuării de transporturi militare, efectuarea de lucrări genistice și aprovizionarea frontului cu alimente și furaje.

În capitală, printr-o ordonanță a Prefecturii de Poliție, s-a instituit cenzura, și au fost suspendate toate spectacolele. De asemenea, cârciumile trebuiau să închidă la ora 21⁰⁰, iar vânzarea de băuturi alcoolice era interzisă. Pe timpul nopții, patrulăle ale Poliției efectuau razii în Capitală, iar persoanele care erau surprinse în timp ce jefuiau, devastau sau lansau zvonuri defetiste, puteau fi arestate, inclusiv împușcate, în caz de nesupunere la somație.

Ordonanța, afișată pe zidurile clădirilor bucureștene, mai preciza că, „în caz de alarmă, sergenții de oraș trebuiau să fluiera”, iar populația era obligată să tragă obloanele, și să se ascundă în adăposturi. Pe timp de noapte, ferestrele trebuiau camuflate. Primul bombardament inamic, din noaptea de 15/16 august 1916 a fost privit de bucureșteni ca pe un spectacol. Câteva zile mai târziu, la 12 septembrie același an, bucureștenii asistau impasibili la uciderea primelor victime, câțiva cetățeni de pe strada Covaci. Pe strada Scaune, era ucis de schije și un sergent de stradă, în timpul exercitării serviciului.

Aceste măsuri, firești până la un anumit nivel, nu au avut totuși efectul cuvenit din cauza indolenței bucureștenilor. Câteva luni mai târziu, respectiv începând cu 23 noiembrie 1916, data când capitala a fost ocupată de nemți, aceeași polițiști au asistat neputincioși la spectacolul trădării de către capii poliției, iar apoi la abuzurile noilor autorități.

În fapt, prefectul Poliției Capitalei, Corbescu, cu tot personalul din subordine, cu excepția a doi inspectori, câțiva comisari și subcomisari și a majorității agenților, au plecat la Iași odată cu guvernul, capitala rămânând la mâna unor trădători și cozi de topor. Un martor al vremii A. Stoenescu, autorul cărții „Din vremea ocupației”, consemnează că în capitala fără poliție și fără guvern au

avut loc „jafuri și siluiri, pâinea se dădea pe cartelă, iar nemții trimiteau acasă cu duiumul lădițe de alimente”. Concluzia memorialistului este exprimată metaforic prin cuvintele unui preot, prosternat în fața altarului: ”Doamne, cu ce ți-am greșit noi de ne pedepsești așa amarnic?”

Istoria este deosebit de severă atunci când judecă perioada de ocupație. Numit prefect al Poliției de către autoritățile germane, generalul Alexandru Mustață, un personaj cu totul controversat, descris de contemporani drept „o namilă cu cap de rândaș” și celebru pentru mitocănia și vulgaritatea manifestată în orice situație, ordonă populației „să nu opună rezistență față de ocupații germani”. Abuzurile erau însă atât de dese și evidente, că până și conducerea Poliției a fost nevoită să intervină spre a le stopa. De pildă, nemții au confiscat inclusiv moaștele Sfântului Dumitru, adăpostite de Biserica Patriarhiei, și le-au restituit doar de teamă că populația s-ar putea răscula pentru a i se reda patrimoniul spiritual.

Din păcate, în lipsa personalului competent, efectivele poliției au fost completate „cu elemente fără pregătire, certate cu Codul Penal”. Posturile de comisari de poliție au fost ocupate, oarecum forțat de profesori de liceu, gazetari și intelectuali colaboraționiști. Dacă poliția a făcut curățenie după război, eliminând elementele neavenite, în alte domenii ale vieții publice, judecata a întârziat, fapt ce conduce la unele similitudini și cu situația din zilele noastre.

În tot acest purgatoriu traversat de societatea bucureșteană între 1916-1918, trebuie remarcată și trecerea pe la conducerea Poliției Capitalei a profesorului de istoria artei *Al. Tzigara Samurcaș*, un om de echilibru despre care chestorul de poliție Vasile Daschievici, autorul lucrării „Istoricul Poliției Capitalei” (Tipografia „Cultura”, 1934) nota: „La o părintească și cinstită gospodărie se reduce rolul Poliției și la ocrotirea persoanelor și la salvarea cât de cât a bunurilor românești”.

În același an, 1917, maiorul Brezoianu, comandantul sergenților de oraș, declara: „Anul care se sfârșește reprezintă în istoria neamului cea mai dureroasă pagină. Niciodată în decursul vremurilor țara noastră nu a fost mai

umilită... În speranța unor vremuri mai bune, urez spor întregului personal polițienesc, și nu mă îndoiesc că vom vedea cu toții rodul muncii și al cinstitei noastre stăruințe”.

În țară, cadre ale poliției au mobilizat, în lipsa autorităților competente, populația civilă, și în special tineretul, în vederea opunerii de rezistență în fața inamicului. Trei cazuri sunt semnificative în această privință.

Primul se referă la subcomisarul de poliție *Ioan C. Popilian* din Târgu Jiu care a organizat, la 14 august 1916, cu ajutorul populației civile și a cercetașilor din Cohorta „Domnul Tudor”, apărarea podului de peste Jiu. Sergenții de oraș, conduși de subcomisarul Popilian, împreună cu 150 milițieni conduși de un unchi al scriitorului Mihail Sadoveanu, căpitanul în rezervă Petre Sadoveanu și elevii cercetași ai Gimnaziului din localitate, între care se afla și Ecaterina Teodoroiu, viitoarea „eroină de la Jiu”, au opus rezistență trupelor germane care forțau intrarea în oraș. Însuși Popilian a dat un exemplu personal, ieșind primul la atac, fiind cu acest rănit. După război Ioan C. Popilian, devenit comisar-șef a activat în cadrul Poliției orașului Târgu Jiu.

Un caz asemănător s-a produs la Turnu Severin, la 22 iulie 1917, când nemții l-au arestat pe învățătorul *Victor Popescu*, sub acuzația că a organizat un grup subversiv de partizani. Cu același prilej a fost arestat, schingiuit și suspus la suferințe morale, patriotul Mihai Cernăianu, care, spre meritul lui nu a dezvăluit nimic din ce știa, dușmanului.

La Brăila, comisarul de poliție *Alexandru Popovici* a creat o adevărată rețea informativă din care făceau parte și elevi ai liceului din localitate. Aceștia urmăreau mișcările trupelor germane, notându-le cifrat, și trimiteau mesaje închise în sticle astupate ermetic, pe care le lansau pe Dunăre. Comisarul Popovici, în calitate de șef al Poliției portului Brăila cunoștea locurile unde erau amplasate depozitele de muniții ale inamicului, precum și poziția navelor de luptă. Aceste informații erau comunicate trupelor române, prin același sistem al sticlelor lansate pe Dunăre.

În baza informațiilor primite de la polițistul brăilean, trupele române au efectuat mai multe raiduri aeriene, bombardând navele inamice. Surprins și demascat de contraspionajul german, comisarul Popovici a fost judecat și condamnat la moarte. Sentința a fost executată la 22 iulie 1917, alături de polițist fiind executați și alți 10 locuitori ai Brăilei dintre care 5 elevi.

După 1990 jertfa polițistului Popovici, care a suportat atât martiriul interogatoriilor cât și pedeapsa capitală a fost recompensată prin acordarea gradului post-mortem de chestor de poliție și constituirea unui club al polițiștilor care îi poartă numele.

Despre faptele de eroism ale polițiștilor români în vreme de război s-au pronunțat atât istoricul Constantin G. Giurescu, dar și istoricii Augustin Deac și Ion Toacă, în lucrarea „Lupta poporului român împotriva cotropitorilor”, București, Editura Militară, 1978.

2.3. Acțiunile forțelor de ordine pe timpul Marii Uniri – 1 Decembrie 1918

În cursul anului 1918 Ministerul de Interne a fost condus succesiv de către generalul Constantin Sărățeanu (ianuarie-martie 1918), Alexandru Marghiloman (ad.interim., până la 24 octombrie), Arthur Văitoianu (până la 29 noiembrie) și Gh. Măzescu (noiembrie 1918-septembrie 1919). Acesta din urmă a făcut parte din cabinetul condus de Ion C. Brătianu și este apreciat de istorici drept unul dintre cei mai competenți miniștri de interne ai României (2).

Având în vedere că anul 1918 a fost foarte bogat în evenimente care au schimbat cursul ulterior al istoriei României, vom semnală câteva elemente ce au marcat evoluția Ministerului de Interne. Astfel, în urma unirii Basarabiei cu România (27 aprilie 1918) la nivelul ministerului s-a constituit un *Subinspectorat General al Siguranței Statului*, cu sediul la Chișinău. În același an, respectiv la 1 iunie, s-a modificat și Legea de organizare a Jandarmeriei rurale. Cu acest prilej s-a înființat *Corpul*

Jandarmeriei, organizată pe brigăzi, regimente, batalioane și companii teritoriale.

La nivelul fiecărui județ funcționa o companie de jandarmi, cu două sau mai multe plutoane, comandate de un căpitan. Cea mai mică unitate teritorială era postul de jandarmi, condus de un șef de post, cu grad de plutonier și alcătuită din mai mulți jandarmi.

Începând cu șeful de plasă, până la ofițerii care alcătuiau comandamentele teritoriale de jandarmi, toate cadrele trebuiau să fie absolvenți ai școlilor militare de profil și erau promovați exclusiv în baza efectuării unui stagiului de cel puțin 3 ani. Batalioanele de jandarmi reprezentau principala forță de menținere a ordinii publice, menită să prevină și să lichideze tulburările publice. În același timp, continuau să funcționeze, la sate, subunitățile de jandarmi rurali.

La 28 octombrie 1918, ca urmare a evoluției rapide a situației de pe front s-au înființat 6 noi regimente de jandarmi, care au luptat cu arma în mână, alături de trupele Puterilor Centrale, pentru eliberarea pământului Sfânt al Transilvaniei. Tot Jandarmeria Română a organizat, la 12 noiembrie 1918 marea manifestație populară care a avut ca obiectiv alungarea trupelor germane de ocupație din București. Ulterior, trupele aliate au fost întâmpinate cu flori în capitala eliberată.

La 28 octombrie Guvernul României a pus în vedere mareșalului von Mackensen să părăsească, împreună cu cei 200.000 ostași germani, teritoriul românesc. Trupele de jandarmi au primit misiunea de a escorta armata germană pe drumul retragerii, împiedicând, prin adevărate acte de bravură, încercările inamicului de a distruge elemente de infrastructură: poduri, căi ferate, șosele.

Cu mult tact și umanism, după afirmațiile istoricului V. Bobocescu, germanii au fost ajutați să părăsească România, rezolvându-se în spirit umanitar unele probleme specifice. Se poate aprecia fără exagerare, că alături de forțele armate, jandarmii și poliția „au colaborat în vederea victoriei aliaților, rezistând încercării disperate a inamicului de a produce haos, dezordine și pagube.

În vederea pregătirii actului Unirii, la 31 octombrie 1918, Consiliul Național Român din Transilvania a decis înființarea *Gărzilor Naționale*, organe proprii de ordine și informații, menite să asigure ordinea internă și securitatea cetățenilor pe teritoriul ce urma a fi eliberat.

Gărzile Naționale acționau sub comanda Consiliilor Naționale Muncitorești locale și erau alcătuite, în principal, din cetățeni de etnie română, muncitori, funcționari, meseriași, funcționari, înscriși pe bază *de voluntariat*. Deși aveau, de la constituire un caracter preponderent militar, Gărzile funcționau ca organizații democratice.

Principalele misiuni erau: paza înarmată a sediilor instituțiilor publice, a depozitelor de armament și alimente. Noaptea, membrii gărzilor patrulau în localități, asigurând liniștea și ordinea publică.

În funcție de mărimea localităților, precum și de importanța elementului etnic românesc, Gărzile aveau un efectiv variabil, de la câteva zeci, la mii de cadre. Se apreciază că efectivul total al Gărzilor era de peste 50.000 persoane. Semnificativ este faptul că serviciul de gardă era plătit din contribuție publică, solda unui ofițer fiind de aproximativ 30 coroane pe zi.

Paralel cu Gărzile Naționale românești, mai funcționau în Transilvania și gărzi maghiare și germane, care conlucrau cu cele etnic majoritare pentru soluționarea unor aspecte ce priveau paza localităților.

La Alba Iulia, la 1 Decembrie 1918, paza celor 1229 delegați întruniți la sediul Cazinoului ofițeresc, precum și a mulțimii de peste 100.000 persoane care au ținut să participe la marele act istoric a fost asigurată de Garda Națională locală, condusă de *căpitanul Florian Medrea*.

Planul de măsuri de ordine și pază, elaborat cu mare amănunțime de avocat dr. Ioan Ciceo Pop, în colaborare cu căpitanul Medrea, a prevăzut măsuri specifice de pază a căilor ferate, podurilor și pasajelor. Orașul a fost pichetat, pe sectoare, iar circulația a fost dirijată de militari și membrii gărzilor locale. În oraș funcționau 3 cordoane de siguranță, iar comunicările se efectuau telefonic. Fiecare delegație sosită la

Alba Iulia era însoțită în oraș de câte un ofițer al Gărzii Naționale, care îi stabilea sectorul și limita de acces.

În concluzie, se poate spune să desfășurarea în ordine a Marii Adunări de la Alba Iulia a fost și un succes al activității forțelor de ordine românești.

În același an 1918, ca urmare a intensificării activității unor elemente și formațiuni ostile noului stat național român, s-a constituit *Secția Militară Secretă* (S.M.S.), având în compunere o Secție de informații, alta de contrainformații și o *Secție de propagandă*. Aceasta a funcționat la Cluj, fiind inițial finanțată din surse private (2). Numărul total de membri ai SMS era de 77, dintre care 31 interni și 46 externi iar ca șef al Secției politice și de spionaj a fost medicul Carol Sotel din Rodna Veche (Năsăud), secondat de colonelul Emilian Savu (șeful Secției Militare) și inginerul Gheorghe Chelemeu (Secția Propagandă). La secțiunea muncitorească șef era preotul militar dr. Iuliu Florian.

În ansamblul SMS a îndeplinit în toamna anului 1918, dar și după desăvârșirea Unirii, numeroase misiuni secrete, vizând contracararea acțiunilor militare, subversive ale dușmanului. Cu prilejul Conferinței de Pace de la Paris (1919-1920) SMS a furnizat diplomaților români date și informații deosebit de valoroase pentru susținerea drepturilor românilor asupra Transilvaniei.

În concluzie, Unirea de la 1 Decembrie a fost un act de voință națională săvârșită și cu participarea, activă și energică, a forțelor de ordine din cadrul Ministerului de Interne.

CAMIL PETRESCU – DE LA VULGARIZARE LA FILOSOFIE

1. Mitică Popescu – o ipostază a „miticismului” autohton

Moto:

*Voi scrie până la 25 de ani
versuri, pentru că este vârsta iluziilor;
între 25 și 35 de ani voi scrie teatru
pentru că teatrul cere oarecare
experiență și vibrație nervoasă; voi
scrie romane între 35-40 de ani pentru
că romanele au nevoie de o anumită
maturitate expresivă; abia după 40 de
ani mă voi întoarce la filozofie.*

Camil Petrescu

Cele mai importante faze ale propriei creații artistice au fost anticipate de însuși Camil Petrescu, cu lucidă și definitivă angajare spre un destin literar remarcabil, încă din studenție, pe când era definitiv „sedus” de ilustrul profesor și filozof P. P. Negulescu, în vederea afirmării pe tărâmul filosofiei.

De altfel, în lucrarea „Teze și antiteze”, Camil Petrescu va evoca personalitatea celui care i-a influențat „compoziția spirituală” acceptând că „toată bruma mea de spirit critic și exercițiu logic de care sunt în stare îmi vin din acel joc subțire către zonele rarefiate ale gândirii. De aici, hotărârea examenului permanent, preocuparea către punctul vulnerabil, grija unei lucidități continue”

Dorind parcă să confirme afinitățile lui Camil Petrescu cu filosofia, criticul Tudor Vianu, coleg de facultate și prieten al scriitorului, va consemna în „Jurnalul” său: „La

seminariile lui Motru și ale lui Negulescu, Camil Petrescu avea totdeauna o părere neașteptată, foarte originală, debitată cu precipitarea minții lui rapide”.

Realitatea demonstrează, că scriitorul nu și-a respectat întocmai programul literar anunțat, cariera sa cunoscând meandre mult mai neașteptate decât însuși și-a propus. Dovada este activitatea de dramaturg care i-a acaparat practic o bună parte a vieții, Camil Petrescu fiind autorul nu doar al unui repertoriu dramatic deopotrivă cuprinzător și variat, cât, în premieră în peisajul literar autohton, al unui aparat critic și tehnic menit să pună în valoare, pe un fundament cu totul modern, arta reprezentării dramatice.

Prin demersul critic întreprins în lucrarea „Addenda la falsul tratat pentru uzul autorilor dramatici”, Camil Petrescu va încerca să rezolve raportul antagonic între filozof și artist în sensul sincronizării literaturii cu tendințele filozofice ale epocii sale „Toată viața sa, domnul Camil Petrescu a rămas credincios fenomenologiei lui Husserl, considerând esența teatrului sub unghiul de intenționalitate intelectuală”, nota Ion Biberi în revista „Viața Românească”, din 1938.

Mergând, după cum însuși avea să afirme, pe urmele lui Molière și ale lui Bernard Shaw care, în prefețele propriilor lucrări dramatice au polemizat cu adversarii literari, Camil Petrescu s-a adresat deschis celor care „în exercitarea profesiei și-au luat o stare civilă de împrumut”, notând în prefața la „Falsul tratat pentru uzul autorilor dramatici” că a adăugat cuvântului scris și unele explicații, în dorința de a evita „eventuale devieri”.

Analizând în acest context piesa „Mitică Popescu”, scrisă după propriile mărturisiri între anii 1925-1926, Camil Petrescu a simțit nevoia să-și justifice oarecum interesul pentru acest personaj, ilustrându-și argumentele cu propriul text publicat în programul Teatrului Național, la premiera absolută a piesei. Reproducem din acest articol: „Mitică este bucureșteanul „par excellence”, iar nașul acestui tip nu este altul decât Caragiale. El este frate bun

cu alte personaje sinonime, Lache, Mache, Tache, Sache – iar fizionomia lor morală cuprinde tare ce pot fi și azi sesizate: mucalit fără sare, lăudăros fără pereche, chiulanguiu, crai de mahala, farseur de prost gust etc.

Mitică este pentru străini însuși tipul românului, așa cum Dupont este al francezului, Smith al americanului și Mayer al germanului. Numai că Mitică Popescu al nostru are o reputație foarte proastă, spre marele nostru regret. Pentru francezi, de pildă, „Baron Popesco” este studentul întârziat, care trăiește din împrumuturi, fuge ca să nu-și plătească datoriile și păcălește femeile pe care le seduce cu farmecul său latino-oriental.

Chiar și frații moldoveni, ca să nu mai vorbim de ardeleni, au o părere proastă despre acest personaj pe care îl găsesc mahalagiu, nenerios, afacerist și guraliv, într-un cuvânt urmașul corupt și degenerat al „fanariotismului” politic.

Mai poate deveni, în aceste condiții, Mitică un personaj literar? Dacă însuși Caragiale a admis că la mijloc este o calomnie perfidă și o gravă neînțelegere cu privire la adevăratul caracter al lui Mitică, răspunsul trebuie căutat în profunzimea psihologică a personajului.

Românul reprezentativ este într-adevăr nenerios, flecar și fanfaron doar la prima vedere. Judecat însă după faptele esențiale ale vieții sale el se înfățișează ca un adevărat lord al loialității, un cavaler fără prihană, un erou neînțeles. Aparența sa vulgară și nenerioasă ascunde trăsături sufletești sublime, așa cum oamenii timizi se ascund sub marca unor morocănoși.

Mitică se autocalomniază cu luciditate, tot așa cum „poezia constituie pudoarea marilor sentimente”.

Păstrând tiparul unui Mitică tradițional – asemeni poezilor care respectă forma fixă a sonetului – am încercat să ofer un erou necunoscut, un adevărat inger... Dacă am avut sau nu dreptate, va decide publicul”, își încheia pledoaria Camil Petrescu.

Iar publicul a decis: piesa „Mitică Popescu” a avut de-a lungul timpului cel mai răsunător succes din toată cariera sa dramatică, fiind reprezentată, atât în perioada

interbelică, cât și în reluare, la mijlocul anilor '80, de sute de ori, ceea ce dovedește că personajul creat este mai real decât ficțiunea analitico-filozofică.

În acest context, trebuie să remarcăm faptul că definirea „miticismului” și implicit demitizarea sa, a preocupat și pe alți autori interbelici. Hortensia Papadat-Bengescu, de pildă a creat, în Lică Trubadurul un personaj desprins, de asemenea, din tipologia caragealiană, dar cu un destin diferit. La fel, a procedat și Mihail Sorbul, în nuvela „Dezertorul”. Spre deosebire de autorii citați, Camil Petrescu și-a imaginat un final optimist, menit să valorifice cu mijloacele artei dramatice, atât datele spirituale ale „tipului” uman reprezentat, cât și calitățile atribuite. Păstrând, într-un dozaj subtil, defectele atribuite prin tradiție, alături de calitățile reale ale lui Mitică, autorul a creat o comedie menită să stimuleze admirația față de un personaj care numai aparent avea nevoie să fie corijat.

Așadar, piesa se bazează pe un *dublu comportament* al eroului principal. Mitică este muștruluit de șefi pentru că întârzie la birou, își pierde vremea prin cafenele sau sprijină bara de pe trotuarul din dreptul cafenelei Capșa de pe Calea Victoriei unde acostează femei necunoscute, adaugă mustăți pe fotografia patroanei sau îi imită, în bătaie de joc, gesturile, se ceartă cu colegii pe motive de antisemitism. În același timp, Mitică poate să muncească, la nevoie, nopți întregi fără salariu, renunță la un avantaj material în favoarea băncii unde este angajat și se dovedește că, pe front a fost un erou. În viața personală nu este nici pe departe fustangiul despre care lasă pe alții să bănuiască, ci este mai degrabă un familist convins, care își ajută dezinteresat sora văduvă și un nepot minor.

Această sumă de „defecte”, dar mai ales de calități metamorfozează personajul caragealian într-un tip original de bucureștean, „revizuit” față de modelul clasic.

Sub aspectul compoziției, piesa îmbină comedia de caracter cu cea de situație, rezultând un univers dramatic deopotrivă pitoresc și original. Unul dintre exegeții operei lui Camil Petrescu, Aurel Petrescu remarcă în masiva lucrare „Opera lui Camil Petrescu” (Editura Didactică și Pedagogică,

1972) unele asemănări între piesa „Mitică Popescu” și cea intitulată „Caragiale în vremea lui”, în sensul că personajele înzestrate cu o anumită doză de noblețe sufletească se întâlnesc pe un plan superior al vieții spirituale, indiferent de categoria socială din care fac parte. Concret, Camil Petrescu vedea în însuși Caragiale, devenit personaj dramatic, tot un om condamnat la o poziție socială inferioară statutului său intelectual, asemeni, pe alt plan, lui Mitică Popescu. Într-o societate dominată de „oameni”, respectiv potențați politici abonați perpetuu la funcții, onoruri și recompense, „neoamenii” de felul lui Mitică sau al lui Caragiale însuși au parte numai de ponoase și umiliri. Din rândul „neoamenilor” condamnați să lucreze pentru „oameni” au făcut parte, în opinia lui Camil Petrescu, inclusiv genii precum Slavici, Eminescu sau Caragiale. Atunci când nu au rezistat și au sfârșit în mizerie precum Eminescu (asocierea îi aparține exclusiv lui Camil Petrescu – n.a) „neoamenii” au aspirat la o viață realmente omenească „Fără o cameră curată, fără un pahar de bere mă simt bolnav. Nu am cine știe ce pretenții, dar nu pot să lucrez fără puținul asta”, spunea personajul Caragiale din piesa omonimă, dovedind că lupta cu prejudecățile era chiar mai grea decât lupta literară, într-o societate unde însuși creatorul de geniu era considerat inapt să ocupe demnități sociale, pe motiv că nu e „dintre oameni”. Astfel de asocieri și trimiteri în sfera socio-politicului regăsim și în romanul „Patul lui Procust”, în care un personaj de anvergura lui George Demetru Ladima, poet și critic dramatic în plină ascensiune, este „iremediabil” determinat, de împrejurări sociale potrivnice, să se sinucidă.

Revenind la piesa „Mitică Popescu” regăsim chiar și în indicațiile de scenografie, pe care autorul le face, o ruptură fundamentală între lumea lui Mitică, respectiv cea a micilor funcționari și orizontul suspus al directorilor și patronilor. Cităm: „Scena ei împărțită în două birouri. Zidul din mijloc le desparte. Biroul direcției are fotolii adânci, din piele, o masă luxoasă, o cartotecă americană pentru păstrat acte. Biroul funcționarilor este izolat cu un mic grilaj, se va crea impresia că este improvizat și incomod...”

Încercând să precizăm locul și rolul lui Camil Petrescu în contextul teatrului interbelic se poate pune întrebarea: este superioară piesa „Mitică Popescu” unor creații comune, de tip boulevardier? Răspunsul îl dă, indirect, unul dintre criticii contemporani de maximă autoritate, atât în ce privește opera lui Camil Petrescu cât și aceea a lui Caragiale, este vorba de Mircea Iorgulescu. În eseu „Comunicarea – problema principală a literaturii lui Camil Petrescu” (postfață la *Act venețian* și *Danton*, Editura Minerva, 1983, seria „Arcade”) criticul citat semnală un paradox: anume că cele mai reprezentative personaje ale lui Camil Petrescu nu au capacitatea de a comunica. Pentru a suplini acest neajuns, autorul adaugă o rețea învăluitoare de explicații și indicații regizorale, menite să creeze un meta-text independent și solitar. Tendința aceasta o regăsim cu prisosință și în piesa „Mitică Popescu”. Cităm: „Inspectorul (încântat că a fost de folos, dar foarte autoritar):

— Dar ce a furat pușlamaua asta?

Patroana (foarte simplu):

— Ceva foarte important... inima mea (un surâs încremenit. Mitică e și el uimit) Inspectorul (nu știe ce să creadă, privește aiurit, încruntat, în jurul lui):

— Ei, adică, drăcia dracului!

Patroana (fermecător indignată):

— Ce, adică, ți se pare puțin lucru?...”

Pentru comunicare, este nevoie așadar de un anume *cod* (descriș amănunțit de autor), iar personajele lipsite de acest instrument social sunt condamnate, inevitabil, la ratare.

Scrisă într-un limbaj de scenă accesibil, piesa „Mitică Popescu” este salvată de la mediocritate prin modul cum relansează personajul ... Mitică, fapt remarcat și de Eugen Lovinescu („Mitică Popescu”, în revista „Rampa”, 1928) „Cunoscând severitatea criticii față de producția boulevardieră..., nu pot să las să treacă această ocazie fără a sublinia calitatea dramatică a piesei, unde strălucește pulberea de aur a observației diseminate...”

2. Concepte și idei estetice

2.1. Binomul filozofie – literatură

Singură matematica dă realitate fragmentului. Că filosofia nu realizează mare lucru este și părerea filosofilor înșiși. Ei au spus-o în cele mai felurite forme. Ceea ce e mai curios e că, deși spun acest lucru, ei continuă să scrie neobosit, să umple mii și mii de tomuri. Dar faptul de-a mirare e că ei înșiși nu observă această discrepanță. Că nu îi cunosc semnificația.

C. Petrescu – „Teze și antiteze”

În 1939, după cum rezultă din însemnările de pe manuscrisul „Doctrinei substanței”, aflat în arhiva Muzeului Literaturii, Camil Petrescu, pe atunci aflat în plină maturitate creatoare, la vârsta de 45 ani, începe travaliul lucrării pe care o anticipa drept „o vedere sistemică despre lume”.

Se împlinea astfel un program literar și estetic asumat de scriitor („abia după 40 ani mă voi întoarce la filozofie...”), dar mai ales o vocație filosofică remarcată de dascălii săi de la Facultatea de Litere și Filozofie bucureșteană, din anii 1913-1916, P.P. Negulescu și C. Rădulescu-Motru.

De altfel, firul călăuzitor al „Doctrinei substanței” îl regăsim în activitatea de literat a lui Camil Petrescu, în temperamentul său tumultuos de „spadasin metafizic”, cum l-a numit Felix Aderca, în „bătăliile” purtate încă din anii 1920, când a debutat la revista timișoreană „Facla” cu articole care încercau să trezească și să solidarizeze tagma intelectualilor profesioniști. În acești ani s-a cristalizat, *in nuce* teoria „noocrației”, pe când încerca să reunească organizațiile profesionale locale, definind și conceptul „muncii intelectuale” influențat de „doctrina solidarității” a lui Leon Bourgeois.

Aceste idei și inițiative vor fi reluate și accentuate după 1924, odată cu stabilirea la București, ca redactor la „Săptămâna muncii intelectuale și artistice”, unde a încercat cu obstinția caracteristică să determine „armonizarea intereselor tuturor claselor în numele unui ideal de cultură și umanitate, pledând din răputeri pentru „solidarism social”. Ecouri ample ale acestor idei se regăsesc în toată opera sa literară ulterioară, în personajele emblematice create în teatru și roman, găsindu-și finalitate inclusiv în opera filosofică. Consecvent propriului program ideatic, încă din 1926, Camil Petrescu prefigura „Doctrina substanței” prin eseu „Substanțialismul”, sumară anticipare a doctrinei sale originale și în același timp o delimitare pragmatică față de revistele și curentele literare și critice ale epocii. N. Tertulian, într-un studiu dedicat acestui eseu îl numea „un inventar al propriilor intransigențe”.

Nici după încheierea redactării „Doctrinei”, consemnată de însuși Camil Petrescu la data de 21 decembrie 1941, nu s-a mulțumit cu rezultatul final. Perfecționist și atent la nuanțe, își rescrie propria operă sub titlul „Substanța descrisă din nou în vederea calculului substanțial matematic”, în scopul identificării unui limbaj care, asemenea matematicii, să permită „minim de variante de formulare și transmisibilitate absolută”.

Astăzi, în plin postmodernism, preocupări pentru identificarea limbajului care să transmită, în formulări lapidare și pasaje caracteristice, o gândire esențializată, par firești. Cu atât mai meritoriu este efortul lui Camil Petrescu de a sintetiza idei semnificative ale operei sale filosofice și estetice în formulări memorabile, unele chiar de factură gnostică. Pentru plăcerea spiritului, vom reda două reflexii care ne pot apropia de ritmul interior al gândirii petresciene: „Stil și ritm automat, pitoresc și prețiozitate apar în operele de talent, care reprezintă o formă de evoluție în subspecie. Autenticitate substanțială și ritm concret apar însă în operele de geniu” („Substanțialism”). Ceea de-a doua se referă la cunoașterea filosofică: „Aristotel proiectează lumea posibilităților, dar filosofia este descoperirea de noi posibilități”.

Astfel de oportunități spirituale deschide și lucrarea „Doctrina substanței” din care vom detalia analizând capitolul dedicat ortologiei („știința obiectivării”, cum o definește Camil Petrescu). Pornind de la „Fenomenologia” lui Husserl, autor cu merite fundamentale în constituirea „Științei expresiei”, Camil Petrescu identifică următoarele discipline ale „Structurilor substanțiale”: fizica – studiază energia; chimia – analizează atomul, energia; biologia – celula; psihologia – conștiința; sociologia – obiectivitatea socială și, în sfârșit, noologia – știința substanței. Detaliind, el ajunge la concluzia că în cadrul psihologiei se pot identifica următoarele domenii de cercetare: eul biologic, gândirea dialectică, gândirea adecvată și ortologia (sau știința obiectivării).

Definită și ca știință a „gândirii concrete”, ortologia este în contact permanent cu concretul, păstrând în sine „axa substanțializării”. Camil Petrescu analizează concretul prin trei modalități diferite, având ca element comun structura comparativă. Astfel, el identifică: *obiectivarea științifică* (aceasta conduce potrivit lui Husserl, creatorul fenomenologiei, la un impas filosofic); *obiectivarea artistică* (este totală și concretă); *obiectivarea tehnică* (este cea mai adecvată și se realizează prin măsurare și comparare).

În ceea ce privește obiectivarea expresiei științifice și artistice, acestea sunt capabile să realizeze un indice atât obiectiv, cât și subiectiv al datelor cunoașterii, astfel încât să poată fi reprodus oricând și oricât în condiții subiective.

Cu alte cuvinte, în sistemul filosofic propus de Camil Petrescu, *gândirea artistică este obiectivă și îmbracă obligatoriu forma scrisului* (renunțând la arta de expresie orală, improvizată, omenirea a progresat). Artă evoluează odată cu omul. Acest concept al gândirii concrete a fost enunțat (cu grija de a nu-și anticipa propriul sistem filosofic), în eseu „Modalitatea estetică a teatrului...”, tipărit în 1937. Ideea de bază a lui Camil Petrescu este că arta autentică (nu cea improvizată) este substanțială atunci când depășește orizontul senzorial. Așadar, arta poate dispune de un „indice revelatoriu” care

este chiar conștiința artistului. Iată, deci, rolul artistului în societate: „Menirea artistului este să sporească prin scrisul său conștiința în lume. Aici e puterea lui. Sporind lumina în lume, el izgonește răul, căruia nu-i priește decât întunericul”, spune autorul în „Teze și antiteze”.

În subcapitolul „Modalitățile artistice” autorul identifică vorbirea care reia, într-un complex simfonic modalitatea plastică și pe cea artistică, iar între arte, teatrul este considerat arta cu cea mai complexă structură, îmbinând mai multe modalități artistice (corporalitatea actorului, scenografia, muzica, textul literar). În context, este explicat și conceptul de „frumos” deși autorul recunoaște că acesta nu are rol în exprimarea artistică.

„Frumosul” nu este condiția constitutivă a artei, concluzionează Camil Petrescu, întărind opiniile sale privind anticalofilia. Așadar, autorul constată că valoarea artei este dată de: emoție (plăcerea provocată de frumos), valoarea filosofică și artistică („Arta nu există în sine, ci obligatoriu se raportează la om”); și în sfârșit, armonia.

„Arta nu există fără armonie, dar simpla alăturare armonică a unor teme nu este de natură să producă artă”, este teza estetică fundamentală susținută de Camil Petrescu. Nici goana după „originalitate”, obsesia permanentă a artei revoluționare, cum o numește el, nu sporește cu nimic criteriul valoric. Originalitatea nu aduce decât exhibiționism ostentativ, lucruri făcute pe dos. Concluzia este exprimată aforistic: „originalitatea este pseudovaloare, este noutatea evoluată în subspecie”. Alte subspecii ale artei sunt: academismul și tradiționalismul. Tradiționalismul, spune Camil Petrescu, imită iremediabil „tot ce e mort în cultură”.

De la expresia artistică, autorul trece la „noocrație”, constatând că intelectualul, la rândul său, nu este decât o formă evoluată a subspeciei. Ceea ce-l caracterizează și îl individualizează însă este „exercițiul mecanic îndelung repetat”. Așadar, specialistul este persoana care duce specializarea până la virtuozitatea tehnică, iar cultura este „substanța aservită dialectic”.

2.2. Idei estetice și literare

Moto:

Arta nu se poate dispensa de valoare. Psihologia artei a făcut psihologia tuturor factorilor, dar a neglijat un lucru: psihologia valorii.

Camil Petrescu – „Modalitatea artistică a teatrului”

Principala dificultate în abordarea sistematică a ideilor estetice și literare cuprinse în opera lui Camil Petrescu constă în volumul mare al operei ca și în diversitatea tematică și densitatea ideatică. Inevitabil, trebuie procedat la sinteze și selecții, ceea ce limitează oarecum posibilitatea aflării adevăratului filon ideatic. Există de obicei, ca în cazul fiecărui mare artist, o întreagă literatură memorialistică, comentarii și interpretări ce pun în lumină mai degrabă aderența socială a scriitorului, în funcție de epocile străbătute. Specialiștii, comentatorii oferă în cel mai bun caz fragmente și sinteze de concepte estetico-filosofice culese adesea fără rigoare din operă și care oferă chei de interpretare metafizică socială, raționalistă sau estetică, după caz, a operei. Riscul abordării acestui caleidoscop de citate, unele „obosite” de contactul prea des cu nivelul comun de interpretare este de a pierde din vedere tocmai originalitatea, vitalitatea operei.

Cealaltă cale de abordare, constă în consultarea specialiștilor proveniți din rândurile esteticienilor și al filosofilor. Aceștia sunt tentați adesea să aleagă din operă doar acele idei, concepte, filoane ideatice care le convin, care îi servesc. Pentru a ne feri de astfel de capcane, am ales calea recomandată de însuși Camil Petrescu în „Cuvântul înainte” la studiul „Modalitatea artistică a teatrului” – recursul la estetică. Este calea unanim acceptată străbătută de toți marii gânditori ai lumii. Din păcate, estetica nu oferă o singură metodă de interpretare. Așadar, orice demers menit să pună în valoare

originalitatea ideilor exprimate artistic trebuie să pornească de la metodologia de interpretare.

Camil Petrescu și-a exprimat nedeزمینت interesul față de o anumite *metodă estetică*, cea fenomenologică, rod al gândirii husserliene. Esența acestei științe, atât de admirată de către Camil Petrescu, este că obiectele ca atare nu au valoare estetică, ci doar cele considerate „fenomene”. Așadar nu marmura sau orice alt suport artistic, nu glasul unui actor au valoare în sine, ci numai acele elemente care oferă reprezentare. Cheia de boltă a interpretării estetice husserliene este „intuiția”. („În loc de cercetare, intuiție, în locul argumentelor, intuiție”, întărește autorul). În consecință, în interpretarea artistică nu mai intervin criterii obiective precum adevărul, frumosul, ci se folosesc chei individuale de interpretare. Metoda are aplicare și în estetica generală, în sensul că nu se mai pune în discuție existența valorii estetice, ci se presupune că aceasta există implicit în opera de artă.

Revenind la opera de dramaturg a lui Camil Petrescu putem înțelege doar prin această cheie interpretativă pasiunea dusă până la încăpățănare de a-și susține unele creații care s-au dovedit în timp mai fragile. Publicarea în 1926 a „Falsului tratat pentru uzul autorilor dramatici”, un soi de „Pseudokinegeticos” cu trimitere la lumea artei, s-a dovedit pe termen scurt o catastrofă publică, iar pentru posteritatea literară o sursă de analiză a psihologiei artistului. Dincolo de ideile estetice și regizorale cu totul avangardiste, Camil Petrescu s-a dovedit apărându-și în special piesa „Mioara”, dar și celelalte opere dramatice, un părinte prea generos ca să fie obiectiv cu propriile progeneruri.

În fond, piesa nu se ridică la înălțimea exigenței despre arta teatrală a lui Camil Petrescu, dar poate că tocmai aici este cheia studiului: să demonstreze pe viu, la contactul social „live” viabilitatea sistemului său estetic. „Minimalizând veselia sau tristețea, făcând glume sau în felul lor blestemând, trăind jucați pe scenă sau protestând în sală, iubind și urând, bucuroși când primesc daruri, fără scrupule când au interese de apărut lăudând sau lăudați,

criticând sau criticați... toți călătoresc sub steaua Mioarei ca pământul sub Steaua Polară”. Așa percepe Camil Petrescu corul mass-media al vremii sale care nu înțelege nimic din „caracterul noocratic al dramei absolute unde personajul autentic este un om de specie nouă, capabil de crize de conștiință de ordin cognitiv, nu moral”. Avea dreptate Camil Petrescu când afirma: „Câtă conștiință, atâta pasiune, deci atâta dramă”.

Revenind la sinteza ideilor estetice ale „Mioarei” voi reitera câteva fragmente risipite într-o operă cu adevărat caleidoscopică despre care se poate spune cu vorbele autorului „nu se poate lipi o etichetă pe apa care curge”:

- Arta este universală... nu există ierarhii de la muzică... la cinematograful. Totul stă sub semnul creației, al metafizicii. În artă apar valori care nu au ecou în contemporaneitate.

- Scrisul e o plăcere superioară, e chin, e ocnă. Nu se scrie cu talent, ci cu sânge.

- Scriitorul are o chemare socială. El sporește prin scrisul său conștiința în lume.

- Critica este selectivă. Ea nu explică, ci urmărește dialectica culturală.

- Nu stilul creează operă literară, ci totalitatea ei.

- Artistul de geniu vede ceea ce există și alții nu pot să explice. El stabilește o semnificație care ordonează haosul.

Ca un corolar al celor reiterate în acest scurt inventar estetic-literar voi semnala capitolul despre „Esența doctrinei artei” din studiul „Modalitatea artistică a teatrului”. Criticul accentuează că esența artei este asigurată de durată. Așadar nu supraviețuirea, ci fondul metafizic al artei constituie durată. Dacă în primele faze ale culturii omenirii omul superior se numea filosof, modelul suprem fiind Platon, care își seducea auditoriul cu pasaje de artă pură, în vremurile moderne filosofia a evoluat către obiectivarea științifică, lăsând libertatea literaților să abordeze nestingherit domeniul artistic. Este exact ceea ce a încercat să sublinieze Camil Petrescu în opera sa filosofică, abandonându-se unui singur criteriu: concretul.

VASILE VOICULESCU – UN ÎNȚELEPT TULBURĂTOR PENTRU ANCHETATORI

Cunoscutul teolog și scriitor Valeriu Anania, cunoscut astăzi ca mitropolit al Clujului, Vadului și Feleacului, sub numele de Bartolomeu, observa, în lucrarea sa de evocări literare „Rotonda plopilor aprinși” (apărută prin grija doamnei Sabina Măduța la Editura „Florile Dalbe”, București, 1995) că între anii 1948-1953, Vasile Voiculescu s-a aflat într-o fază de inițiere, iar apoi de plenitudine a contemplației adică în ceea ce se numește filozofic *isihia*. Sensul acestui termen, grecesc la origine, este de „pace lăuntrică”. Pentru profani opțiunea sa ar putea părea o simplă toană de artist. Pentru un om profund religios, hrănit cu literatura și filozofia universală, cum a fost doctorul Voiculescu *isihia* reprezenta împăcarea cu sine, suprema împăcare dintre existența omului și Divinitate. Contemplându-se pe sine, artistul înțelege universul. „Isihia” asigură creatorului acea liniște profundă, asemănătoare zborului planat al vulturilor, ce-l poartă dincolo de înălțimile accesibile de obicei spiritului omenesc, relevându-i adevăratul sens al creației.

Așadar, ca poet, Voiculescu era „un inițiat în isihie”, în fapt mai mult un practicant al acestui sistem filozofic, cum apreciază Valeriu Anania. Faptul nu trebuie să ne surprindă, cu toate că majoritatea celor care l-au cunoscut mărturisesc că poetul vorbea puțin despre propriile experiențe.

Concluzia avansată de exeget este că pentru artist *isihia* devenise „inspirația înseși”, ceea ce face impropriu aprecierea că Voiculescu era un poet de „inspirație religioasă”. În fapt, el practica „rugăciunea prin artă”, fapt ce explică deopotrivă profunzimea spirituală, dar și răbufnirile erotice transpuse în creația lirică, neobișnuite pentru un om în vârstă de peste 70 ani. Așadar, avem de-a face cu un poet prins între *eros* și *agapé*.

De la acest nivel ideatic, trezirea la realitate, respectiv procesul intentat în octombrie 1958 de Tribunalul Militar al Regiunii a II-a Militare, din București, grupului de scriitori și teologi coagulați în jurul lui Teodorescu Alexandru, zis și Sandu Tudor, din care făcea parte și doctorul Voiculescu este acuzat de „crimă și uneltire contra ordinii sociale” (art. 209, pct. 1, C. P), este o schimbare totală de registru social.

Acuzat că, în calitate de membru al așa-zisului grup al „Rugului aprins”, a manifestat ostilitate față de regimul democrat-popular din R.P.R., poetul Vasile Voiculescu aduce în favoarea sa argumentul că activează în domeniul literaturii și deci nu poate fi un „dușman al clasei muncitoare”. În plus, el doar a participat la discuții, nu a acționat ca făptaș în acțiuni antisociale (v. Procesul Voiculescu – Arhivele Militare Pitești, documente publicate în volumul „Vasile Voiculescu și Rugul aprins”, Editura „Florile Dalbe”, București, 2001).

Iată, câteva fragmente din „Jurnalul interogatoriilor” cum au fost consemnate în Dosarul Voiculescu. Pe scurt, anchetatorul penal al Securității, locotenentul-major Mihăilescu Gheorghe, se străduie, timp de mai multe ore, în ziua de 5 august 1958, să-l determine pe poet să mărturisească „activitatea dușmănoasă îndreptată împotriva autorității statului”.

Cu cât întrebările sunt mai tendențioase, cu atât răspunsurile au limpezimea și curățenia unui artist conștient de valoarea sa. Cităm:

„A: Ancheta îți prezintă poeziile pe care ai declarat că le-ai citit lui Mironescu Alexandru. Pe mapă-i scris „Poezii duhovnicești ale doctorului V. Voiculescu”. Între poezii sunt și unele cu caracter dușmănos față de regimul democrat-popular din R.P.R., cum sunt „Laba neagră” și „Cerșetorul”. Recunoști?”

V.V: Din discuțiile cu Mironescu Alexandru și Benedict Ghiuș a reieșit că ei apreciau foarte mult poeziile scrise de mine.

A: Declară, în continuare ce altă activitate dușmănoasă ai desfășurat contra regimului democrat-popular.

V.V: În afară de aceste poezii, eu altă activitate dușmănoasă n-am mai desfășurat.

A: Nu este adevărat. Ancheta a arătat că dumneata, împreună cu alte elemente dușmănoase, ați desfășurat activitate ostilă. Arată adevărul.

V.V: Declar că n-am săvârșit altă activitate dușmănoasă”.

Interogatoriul a continuat și la 16 august, același an, cu rezultate similare. Permanent, doctorul Voiculescu a susținut că poeziile incriminate nu erau destinate publicării „Nu fuseseră publicate datorită caracterului lor mistic” susține poetul.

„În discuțiile ce le purtam îmi manifestam convingerea că înainte de 23 august 1944 era mai bine, că azi nu este libertate, așa cum era înainte, când noi puteam scrie, azi nefiind admise operele noastre”... Acestea sunt în esență declarațiile doctorului Voiculescu date în fața anchetatorului penal al Securității, în 1958, și în baza cărora a fost condamnat la „cinci ani temniță grea și cinci ani degradare civică”, Instanța mai dispune „confiscarea totală a averii personale” și obligarea inculpatului la 300 lei, cheltuieli de judecată. Din același lot, de 16 persoane, mai sunt condamnați părintele Dumitru Stăniloae, preotul Arsenie Papacioc. Principalii acuzați, respectiv Teodorescu Alexandru (Sandu Tudor) și Ghiuș Benedict primesc câte 25, respectiv 18 ani de muncă silnică.

Totul pentru câteva poezii citite și comentate într-un cadru privat!

Așadar, distanța de la isihie la „crimă contra regimului”, a fost parcursă de „anchetatorul Securității” în pas sportiv, concluzionând: „Sunt suficiente probe în vederea sesizării instanței de judecată”. Ceea ce s-a și făcut, cu urmările cunoscute.

ALEXANDRU DAVILA – POLITIST ȘI DIRECTOR AL TEATRULUI NAȚIONAL

În ultimul an al vieții (1929), la 15 ani de la nefericita tentativă de asasinat, căruia Alexandru Davila i-a căzut victimă și în urma căruia rămâne cu o paralizie severă, dar și cu o imagine publică deplorabilă, ajungând practic un întreținut al familiei, Alexandru Davila își făcea public un fel de bilanț al vieții: „Altădată aveam la dispoziția mea trei elemente de succes: tinerețea, prestigiul și banii. Acum nu mai am nimic. Ce prăbușire!” Survenit prea târziu, cu numai câteva luni înainte de moarte, Premiul Național pentru Teatru, în valoare de 100.000 lei, se va dovedi, în fapt, o satisfacție iluzorie. Alexandru Davila a trăit soarta pe care și-a croit-o, lăsând în urma sa o capodoperă veritabilă, drama „Vlaicu Vodă”, deși paternitatea i-a fost contestată, inclusiv de unii contemporani.

Fiul generalului Carol Davila (întemeietor al învățământului medical din România și al medicinei militare) și al Anei Racoviță se născuse în 1862 și aparținea, prin rudenie, afinități și avere protipendadei bucureștene. Ea rudă de sânge cu Goleștii și Rosetteștii, iar această poziție îl îndreptățea să aspire, de timpuriu, la cele mai înalte ranguri sociale. De altfel, la nici 23 ani, înainte chiar de a susține examenul de bacalaureat la Liceul „Louis la Grand” din Paris (documente de arhivă relevă că nu a obținut niciodată acest titlu, cu toate că și l-a asumat public) spera să fie numit într-un post în diplomatie, la Bruxelles. Întors în țară, va deveni secretar de cabinet al prințului Dimitrie Sturza (fost și viitor prim-ministru al României), „profesor” la Azilul Elena Doamna și jurnalist. Erau ocupații mai degrabă onorifice, pentru că, după cum sigur va mărturisi nu a fost niciodată „apt” pentru viața publică.

În aceeași categorie de slujbe efemere se încadrează și calitatea sa de inspector de poliție (1887), iar apoi, subprefect, și, scurtă vreme, comisar de poliție la Tulcea (1888). Cât de interesat era tânărul Davila de aceste „slujbe” oficiale se va vedea cu timpul. Principalele sale preocupări până la vârsta de 25 ani erau chefurile, vânatoarea de rațe și reuniunile literare. Între „convivii” săi din epocă îi întâlnim pe Vlahuță, Delavrancea și C. Cornescu (cu care era și rudă), cel căruia Alexandru Odobescu îi va dedica „Falsul tratat de vânatoare” („Pseudokynegeticos”, pentru cunoscători – n.a.).

În răstimp, soția sa, (se căsătorise în 1885 cu Hortansa Keminger) devenită profesoară și directoare a Azilului Elena Doamna, sătulă de aventurile soțului, solicită și obține divorțul. Astfel, Davila pierde și o sursă considerabilă de venit, el fiind practic un întreținut conjugal, cu toate funcțiile sale, mai mult sau mai puțin onorifice.

Cu atât mai surprinzător s-a dovedit felul cu care a onorat calitatea de director al Teatrului Național din București (1905 – 1906). Momentul survenea după reprezentarea, la 21 februarie 1902, a dramei istorice „Vlaicu Vodă”. Calitățile dramatice ale piesei fiind puse în valoare de o distribuție de excepție, avându-l în frunte pe C.I. Nottara, iar în alte roluri pe Agatha Bârsescu, Petre Sturdza și Aristide Demetriad, nu vor scăpa criticilor literari, care vor decreta în unanimitate valoarea excepțională a textului.

Din păcate, directoriatul lui Al. Davila nu se va dovedi la înălțimea așteptărilor. Deși a dovedit mult zel organizatoric, punând în valoare, în special serviciile tehnice ale teatrului (scenografie, croitorie etc.), lipsa de tact în lucrul cu actorii, și mai ales cu primul regizor, C.I. Nottara, i-au transformat slujba la Național într-un coșmar. Scandaluri publice, acuzații, defăimări și jocuri de culise vor face deliciul presei vremii. Iată ce declara la 21 decembrie 1905, în Parlamentul României, deputatul Victor Bilciurescu, despre acest conflict „În chestiunea conflictului

ivit între artiștii Teatrului Național și director, găsesc că rolul direcțiunii e depășit. Direcțiunea are răspunderea administrației iar judecarea pieselor ce se reprezintă nu face parte din atribuțiile directorului” (!?). După o serie de demisii spectaculoase, (familia de actori Sturdza), de demonstrații publice și „atenționări” în presa „naționalistă”, în martie 1906, conflictul degenerază într-o mișcare de stradă. Lider „de opinie” este tânărul profesor al Universității bucureștene Nicolae Iorga, care mobilizează studenții în Piața Teatrului. Intervin jandarmii, iar tensiunea crește după ce „publicul” răstoarnă câteva vagoane de tramvai. Depășit de situație, Davila nu se stăpânește și pălmuiește pe unul dintre protestatari.

Este finalul carierei sale publice. Nouă ani mai târziu, după o încercare de asasinat, care îl va țintui într-un scaun cu rotile pentru toată viața, va avea prilejul, pentru multă vreme să reflecteze asupra efemerității soartei.

CONSTANTIN FÂNTÂNERU, UN ÎNAINȚAȘ „MINOR”

Acordarea denumirii onorifice „Constantin Fântâneru” Școlii Generale din comuna Budișteni, județul Argeș are o dublă semnificație. Este vorba, în primul rând de un act de reparație morală făcut de comunitate, de autoritățile publice și de responsabili culturali din județul Argeș pentru un scriitor cu adevărat semnificativ pentru cultura noastră națională.

Numele lui Constantin Fântâneru ar fi trebuit demult acordat nu doar unei școli comunale, ci chiar unui liceu din Pitești sau chiar din Capitală.

Al doilea argument este că scriitorul s-a născut pe aceste meleaguri, respectiv la 1 ianuarie 1907, în satul Glodu și tot aici și-a petrecut o bună parte a vieții, respectiv perioada 1948 – 1975 (a decedat la 21 martie 1975), activând ca profesor de limbi străine, inclusiv la școala care îi poartă astăzi numele.

Dacă despre opera sa cu adevărat unică în peisajul cultural s-au referit, cu mai multă putere de argumentare, critici importanți, am să încerc să mă refer la Constantin Fântâneru omul. Cu regretul că nu l-am cunoscut direct, ci am aflat despre *dânsul* din mărturii familiale și din surse literare, cred că totuși am reușit să-i descifrez multe din trăsăturile de caracter, cu adevărat frumoase și armonioase.

Pentru istoria literaturii, Constantin Fântâneru a fost un scriitor interbelic, romancier, cronicar literar, exeget al operei lui Lucian Blaga, poet și mai ales autor al unei imense „opere de sertar”, cum se spune astăzi, adică al unui corpus de lucrări, încă necercetate îndeajuns, dar care întregesc imaginea unui scriitor harnic, cultivat și extrem de modest.

Pentru cei care l-au cunoscut „nea Costică”, așa cum îi spuneau cei din apropiere, a fost un ocrotitor și un îndrumător al tuturor membrilor familiei sale numeroase, care și astăzi locuiesc la Glodu, un om care a știut să se sacrifice pentru cei apropiați, un om care a plătit nemeritat pentru încrederea care a arătat-o celor din jur, fie oameni iluștri, scriitori intrați azi în patrimoniul național, fie simpli concetățeni, rude, apropiați, cunoștințe.

Despre Constantin Fântâneru, un coleg de generație care l-a vizitat inclusiv la Glodu în anii de studenție, este vorba de dramaturgul Eugen Ionescu scria: *Nu se simte bine nici în sat, nici în oraș, nici printre oameni și nici singur.*

Desigur, observația aceasta, pusă în legătură cu debutul său literar de excepție, din anul 1933 (romanul „Interior”) îl definește ca pe un personaj sensibil, sfios, la limita chiar a adaptabilității sociale. Cu toate acestea, Constantin Fântâneru a avut și o carieră publică de succes: bursier la Colegiul „Sfântu Sava” din București, absolvent al secției de limbi clasice a Universității București, secretar personal și apoi redactor-șef în cadrul trustului de presă, cel mai influent al epocii „Universul”, condus de celebrul Stelian Popescu, un „mogul” de presă, cum am spune azi, Constantin Fântâneru a păstrat neconținut legătura cu universul familial, cu satul natal, cu cei apropiați.

„Satul în care m-am născut se numește Glodu. Este cel mai modest, dacă nu între cele mai modeste sate pe care le cunosc”, scria Fântâneru într-un Jurnal intim.

Aici, la Glodu s-a întors și în anii de după război, atunci când mulți scriitori din generația sa, de teamă, din oportunism sau din lipsă de caracter, l-au abandonat și l-au uitat. L-au primit cu brațele deschise neamurile, frații și sora, nepoții, foștii vecini. Se întorcea un om împlinit literar, dar suferind pe plan moral. Ca mulți scriitori de origine modestă. Fântâneru a suferit enorm într-o Capitală insensibilă la trăirea și dăruirea lui sinceră. Mai mult, au existat critici care au tras o nemeritată perdea de umbră peste însăși cariera sa artistică. „*Până a nu i se întuneca complet mintea*, Fântâneru a publicat lucrarea critică

„Poezia lui Lucian Blaga (1940) și volumul de versuri „Râsul morților de aur” (1940), scria un critic al cărui nume ezit să-l rostesc.

În fapt, Constantin Fântâneru nu a avut nicio clipă „mintea întunecată”, suferința sa fiind de natură morală, nu fizică.

Cât l-a afectat de mult această nerecunoștință publică e greu de evaluat. A tăcut, a luat viața de la capăt și a găsit în slujirea școlii un țel imediat. Nu a abandonat nici scrisul, notând în același Jurnal: „Am trăit pe un tărâm de o suferință inimaginabilă, dar și pe un tărâm de mângâiere și bucurie care să-l depășească”.

Departe de a fi înfrânt, Constantin Fântâneru a găsit chiar la autoritățile culturale ale vremii înțelegere și recunoaștere, e drept parțială. S-a vorbit despre colegii săi de generație care l-au abandonat și s-au ferit să-l revendice. Este vina și păcatul lor, dar s-a spus puțin despre gestul nobil al lui Zaharia Stancu, un intelectual de stânga, care i-a oferit scriitorului sprijin material, pensie și chiar i-a deschis calea spre publicare, în acei ani de îngrădire spirituală.

Din păcate, pentru Constantin Fântâneru, era târziu să revină în literatură. O boală necruțătoare i-a scurtat zilele, fiind înmormântat în cimitirul din comuna natală. Astăzi, opera lui Constantin Fântâneru este pe cale de a fi repusă în circuitul public. Acordarea denumirii onorifice școlii din satul natal este doar un pas modest. Poate și dintre elevii de azi, intelectualii de mâine ai țării, se vor ivi oameni de cultură capabili să valorifice opera cetățeanului nostru.

Argeșul, cu frumusețile sale eterne, a născut mulți oameni de vază. Dacă ar fi să-l amintesc aici pe un alt fiu al comunei Budișteni, scriitorul Nicolae Rotaru, un model de cultură pentru oamenii de la Interne, și nu numai, pe istoricul literar Mihail Diaconescu, inițiatorul revistei culturale „Argeș”, statornic prieten și apropiat al culturii instituționale de la Interne ...

Personal, mărturisesc că aici se află și rădăcinile mele de sânge, îndepărtate și necunoscute, care mă îndeamnă să cultiv, la rândul meu, memoria lui Constantin Fântâneru, răspândindu-i opera în rândul comunității culturale pe care o slujesc.

NICOLAE IORGA, UN OM PENTRU ETERNITATE

Anual, la 27 octombrie, se comemorează ziua când academicianul Nicolae Iorga „a căzut fulgerat de cea mai monstruoasă nerecunoștință umană, torturat, schingiuit, umilit, ucis mișelește” de o gravă „echipă a morții” legionară, condusă de Boeru Traian, secretar general la Institutul Național al Cooperației și șoferul său, Iacobuță Ștefan. Era la cumpăna zilelor de 27-28 noiembrie 1940, în comuna Stejnic din apropierea orașului Ploiești.

Văzuse „lumina zilei” în noaptea de 5-6 iunie 1871, la Botoșani, „lăsând în urma sa o pată de neșters în istoria neamului său, în istoria umană însăși”.

Personalitate complexă, istoric de renume internațională, scriitor, publicist de marcă, întemeietor de instituții culturale și științifice, în țară și străinătate (Paris, Venetia), deputat (din 1907) și senator, Nicolae Iorga a fost susținător al neutralității țării (1914 – 1916), iar din 14/27 august 1916 s-a pronunțat pentru intrarea României în război de partea Antantei. Savant și om politic (prim-ministru, ministru al Instrucțiunii și Cultelor, 18 aprilie 1931 – 31 mai 1932, ministru ad-interim la Interne, până la 7 mai 1931); a întemeiat Partidul Naționalist Democrat, împreună cu prof. A. C. Cuza (1910), de care s-a despărțit după zece ani. A fost colaborator apropiat al regelui Carol al II-lea, fiind numit Ministru Secretar de Stat (10 februarie – 30 martie 1938), iar apoi consilier regal, pledând în fața regelui pentru rezistența armată față de ultimatumul sovietic de cedare a teritoriilor românești Basarabia și Nordul Bucovinei.

Nicolae Iorga a stârnit atâta admirație și respect, încât niciodată numele de român n-a fost rostit mai des și cu mai multă considerație, în epocă, decât atunci când se

asocia cu persoana sa. Ca atare, vestea stingerii din viață, în condiții cu totul neobișnuite pentru un om care făcuse atât de mult bine pentru istoria românilor și istoria universală, a zguduit și revoltat opinia publică românească și cea internațională.

În țară puține au fost vocile, în acele vremuri tulburi, care au îndrăznit să protesteze ori să înfiereze actul comis de asasinii orbiți de pasiunea lor „legionară”. „Ceea ce nu puteam prevedea, remarca istoricul și fruntașul liberal Gheorghe Brătianu, decanul Facultății de Litere din București era însă „tăcerea care s-a lăsat în jurul mormântului său proaspăt ca o pâclă rece de sfârșit de toamnă”. Își puna în continuare întrebarea care va fi atitudinea acelor care l-au înconjurat cu onoruri, admirație și respect „care l-au însoțit în timpul vieții, sau vor răsări atunci unele din criticile și adversitățile care nu îndrăznesc să se manifeste mai devreme?”

Cuvântul de doliu a fost rostit de președintele Academiei Române, profesorul Constantin Rădulescu-Motru care a prezentat „figura de legendă, încă din timpul vieții și care va câștiga în grandoare cu cât timpul va trece”.

Drapelele a 47 de universități s-au plecat în bernă, în semn de recunoaștere a prestigiului științific dobândit de Nicolae Iorga. La șapte din acestea a conferențiat „la cotele cele mai înalte în multe domenii, fiind un adevărat simbol al demnității umane”, după cum transmitea telegrama Academiei din Paris, datată decembrie 1940. În același spirit se pronunța și criticul de artă francez Henri Focillon, în scrisoarea către bunul său prieten, academicianul George Oprescu, referitoare la Nicolae Iorga, care „face parte pentru totdeauna din istoria României și a Europei, nu numai ca un om și un spirit mare, ci ca una din acele forțe naturale, fără de care nu-i posibil să înțelegem un neam și o tradiție”.

Considerat pe bună dreptate, de cei care l-au iubit „fizicește nemuritor, ca făcând parte din trupul țării noastre ca Dunărea și Carpații”, Nicolae Iorga a fost evocat în numeroase necroloage chiar în anul jertfelor românești –

1940, datorate unor istorici sau istorici literari, precum Constantin Giurescu și Nicolae Cartoian.

Durerea simțită de soția celui dispărut, Ecaterina Iorga a fost alinată de scrisorile de condoleanțe adresate de George Oprescu, Martha Bibescu și Eugenia Ianculescu – din partea Școlii Române din Paris, care au deplâns „simbolul independenței țării și al demnității umane”.

Adânc mișcat, 29 noiembrie 1940, criticul de artă George Oprescu scria: „Știu că nimic nu poate îndulci imensa durere de care ești acum copleșită. Mai știu că ai exprimat dorința ca înmormântarea profesorului să se facă numai în prezența familiei. Îngăduie-mi totuși să mă asociez, timid și respectuos, la ce trebuie să simți acum D-ta și copiii D-tale. L-am iubit și stimat pe Profesor, cum n-am iubit și stimat în așa grad, pe nici altul din profesorii mei. El m-a făcut să simt, alături de dragostea de părinți și de prieteni pe cea, amestecată cu respect, pentru un îndrumător și cred că nu sunt singurul. Cu mine mai sunt și alții, care ne simțim astăzi sdrobiți, alături de D-ta”. Cu prilejul comemorării a șase luni, în 15 mai 1941, de la dispariția lui Nicolae Iorga, la cererea Marthei Bibescu și a familiei sale a fost oficiat un parastas la Biserica Brâncovenească de la Mogoșoaia. Iată ce scria Martha Bibescu: „Duhul marelui cărturar și îndrumător de neam era cu noi toți o legătură strânsă cu amintirile domnitorului și marelui mucenic C. Brâncoveanu, jertfa făcută în 1714 și cea făcută în 1940 sunt una și aceleași”.

Față de ceea ce a însemnat Nicolae Iorga, președintele Partidului Național Țărănesc, Iuliu Maniu, deși adversar politic, a avut tăria să remarce în memoriul înaintat în decembrie 1940 lui Ion Antonescu: „meritele nestinse în evoluția gândirii naționale românești și care a fost o podoabă a științei naționale și universale”.

Aurelian Sacerdoțeanu, directorul General al Arhivelor Statului va închina la numai un an de la trecerea în neființă a profesorului său, Nicolae Iorga, „aceluia care va fi întotdeauna însuși sensul vieții noastre: înțelegere omenească a lucrurilor, iubire nesfârșită a patriei și muncă

neostenită de zi și de noapte”, aprecia fostul său student. Îi dedică „lui Nicolae Iorga amintire” împreună cu reputați arhiviști numeroase articole cu privire la recunoașterea rolului și locului pe care de fapt îl merită, numindu-l „cel mai mare prețuitor și sprijinitor al Arhivelor”. Cât de impresionat și de dornic a fost profesorul Sacerdoțeanu să-l urmeze pe Nicolae Iorga, sprijinitorul său pentru desăvârșirea pregătirii la Școala Română din Paris, răzbate și din crezul sintetizat în cuvintele: „Nu văd ce rost ar mai putea avea existența noastră decât aceea de a merge pe căile lui profetice”.

De-a lungul deceniilor, omul de excepție Nicolae Iorga a fost venerat sau hulit, din fericire însă au biruit aprecierile, ședințele Academiei Române constituind fericite ocazii de evaluare a „istoricului total”, de către distinși universitari, membrii ai acestui for științific, precum Gheorghe Brătianu sau Marcu Beza.

Istoricului Gheorghe Brătianu i-a revenit cinstea, dar și greaua încercare de a sublinia, în momentul intrării sale în Academia Română (1941) sau la comemorările din următorii ani, amintirile cele mai semnificative despre inegalabilul Nicolae Iorga. Arhivele Naționale Române păstrează aceste intervenții, ca de altfel și *Conferința* ținută la radio sau la redeschiderea Institutului de Istorie Universală din București. Iată un fragment din Conferința care rezumă importanța Școlii de istorie fondată de Nicolae Iorga. „...Nu pot să mă opresc măcar asupra unei singure laturi evidențiate și anume, lupta sa de decenii pentru afirmarea și biruința idealului național... ne este oare îngăduit să ne reamintim altceva, decât că am citit în 1917, „Neamul Românesc în tranșee, iar în zilele grele în 1918, la Iași”. Evocarea se încheie cu un vibrant mesaj și anume: „Cei care îl deplâng să știe că tragedia ce i-a întunecat sfârșitul face din memoria lui Nicolae Iorga, unul din factorii de seamă care întăresc astăzi conștiința morală a națiunii române”.

Odată cu redeschiderea Institutului de Istorie Universală din Capitală, 6 decembrie 1941, în memoria patronului care l-a ctitorit, Nicolae Iorga, noul director, Gheorghe Brătianu sublinia tăinicia lucrărilor realizate de

cel mai mare publicist și istoric, încât nici „cei mai hotărâți adversari ai săi n-au putut și nu vor putea să-i constate, că nu este un rând din atâtea câte le-a scris care să nu arunce sămânța unei idei, care să nu constituie prilejul unei discuții, care să nu pună probleme ce constrâng la examinare și cercetare și să nu deștepte interesul cititorului, fără de care orice scriere istorică nu mai e știință vie, ci literă moartă”. Rememorările, amintirile legate de audierea prelegerilor profesorului Nicolae Iorga la Universitatea din Paris, la ieșirea din amfiteatru „i-a fost dat să audă exclamându-se: Iorga nu poate defini într-o specialitate, nici mărgini la o epocă sau la o țară. El este o forță a naturii”.

Profund impresionat de moartea năpraznică a titanului Nicolae Iorga și mâhnit de articolul „Am pus capăt definitiv trecutului nostru”, apărut presa de inspirație legionară, Grigore Gafencu, trimis extraordinar și ministru plenipotențial în U.R.S.S., a reacționat prompt și a evocat în volumul „Amintiri din zilele grele, misiunea mea la Moscova (10 august 1940 – 22 iunie 1940)”, meritele „acestui bărbat, care chiar dacă ar fi greșit uneori cu vorba sau cu scrisul, nu era o primejdie pentru nimeni și era o fală pentru toți”. Iorga, muncitor neobosit, cercetător al trecutului... cel mai pătimaș slujitor al idealului de întregire națională...”. Îmi aduc aminte, consemna Grigore Gafencu, de articolele inimoase prin care în timpul războiului trecut, însuflețea voința și credința luptătorilor de pe front. Îl văd în Senat, unde am avut cinstea să-i stau ca adversar și totuși ca prieten, patru ani de-a rândul... Cuvântările sale atingeau uneori culmi de gândire și simțire românească, la care nici un alt orator din zilele noastre nu i se putea ridica”. Și conchidea Grigore Gafencu: *De aceea nu greșelile, ci strălucitele sale însușiri i-au săpat mormântul. Era firesc ca un bătrân care a scris o jumătate de veac de-a rândul, să fie ucis de un tineret care nu mai știe să citească. Era firesc ca apărătorul ideii naționale și a creștinismului românesc să fie doborât în aceste vremi, când religia creștină a ajuns să fie o pornire pătimașă și de misticism păgân, iar naționalismul o aiureală sângeroasă.*

Mărturiile contemporane, fie că este vorba de memorii, sau de imensul tezaur arhivistic păstrat de diverse instituții științifice și culturale, ca și de familia Iorga – Pippidi, ne dezvăluie nemărginita activitate publicistică și politică a patriotului și nemuritorului profesor Nicolae Iorga, Doctor Honoris Causa a numeroase universități.

Parlamentul României a adus un pios omagiu, în cadrul Sesiunii omagiale din 27 noiembrie 1990, ilustrului cărturar și înflăcăratului patriot Nicolae Iorga ca și publicistului și omului politic Virgil Madgearu, ucis în același an fatidic, 1940 cu prilejul comemorării unei jumătăți de veac de la brutala trecere în neființă a acestor mari personalități ale neamului românesc.

MIHAI EMINESCU

ANOTIMPURILE FOTOGRAFICE ALE CHIPULUI

Moto:

Privesc chipurile lui Mihai Eminescu, înșiruite dinainte-mi: acela astral și pletos din tinerețe, cel ușor subțiat de gânduri și de o înfrigurare sentimentală, de la 30 de ani, fața placidă și adipoasă, cu ochi împânziți de o ceață alburie, în ciuda unui zâmbet copilăros și somnolent, din epoca întâiei căderi, masca nietzscheeană, în sfârșit, din ultimii ani, pustuită, surpată ca un crater stins, cu ochi înfundați și stătuți. Privindu-le, omul cel adevărat pare că răsuflă aieva.

G. Călinescu

1. „Pletos și astral...”

Cariera literară a lui Mihai Eminescu (1850-1889) numără doar 17 ani, de la 16 până la 33 ani, vârstă de la care, bolnav, nu a mai publicat aproape nimic semnificativ. Sunt patru *etape* ale creației sale: întâia, de la 1866 până la 1869, când, aflat sub înrăurirea predecesorilor, a scris 43 de poezii, cu care ar fi putut scoate un volum, dar nu a publicat decât 12 texte, însumând 28 pagini; a doua etapă, între 1870-1874, corespunde anilor de studenție la Berlin și Viena, răstimp în care compune aproximativ 200 pagini de poezie și publică abia 35; a treia etapă, cuprinsă între 1875 – 1879 se soldează cu 316 pagini de poezie, dintre care nu publică nici măcar un sfert; în fine, ultima fază, când

Eminescu scrie 202 pagini, mai mult de jumătate nepublicate.

În total, sunt 800 pagini de creație lirică, din care, în timpul vieții, a publicat doar o pătrime.

Născut la 15 ianuarie 1850 (după unii biografi la 1 ianuarie, același an sau chiar de Crăciun, în 1849) poetul a avut parte de „zile copile și albe”, petrecute în casa părintească de la Ipotești (județul Botoșani). Zburdălnicia copilărească, „jocurile june” – scăldatul în balta cea mare din „ochiul de pădure”, ulterior, „Lacul codrilor albastru, încărcat cu flori de nufăr”, încântarea la auzul ghicitorilor și al poveștilor, rătăcirea în „poeticul labirint” al pădurilor de stejari, contemplarea extatică a glasurilor firii, plânsul apelor, corul păsărilor, mirosul adormitor al teiului, tot universul aparținând primului spațiu al existenței îi vor marca destinul. Iar, peste ani, atmosfera irepetabilă a copilăriei va isca o nostalgică și fără răspuns întrebare: „Unde ești copilărie, cu pădurea ta cu tot?”

Trecut-au anii ...

Trecut-au anii ca nouri lungi pe șesuri
Și niciodată n-or să vină iară
Căci nu mă-ncântă azi, cum mă mișcară
Proverbe, doine, ghicitori, eresuri

Ce fruntea de copil o-nseninară
Abia-nțelese, pline de-nțelesuri
Cu ale tale umbre azi în van mă-npresuri
O, ceas al tainei, asfințit de seară

Să smulg un sunet din trecutul vieții
Să fac, o, suflet ce din nou să tremuri
Cu mintea mea în van pe liră lunec,

Pierdut e totu-n zarea tinereții
Și mută-i gura dulce-a altor vremuri,
Iar timpul crește-n urma mea
...mă-ntunec!

„Poesii”, 1884

2. „Subțiat ușor de gânduri...”

După libertatea hoinăritului în pădure, urmează rigorile școlii, cu povara constrângerilor și a obligațiilor. Elev la Ober-Gymnasium din Cernăuți (1860-1863) Eminescu este cuprins de aspirații artistice, materializate prin traiul boem, dar plin de înrăuriri creatoare, alături de trupa teatrală Fanny – Tardini – Vlădicescu. Debutează la 16 ani cu o poezie ocazională, „La mormântul lui Aron Pumnul”, care îl face pe editorul revistei „Familia”, din Budapesta, Iosif Vulcan, să declare la 25 februarie/9 martie 1866: „Deschidem cu bucurie coloanele foii noastre acestui june care cu primele sale încercări poetice ne-a surprins plăcut”. Cu acest prilej, editorul i-a schimbat și numele, din Eminovici, în acela de Eminescu.

Așa sună „actul de naștere” al celui mai mare poet român, iar nașul său literar, Iosif Vulcan a avut drept mulțumire publicarea, în revista „Familia”, a poemului „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie”, manifestare de tinerețe a patriotismului ardent al marelui poet național.

Anii de peregrinări cu trupa de teatru a lui Matei Pascaly, de-a lungul ținuturilor Moldovei și Bucovinei, au drept câștig pentru Mihai Eminescu cultivarea imaginarului, a puterii seductive a muzicii, sunetelor și cuvântului, descoperirea zestrei folclorice a poporului român. Mărturiile de epocă îl prezintă ca pe un june exaltat, de o frumusețe olimpiacă, un adevărat erou romantic, prefigurare a geniului luciferic: „Era o frumusețe! O figură clasică încadrată de niște plete mari, negre, o frunte înaltă și senină; niște ochi mari – la aceste ferestre ale sufletului se vedea că cineva este înăuntru; un zâmbet blând și melancolic. Avea aerul unui sfânt coborât dintr-o veche icoană, un copil predestinat durerii, pe chipul căruia se vedea scrisul unor chinuri viitoare.” (I.L. Caragiale, „În Nirvana”).

Curând, se va stabili la Viena, ca student *privatist* la Facultatea de Filosofie, de unde trimite pentru „Convorbiri literare”, poezia „Venere și Madonă”, eveniment consemnat de Iacob Negruzzi, secretarul societății „Junimea” drept: „În sfârșit, am dat de un poet” (5 aprilie 1870).

Când privesc zilele de-aur a scripturilor române
Mă cufund ca într-o mare de visări dulci și senine
Și în jur parcă-mi colindă dulci și mândre primăveri
Sau văd nopți ce-ntind deasupra-mi oceanele de stele
Zile cu trei sori în frunte, verzi dumbrăvi cu filomele
Cu izvoare ale gândirii și cu râuri de cântări

.....

Iară noi? Noi epigonii? ...

Simțiri reci, harfe zdrobite

Mici de zile, mari de patimi, inimi bătrâne, urâte,

Măști răsând, puse bine pe-un caracter de nimic

Dumnezeul nostru: umbră, patria noastră: o frază

În noi totul e spoială, totul lustru, fără bază

Voi credeți în scrisul vostru, noi nu credem în nimic!

„Convorbiri literare”

nr. 12, 15 august 1870

3. „*Placid și adipos, cu ochii într-o ceață alburie...*”

Geniul liric eminescian nu a scăpat intuiției acute a lui Titu Maiorescu, care nota în studiul său „Direcția nouă în poezia și proza română” (1871): „Cu totul osebit în felul său, om al timpului modern, iubitor de antiteze, cam exagerat reflexiv, mai peste marginile iertate, până acum așa de puțin format încât ne vine greu să-l cităm îndată după Alecsandri, dar în fine poet, poet în toată puterea cuvântului, este dl. Mihai Eminescu”.

Perioada ieșeană a poetului (1874 – 1879), cu toate cele trei întreruperi forțate de activitate, reprezintă un răgaz de visare și de creație susținut de stimulente puternice al unei mari iubiri (Veronica Micle) și al unei prietenii literare exemplare (Ion Creangă). Dacă în copilărie colindase plaiurile natale, sedus de graiul polifonic al firii, dacă în adolescență trăise mirajul iubirii de pe dealul dominând inserarea rurală, acum își cheamă iubita în codru, pe un

traseu imaginar, conducând-o pe meandrele păduratice spre un centru revelator. Fascinația imaginarului compensează în această perioadă neîmplinirile realului.

Se bate miezul nopții

Se bate miezul nopții în clopotul de-aramă
Și somnul, vameș vieții, nu vrea să-mi ieie vamă
Pe căi bătute-adeșea vrea viața să mă poarte
S-asemăn între-olaltă viață și cu moarte,
Ci cumpăna gândindu-mi și azi nu se mai schimbă
Căci amândouă stă neclintita, limbă.

„Poesii”, 1884

Tot în acest interval începe și munca de „salahorie” jurnalistică, mai întâi la „Curierul de Iași” (1876-1877) și continuată, după 1880, la „Timpul” din București. Recunoscută, apreciată, ascunsă privirii marelui public, contestată fără a fi măcar publicată în întregime, activitatea de jurnalist a lui Mihai Eminescu reprezintă după unii adevărata față a geniului său, după alții o rătăcire regretabilă. Mai este Eminescu actual ca jurnalist? Dacă judecăm după ideile de forță cuprinse în opera sa, răspunsul este cu siguranță afirmativ. Iată câteva: *principiul selecției pe scara socială, indiferența istoriei* (tradusă azi prin nepăsarea Occidentului față de societatea românească în tranziție), *semibarbaria capitalizării forțate* etc.

Naționalismul eminescian, modern în esența lui, nu este nici șovin, nici exclusivist. „*Ceea ce e neadevărat nu devine adevărat prin aceea că-i național, ceea ce-i urât nu devine frumos prin aceea că-i național, ce-i rău nu devine bun prin aceea că-i național. În fine, fapta rea ori greșită nu devine bună prin aceea că a fost comisă de un naționalist sau în numele națiunii ci este și rămâne*”, scria Mihai Eminescu.

Vorbind despre „Eminescu, sau omul deplin al culturii românești”, Constantin Noica nota în 1975: „După întâia criză, Eminescu simțea că sufletul său este acolo, într-o ladă, două pe care le cerea zadarnic, de la Botoșani, lui Titu

Maiorescu. În ianuarie 1902, când s-a hotărât să descuie, în sfârșit, lacătele, Maiorescu a găsit într-una din lăzi manuscrise vechi românești, alături de culegeri de literatură populară, iar în cealaltă „Caietele” sale, pe care oamenii Bibliotecii Naționale le-au legat în 44 de tomuri, constituind ceea ce Iorga a numit „cea mai vastă sinteză creată de vreun suflet românesc”.

4. „Pustiit și surpat ca un crater stins...”

Devenit, din 1880, redactor șef la „*Țîmpul*”, bolnav trupestă și sufletește, fiindu-i sufletul „acru de cerneală și condei”, Eminescu își petrece zilele între truda zilnică și creația lirică, ajunsă la cea mai strălucită maturitate. Citește, în 1882, la ședințele „Junimii”, prima versiune a „*Luceafărului*”, dar evită să o publice. Tot în manuscris rămân „*Glossa*”, „*Oda*” (în metru antic) și multe altele. În schimb, publică primele patru „*Scrisori*”. Grave neînțelegeri cu patronii conservatori ai ziarului, despărțirea (vremelnică!) de Veronica și polemica violentă cu Macedonski și cu cercul liberalilor îl vor constrânge către un grav și ireversibil pesimism: „Simt că nu mai pot, mă simt că am secat moralicește și că mi-ar trebui un lung repaus ca să-mi vin în fire. Și, cu toate acestea, ca lucrătorii cei mai de rînd din fabrici, un asemenea repaus nu-l pot avea nicicînd și de la nimeni. Sunt strivit, nu mă mai regăsesc, nu mă mai recunosc”, scria dezamăgit Eminescu.

La steaua

La steaua care-a răsărit,
E-o cale atît de lungă,
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii, să ne-ajungă

Poate de mult s-a stins în drum,
În depărtări albastre,
Iar raza ei abia acum
Luci vederii noastre

Icoana stelei ce-a murit
Încet pe cer se suie:
Era pe când nu s-a zărit,
Azi o vedem, și nu e.

Tot astfel când al nostru dor
Pieri în noapte-adâncă,
Lumina stinsului amor
Ne urmărește încă.

„Convorbiri literare”

1 decembrie 1886

Anul 1883 este nefast pentru geniul eminescian. După ce cumpăna sorții ținuse în echilibru ostilitatea realului cu puterea compensatorie a imaginarului, treptat fragilul echilibru se frânge, apele inconștientului invadând teritoriul rațiunii. Totuși, în acest an, apare și „ediția princeps” a operei sale, volumul „Poesii”, Editura Socec (datat 1884), volum îngrijit de Titu Maiorescu și cuprinzând, alături de creațiile publicate în „Convorbiri literare” și altele, inedite, provenite „de pe la unele persoane particulare”.

Anii ce au urmat au constituit un calvar curmat doar de moartea violentă a poetului, la 15 iunie 1889. În același an, piereau cei apropiați lui: la 3 august se stinge, la Vărat, „dulcea Veronică”, la 14 octombrie, la Botoșani, Henriette, sora infirmă care l-a îngrijit în ultimii ani, iar la 31 decembrie, la Iași, „bădia” Ion Creangă.

„Răzvrătit, cu o lipsă de prefăcătorie ruinătoare pentru om, Eminescu a fost un patriot înflăcărat și un denunțător al mizeriei muncitorului rural, industrial și intelectual, îndrăzneț în numele ideii, sfios și blazat în numele său” (George Călinescu – „Masca lui Eminescu”, 1977).

IV. EFEMERIDE DESPRE CEI DE AICI ȘI CEI DE DINCOLO

Moto:

Să te simți mereu ca și cel care poate să ofere onoare și rareori să se ivească prilejul ca altul să te onoreze.

Fr. Nietzsche

*

Toată truda mea constă în a aduna și a compune în mod unitar ceea ce este fragmentar, criptic sau chiar întâmplător.

GRIGORE LEȘE: Ce e cântecul? E o necesitate, un har, un transcendent

Născut în urmă cu peste cinzeci de ani în comuna Stoiceni, județul Maramureș, Grigore Leșe este astăzi unul dintre muzicienii români intrați în universalitate. Este un model de globalizare culturală grefată pe individualitatea etnică a poporului român.

Personalitate complexă a folclorului tradițional românesc, profesorul și muzicologul Grigore Leșe a susținut la sala Centrului de Presă al M.I.R.A., conferința cu tema „Situația actuală a muzicii tradiționale românești”. Urmărită cu interes de publicul, în marea majoritate tânăr, familiar „Conferinței de JOI”, prelegerea s-a dorit „un semnal de alarmă față de situația dezastruoasă în care se află muzica tradițională”. Opinia îi aparține domnului Grigore Leșe, cunoscut nu doar pentru stilul său muzical inimitabil, ci și pentru opiniile, adesea tranșante, dar întotdeauna susținute prin argumente și exemplificări promovate în mod impecabil. Despărțind muzica „tradițională”, de cea așa-zis „populară”, Grigore Leșe a accentuat asupra pericolului schimbării mesajului muzicii tradiționale și al transformării acesteia dintr-un ritual într-un bun de consum. „Ce e cântecul? s-a întrebat invitatul „Conferinței de JOI”. Răspunsul a fost simplu: „O necesitate, un har, un transcendent. Dacă n-ar cânta, omul ar muri”, a susținut Grigore Leșe.

Dușman declarat al kitsch-ului care a invadat inclusiv muzica tradițională, al facilului și al comercialului, domnul Leșe a semnalat și câteva pericole ce pândesc folclorul modern: răsturnarea scării valorilor, confuzia terminologică, golirea de mesaj și schimbarea finalității, respectiv trecerea de la transcendent la comercial.

Acad. RAZVAN THEODORESCU: O perspectivă a Bucureștiului de ieri și de azi

Se spune adesea despre București că este „micul Paris”, un oraș mai degrabă „balcanic” decât european, sau, pur și simplu, un târg de la periferia Europei. Nimic mai fals! Bucureștiul, care a împlinit (pe 20 septembrie 2007) 547 ani de atestare documentară, este „o sinteză urbană superbă”. O spune nu doar un bucureștean, un academician, istoric al artei, fost ministru al culturii ci chiar un om care a scris mult, consistent și cu adevărat frumos despre Capitala României, academicianul Răzvan Theodorescu.

Invitatul „Conferinței de JOI”, și-a făcut timp, între o sedință în plen la Parlament și alte câteva întâlniri politice și culturale, să inițieze, joi, 5 octombrie 2007, la Sala „Marin Preda” a Centrului Cultural al M.I.R.A., un adevărat dialog, avându-i drept interlocutori pe cei mai tineri polițiști, pompieri și arhiviști, dar și pe scriitorii „cu epoleți” de la Cenuclul „Ioan Tecșa”.

Orator desăvârșit, înzestrat cu harul de a vrăji cuvântul, oferind publicului nu doar iluzia unei călătorii imagine prin vechiul București, dar chiar sentimentul acut că nu-și cunoaște și nu-și prețuiește îndeajuns orașul, profesorul Răzvan Theodorescu ne-a purtat, prin timp, în epoci demult trecute. Din păcate, puține case și monumente vechi mai rezistă azi asaltul timpului. Printre ele, un unicat arhitectural este casa negustorului Eliad, astăzi un club de muzică folk, situat în zona Sfânta Vineri. Aici a locuit unul dintre bogătașii vechiului București, care și-a trecut în declarația de avere calitatea de ... „milionar”, adăugând: „N-o fi adevărată, dar e bună!” Bine e, așadar, să fii bogat, dar mai bine e să fii bucureștean, să hoinărești prin zona centrală, reconfigurată și reconstruită în epocile succesive, ale lui Carol I și Carol al II-lea. Astăzi, capitala este, ca multe alte orașe europene, un oraș al contrastelor. Este, după opinia lui Răzvan Theodorescu, „o oglindă intelectuală

a unui popor șăgalnic, inteligent, superficial...” Și ar mai fi continuat istoricul Capitalei, dacă nu și-ar fi amintit că „și demolarea este o formă de reconstrucție”, cu referire directă la cele peste 22.000 monumente istorice care așteaptă „sponsorii”, sau doar buni gospodari ca să le pună în valoare.

O conferință, cu tâlc și cu bătaie lungă. Se dovedește că cine vrea, poate să facă ceva și pentru Bucureștiul nostru „iubit”.

MARIUS-CIPRIAN POP: Tradiții Pascale la români – Perpetuuul început

Un început perpetuu, o speranță că a mai căzut o redută a comunicării culturale, că s-a mai stins o prejudecată și anume că la Interne nu se practică dialogul, ne-o oferă programul săptămânal „Conferința de JOI”. Dacă astăzi tot mai multe instituții publice organizează – săptămânal sau lunar – conferințe culturale, de la Teatrul Național, la Fundația „Cuvântul”, de la Institutul Francez la Muzeul „Grigore Antipa”, aceasta nu scade cu nimic meritul de a deschide și în acest domeniu o fereastră spre comunicare și dialog.

Conferința susținută joi, 13 aprilie 2006, de părintele Marius-Ciprian Pop, a adus o veritabilă surpriză în modul de abordare a temei. În loc să inițieze un dialog ecumenic privind comportamentul creștinesc în postul Paștelui, părintele Pop, el însuși un model de polivalență culturală – în egală măsură teolog, dar și interpret original și sensibil de folclor – a preferat o incursiune în etnologie. Constatând, din cercetări proprii, dar și din culegeri aparținând unor iluștri folcloriști, că românii sunt singurul popor european în etnogeneza căruia s-a contopit în mod natural creștinismul, părintele Pop a conchis simplu: „Actul de naștere al românilor este egal cu cel de botez”. Explicația acestui fenomen o regăsim în moștenirea spirituală a

strămoșilor noștri care au practicat în mod natural virtuțile precreștine.

Analizând, rând pe rând, datini precum aprinderea focurilor rituale, constituirea frățiilor și organizarea unor agape pentru vii și pentru morți, inclusiv înroșirea ouălelor, părintele Ciprian Pop a relevat ideea comuniunii directe între poporul nostru și Divinitate, în cadrul unei religii (reliqvare = legătură) având multe similitudini cu creștinismul.

Ca preot și duhovnic, părintele Pop s-a referit și la obligația ce ne revine, în plin post al Paștelui, de a ne ocupa cu prioritate de suflet, de a-l curăți și îmbrăca în cămașa jertfei, după pilda Mântuitorului. *„O lacrimă vărsată pentru patimile lui Hristos este expresia cea mai înaltă a trăirii pascale în spiritul autentic creștin al poporului nostru”*, a conchis invitatul Conferinței de JOI.

ION C. ROGOJANU – Un eminescofil generos

Moto:

În materie de Eminescu, Ion C. Rogojanu este, fără îndoială, cel mai mare bibliofil din România.

Dr. Lazăr Cârjan

Cunoscut bibliofil, iubitor de carte și documente rare, jurnalist avizat, eminescofil, inițiator al unui ONG unic în România, având ca obiect de activitate promovarea ospetiei, ca valoare fundamentală a spiritualității naționale, donator generos al unor fonduri cuprinzând cărți, publicații și documente de arhivă, purtând pecetea atingerii de mari personalități ale culturii din trecut și de azi, găzduite de instituții de prestigiu din țară, Ion C. Rogojanu (născut la Cotești, județul Vrancea, la 3 noiembrie 1939) se prezintă în

fața publicului din Ministerul Internelor și Reformei Administrative cu o expoziție, concentrată și selectă, conținând valori bibliofile din patrimoniul românesc ce nu au echivalent.

Gestul domniei sale, deopotrivă cultural dar și profund educativ, ne conduce spre un univers care vine în consonanță cu tema Salonului internațional de carte juridică, civică, polițistă și administrativă al M.I.R.A. Cartea românească veche, dar și colecțiile de publicații, documente și obiecte care au aparținut unor importanți scriitori nu sunt suficient cunoscute de publicul larg.

Oferind un eșantion din comorile sale culturale, Ion C. Rogojanu denotă nu doar competență și finețe în selecția și valorificarea tezaurului documentar dar, mai rar în zilele noastre, o generozitate și un devotament cu adevărat nobile pentru cinstirea lui Mihai Eminescu și a valorilor de arhivistică și bibliofie.

De aceea, expoziția reprezintă, fără niciun dubiu, un eveniment.

AURELIAN BĂDULESCU: Când lutul prinde viață

De mii de ani, oamenii locului au prelucrat lutul în scopul confecționării de obiecte de uz casnic. Olăritul, atestat pe teritoriul României încă din zorii neoliticului, are și astăzi adepți fideli.

Într-o epocă a plasticului și a efemerului, pământul ars, înrupt în străchini ulcioare, vase, măști ori instrumente muzicale, ne fascinează și ne trezește nostalgia autenticului.

Născut într-o zonă tradițională a prelucrării lutului, Vâlcea, artistul plastic amator Aurelian Bădulescu dă viață unei idei geniale - pământul este bun și pentru sculptură cu tentă umoristică.

Polițist de profesie, Aurelian Bădulescu nu privește arta sa ca pe o afacere. Nu-și comercializează operele la colț

de stradă, ci lucrează pentru propria plăcere, pentru prieteni, colegi și cunosători.

Arta sa, efemeră prin materialul utilizat, devine permanentă prin plusul de talent investit. Chipurile sale – adevărate șarje umoristice — sunt vii și vorbesc.

Este o expoziție unică, o dovadă a talentului ce nu cunoaște îngrădiri.

AURELIAN-IULIUS ȘUTĂ – ȘAI: Orgoliul deșteptăciunii oltenești

Oltean prin naștere, autodidact din vocație și polițist de nevoie, Aurelian-Iulius Șută – ȘAI se autocaracterizează drept „singurul agent principal șef care nu deține burta corespunzătoare gradului”. A debutat cu grafică satirică și caricatură în 1990, în județul natal, Gorj, reușind, după o serie de ocoluri mai mari sau mai mici pe simezele locale, de la Urziceni, Slatina, Caracal și Târgu Jiu, unde „a luat potul”, cucerind cam toate premiile întâi, premiile speciale și marile premii, să plece, pe urmele lui Brâncuși, până la Pouzages (Franța), unde caricatura sa a făcut casă bună cu Bordeaux-ul local. Autor a peste 300 de lucrări publicate (inclusiv în revistele „Poliția Română” și „Pentru Patrie”), îndrăgitul ȘAI nu s-a lăsat mult rugat, onorând și saloanele de carte ale M.I.R.A. cu harul și imaginația sa debordantă.

*

„Aurelian-Iulius Șută – ȘAI m-a convins întâi prin stilul său exploziv. Pe urmă, ceea ce m-a făcut să-l trec printre certitudinile caricaturii românești a fost maniera prin care tușează, în spirit gorjenesc, genul. Aduce ceva ce ține de orgoliul deșteptăciunii oltenești și sclipirea unică a talentului pus pe luatul în răs a viciilor și metehnelor lumii noastre”.

Mihai Pânzaru-PIM

Cu Mihai Pânzaru - PIM despre vocația culturală la Interne

— *D-le Mihai Pânzaru - PIM, cum ați ajuns să-l remarcați pe colegul nostru, Aurelian Iuliu Șută?*

— Eram într-o deplasare artistică la Târgu-Jiu. Am văzut atunci o expoziție stradală cu desene ale sale. Mi-am zis „Mă, ce talent are băiatul ăsta, cine o fi?” Surpriza a fost când am aflat că este polițist.

Când i-am dat premiul cel mare, la Târgu-Jiu, am ținut însă seama doar de talent. Mi-a arătat mapa cu lucrări și am remarcat nu doar linia foarte liberă, dar și capacitatea de a se exprima prin desen artistic, chiar academic.

Faptul că este polițist este pozitiv, dar nu revelator. Sunt artiști și printre ingineri, ca și în multe alte profesii...

— *În calitate de umorist vă îndreptați săgețile și împotriva polițiștilor?*

— Doar atunci când își uită menirea. Pădure fără uscături nu exisă. Chiar și între caricaturiști sunt oameni și oameni.

— *Există o legătură între expoziția de caricatură și Salonul de carte al Internelor?*

— Legătura este următoarea: la Târgul „Gaudeamus”, (ediția din anul 2000 - n.a.) ce a avut o anvergură aproape internațională, Ministerul de Interne și-a asumat, alături de Radiodifuziune, responsabilitatea organizării. Așadar, acțiunea noastră este un răspuns la această chemare a dumneavoastră. De altfel, la ora actuală, cu excepția Ministerului Culturii și Cultelor puține instituții se mai implică în acțiuni culturale. Faptul că Ministerul Internelor și Reformei Administrative intervine în forță inclusiv în domeniul cărții și al creației culturale confirmă această vocație culturală.

VASILE MIZDREA: Evoluând în jocul destinului

Născut la 6 august 1949, în satul Oancea, județul Brăila, într-o familie de țărani truditori ai pământului, Vasile Mizdrea și-a petrecut copilăria și adolescența în satul natal, fiind fascinat de lumea cărților: *Tăvălitul prin fâneață, mirosul de pelin și cucurbițică, descântecul melcului pe-o frunză de pătlagină, mă fascinau, mă trăgeau mereu spre o sensibilitate despre care nu credeam că într-o bună zi le voi așeza într-o pagină de cartel*, va mărturisi mai târziu.

După absolvirea Liceului Teoretic din localitatea Movila Miresei (1967), revine la Oancea, unde funcționează ca învățător suplinitor, până în 1969, când este încorporat la arma „grăniceri”. În timpul stagiului militar, este înaintat la gradul de sergent și îndeplinește funcția de comandant de subunitate de frontieră, pe Dunăre. Ulterior, din 1971, devine ofițer activ la M.A.I. și lucrează la mai multe subunități din județele Constanța și Tulcea.

Folosește timpul liber pentru lecturi fundamentale, devenind un adept al prozei de inspirație lirică, ilustrată la cel mai înalt nivel de Fănuș Neagu.

Între 1983-1985 urmează cursurile Academiei de înalte Studii Militare , fiind licențiat în disciplina „Științe militare”. Ulterior, va ocupa funcții în Comandamentul marii unități de la Constanța, iar, din 1998, se mută la cerere la Inspectoratul de Poliție al județului Constanța, în prezent, fiind pensionar.

Concomitent, își face debutul în presa militară publicând constant versuri, eseuri și reportaje în „Viața armatei”, „Apărarea patriei”, „Grănicerul” și în gazeta „La datorie” și sporadic, în publicațiile literare ale vremii, „Luceafărul” și „Tomis”. În 1995 publică la Editura Militară, volumul de nuvele „Noaptea cocorilor albi”, urmat de romanele „Jocul destinului”, Editura Ministerului de Interne

(1998) și „Hotarul singurătății”, Editura Ex-Ponto, Constanța. 2000.

Evoluând în buna tradiție a literaturii române, Vasile Mizdrea se înscrie în categoria prozatorilor lirici, continuând pe coordonatele stabilite de Vasile Voiculescu, Ștefan Bănulescu și, bineînțeles ale maestrului său de necontestat, Fănuș Neagu.

MARIN ULEI – Un Paganini al țambalului

Rare sunt momentele când țambalul devine vedetă într-un concert. Timbrul muzical specific al acestui străvechi instrument cu coarde și ciocănele este, când grav, asemenea pianului, când vioi, expresiv, debordant ca o respirație a sunetului. Gama emoțională diversă exprimată la țambal, îl impun ca pe o emblemă a folclorului nostru muzical. Este nevoie de multă măiestrie ca să-i înlănzești corzile împletite și țesute asemenea unei pânze, sau să mânuiești, într-un echilibru vrăjitoresc, cele două ciocănele.

Toate aceste calități le deține „maestrul” Marin Ulei la modul superlativ. Descendent dintr-un vechi neam de lăutari din comuna Pietroaia, județul Dâmbovița, a învățat țambalul de la vârsta de 4 ani. Mai târziu, s-a impus la Festivalul internațional de folclor de la București, din 1960, fapt ce i-a deschis porțile Liceului de Muzică nr. 1, „Dinu Lipatti”, clasa George Pantazi. După absolvire, a cântat la Ansamblul Doina Studenților, iar din 1974, la propunerea dirijorului Constantin Arvinte, devine instrumentist al „Ciocârliei”.

Azi Marin Ulei împletește activitatea muzicală cu aceea de dascăl de țambal, fiind, la rândul său, titular al catedrei de specialitate de la Liceul „Dinu Lipatti”.

VASILE BLENDEA: Cronicar al clipei

Ne-a părăsit în luna noiembrie 2005, discret și modest, colegul, prietenul și maestrul nostru în arta „convialității”, Vasile Blendea. Avea în buletin vârsta de 68 ani, dar spiritual îi era mult mai tânăr. Dincolo de clipa vremelnică, Vasile Blendea a învins, prin arta sa unică, moartea și uitarea. El este viu, așa cum va rămâne și creația sa originală. Imaginea sa ce stăruie în memoria colectivă, este aceea de învingător.

Rând pe rând, dascăl de română într-o comună de ilfoveni, corector la „Munca”, pentru a se stabili, din 1971, fotoreporter la Radiodifuziunea Română, instituție din care s-a și pensionat în 1999, Vasile Blendea (născut în Peștișani de Gorj) a rămas, în aproape 30 de ani de carieră jurnalistică, consecvent sie însuși: cronicar al clipei.

Ochiul său fotografic a memorat pentru eternitate, cu har și inspirație, chipuri memorabile: actori, vedete ale muzicii, teatrului și artei plastice, dar mai ales scriitori, mulți dintre ei declarându-l „fotograful lor personal”. Așa a ajuns Vasile Blendea să dețină cea mai cuprinzătoare arhivă foto-documentară din țară, o adevărată sinteză a istoriei literaturii române contemporane, eternizată pe peliculă. Mărturii unice despre Arghezi, Marin Preda, Geo Bogza, Zaharia Stancu, Jebeleanu, Philippide, Nina Cassian, Fănuș Neagu, Al. Piru, D. R. Popescu, ca să nu-i amintesc decât pe clasici, multe cadre rămânând încă inedite, sunt dovada unei abnegații de o viață dedicate profesiei.

Personaj ubicuu, înzestrat cu real talent dramatic, modest și neobosit vânător de imagini, Vasile Blendea a fost un conviv de excepție, tolba sa cu amintiri despre scriitori fiind practic nepuizabilă. Cu mai multă sânguință ar fi putut publica cel mai original best-seller al deceniului: Fața nevăzută a literaturii contemporane. Și, cine știe, poate că primele file s-au și așternut ...

ION ARAMĂ – Cândva, vom cumpăra blazonul de „bărbat cu armata făcută”

În „Antologia jurnaliștilor militari „Arma de care aveți nevoie (1990-1994)”, numele lui Ion Aramă figurează, întâmplător sau nu, între cele a doi jurnaliști tineri sau relativ tineri – Viorel Amzărescu și Nicolae Baboi (alias Radu Voinescu). Este poate și aici un semn că Ion Aramă, la cei 67 de ani neîmpliniți (se născuse pe 18 octombrie 1936, la București) era, spiritual vorbind, între cei mai tineri și mai proaspeți reporteri și scriitori purtători de uniformă. Fin condeier, Ion Aramă era capabil oricând să surprindă un gest, un amănunt sau un înțeles nou într-o lume de o diversitate dezarmantă.

Întors dintr-o călătorie în America, Ion Aramă nu uita să povestească celor apropiați că nu doar americanii au eroii lor, recunoscuți și omagiați unanim de o națiune „tânără”, în căutare perpetuă de modele, simboluri, ci și românii, care, cu același geniu aplicat, dar la o altă scară socială și economică, au știu să croiască, pe creasta munților, un drum unic: Transfăgărășanul. Continuând firul demonstrației, era surprins de gestul superb al americanilor, de a arbora, la poarta casei, drapelul național, alături de inscripția „Îi susținem pe soldații noștri”. Acest obicei va deveni și la noi o obișnuință. Concluzia firească era că, la rândul nostru, vom plăti cândva prețul blazonului de „bărbat cu armata făcută”.

Despre aceste impresii fugare și multe alte întâmplări din anii când, la aceeași redacție a săptămânalului „Apărarea patriei”, jurnaliști din mai multe generații ne construiau din scris o armură la asprimile vieții cotidiene, am depănat amintiri, colegi și prieteni, într-o zi ploioasă de septembrie, conducându-l pe ultimul drum pe Ion Aramă. Pentru el, pentru bunul gazetar și om de caracter, miercuri 29 septembrie 2004, trompetul garnizoanei a sunat stingerea.

S-a încheiat, astfel, destinul omenesc al unuia dintre cei mai prolifici autori militari. Oare câți dintre cei care astăzi slujesc țara sub drapel nu au citit, în adolescență, „Cu bricul <<Mircea>> în jurul Europei”, „Rapsodia albastră”, „Trecătoarea de fier” sau „Detașamentul Călina”, sau câți iubitori ai genului polițist nu au savurat „Nu trage, Sahib” ori „Soldații ultimei șanse”?

Prezență activă, alături de scriitorii și jurnaliștii de la Interne la toate evenimentele editoriale și culturale organizate la Centrul Cultural, Ion Aramă a susținut încă de la primele ediții „Salonul de carte civică, juridică și polițistă” și a girat, cu numele și prestigiul său, debutul sau evoluția literară a numeroși colegi din Interne, autori de literatură de gen.

De aceea, pentru cei mai mulți, el rămâne unicul și inconfundabilul „Domn Profesor”, apelativ venit deopotrivă din calitatea de doctor în filologie (dobândită în 1988), dar și din generozitatea și înțelepciunea pe care ființa sa o emana permanent.

Domn Profesor, sper să aveți vânt prielnic pe mărele reci unde rățăcește acum sufletul dumneavoastră atât de bun și de cald cu fiecare dintre noi!

CONSTANTIN VOIVOZEANU: „Culegător de patimi”

Un alt prozator ivit din stirpea teleormănenilor, hotărât să înfrunte „viața ca o pradă” pe potecile bătătorite de conjudețenii săi, Marin Preda și Zaharia Stancu, este și Constantin Voivozeanu. Cu o biografie de excepție, rând pe rând, tehnician bancar, atlet de performanță ce și-a legat numele inclusiv de lotul național, polițist, contraspion, ziarist, prozator, poet și scenarist, înregistrând chiar performanța de a deveni, la puțin timp după Revoluția din 1989, consilier al etniei romilor din România, Constantin Voivozeanu are o operă literară încheată, zămislită pe parcursul a aproape trei decenii de trudă neconținută.

Debutant, în 1973, în paginile revistei „Pentru Patrie”, a obținut, trei ani la rând, cam toate premiile pentru proză ale revistei atât de îndrăgite în epocă. Apoi, după 1975 a devenit colaborator permanent, alimentând lunar rubricile de sport, film, reportaj și poezie cu nestematele imaginației sale. „Am dorit ca personajele mele să-și înconjoare cititorii cu mantia magică a școlii scrisului teleormănean, care își cere să fii mai bun cu oamenii, cu animalele, cu plantele”, mărturisea cândva autorul. După 1978 a mai depășit o barieră a profesionalismului, intrând în clubul select al autorilor de policier-uri, prin publicarea, în colecția „Sfinx” la Editura Militară a volumului de povestiri „Întâlnire pe faleză”, urmat în 1980, de romanul „Grette nu mai face spionaj”. Anterior, publicase la Editura „Facla”, din Timișoara, romanul de succes „Agenda blondă”.

A trecut în neființă modest și aproape uitat, în 2003.

ION ȚÂRLEA – Un cronicar cinstit

S-a stins (în august 2000), anonim și discret, prozatorul și publicistul Ion Țârlea, inegalabil condei al mass-mediei militare, slujitor neclintit, timp de 35 de ani, din 1961 până la pensionarea prematură, în 1995, al publicației „Pentru Patrie”. Aparținând unei generații de aur de ziariști ai Internelor, alături de Olimpian Ungherea, Stelian Sârbu, Anton Bălan, Dan Caragheorghe sau Nichifor Pietriș, mulți dintre ei plecați între timp să întrească plutonul din cer al literelor cu epoletii (sau fără), Ion Țârlea, supranumit datorită siluetei prelungi și chipului veșnic palid, când Lao, când Chinezul, a fost unul dintre promotorii afirmării, după 1972, a revistei „Pentru Patrie” drept una dintre publicațiile importante și respectate din România. Era o vreme când poștașii condiționau livrarea revistei „la pachet” cu cotidianul „Scânteia”. Această situație era legată și de faptul că reporterii talentați, între care și Ion Țârlea, au știut să se ferească de efemer și să prezinte

numeroase „cazuri” de la poliție. Într-o vreme când nu se putea scrie despre furturi, crime, tâlhării, erau prezentate, cu lux de amănunte, eforturile lucrătorilor de miliție pentru soluționarea unor cazuri, în fond o modestă stratagemă de a scrie cinstit și omeneste despre munca colegilor noștri.

Din păcate, vremurile nu au fost generoase nici cu Ion Țârlea. Interzis, între 1982-1984, pentru imprudența de a comenta, într-un birou de redacție, alături de alt coleg (regretatul Stelian Sârbu), câteva dintre nereușitele epocii, a știut să reziste și a revenit în presă, cu și mai multă râvnă. A fost unul dintre puținii care au solicitat, după 1990, reparații morale, pentru suferințele din trecut ale foștilor colegi. Dacă nu a obținut, nu a fost vina sa.

Ion Țârlea a murit cu regretul că nu a putut scrie mai mult despre toate câte a trăit și le-a văzut. A fost un martor fidel al epocii, un cronicar cinstit, un lucrător conștiincios. A fost un Om adevărat.

Gânduri care m-au onorat:

Comisarul-șef Marian Nencescu, fost redactor la „Observatorul militar” în perioada 1986-1993, actualmente ofițer specialist în cadrul M.I.R.A., se prezintă cu o carte (*Tradiție și comunicare. Ghid practic de ambientare*, Editura M.A.I., 2003 – n.a.) pe cât de interesantă pe atât de practică, cu destinație generală, utilă nu doar specialiștilor militari din domeniile tangente artelor, tradiției educației [...] Cartea clarifică din multe puncte de vedere principiile metodologice și de interpretare ale fenomenului cultural în M.A.I., și implicit în armată. Din această perspectivă, dar și din multe altele, reiese că în ultimul deceniu, cel puțin în plan cultural, M.A.I. a recuperat și a punctat mai clar decât armata.

Dan Gâju

Pe lângă abecedarul biblioteconomic, explicat pe înțelesul tuturor, vom găsi în carte (*Ghidul bibliotecarului*, Editura M.I., 2002 – n.a.) utile pagini de cultură și legislație în domeniu, precum și sincere exortații de a adăsta la izvoarele spirituale ale neamului românesc. Un supliment de stăruință și un mic adaos bibliografic, ar fi făcut din acest ghid încă unul din puținele manuale de biblioteconomie și știința informării.

Liviu Butuc

Dincolo de informații – multe de cultură generală – volumul (*Tradiție și comunicare. Ghid practic de ambientare*, Editura M.A.I., 2003 – n.a.) este o esențializare accesibilă și clară a unui demers benefic, o ofertă de acumulări spiritual-metodice de bun simț și cu ecou benefic, elaborată în spiritul armonizării cerințelor euro-atlantice în domeniul comunicării și practicii culturale în organizații ierarhice [...]

Nicolae Rotaru

Avem nevoie, desigur, de modele și simboluri, de exprimarea propriei fizionomii spirituale, iar acest lucru trebuie tratat cu seriozitate. Iată de ce mi s-a părut necesar demersul întreprins de Marian Nencescu – un fin și discret observator al lucrurilor mai puțin vizibile, al realităților ce trec neobservate – care și-a propus realizarea unei lucrări prioritare metodice pe această temă (*Comunicarea prin cultură și identitatea organizațională*, Editura Scriitorilor Militari, 2005 – n.a.)

Liviu Vișan

Fără să ocolească unele locuri comune ale managementului cultural, lucrarea (*Comunicarea prin cultură și identitatea organizațională*, Editura Scriitorilor Militari, 2005 – n.a.) are meritul că propune o viziune nouă asupra cultivării „peceților” de identitate culturală ale unei organizații într-o manieră în care să poată fi depășite complexe rezultate din rosturile propagandistice pe care, cu decenii în urmă, le-a avut activismul cultural.

Vasile Ursache

Niciodată nu vor exista reguli matematice pentru comunicare, dar analizând situațiile de manipulare și influențare prin mass-media, având valori culturale real percepute și intens promovate, oamenii vor putea discerne care dintre informații sunt veridice și unde se încearcă a fi „duși” de către un curent sau altul susținute de mass-media. Prin demersul său original de a asocia comunicarea și cultura autorul realizează o lucrare amplă (*Comunicarea prin cultură și identitatea organizațională*, Editura Scriitorilor Militari, 2005 – n.a.), utilă atât cititorului neinițiat cât și celor care studiază relațiile publice, și, de ce nu, jurnalismul.

Constantin Mireanu

Marian Nencescu în volumul său (*Comunicarea prin cultură și identitatea organizațională*, Editura Scriitorilor

Militari, 2005 – n.a.), ne spune atât cât trebuie pentru a ne convinge asupra existenței unui spațiu educațional specific, ce permite etalarea unor nuanțe ce țin de esența culturii naționale, motiv pentru care și-a propus și a reușit să realizeze o lucrare prioritar metodică. Experiența sa practică, întinsă pe câteva decenii în spațiul cultural, i-a permis înfăptuirea unei prezentări sistematice a problematicii, deloc lipsită de complexitate, legată de comunicare prin cultură în cadrul structurilor specializate din M.A.I.

Elena Popescu

Din punctul meu de vedere, cartea (*Tradiție și comunicare. Ghid practic de ambientare, Editura M.A.I., 2003 – n.a.*) trebuie cunoscută mai întâi de factorii de decizie din minister, de directori, comandanți, de toți cei care dau avizul celor însărcinați cu ducerea la îndeplinirea acestor activități.

Ioan P. Suciu

La începutul primăverii anului 1990, vedea lumina tiparului, la Editura Militară, un volum intitulat modest „*Însemnări din zilele Revoluției*”. Semnau scriitori și jurnaliști militari, intabulați în ordinea gradelor [...] dar și ziaristul Marian Nencescu, publiciștii Radu Anton Roman și Stelian Tănase. A fost un *summum* de temeritate jurnalistică, trăire aproape de termenii confrunțați cu pericolul morții, „uluire” în fața unui inamic necunoscut, consternare după atâta însângereare, plus explicații devenite azi, fie și parțial, puerile [...] Libertatea de a scrie mai târziu, undeva, cândva, adevărul necenzurat despre cum s-au declanșat sângeroasele evenimente [...] rămâne poate un drept la care aceia ce vin după noi nu vor mai jindui...

Ion Petrescu

BIBLIOGRAFIE

(aproximativă)

1. Lavinia BÂRLOGEANU, *Strategii identitare și interculturalitate în spațiul românesc*, București, Editura Humanitas Educațional și Editura „Educația 2000+”, 2005
2. Ștefan BEJAN, și colectiv, *Curs de psihopedagogie și educație*, București, Tipografia M.A.I., 2005.
3. Vasile BOBOCESCU, colonel r., *Istoria Politiei Române*, București, Editura M.I., 2000
4. Vasile BOBOCESCU, *Momente din istoria Ministerului de Interne*, vol. I, 1821-1941, București, Editura M.L, 1996
5. Lazăr CÂRJAN, *Istoria Poliției Române*, prefată de prof. dr. Paul Ștefănescu, București, Editura Vestala, 2000
6. Charles Upson CLARK, *România Unită*, București, Editura Malași, 2001
7. Maria COBIANU-BĂCANU, dr. *Aspecte ale contactului dintre culturi în județele Harghita și Covasna, în „Angustia”, nr. 10 (Istorie-Sociologie)*, Sfântu Gheorghe, 2006
8. Viorel COSMA, *De la cântecul Zaveriei, la imnurile unității naționale*, Timișoara, Editura Facla, [1978]
9. Sultana CRAIA, *Comunicare și spațiu public la români*, București, Editura Meronia, 2005
10. Remus CREȚAN, *Multietnicitate și pluriconfesionalitate. Elemente de diversitate culturală în Banatul românesc*, Terra, Buletinul Societății de Geografie, București, an XXXII – XXXIV, 2002 – 2005.
11. Vasile V. DASCHIEVICI, chestor de poliție, licențiat în drept, *Istoricul Poliției Capitalei, fosta Agie*. București, Tipografia „Cultura”, f.a.
12. Vasile V. DASCHIEVICI, *Istoricul reședințelor Poliției Capitalei, fosta Agie*, Prefată de prof. univ. dr. Nicolae Iorga, Editura „Paza”[1934]
13. Vasile V. DASCHIEVICI, *Prefecții Poliției Capitalei în: „Paza polițienească, socială și administrativă”* [1932]

14. Mircea DOGARU, dr., *Românii și „maghiarii” în grădina Maicii Domnului*, București, Editura Glykon&Fortuna, 2003.
15. Vasile DRĂGOI și Mircea RADU, *Integrarea refugiaților în societatea românească. Ghid pentru funcționarii publici*, București, Editura M.A.I. 2005
16. Constantin GHEORGHE, *Am fost acolo unde trebuia să fim. Album al monumentelor Internelor*, București, Editura M.A.I., 2003
17. Pantelimon GOLU, *Învățare și dezvoltare*, Editura Științifică și Enciclopedică, 1995
18. Șerban IOSIFESCU, *Manual de management educațional pentru directorii de unități școlare*, București, Editura ProGnosis, 2000
19. Maria ITU, *Forme instituționalizate de educație populară în România (1859-1918)* București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1991
20. Ioan LĂCĂTUȘU, dr., *Tendințe de enclavizare a unui spațiu românesc – Harghita și Covasna*, București, Editura România pur și simplu, 2004.
21. Aurélien LIGNÉREUX, *Du mythe de Pandore, au Pandori*, în „Revue de la gendarmerie nationale”, martie 2004
22. Ilie NEACȘU, *Metode și tehnici de învățare eficientă*, Editura Militară, 1990.
23. Camil PETRESCU – *Comentarii și delimitări în teatru*, ediție, studiu introductiv și note de Florica Ichim, Editura Eminescu (Colecția Thalia), 1983
24. Camil PETRESCU – *Doctrina substanței*, vol.I, ediție îngrijită, note și indice de nume de Florica Ichim și Vasile Dem. Zamfirescu, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1968
25. Petre PANDREA, *Brâncuși. Amintiri și exegeze*, Târgu Jiu, Editura Fundației „Constantin Brâncuși”, 2000
26. Vasile ROMAN, „*Deșteaptă-te, române!*” *Istoria unui cântec românesc*, Râmnicu Vâlcea, Editura Conphys, 2001
27. Constantin SCHIFIRINET, *Educația adulților în schimbare*, București, Editura Fiat Lux, 1997
28. Nicolae ROTARU, *Criză și dialog*, Editura RAO, 2003
29. Corneliu SIMULESCU, *Noi abordări privind Poliția Comunitară*, Prefată de prof. univ. dr. gl. div. Pavel Abraham, București, Editura M.I., 2002
30. Florin ȘINCA, *Din istoria Poliției Române*, vol. I, *Între onoare și obediență*, București, Tipografia RCR Print, 2006

CUPRINS

➤ Argumentum: De la filozofie la jurnalismul cultural cu reflexe sociale – dr. Ștefan Mitroi	5
➤ Simple motivații – autorul	7

I. Cultură și comunicare

• Metanoia – un mod de viață, o referință culturală.....	13
• Cultura – evoluție sau involuție?	17
• Informația și patrimoniul cultural	19
• Comunicarea culturală, un model care se învață	21
• Atitudinea creativă, o șansă pentru viitorul culturii organizaționale	31
• Liderul și lucrul în echipă.....	38
• Leacuri pentru trup și suflet.....	44
• Memoria urmașilor, o obligație	50
• Tricolorul – simbol, mit și realitate	52
• Un cântec de ieri și de azi – Deșteaptă-te române!	58

II. Educația adulților

• Comunicarea și educația permanentă	66
• Educația efectuată cu mijloace neconvenționale	70
• Managementul timpului liber	75
• Educația multiculturală la M.I.R.A.	82
• Parteneriatul cu comunitățile de romi	90
• Bibliotecile la ora reînnoirii.....	99
• Muzeul și rescrierea istoriei.....	102
• Cât de motivantă (mai) este cariera militară?.....	110
• Polițistul în căutarea propriei identități	115
• Conte de Kiseleff, „poliț-maisterul” Bacalbașa și... Brăila	120

• Un ministru de interne vizionar: Vasile Lascăr	122
• „Personalități accentuate” la comanda Poliției Capitalei.....	125
• Bravi ai României: Pompierii	137
• „Pandora”, pandurii și Jandarmeria	143
• Scurt itinerar istorico-sentimental.....	148

III. Divagații (mai mult sau mai puțin) spirituale

• Anul 1918 – grandoare și decădere în istoria României.....	153
• Camil Petrescu – de la vulgarizare la filozofie	171
• Vasile Voiculescu – un înțelept tulburător pentru anchetatori.....	184
• Alexandru Davilla – polițist și director al Teatrului Național	187
• Constantin Fântâneru – un înaintaș „minor”	190
• Nicolae Iorga – un om pentru o eternitate	194
• Mihai Eminescu – anotimpurile fotografice ale chipului.....	200

IV. Efemeride despre cei de aici și cei de dincolo

– Contemporani: Grigore Leșe, Acad. Răzvan Theodorescu, Marius-Ciprian Pop, Ion C. Rogojanu, Aurelian Bădulescu, Aurelian Șuță-ȘAI, Vasile Mizdrea, Marin Ulei	209
– Au trecut Styxul: Vasile Blendea, Ion Aramă, Constantin Voivozeanu, Ion Țârlea.	218
– Gânduri care m-au onorat: Dan Gâju, Liviu Butuc, Nicolae Rotaru, Liviu Vișan, Vasile Ursache, Constantin Mireanu, Elena Popescu, Ioan P. Suciuc, Ion Petrescu.	223

Bibliografie (aproximativă).....	227
----------------------------------	-----

**Editura Ministerului Internelor și Reformei
Administrative**

Str. Mihai Vodă nr. 17, sector 5, București
Tel: 021/313.76.63; E-mail: editura@mira.gov.ro

COD CNC SIS 270